attilâ ilhan

"Cumhuriyet" söyleşileri/2

"...ufkun arkasını görebilmek..."

bilgi yayınevi

BİLGİ YAYINLARI / BİLGİ DİZİSİ : 91
ATTİLÂ İLHAN : 3
CUMHURİYET SÖYLEŞİLERİ : 2

ISBN 975 - 494 - 809 - 7
99 . 06 . Y . 0105 . 1522

Birinci Basım
Mayıs 1999

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Caddesi, No: 46/A, Yenişehir 06420 / Ankara
Telf : (0-312) 434 49 98 - 434 49 99 - 431 81 22 - 434 12 71
Faks: (0-312) 431 77 58

http://www.bilgiyayinevi.com.tr
e-mail: info@bilgiyayinevi.com.tr

●

BİLGİ KİTABEVİ
Sakarya Caddesi, No: 8/A, Kızılay 06420 / Ankara
Telf : (0-312) 434 41 06 - 434 41 07
Faks: (0-312) 433 19 36

●

BİLGİ DAĞITIM
Narlıbahçe Sokak, No: 17/1, Cağaloğlu 34360 / İstanbul
Telf : (0-212) 522 52 01 - 526 70 97
Faks: (0-212) 527 41 19

ATTİLÂ İLHAN

cumhuriyet söyleşileri : 2

'...ufkun arkasını görebilmek!..'

BİLGİ YAYINEVİ

kapak düzeni : serdar bal

ATTİLÂ İLHAN'IN KİTAPLARI

şiir

duvar (9. basım)
sisler bulvarı (10. basım)
yağmur kaçağı (9. basım)
ben sana mecburum (11. basım)
belâ çiçeği (6. basım)
yasak sevişmek (7. basım)
tutuklunun günlüğü (6. basım)
böyle bir sevmek (7. basım)
elde var hüzün (7. basım)
korkunun krallığı (3. basım)
ayrılık sevdâya dâhil (5. basım)

roman

sokaktaki adam (6. basım)
zenciler birbirine benzemez (4. basım)
kurtlar sofrası (5. basım)
aynanın içindekiler:
1 / bıçağın ucu (3. basım)
2 / sırtlan payı (4. basım)
3 / yaraya tuz basmak (3. basım)
4 / dersaadet'te sabah ezanları (4. basım)
5 / o karanlıkta biz (2. basım)
fena halde leman (8. basım)
haco hanım vay (3. basım)

öykü

yengecin kıskacı

deneme / anı

abbas yolcu (2. basım)
yanlış kadınlar yanlış erkekler (3. basım)
anılar ve acılar :
1 / hangi sol (4. basım)
2 / hangi batı (4. basım)
3 / hangi seks (3. basım)
4 / hangi sağ (2. basım)
5 / hangi atatürk (3. basım)
6 / hangi edebiyat
7 / hangi laiklik (2. basım)
8 / hangi küreselleşme
attilâ ilhan'ın defteri :
1 / gerçekçilik savaşı (2. basım)
2 / 'ikinci yeni' savaşı (3. basım)
3 / faşizmin ayak sesleri (2. basım)
4 / batı'nın 'deli gömleği' (2. basım)
5 / sağım solum sobe
6 / ulusal kültür savaşı (2. basım)
7 / sosyalizm asıl şimdi (3. basım)
8 / aydınlar savaşı (3. basım)
9 / kadınlar savaşı (2. basım)
cumhuriyet söyleşileri :
1 / bir sap kırmızı karanfil
2 / ufkun arkasını görebilmek

çeviri

kanton'da isyan (malraux / 3. basım)
umut (malraux / 4. basım)
basel'in çanları (aragon / 3. basım)

baskı : cantekin matbaacılık yayıncılık tic. ltd. şti.
tel : 384 34 35 - 384 34 36 - 384 34 37

İÇİNDEKİLER

Nisan '97
'Ufkun Arkasını Görebilmek'

'Kemalizm'le Sosyalizm Nerede Buluşur? 13
'Kemalizm Ansiklopedisi' Neden Yok? 16
Temel Kavram: 'Çağdaşlaşma'! 19
İki Elimiz Yakalarındadır 22
'Kemalist Tavır Koymak!..' 25
Liderler 'Mezarlığı'! 28
Lider, 'Ayıklayıcı' ve 'Otoriter' 31
Mehmet Ali Aybar 'Örneği' 34
'Açılan Her Ağzı Kapatma...' 37
'İnkılâp Bitti mi?..' 41
'Öteki' Kemalizm... 44
'Beşinci Tekerlek!..' 47
'Ufkun Arkasını Görebilmek!..' 51

Mayıs '97
Nerede O Eski 'Türkçüler'?

Berkes, Devreye Giriyor!.. 57
Nasıl da Saçmalıyoruz! 60
'İnönü Cumhuriyeti'nin 'Otopsisi' 64
Ayıptır Söylemesi... 67
Hangi 'Temel Amaç?..' 70

'Açık' Bir 'İtiraf'!.. 73
"Çocuğu Bırakın!.. Ayıptır!" 77
Başka Bir Galaksinin 'Fedaileri'... 80
1997'ye mi Kalmalıydı?.. 84
"Tanırım, Mert Oğlandır O!.." 87
O Koca Orkestra! 91
Ülkücülere 'Özeleştiri' Fırsatı 94
Nerede O Eski 'Türkçüler'?.. 97

Haziran '97
'İsmet Paşa' Denildi mi!

'Türklük Denilen Bir Deniz...' 103
'Türkçülüğün' Yeri Neresi?.. 107
Gâzi'nin 'Cumhuriyetine' Dönmek!.. 111
Gâzi'ye Dönmek, 'Geleceğe Dönmek'tir!.. 115
'Tek Adam', 'Yalnız' Adamdı... 119
Cumhuriyeti, 'Silâhsız Kuvvetler'e Emânet Etmiştir 123
'İçerden' Bir İhtilalci!.. 127
Gâzi, 'Komplo'yu Anlatıyor... 131
"Kemal'in 'Başına' Belâ Olmak!" 135
'Durum' Çok Benziyor da!.. 138
'İsmet Paşa' Denildi mi! 142
'Tanığın' Adı, Fâlih Rıfkı! 145

Temmuz '97
'Müdafaa-i Hukuk', Kaldığı Yerden!

Yâkup Kadri Ne Diyor? 151
İnönü 'İpoteği'!.. 154
Bindiği Dalı Kim Kesmişti?.. 157
İnkılabın 'Ana' Ekseni Müdafaa-i Hukuk!.. 161
'O Karanlık'tan Bir Mektup! 165

Kavga, 'Ülkeyi Kim Yiyecek' Kavgası 169
Neo-Tanzimatçı' O 'Çark' Olmasa!.. 173
Hep O 'Vahim' Yanılgı!.. 176
ABD, 'Öncekileri' Onaylamış mıydı? 180
'Vesâyet Demokrasisi' 184
Yukardan Aşağıya 'Çoğulculuk'... 188
'İmtiyazlı' ve 'Sınıflı'... 191
'Müdafaa-i Hukuk', Kaldığı Yerden!.. 195

Ağustos '97
Türkiye'nin 'Öncelik Hakları...'

Bu 'Sorunlar' Tartışılmalı!.. 201
Türkiye'nin 'Öncelik Hakları'... 205
Gazi'nin 'Ulusal Savunma' Anlayışı 209
O 'Zâbitler' Nereye Kayboldu?.. 213
NATO 'Yanılsaması'!.. 216
'Ne Yapsak, Batı'yı Tatmin Edemeyiz!'.. 219
'Sistem' ve 'Savunmamız'!.. 222
Kemalizm, Asla 'Avrupa/Merkezci' Olmadı!.. 226
"Kimi, Kimden Kime, Edeyim Şekvâ?" 229
'Haksızlığı', Ya Lâik de Yapıyorsa?.. 232
'Destek' mi, 'Köstek' mi?.. 235
Gaflet'ten Gaflet'e! 238
NATO: ABD 'Yayılmasının' Aracı! 241

Eylül '97
'Özel Sektör', 'Özelleştirilmedikçe!..'

O Günden, Bu Güne!.. 247
'Anlamazlar, Ağbiy!' 251
'Özel Sektör', Özelleştirilmedikçe!..' 254
"Ah Üstadım, Ah! Biraz İktisâd-ı Siyâsi Bilseydiniz!.." 258

Ne de 'Reform' Ya!.. 261
'Vahşi Liberalliğe' Dönüş!.. 264
Bürokrasi 'Devlet' midir? 267
'Ayrıcalık Kalkanı' 270
Çare Tek: 'Saydam Devlet, Bağımsız Yargı!..' 273
'Sekiz Yıl', İyi Hoş da!.. 277
'Milletlerin Afyonu' mu? 280
Paraya 'Endeksli ' Gençlik 'Üretimi'! 284
İş Rakama Dökülünce!.. 287

"...Yolunda yürüyen bir yolcunun,
yalnız ufku görmesi kâfi değildir;
muhakkak ufkun ötesini de görmesi ve
bilmesi lâzımdır..."

Gâzi Mustafa Kemal, 1930

nisan '97

'...ufkun
arkasını
görebilmek!..'

'KEMALİZM'LE SOSYALİZM, NEREDE BULUŞUR?

2 Nisan 1997

12 Mart sonrası, o bunaltıcı yaz! Bazı sabahlar, vapurdan **Alsancak**'da iniyor; **Kordon** boyunca, **Konak**'a kadar yürüyorum: için için kaynayan, tirşe rengi bir deniz, yer yer gökkuşağı yansımalı mazot lekelerinin dağıldığı suya, iri taş parçaları halinde düşen, martılar; sonra, gagalarında çırpınan bir balıkla, yükselişleri! İçimde hep aynı soru: **Türkiye,** bu *'çektiklerini'* hak etti mi? **Gazi** öleli, neden üstyapısal bunalımların birisi bitti mi, öbürü hemen başlıyor?

'Üstyapısal' kelimesinin üstüne bastım, bilir misiniz neden: *'askeri müdahale alışkanlığımız'* başladığında, hiç kuşkusuz *'altyapısal' sorunlarımız vardı* (sözgelişi, ulusal gelirin paylaşımı kötüydü) ama bu, *'karma ekonomimizin'* ne gelişmesini engelliyordu, ne de büyümesini; hele bir düşünün, o *'darbeler'* hep ortalama yüzde 7 kalkınma hızı, ortalama yüzde 5 (evet, 5) enflasyon ortamında oluşturulmuştur.

'Sistem'e angaje olmak, ağır **'soğuk savaş'** koşulları; **Türkiye**'de, *'demokrasi'*yi ve onun gelişmesini, ne kadar yanlış ve kötü *'yapılandırmıştır'*; bir bakar mısınız?

'Atatürkçülük sürekli devrimciliktir'

Nadir Nadi Bey *'Cumhuriyet'*i bırakmıştı, gazetenin *'demirbaş'* kalemleri, siyasetin ağır yumruğu altındadır; doğan boşluğu, **Ege** yöresinde *'Demokrat İzmir'* doldurmaya çalışıyor: Sıkıyöne-

tim, gazetemizi iki defa kapattı, birer haftalık ceza! İlk sayfamızda **Mustafa Kemal**'e bir köşe ayırmıştık; her sabah, zemini ve zamanı eleştiren bir cümlesini aktarıyoruz; başlığı **'Atatürk Diyor ki...'** *'Yetkilileri'* çileden çıkaran galiba bu: **Gazi** öyle şeyler söylüyordu ki, **'sistem'**e son derece *'itaatli'* bir yönetimi –üstelik **Atatürk** adına– gerçekleştirmiş bir yönetim için, yenir yutulur gibi değil!

Ne dağdağalı günlerdi! Bir panele çağrılmıştım, böyle faaliyetlere katılmayı sevmem, buna gittim: konusu **Atatürk**'tü. Amacım, ne tez sunmak, ne tebliğ vermek, ne de şu ya da bu partinin gizli propagandasını yapmaktı. Beni oldum olası rahatsız eden bir şeyin üstüne basacağım: *'resmi ideoloji'*, Atatürkçü; Anayasa, Atatürkçü; Atatürkçü olmayan parti, ya da siyaset adamı yok: herkesin ağzında bir Atatürk'tür gidiyor; sıralı sırasız, her yerde onun sözleri! Nasıl yapıyorlarsa, onca söylev, demeç, tebliğ, telgraf arasından; cımbızla seçer gibi, en suya sabuna dokunmaz, en köşeleri yumuşak laflarını çekip almışlar; yüzünü asla görmemiş, inkılap nedir bilmeyen nesillere, onu öyle anlatıyor, öyle tanıtıyorlar!

Benim söyleyeceğim, o sıralarda son derece *'muhataralı'* görülen basit bir gerçekti, sahici gerçek: **'Kemalizm, sürekli devrimciliktir'**, işte o kadar! O bunu inkılabın heyecanlı günlerinde, açıkça belirtmemiş midir:

"...millet zikrettiğim tahavvül ve inkılâpların tabii ve zaruri bir hakikati olarak, umumi idarenin ve bütün kanunların, ancak dünya ihtiyaçlarından ilham almasını; ve ihtiyaçların gelişme ve değişmeleriyle aralıksız gelişip değişmesini kabul eden, 'dünyevi bir idare' anlayışını 'hayati' saymıştır." (1925)

İyi de nedir bu? Ekonomik ve sosyal diyalektiğin özeti değil mi?

Bir 'ara rejim' paneli

Bilmez misiniz: çoğu panelimiz, adamı ayakta uyutur; nedense, ciddiyeti somurtkanlık, ağırbaşlılığı heyecan yokluğu, ifade-i

meramı lafebiliği sanmaktayız; o panel, farklıydı, biraz: ne de olsa, bir *'ara rejim'* paneli! sıram gelince kalktım, **Kemalizm**'in neden dolayı sürekli bir devrimcilik olması gerektiğini, **Gazi**'nin sözlerine dayanarak söyledim.

Ne mi dedim? Çağdaş uygarlık düzeyi, amaç diye alınırsa; metafizik değil, bu diyalektik bir kavramdır; **Gazi**'nin bu amaca ulaşmak için önerdiği metod, ne; **'dünyayı tahavvülden tahavvüle düçâr eden'** ilmin, ta kendisi; eğer **'hayatta en hakiki mürşit ilim'** ise; o, zaman içinde nasıl değişiyorsa, çağdaş uygarlık düzeyi de öyle, sürekli değişecek; **Kemalist** devrim de, aslına ve metoduna sadık kalmak istiyorsa, kendi kendini sürekli yenilemek zorunda olacaktır.

Sözgelişi, **hâkimiyetin halka intikâli, hiç kuşkusuz bir çağdaşlık hamlesidir; o düzey, dün 'cumhuriyet'ti, sonra 'demokrasi' oldu, bugün 'sosyal demokrasidir', yarın 'sosyalizm' olacaktır: ulusal demokratik devrimin ('Kemalizm'in), sosyalizmle buluşacağı yer, işte burasıdır.**

Meraklısı bilmez mi? 1950'li yılların ortalarında, **'Kurtlar Sofrası'**nı yazarken, **Gazi**'nin önümüze açtığı istikbal ufuklarını fark etmiştim; aslında 1970'li yılların başındaki o panelde, bunu söylemem hiç de şaşırtıcı sayılamazdı; şaşırtıcı olan, onun ülkesinde, onun *'ilkelerine'* bağlı olduğunu günde beş vakit ilan edenlerin, böyle bir düşünceyi *'muhataralı'* saymasıydı.

Hâlâ da öyledir.

'KEMALİZM ANSİKLOPEDİSİ' NEDEN YOK?

4 Nisan 1997

Islak ve soğuk gece, camlar bütün buğu: bulutlar sanki, parktaki çıplak ağaçların dalları üzerine inmiş, göz gözü görmüyor. Birden, telefon. Hattın öteki ucundaki *'genç'* **Kemalist**, **Ankara**'dan soruyor: *"...aramızda bir* 'Kemalizm Ansiklopedisi' *düzenlemeyi kararlaştırdık; hangi kaynaklara başvuracağımız konusunda, tereddütlerimiz var; bize yardımcı olur musunuz?"*

Şimdi sevinmeli miyim, yoksa üzülmeli miyim? Bu ülkenin *'resmi ideolojisi'* **Atatürkçülük**'tür; her çeşit *'siyaset esnafı'*, her türden demecini, döndürüp dolaştırıp **Atatürk İlke ve İnkılapları**'na bağlar; buna rağmen, *'genç'* Kemalist'in elinin altında, böyle bir ansiklopedi yoktur. Hiç olmamıştır. Ne demek bu? Kimsenin aklına gelmemiş; ne **İnkılap Tarihi Enstitüsü**'nün, ne **Tarih Kurumu**'nun, ne de üniversitelerin!

Ben de kalkmış, ne konuşuyorum? *'Kemalizm Ansiklopedisi'* de laf mı? Hadi çıkın sokağa, arayın bakalım: **Gazi**'nin **'Söylev ve Demeçleri**'ni, kitapçılarda bulabilecek misiniz? **Sahaflar**'da, belki! **Sadi Borak**'ın, geçenlerde **Kaynak Yayınları**'nda çıkan çalışmasını, **(Atatürk**'ün *'resmi'* yayınlara girmemiş **Söylev ve Demeçleri); bilir misiniz k, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, 'sakıncalı'** bularak yayımlamamıştı. Evet! **Halkevleri** tarafından, zor bela bastırılan kitap, *'Atatürkçülüğü'* kimselere veremeyen **12 Eylül** Yönetimi'nce, dağıtılamadan toparlanmış, doğruca **SEKA Tesisleri**'ne götürülerek, orada kâğıt hamuruna dönüştürülmüştür. Yaaa!

Meselenin üzülecek tarafı, elbet burası; vah bize!

Kelimenin tarihçesi nedir?

Sevineceğimiz yanı, neresi? *'Genç'* Kemalistlerin, her gün biraz daha çoğalması, bilinçlenmesi mi? Üstelik, kendilerinden öncekilerin bu gibi vahim hatalarını, kolları sıvayıp telafiye çalışıyorlar. Bence bu işe, *'Kemalist'* deyiminin *'tarihçesi'* ile başlamak, en uygunu: kim, kime, ne zaman, neden dolayı *'Kemalist'* demiş?

İlk kullananlar, yanılmıyorsam, *'Türk'*ün ateşle imtihanı' yıllarında, **Düvel-i Muazzama**'dan (siz **'sistem'** anlayın) iki *'devlet-i fehime'nin pek muteber 'telgraf'* ajanslarıdır: **Fransa**'nın **Havas** ve **İngiltere**'nin **Reuter** Ajansı! Bu iki ajans, **İtilaf Devletleri**'yle canciğer kuzu sarması **İstanbul Hükümeti**'ne **Anadolu**'da başkaldırmış *'Kuva-yı Milliye'* efradına –hem de Fransızca imlasıyla **Kemaliste** diye yazarak– bu adı veriyordu. O tarihte Kemalist sıfatı, aynen âsi, eşkıya, bolşevik kelimeleri gibi, onlarla eşanlamlı tutulup, *'tezyif'* amacıyla kullanılıyor. Hiç kaçar mı? Elbette, *'Payıtaht'*ın *'güzide mehâfili'*de –her boydan, her türden hainler, alçaklar, üçkâğıtçılar, işbirlikçiler– bu *'alafrangalığı'* o dakika almış kabul etmiş, **Gazi**'yi destekleyenleri *'aşağılamak'* icabetti mi, *'Kemalist'* kelimesini kullanmayı tercih etmiştir.

Talihin şu garip cilvesine bakar mısınız? Günümüzün **Türkiye**'sinde de, bu sıfatı hüzünlü bir iftiharla taşıyanlara, *'teyzif'* manasında *'Kemalist'* diyenler mevcuttur; ve bunlar da, öncekilerle inanılmaz bir konum benzerliği arzeden, şeriatçı, bölücü ve *'dönek'* takımıdır; bunlar da, aynen onlar gibi, kendi ülkeleri aleyhine, **'Batı'**ya parmak kaldırıp durmaktadır.

Ne diyorsunuz? 20. yüzyılın üç çeyreğini, beyhude mi yaşamış olduk?

Doğru tarifi bulmak için

Şu satırları, 7 Şubat 1978'de yazmışım (**Ankara,** *'Atatürkçü'* yeni bir *'ara rejim'*in, eli kulağında; sabaha karşı, **Abidinpaşa** taraflarından, silah cayırtıları işitiliyor; şehir, def gibi gergin!):

"...İtalyan Marksisti Valentino Gerratano, Leninizm'in doğuşundan söz ederken, ilginç şeyler söylüyor: Lenin ölmüştür, örgütün başında kalanlar etkili olabilmek için, her biri kendi Leninizm'lerini piyasaya sürmüşlerdir; sonunda rakiplerini birer ikişer altedip duruma egemen olan Stalin'in Leninizm'i 'resmi ideoloji' haline gelmiştir. Bu uyduruk Leninizm'in, ne türden bir kasaplığı ve istibdadı içerdiğini, bilmeyen kalmadı gibi bir şey..."

"...Lenin'in ülkesinde başardığı sosyalist devrimin başına gelen, Mustafa Kemal'in başardığı demokratik devrimin de başına gelmiştir. Açın devrim arkadaşlarının anılarını, Kâzım Karabekir'e göre başka, Rauf Orbay'a göre başka bir Atatürkçülük vardır. Mustafa Kemal'in ölümünden sonra, bunlardan birisi, İsmet İnönü'nün Atatürkçülük anlayışı egemen olmuş, demokratik devrimi o kurumlaştırmıştır..." (*'Hangi Atatürk'*, s. 45, 3. Basım, 1996).

Fikri neden tekrarladığım anlaşıldı sanırım: **Kemalizm**'in doğru tarifini elde edebilmek için, önce **Gazi Mustafa Kemal Paşa**'nın adı etrafındaki siyasi *'kirliliği'* ayıklamak; onu, tefekkürü ve aksiyonuyla, yüzyılın ilk çeyreğindeki **Dünya** ve **Türkiye** koşulları içerisine yerleştirmek zorunludur; zorunludur ama, yetmez; ayrıca *'fikriyatı'*nın, gerek **Fransız Büyük Devrimi**'yle, gerekse **Sovyet Devrimi** ve **Sultan Galiyef**'in tezleriyle buluştuğu ve ayrıldığı kesimler açıklığa kavuşturulmalıdır. O zaman, sonradan kendisine *'yakıştırılan'* Bonapartist tavırla uzaktan yakından bir ilişkisi olmadığı, daha kolay anlaşılacaktır.

TEMEL KAVRAM: 'ÇAĞDAŞLAŞMA'!

7 Nisan 1997

Nişantaşı, neden cumartesi geceleri bana hep bir *'asfalt ve beton'* boşluğu izlenimi verir; **Nâzım**'ın o unutulmaz, **'Sesini Kaybeden Şehir'** (1931) şiirinin çarpıcı girişini hatırlatır: **"Aded-i devir / sıfır. / Şehir / sustu. / Kenetlendi nokta nokta şehrinin / asfalt beton çenesi: / bin dokuz yüz nokta nokta senesi / nokta nokta ayında. / Cadde boş / Bir uçtan bir uca koş / Cadde boş / bomboş / cebim gibi / Kesildi akmıyor su / Ne bir motor uğultusu / ne dönen bir tekerlek var / Rüzgâr: / sürüklüyor asfaltta mister Ford'un adını: / duvardan kopan renkli bir ilân kâğıdını / kaldırımda savuruyor..."**

Geçen gece, hem **Teşvikiye**'ye doğru yürüyor; hem de hayalimden, bu mısraları söylüyordum ki, birden o fikre döndüm: Bir *'Kemalizm Ansiklopedisi'*nin temel taşlarından birisi, hangi kavram olabilirdi? **Gazi** sonrasına, **İnönü Cumhuriyeti** dönemine bakarsanız; bu kavram, *'Batılılaşma'* kavramıdır; oysa **Gazi**'de öyle midir? Öyle olsaydı, niye sorunu *'muassırlaşmak'* diye koysundu ki? **'Muassır medeniyet seviyesi',** aslında, onun projeksiyonundaki anahtar kavramın *'Batılılaşma'* olmadığını, *'çağdaşlaşma'* olduğunu göstermiyor mu?

Burada *'çağdaşlaşma'* kavramını, **Berkes**'in de kullanmış olduğu gibi **'secularisation'** karşılığında kullanıyorum; çünkü *'Batıcı/Batı yandaşı'* ile Kemalist arasında son derece önemli farklar var: **Müdafaa-i Hukuk** döneminde, *'Batıcı/Batı yandaşı'* olanlar, aslında, **Kuva-yı Milliye**'cilere *'Kemalist'* diye dudak bükenlerdi;

kimler olduklarını, **Yakup Kadri Bey,** nasıl sıralamıştır, hatırlar mısınız: **"...Osmanlı Hanedanı'nın sâdık kulları, halifeliğin cezbeye tutulmuş âşıkları, manda dilencileri ve paralı bir devletin sömürge halkından olmaya can atanlar!"**

Niyazi Berkes, daha açık ve net söylüyor: **"Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın verdiği ders şuydu: Türkiye ancak Batı'ya rağmen Batılılaşabilir."**

Basit bir mukayese...

Gazi, ne zaman kültürden söz etse, mutlaka başına *'milli'* sıfatını eklemiştir. Metinleri üzerinde çalışırken, bulduğum bazı *'çarpıcı'* değerlendirmeleri, pek çok yerde zikrettiğim için tekrar dönmek istemiyorum ama, çok açık ve net olduğu için galiba şu birkaç satırının altını çizmeliyim:

"...artık ıslah-ı hâl etmek için, mutlaka Avrupa'dan nasihat almak, bütün işleri Avrupa'nın emellerine göre tedvir etmek, bütün dersleri Avrupa'dan almak gibi birtakım zihniyetler küşâyiş buldu. Halbuki hangi istiklâl vardır ki, ecnebilerin nasihatlarıyla, planlarıyla yükselebilsin? Tarih böyle bir hadise kaydetmemiştir!" (8 Mart 1922)

"...lâalettayin bir ecnebi kültürü, şimdiye kadar tâkib olunan yabancı kültürlerin tahrip edici neticelerini tekrar ettirebilir. Kültür (haraset-i fikriyye) zeminle mütenasiptir, o zemin milletin seciyesidir." (Temmuz 1921)

İnönü Cumhuriyeti'nin *'çağdaşlık'* anlayışı bu muydu? O dönemi ortaöğretimde geçirmiş olanlar, ne olduğunu elbette unutmamıştır; gençler için sadece **'Milli Şef' İnönü**'nün kültür danışmanı **Nurullah Ataç**'ın, bu anlayışı özetleyen birkaç satırını aktarayım:

"...a/ Bizim devrim dediğimiz hareketin amacı bu ülkeyi Batı ülkelerine benzetmektir; devrimcisi ile, gelenekçisi ile. b/ Biz görüyoruz eksiğimizi, Yunanca öğrenemedik, Latince öğrenemedik; Avrupalıların eğitiminden geçe-

medik, onun için ne denli uğraşsak Avrupalılar gibi olamıyoruz, buna üzülüyoruz." (*'Hangi Atatürk'*, s.54, 3.basım)

Bir mukayese zemini teşkil etmesi için bir de **Gazi**'nin çok açık ve seçik olan şu sözlerini hatırlatmak isterim:

"...millî bir terbiye programından bahsederken, eski devrin hurafelerinden ve fıtrî vasıflarımızla hiçbir münasebeti olmayan yabancı fikirlerden, şarktan ve garpdan gelen bütün tesirlerden uzak, milli seciyemiz ve tarihimizle mütenasip bir kültür kasdediyorum..." (Temmuz 1921)

Dikkat buyruldu değil mi? **Mustafa Kemal,** yalnız *'şark'*tan değil, aynı zamanda *'garp'*dan gelen *'bilcümle tesirleri'* kasdediyor.

Tablo aynı tablo değil mi?..

'Kemalizm Ansiklopedisi', **Mustafa Kemal**'in yeni **Türkiye**'yi *'Avrupalıların eğitiminden geçirmek'* gibi bir düşüncesi olmadığını elbette kaydetmelidir. O, bilimsel yöntemle gerçekleştirilecek, *'ulusal bir kültür sentezi'* projeksiyonu yapmıştı; gelecek nesillere görev olarak, o projeksiyonu gerçekleştirmeyi –yalnız gerçekleştirmeyi mi, hayır– aynı zamanda *'çağdaş uygarlık düzeyine yükseltmeyi'*, görev olarak veriyordu.

Türkiye, bu çizgiye sâdık kalmış mıdır; yoksa bir yerden itibaren, *'çağdaşlaşma'*yı *'Batılı ülkeleri kopya etmek'* sanıp, yeniden **Tanzimat** dönemi *'alafrangalığına'* dönmüş müdür? Bunu saptamak çok da zor olmasa gerek! Sağınıza solunuza dönüp şöyle bir bakınız: bir yanda, boy boy, çeşit çeşit, kozmopolit ve komprador *'sömürge'* aydınları; bir yanda, *'eski devrin hurafelerine'* dalmış, *'fıtrî vasıflarımızla hiçbir münasebeti olmayan'*, feodal/ümmetçi aydınlar!

Cumhuriyet'e kadar **Osmanlı**'nın arzettiği tablo, bu tablo değil miydi? Peki, nerede kaldı *'çağdaşlaşmışlığımız'*?

İKİ ELİMİZ YAKALARINDADIR

9 Nisan 1997

Gelin oynayalım: işim gücüm yok ya, şimdi size bazı sözler aktaracağım, siz de sözlerin sahibini bulacaksınız, tamam mı? Yok canım, o kadar kendinize güvenmeyiniz, bulamayacağınızdan neredeyse eminim. Her neyse, başlıyoruz, tamam mı?

"...eğer ecnebi düşmanlığından, o kadar pahalı elde edilen bağımsızlığa gölge düşürebilecek her şeyden nefret etmek anlamı çıkarılırsa, evet, bizim ecnebi düşmanı olduğumuz söylenebilir. Size açıkça söyledim, sonuna kadar açık sözlü olacağım. Henüz güvenimiz yerinde değildir, evvelce Türkiye'deki ecnebi teşebbüslerinin, ecnebi amaçlarının içimizde uyandırdığı kaygılar, bütünüyle ortadan kalkmış değildir. Eğer bazen ihtiyatlı hareket ediyorsak, aşırı derecede kuşkulu davranıyorsak, bize çok pahalıya mal olan özgürlüğümüzü kaybetmek korkumuzdandır."

Nasıl, çıkarabildiniz mi? Hayır mı? Öyleyse, size yardımcı olalım, aynı şahsın başka sözlerini de aktaralım ki, durum netleşsin:

"...bizi, aşağı olmaya mahkûm bir halk olarak tanımakla yetinmemiş olan Batı, yıkılmamızı çabuklaştırmak için, ne yapmak lazımsa yapmıştır. Batı ve Doğu zihinlerinde birbirine karşıt iki ilke söz konusu ise, bunun en önemli kaynağını bulmak için, Avrupa'ya bakmalı. İşte Avrupa'da aralıksız mücadele ettiğimiz zihniyet budur."

Bulamadınız değil mi? Ben söyleyeyim: her iki *'alıntı'* da, **Gazi Mustafa Kemal Paşa**'nın, **Batılı** gazetecilere verdiği demeçlerden alınmıştır; ilki 1923'te Fransız gazetecisi **Maurice Per-**

not'ya, ikincisi ise **Neue Freie Presse** muhabirine verilmiştir; yanılmıyorsam, yine 1923'te! **'Kemalizm**'i *'Batıcılık'*, Kemalist kültürü *'Batılılaşmak'* diye, anlayıp millete *'kaktıranların'* kulakları çınlasın!

Laf aramızda... onlarca yıldır *'milli bayramlarımızda'*, gerek radyo ve televizyonlarımız, gerekse şehirlerimizde yükselen *'zafer taklarımız'*, bir sürü **Atatürk** *'vecizesi'* ile donatılır; siz hiç, **Gazi**'nin bu ya da buna benzer onca sözünden, bir tanesine olsun, oralarda rastladınız mı?

Sizce bu bir tesadüf müdür?

Anti-Kemalist 'koalisyon'

Müdafaa-i Hukuk döneminden itibaren *'Batıcı'* ya da *'Batı yandaşı'* kimdir? Elbette, *'Kemalistler'* değildir. Kimler olduğunu, belki ben söylesem inanmayacaksınız, iyisi mi size **Niyazi Berkes**'in sözlerini aktarayım:

"...Batıcılar, hem zorunlu gördüklerinden, hem de devrimci saydıkları yeni rejimin kurulmasından kaçınmak için, Batı devletleriyle 'uzlaşma' yanlısı olanlardır. İlk zamanlarda bu istek, Manda ve Wilson ilkeleri, Amerikan himayesi gibi sorunlarla ilişkili görünmekle birlikte, Mustafa Kemal, sorunu, saltanat ve hilafetin kaldırılması, onlardan bağımsız ulusal egemenliğin ortaya atılması aşamasına getirdiğinde, ona karşıt tutum almaları bunu gösterir. Batıcılar, çağdaş uygarlığa uyan bir rejim kurulması yanlıları değil, meşrutiyet rejimini saltanat ve hilafetiyle birlikte tutmak üzere Batı'ya el uzatma yanlısı olanlardır."

"...savaş süresi için gerekli siyasal rejim konusunda bunların (Batıcıların) **meşrutiyet, saltanat ve hilafet rejiminin tutulmasından öteye giden bir görüşleri yoktur ve Mustafa Kemal'e karşı oluşlarının asıl nedeni, onun bu rejimi bırakmaya doğru giden bir tutumu olmuştur. Şu halde asıl çatışma konusu kapitalist ya da sosyalist bir**

rejim kurulması üzerinde değil, sadece savaşı yürütecek geçici bir hükümet kurulmasından öteye gidilmemesi tezi üzerindedir. Batı ile uzlaşıldıktan sonra, mevcut meşru rejime, saltanat hilafet rejimine dönülecekti..." *('Hangi Atatürk'*, s. 301/302, 3. basım)

Eğer bir *'Kemalizm Ansiklopedisi'* olsaydı, hiç kuşkusuz, Mili Mücadele'nin en karanlık günlerinde, **Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti**'ne karşı cephe alanların, dönemin en hızlı *'alafrangaları'* olduğunu öğrenmiş olacaktık; en hızlı *'alafrangaları'* yani *'Batıcıları'* ama, Kemalistlere karşı olmakta yalnız mıydılar? Yalnız olurlar mı hiç, *'din-i mübin'* taraftarları da onlarla beraberdi: **'İngiliz Muhipleri Cemiyeti'** kurucusunun, **Sait** adında bir *'molla'* olduğunu, **Rahip Frew** diye bir *'kefere'* ile işbirliği yaptığını unuttunuz mu?

Şu hale bakın!

Tarih bir tekerrür müdür? İnsanın bazen buna inanacağı gelmiyor mu? Neden mi? Hale bakın, bugün ülkemizde, *'hilafet ve saltanat'*ın *'gizli'* taraftarlarıyla; ülkeyi *'fiilen'* Amerikan himayesinde imiş gibi yönetmeye çabalayan, yeni *'alafrangalar'* kolkola girmiş, *'hükümet etmektedirler'*.

Sizce; onlarca yıldır **Kemalizm**'i hasır altı etmiş; **'Atatürk İlke ve İnkılapları'** diye sade suya tirit palavralar sıkarak; **Türkiye**'ye, **'Batı'nın Deli Gömleği**'ni giydirmiş olan, o *'eyyamcı'* ve *'ufuksuz'* siyaset *'esnafı'*nın, bunda hiç mi günahı ve vebâli yoktur?

İki elimiz yakalarındadır.

'KEMALİST TAVIR KOYMAK!..'

11 Nisan 1997

"1937 yılında, Ocak ayında İstanbul'a gelen Atatürk, beni Parkotel'e çağırttı; gittiğimde, kendisini sıkıntılı bir halde buldum, biraz da terli idi. İç salona geçtikten sonra, balkona çıktı, sert rüzgârın karşısına göğsünü vermişti. Saçları rüzgârdan uçuşuyor ve o dalgın dalgın, Marmara'yı seyrediyordu; mutlaka kafasını kurcalayan bir şey vardı." (*'On Yıl Savaş ve Sonrası'*, s. 493, İnsel Yay., 1970)

Bunları **Fahrettin Paşa (Altay)** söylüyor; o gün, **Gazi**'nin kafasını kurcalayan şey, **'Hatay Meselesi**'dir: Fransızların işi ağırdan aldığını, **İsmet Paşa** Hükümeti'nin ise, çekingen, hatta ürkek davrandığını düşünmektedir. Nitekim, o günün akşamında, ünlü *'gözdağı gezisi'*ne çıkacak, özel treniyle **Konya**'ya mütevecciheh hareket edip, **İsmet Paşa, Fevzi Paşa** ve **Dr. T. Rüştü Aras**'la **Eskişehir**'de önemli bir toplantı yapacaktır.

Fahrettin Paşa, hatıralarının bir yerinde şöyle diyor: **"...o sırada açılan kapıdan Yunus Nâdi merhum içeri girince, ona da ilk sözü;** 'Sen ne dersin, bu Hatay işine?' oldu ve Yunus Nâdi merhum da, şu cevabı verdi: 'Paşam, senin bu işte blöf yapmadığına, büyük devletler kaani olunca, Hatay senindir'." (*'On Yıl Savaş ve Sonrası'*, s. 494, İnsel Yay., 1970)

Fahrettin Paşa'nın *'tanıklığına'* neden lüzum gördüm? O devirde Riyaset-i Cumhur Kâtib-i Umumisi **Hasan Rıza (Soyak)** Bey, *'Hatıraları'*nda, 1937'nin o gergin ve gerilimli ilk haftasını anlatırken, **Yunus Nâdi Bey**'in **Gazi**'nin *'telkiniyle'* **Cumhuriyet**'te yazdığı başmakaleden söz ediyor. Az sonra, o makaleye ge-

leceğim; burada işaret etmek istediğim **Paşa**'nın o gün **Gazi** ile **Yunus Nâdi Bey**'in birarada olduklarını teyit etmesidir.

İş o kadarla kalmamış, o gergin ve gerilimli yolculuğa, **Yunus Nâdi Bey** de katılmıştır.

'24 saatte işgal ederiz...'

Şimdi o kurt *'Kemalist'* **Yunus Nâdi Bey**'in, 6 Kânunusâni (Ocak) 1937'de, bu gazetede yayımlanan başyazısına bir göz atar mısınız?

"...iş Fransa'nın yeni Türkiye hakkında, umumî denilecek suretteki, kesif cehâletine bırakılsa, hakikatte çok ehemmiyetsiz olan Hatay ihtilafından dolayı milletlerarası olmadık ve beklenmedik hadiseler zuhuru işten bile değildir; nitekim buna, Fransa'nın Suriye'deki sömürge memurları, olanca kuvvet ve gayretleriyle hizmet etmektedirler..."

"...niçin Fransa; Türkiye'nin yeni ve pek mahdut hudutları dahilinde, tamamiyle nasyonalist ve tamamiyle –tıpkı Fransa kadar belki biraz daha ileri– modern bir millet olduğunu bilmesin? Burada Fransa derken, bundan Fransız umumi efkârı, yani Fransız milletinin ekseriyeti anlaşılmalıdır. Bizce bunu bilmek, Fransa'ya düştüğünden ziyade onu bildirmek Türkiye'ye teveccüh eder bir vazifedir. Binaenaleyh çok münsif olarak eğer Hatay ihtilafından dolayı Fransa ile müsellâh bir cidale girişmek ıztırarında kalırsak, bunun bir kısım mesuliyetinin bizzat biz Türklerde olacağını bugün burada alenen kabul etmek zorunda bulunuyoruz..."

"...yeni Türkiye'yi Suriye'deki Fransız müstemleke memurlarından öğrenen bugünkü Fransa, Türkiye'nin askeri kudretini, yine o zavallı ve balâpervaz (yukardan atan) memurlarından aldığı malumatla ölçüp biçmekte olacak... Suriye'deki Fransız müstemleke memurları nere-

den bilsinler ki, yeni Türkiye başka cephelerdeki kuvvetlerine asla va kat'a, zerre kadar halel gelmemek üzere, İskenderun, Antakya ve havalisini, yalnız 24 saat veya 48 saatte ekstra milli kuvvetleriyle işgal edebilir; ve onlar nasıl takdir eylesinler ki, aynı kuvvetlerle bütün Suriye'nin işgali nihayet çok mahdut bir zaman meselesidir..."

"...Amma denilecek ki, bu Fransa ile bir harptir; bunu Türkiye ister mi? Açık söyleyeyim ki istemez, fakat mecbur olduğu zaman, bunu böyle yapacağından emindir ve bu hesaba icabederse bütün dünyaya karşı koymak da dahildir..."

Aynı dirayet ve cesaretle...

Başmakale biraz daha uzun, ama *'ton'* değişmiyor, *'tavır'* aynı *'tavır'*; erken cumhuriyet dönemindeki, *'Kemalist tavrı'*nın ta kendisidir.

Başmakalesinde **Yunus Nâdi Bey,** kabahatin biraz da Türklerde yani bizde olduğunu söylerken, aslında **Gazi**'nin **İnönü Hükümeti**'ne olan *'eleştirilerini'* dile getiriyor; sonra da, **Gazi Mustafa Kemal Paşa**'ya has olan o sert –fakat bütün riskleri hesaplanmış– *'tavrı'* koyuyor. **Gazi**'den sonraki cumhuriyet hükümetlerinde, siz bir daha benzer bir *'Kemalist tavra'* tanık olduğunuzu hatırlıyor musunuz? **Kıbrıs** sorunu dahil, ben hatırlamıyorum. **Yunus Nâdi Bey,** yazısında, *'sorunu'* barışçı yoldan halletmek niyetimizi belli etmiştir ama, bu niyetin bir anlam ve yaptırım gücü kazanabilmesi için, Türkiye'nin neleri göze aldığını da açıklamıştır.

İşte *'genç'* Kemalistlerin hazırlamayı düşündükleri *'Kemalizm Ansiklopedisi'* için, size bir örnek daha: Gençler, **Gazi**'den sonraki nesillere unutturulan bu *'Kemalist tavrı'* iyice incelemeli, öğrenmeli –icabı halinde– aynı dirayet ve cesaretle *'koyabilmelidir'*.

LİDERLER 'MEZARLIĞI'!..

13 Nisan 1997

Yaşadığımız yüzyıl, büyük savaşlar ve büyük ihtilaller yüzyılı olduğundan mı nedir, büyük liderler yüzyılı da olmuştur. Hangi birini saymalı, bilmem ki!.. Yüzyılın daha ilk yarısı bitmeden, bir yandan **Lloyd George, Clemanceau, Mussolini, Hitler, Franco** ufukta belirmiştir; öbür taraftan ise, **Lenin, Troçkiy, Galiyef, Mustafa Kemal, Gandi** ve **Çankayşek!** Bu liderlerin her birisi, başlıbaşına birer tarih değil midir?

Yüzyılın ikinci yarısı, daha az *'tarih'* sayılamayacak, başka ve önemli adamlar getirecektir: **Churchill, Roosewelt, Stalin, Adenauer, Mitterrand, Maozedun, Tito, Nehru** vb... İşte burada sorulacak soru şu: Lider, tarihi yapan adam mıdır; yoksa halkıyla özdeşleşmiş, onun bileşkesi haline dönüşmüş bir adam mı? Bence, her ikisi de! Tarihi, aslında halklar yapmıyor mu?

Gazi'nin şöyle bir tarifini hatırlıyorum: **"Yolunda yürüyen bir yolcunun, yalnız ufku görmesi kâfi değildir. Muhakkak ufkun ötesini de görmesi ve bilmesi lazımdır."** (1930)

Tarifteki *'yolcu'*, sizce de *'liderin'* ta kendisi sayılamaz mı?

'Teşhis' eski ama, 'yanlış' mı?

Ülkemiz –belki Dünya da– çok zamandır, *'ufkun ötesini de görebilecek ve bilebilecek'* lider sıkıntısı içindedir. Lider kim? Yeni bir konjonktür oluşturabilen adam mı, yoksa mevcut konjonktürün oluşturduğu adam mı? Elbette, birincisi! Hanidir liderlerimiz,

ne yazık ki, konjonktürün oluşturduğu adamlardır; o yüzden de, konjonktür değişti mi, önce eskir, sonra unutulurlar: **Gürsel, 27 Mayıs; Sunay, 12 Mart; Evren, 12 Eylül** *'koşullarının'* getirdiği liderlerdi; köprülerin altından çok sular aktı, onları şimdi kim lider olarak hatırlıyor? Bunun gibi, *'prezidan'* **Özal,** onun *'çırağı'* **Çiller,** *'âsi çocuğu'* **Mesut Yılmaz** da, **'soğuk savaş'** sonrası koşullarının *'doğurduğu'* liderlerdir; akıbetleri, ötekilerden çok mu farklı olacaktır dersiniz?

İki yıl önce (Meydan, 2 Nisan 1994), önemli saydığım bu konuya bulaşmış; bir de *'teşhis'* koymuştum; izninizle, aktarabilir miyim?

"...İsmet Paşa, *kendisini* **Gazi** ile *mukayese etmiştir, hatırlar mısınız? Demiştir ki:* **'...Atatürk bir işte yüzde on başarı şansı görse, o işe girişirdi; ben bir işte, yüzde on başarısızlık şansı görsem, o işe girmem!' İnönü** *Cumhuriyeti döneminde, yönetime –yalnız yönetime mi, kültüre, sanata, eğitime, öğretime– bu kısır ve ürkek zihniyet hâkim olmuş;* **Gazi'***yle başlamış olan gözüpek, çevik ve atak aydın ve siyasetçiler kuşağı, birer ikişer devre dışı bırakılarak, kokmaz bulaşmaz, nesiller yetiştirilmiştir; öyle ki, rejimin en önemli sorumlulukları, hep öylelerine veriliyor; işin ilginci, bunlar hep tek parti dönemi önde gelenlerinin* 'şehzadeleri' *oluyordu: günümüzde bile siyasetten basına, üniversitelerden diplomasiye, hemen her alanda bu* 'kokmaz bulaşmaz' *aydınlar hüküm sürmektedir..."*

"...hani o ikide bir sözünü ettiğim 'oligarşi' *yok mu, o işte böyle ve bu kimselerle teşekkül etti:* 'parti' *ve* 'devlet' *bürokrasisi,* 'resmi ideoloji' *çerçevesi içinde yetiştirdikleri* 'misyonsuz' *ve* 'vizyonsuz' *aydınlarla, yalnız yönetime sahip olmakla kalmadı;* 'resmi ideolojiyi' *asla tehlikeye atmayacak, uysal, evcil, hatta uşak bir* 'sivil toplum' *yarattı. (...) Bilmem* 'genç lider'*lerin, neden dolayı* 'hafif kaldıkları' *anlaşılabildi mi?* **Türkiye'***nin ekonomik ve toplumsal gelişmesiyle değişen koşullar içinde, aynı espriyle yetişmiş olan bu genç liderler, ülkelerinin gerçek sorunlarını ve çözümlerini idrakten aciz kalmakta, hâlâ artık çok*

eskimiş klişe ve kalıplarla durumu idare etmeye çalışmaktadırlar." (*'Hangi Laiklik'*, s. 170, Bilgi Yayınevi, 1995)

Gerçek *'liderler'* öyle mi ya? **Gazi, Tito, Maozedun, De Gaulle** ve benzerleri, içinden çıktıkları koşulların altını üstüne getiren adamlardı!..

İki büyük tırpan...

İki büyük olay, **'İkinci Dünya Savaşı'** ve **'soğuk savaş'**, Türkiye'de gerçek anlamda liderlerin yetişmesini engellemiş; tam tersine, *'resmi ideolojiye'* boyun eğmeyenlerin *'tasfiyesini'* kolaylaştırmıştır: kim ki, olayları ve insanları, *'iktidarın'* uzattığı gözlüklerle değil, gerçeğin gözlükleriyle görmek eğilimini gösterir, o tehlikelidir.

Hele işin içine siyasi rekabet karışınca, bu *'gerçekler'* –partiiçi uyuşmazlıklarda bile– hınzırca kullanılıyor; *'lider'* vasıfları gösteren her kişi, adeta zorla kendi partisinin dışına itiliyordu; buradan bakılınca, **Türkiye**'nin *'demokrasi tarihi'*, ayrı parti kurmaya zorlanmış *'muhtemel'* liderler tarihidir: **Osman Bölükbaşı** ve **Kenan Öner**'den tutunuz, **Turhan Fevzioğlu**'na, **Nihat Erim**'e, **Ferruh Bozbeyli**'ye ve kimbilir daha kimlere kadar... bu böyledir. Doğrusu ya, bu saydıklarımın bazıları, şimdi arenada dolaşan yalancı pehlivanların, çoğunu ceplerinden çıkarırlardı. Bir kısmı ustalıkla devre dışı bırakılmış, **Menderes** gibi dikbaşlıları, cesaretlerini hayatlarıyla ödemiştir.

Sosyalist solun *'fedaileri'*nden hiç söz etmiyorum: **Şevket Süreyya, Reşat Fuat, Dr.Şefik Hüsnü, Esat Âdil, Dr.Hikmet Kıvılcımlı, Mehmet Ali Aybar;** demokrasinin gerçek kurallarına uygun bir rekabet ortamında, **Türkiye**'yi **'sistem'***e 'pazarlayan' 'siyaset esnafı*'nı, suya götürüp susuz getirirlerdi.

'Sıcak' ve *'soğuk'* iki savaş tırpanından geçmiş, **Türkiye** siyaset tarlasında, ancak elimizdeki türden *'liderler'* yetişebiliyor!

LİDER, 'AYIKLAYICI' VE 'OTORİTER'

15 Nisan 1997

Abdullah Cevdet Bey o sıralarda İsviçre'de ünlü *'İçtihat'* dergisini yayımlıyor; zamanın ünlü *'devrimcilerinden'* birisi, **Sabri Ayvazof** ise 1905 *'Rus İnkılab-ı Kebiri'*nden sonra, **Kırım**'da yeni bir dergi çıkarmaya girişmiştir. *'İçtihat'* dergisine gönderdiği bir mektupta, *'inkıapçı'* **Osmanlı** aydınlarıyla **Rus** aydınlarını mukayese ederek der ki:

"...Rus aydınları istibdada rağmen, yıllarca çalıştılar, halkı aydınlattılar. Osmanlı aydınları ise sadece şıklık taslamasını bilirler; korkaktırlar. Çoğu kibar ailelerden yetiştirilmiş beyzadelerdir. Siz Jöntürkler, beş on bin kurban vermedikçe, elli yıl daha ehramların tepesinden bağırsanız, Eyfel Kulesi'nin tepesine çıksanız, gene bir şey yapamayacaksınız. Onlar şimdiye kadar Abdülhamit'le uğraşacaklarına, biraz da memleketlerinin baldırı çıplakları için çalışsalardı, amaçlarına çoktan varırlardı..." *('Batı Sorunu'*, s. 231, Bilgi Yayınevi, 1975)

Haklı mıydı? Bugün bile haklı sayılabilir mi? O ayrı bahis! Dikkati çeken husus, **Sabri Ayvazof**'un *'değerlendirmesinde' 'Narodnik'* faktörünün bulunmasıdır. Sosyalist sol, yakın zamana kadar ne Narodnikler'den haberdardı, ne de **Narodnaya Volya** hareketinden; son on beş senedir, iyi kötü biraz adı geçiyor; onların dışındaki aydınlarımız, bu bahiste tam anlamıyla *'Fransızdırlar'*. Oysa neresinden bakılsa, **Osmanlı**'dan itibaren ülkemizdeki siyasi parti örgütlenmesinde olsun, *'inkılapçılık'* platformunda olsun, Rus Narodnikleri'nin etkisi vardır.

Tabii, örgütlenme modelleriyle, hem Narodnikleri, hem Bolşevikleri etkilemiş olan, **Neçayef**'çi 'nihilistler'in de!

'Model' demokrat olmayınca...

Türkiye'de *'lider'* olayını anlamak, neden dolayı parti içinde *'padişahlık'* etmek anlamını kazandığını açıklamak için, *'siyasi parti'* örgütlenmesindeki *'evveliyatımızı'* gözden geçirmek zorunlu görünüyor. Bilmez değilsiniz ya, **Abdülhamit**'i *'devirmek'* maksadıyla kurulmuş olan *'İttihat ve Terakki'* bir *'parti'* olarak değil, bir *'cemiyet'* olarak örgütlenmişti; gizliydi, yani yasadışıydı, örgütlenişi bir *'komita'* örgütlenişiydi.

Bu fikrin nereden geldiğini öğrenmek mi istiyorsunuz, bakınız nereden geliyor: *'kurucular dan'* **Hüseyinzade Ali,** daha önce **Rusya**'da **Petersburg Üniversitesi**'nde okumuştu; *'Narodniklik'* ne demek biliyordu; öteki kurucular, şu ya da bu şekilde **Balkan** Komitecileri'nin nasıl örgütlendiğinden haberdardılar, özellikle Bulgar Komitacıları'nın (Çentrelistler) Narodnik renkler taşıdığı duyulmuştu ayrıca, **Abdülhamit** karşıtı Ermeni Komitalarından, *'Daşnaksutyun'* elbette *'milliyetçi'* bir tavır içindeydi ama, *'Hınçaksutyun'*un Rus Narodnikleri'nden etkilendiği şüphesizdi.

Bundan ne çıkar? Şu: *'İttihat ve Terakki Cemiyeti'*, zamanla **Osmanlı**'nın hayatına egemen olmuş, iyi kötü, sonradan kurulan bütün *'fırkalara'* modellik etmiştir; oysa bizzat o, gerçek manada demokratik bir parti değildi, *'yukardan aşağıya'*, *'hücre örgüsünde'* örgütlenmiş, gizli bir *'komita'* idi; bu örgüte girebilmek için **Carbonari** ya da **Mason** örgütlerinde olduğu gibi, birtakım *'esrarlı'* törenlere katılmak icabediyordu.

Anadolu İhtilali'nde kimsenin anlamadığı, ya da anlamak istemediği nokta, **Mustafa Kemal**'in bu *'yukardan aşağıya'* örgütlenme modelini ortadan kaldırmak; inkılapçı örgütü, *'kendiliğinden'* oluşmuş *'Halk Şûraları'*, *'Kongreler'* ve bunların birleşmesinden meydana gelecek *'Halk Meclisi'*ne dönüştürebilmekti. **Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti**'nin İttihat ve Terakki Cemiyeti'nden

en büyük farkı, *'gizli komite'* olmayıp, düpedüz bir *'sivil toplum'* kuruluşu olmasıdır.

Sadece bu fark bile **Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti**'ni *'demokrat'*laştırır ama, ardından ortaya çıkacak *'Halk Fırkası'*nın, sadece geniş kapsamlı dokuz umde üzerinde bina edilmesi, üç **Misak-ı Milli**'yi esas ittihaz etmesi, nasıl bir *'kitle örgütü'*, bir *'kitle örgütlenmesi'* tasarımının bulunduğuna işarettir.

...Lider 'demokrat' olur mu?..

Türkiye'de *'lider'*in –tesadüf bu ya– aynen *'totaliter'* Alman, İtalyan ve Rus partilerinde olduğu gibi *'değişmez genel başkan'* kimliğine bürünmesi, gerçekte, o *'şûra'*cı ve *'kongre'*ci temelin terk edilmesine; tam tersine, handiyse kemikleşmiş bir *'delege'* sistemine geçilmesine bağlıdır. Başka türlü söyleyeyim mi? **Türkiye**'de siyasi partiler, *'aşağıdan yukarıya'* gerçekleşmiş kuruluşlar olmadığından, *'yukarıdaki'* bir *'lider'* ve onun *'hizbi'*, ölüp ölesiye örgütü, dolayısıyla *'iktidarı'* kontrol eder. Bunun kökeni, bir manada *'İttihat ve Terakki'*den, bir manada Rus Narodnik ve Nihilistleri'nden tevarüs ettiğimiz, *'komitacılık'*tadır.

Mussolini'nin Faşist Partisi'ni, **Hitler**'in Nasyonal Sosyalist Partisi'ni, **Stalin**'in Bolşevik Partisi'ni halkından koparan, *'tepedeki'* liderleriyle yokluğa götüren süreç neyse, bizdeki partilerin gelişme süreci ve liderlerinin mantığı da odur: *'sahici'* bir demokrasiyi, onlardan nasıl bekleyebiliriz?

MEHMET ALİ AYBAR 'ÖRNEĞİ'...

18 Nisan 1997

İki aydın, biri doktor, biri eczacı: 1968 kuşağından! Doktor, *'üç yıl yatmış'* genç bir kadın; eczacı, *'fakülte yıllarındaki devrimci heyecanını'*, yeni burjuvazideki *'varsıllığına bir türlü sığdıramıyor'*muş! Siyaset hayatımızdaki karmakarışıklığın kimlere yaradığını konuşuyorduk, ben her zamanki gibi, kendimi tutamadım, dedim ki:

"...bizde sosyalist sol, farkında bile olmadan, hep 'oligarşi' davuluna oynamıştır: 1965'te **İsmet Paşa,** *CHP'ye 'ortanın solu'nda bir yer açıp, Türkiye İşçi Partisi'ni (TİP) açıkça 'aşırı sol'a itmeseydi (bu, bir); bilahare* **Aren-Boran** *takımı, SSCB'nin çöküşünün kanıtladığı yanlış savlarıyla,* **TİP***'i bölmeseydi (bu, iki);* **TİP,** *günümüzde* **Türkiye***'nin üçüncü büyük partisiydi, hiç kuşkusuz da* **Mehmet Ali Aybar, Erbakan***'ın yerine başbakan olacaktı!.."*

Hayal mi görüyorum? Hiç sanmam! **Aybar** yönetimindeki **TİP,** sosyalizmi ülkenin (ulusal) koşullarına göre, gerçekçi ve esnek yorumlamakla kalmamış; uluslararası sosyalizm platformunda da doğru yorumu seçmişti: **Aybar'**ın *'yukardan aşağıya'*, yarı Narodnik yarı Nihilist, *'dikey'* Bolşevik örgütlenme modelini, nasıl akıllıca eleştirdiğini; onun yerine, *'aşağıdan yukarıya'*, kendiliğinden ve *'yatay'* bir örgütlenme modelini önerdiğini, duymamış olamazsınız.

Yalnız önermiş midir? Hayır! Daha sonra işçilerle örgütlediği *Sosyalist Devrim Partisi*'nin program ve tüzüğünü bu anlayış üzerine oturtmuş; Türkiye'de görülmemiş, hatta inanılmayacak bir şe-

yi hayata geçirerek, belirli bir süre sonra parti liderinin değişmesi kuralını zorunlu kılmıştır. Zamanı dolunca, liderlik sırasını, **Cenan Bıçakçı**'ya kolaylıkla bırakan odur. *'Pratik'* ve *'pragmatik'* o *'siyaset esnafı'* var ya, hani sabah akşam sosyalistleri *'doktrin'* katısı, *'totaliter'*, ilan eder dururlar; aralarında, şu geçen yarım yüzyıl içinde, *'liderliğini'* **Mehmet Ali Bey** gibi *'kendiliğinden'* bırakabilmiş, tek bir *'kabadayı'* çıkmış mıdır?

Hayatları *'palavra'* be!

Zurna nerede zırt diyor?

Neden mi? **DSP**'li genç siyasetçi **Gökhan Çapoğlu**'na göre, şu apaçık görünen nedenlerden:

"...Türkiye, lider yenileyemiyor, yeni liderler çıkartamıyor; bu da siyasi yapıdan dolayı: partiiçi demokrasi olmadığı için yeni kişilerin lider olması önleniyor. Önemli nokta ise, şu: Türkiye'de liderler vizyon sahibi oldukları için değil, dar bir örgütçülük temelinde örgütü ele geçirdikleri için lider olabiliyorlar ve lider kalıyorlar. (...) Bir kere örgütü ele geçirdiğiniz zaman, o yapı içerisinde yerinizi koruyorsunuz ve başkalarının yerinize geçmesini önlüyorsunuz..."

"...Onun ötesinde liderlik kalitesi çok düşüyor, liderlik dediğiniz zaman, ülke sorunları karşısında kendisini yetiştirmiş, vizyonu olan, yanına en iyi insanları toplayan kişiyi anlamamız gerekiyor, ama Türkiye'ye baktığınız zaman liderler yanına iyi insanları almayı istemiyorlar, çünkü kuşkuyla bakıyorlar bu insanlar yerlerini alır mı diye?" (Milliyet, 11 Mart 1997)

Adına *'siyaset'* denilen *'bataklığın'* içindeki genç bir aydının *'tespiti'* budur, üstelik doğrudur! Dahası çıkmaza girmiş *'çoğulculuğumuzun'*, *'makul'* gerekçesidir: 27 Mayıs'ta **Menderes**'le **İsmet Paşa** uzlaşamıyordu; 12 Mart'ta **Demirel**'le **Ecevit;** 12 Eylül'de ise, hiçbirisi, hiç kimseyle! Şimdi diyeceksiniz ki, uyuşmazlık

'vizyon' farklılıklarından, ileri gelmiyor muydu? Hayır! Bunların hepsi, alt tarafı, **'sistem'**e angaje, **'soğuk savaş'** politikacılarıdır, üç aşağı beş yukarı, hepsi *'Amerikancı'*dırlar; uyuşmazlıkları, incir çekirdeğini doldurmaz bireysel nedenlerden doğmuştur, ama zararı ülkeye olmuştur. O kadar ki, artık bunu Amerikalılar bile görüyor.

Onlar da beğenmiyor...

New York Times'ın yazdıklarını, haksız bulabilir misiniz?

"...laik partiler, kökleri derinlere uzanan bir popülerlik yaratmakta başarısız kaldılar, giderek artan biçimde, sıradan vatandaşların sorunlarından habersiz oldukları düşünülüyor ve kişisel kan davaları ve çürümüşlük bu partileri tüketiyor." (Milliyet, 26 Mart 1997)

Ya **Financial Times**'ın yazdıkları: **"Erbakan, yüzde 21 oy oranı olduğu halde, laik partiler işbirliği yapamadığından iktidar oldu. Türk demokrasisindeki yalpalanmalar, özellikle yoz ve zayıf liderlerden kaynaklanıyor."** (Milliyet, 11 Mart 1997)

Kim ne derse desin, şu anda tek vizyon sahibi liderin **Erbakan** olduğunu hangimiz inkâr edebilir? 'Merkez sağ'da, iyi kötü, **Menderes** *'Görülmemiş Kalkınma'*, **Demirel** *'Büyük Türkiye'* projeksiyonlarına sahiptiler, ama 'merkez sol'u hiç sormayın! **Gazi**'nin ölümünden bu yana, hepsi *'Atatürkçü'* geçinen bu *'kâğıttan kaplanların'*, **'Kuva-yı Milliye/Müdafaa-i Hukuk/Misak-ı Millî'** sacayağını, anti-emperyalist kaidesine oturtarak savunduğu, asla duyulmamıştır. Birinin olsun, *'sürekli devrimcilik'* **Kemalizm**'in ilerdeki safhalarını, aşama aşama, halkın önüne somut bir projeksiyon halinde çıkarabildiğini gördünüz mü siz? Yetmiş küsur yaşımdayım, böyle bir şey görmedim.

Mehmet Ali Aybar'ın, acaba, tırnağı olabilirler mi?

'AÇILAN HER AĞZI KAPATMA...'

21 Nisan 1997

O günkü sevinç ve heyecanımı unutamam; zar zor, aradığım belgeyi sonunda bulmuştum: **Ovsif Visaryanoviç Stalin**'in, Rus (b) KP'nin Ulusal Bölge sorumlularıyla gerçekleştirdiği 4. konferansta, **Sultan Galiyef** aleyhindeki konuşmasının metni! Bu suçlama, büyüyerek gelişecek, bilindiği gibi **Sultan Galiyef**'in dramatik *'tasfiyesiyle'* sonuçlanacaktır.

İşin tuhafı şu ki, **Stalin**'in **Galiyef** aleyhinde sıraladığı *'parti içi kabahatlar'* beni doğru dürüst tatmin etmediği gibi sonunda sözü bağladığı yer, duygularımın mütehayyir bir heyecana dönüşmesine neden olmuştur. Nasıl olmasın? **Stalin, Galiyef**'i handiyse *"adam kıtlığından* 'tutmak' *zorunda kaldığını"* ileri sürdükten sonra, bakınız sözü nereye getirmektedir:

"...Doğu cumhuriyetlerinde ve bölgelerinde, çok az aydın, düşünen kişi ya da sadece okuma yazma bilen adam vardır. Bunlar iki elin parmakları kadardırlar. Nasıl tutmayalım onları? Doğu'da işe yarayacak adamları tutmamak ve bunları parti adına korumak için gerekeni yapmamak cinayet olur. Ama her şeyin de bir sınırı vardır ve bu sınırlar Sultan Galiyef komünist safından 'basmacı' safına geçtiği an aşılmıştır. O noktadan sonra Sultan Galiyef, parti için artık yoktur. (Şimdi buraya dikkat) **O, Türkiye büyükelçisini, partimiz merkez komitesine yeğlemiştir..."** (*'Eserler'*, 4. Cilt, s. 301/312)

Heyecanımın gerekçesi, iki noktada belirgindir: **Stalin**'in konuştuğu toplantı, 9-12 Haziran 1923 tarihleri arasında yapılıyor-

du. Bu, bir! O yıllarda **Moskova**'da bulunan **Türkiye** Büyükelçisi, **Türkiye Cumhuriyeti**'nin yani **Mustafa Kemal**'in elçisiydi. Bu, iki!

Bu iki nokta, fikrinizce hiç mi önemli değildir?

Galiyef göremedi, ama...

Daha o zamandan *'tek ülkede sosyalizm'* düşüncesini kafasına koymuş olan **Stalin, Sultan Galiyef**'i elbette tehlikeli buluyordu, çünkü mesela o açık açık bir yazısında –bugün için trajik bir kehanet sayılabilecek– şu sözleri söylemişti:

"...sosyalizm ve kapitalizm, bu iki düzen ne birlikte var olabilir ne biri öbürünün yanında barış içinde yaşayabilir; birbirlerine sadece geçici olarak katlanabilirler; taraflardan biri öbürüne üstünlük sağladı mı zayıf olana öldürücü darbeyi vurmakta gecikmeyecektir. Toplumsal devrimin gelişmesinin bu temel ve tartışılmaz kuralı yüzünden Rus Devrimi daha ilk günden bir dünya devrimine dönüşmek zorundaydı; aksi halde Rusya'daki Sovyetler, emperyalizmin azgın denizleri ortasında bir küçük ada oluşturacak ve her an emperyalist curcunanın arasında yeryüzünden silinme tehlikesi içinde yaşayacaktı..."

Galiyef'in *'temel eleştirisi'*, *'devrim'*in **Batı Avrupa** işçi sınıfına dayanılarak, **Batı** burjuvazisinin *'yola getirilmesi'* mantığıyla geliştirilmek istenmesineydi, diyordu ki:

"...buna karşılık Doğu, Batı Avrupa burjuvazisinin ezdiği bir buçuk milyar insanıyla unutuldu. Uluslararası sınıf savaşının akımları Doğu'yu atladı ve Doğu'da devrim sorunu sadece bazı kişilerin devrimin coşkun denizlerinde birer damla su olmaktan öteye geçemeyen kişilerin kafalarında kaldı. Doğu hakkında bilgi sahibi olmamak ve onun yarattığı kuşku yüzünden, Doğu'nun dünya devrimine katılabileceği kabul edilmiyordu. Oysa sosyalist devrimin özellikle Batı'ya yöneltilmesi bir hataydı..."

Çünkü, **"...uluslararası emperyalizme karşı sadece Batı Avrupa proletaryası öne sürülürken, ona Doğu'da sınırsız bir hareket ve manevra özgürlüğü bırakıyoruz. İtilaf devletlerinin simgelediği emperyalizm, tüm zenginlikleri üzerinde saltanat sürdüğü Doğu sömürgelerini elinde tuttukça anayurttaki işçi sınıflarıyla arasındaki tüm ekonomik çatışmalardan zaferle çıkacak, 'açılan her ağzı kapatma' yeteneğine sahip olduğundan, işçilerin ekonomik isteklerini yerine getirerek durumunu koruyacaktır. Devrimin ilk yıllarında Batı'dan geleceğini umduğumuz yardımı boş yere bekleyişimiz, düşüncemizin doğruluğunu bütün açıklığıyla kanıtlamaktadır."**

Galiyef göremedi ama, söylediklerinin her cümlesi, üç çeyrek yüzyıl içinde tarih tarafından doğrulanmış oldu, ama o tarihte **Stalin**'in *'gıcık kaptığı'* nokta, **Galiyef**'in Rus *'proletaryası'*nın da **Doğu**'ya ve **Doğu** halklarına *'Rus burjuvazisinin gözüyle baktığı'* iddiasıydı; ki onun da yanlış olmadığı, **SSCB** Müslüman ve Türk halklarının içinde bulunduğu bugünkü durum tarafından kanıtlanıyor.

Kör olmak yetmez!..

İyi de **Galiyef**'in gözlerini **Ankara**'ya çevirmiş olması, ihtimal dahilinde midir? **Gazi Mustafa Kemal Paşa**'nın, **Müdafaa-i Hukuk Doktrini**'ni o tarihte nasıl va'zettiği, nasıl geliştirdiği araştırılarak, belki bu soruya doğru cevap bulunabilir. O, Halk Kurtuluş Savaşı boyunca da savaşın sonrasındaki inkılap sürecinde de antiemperyalist tavrını sürdürmüştür. Artık nedense kimsenin hatırlamak istemediği şu sözler onundur:

"...biz Batı emperyalistlerine karşı yalnız ve kurtuluş ve bağımsızlığımızı korumakla iktifa etmiyoruz; aynı zamanda Batı emperyalistlerinin, güçleri ve bilinen vasıtalarıyla Türk milletini emperyalizme vasıta olarak kullanmak

istemelerine de engel oluyoruz. Bununla bütün insanlığa hizmet ettiğimize inanıyoruz..." (20 Haziran 1920)

Fakat 1923'te, **Stalin, Galiyef**'i tepeden tırnağa töhmet altında tutarken, **Galiyef**'in tezlerine benzer tezler, **Ankara**'da, **Gazi Mustafa Kemal** tarafından on yıl sonra bile savunulmaktadır:

"**...Şarktan şimdi doğacak olan güneşe bakınız! Bugün günün ağardığını nasıl görüyorsam, uzaktan bütün Şark milletlerinin de uyanışlarını öyle görüyorum. İstiklal ve hürriyetine kavuşacak olan çok kardeş millet vardır. Onların yeniden doğuşu, şüphesiz ki terakkiye ve refaha müteveccih olacaktır. Bu milletler bütün güçlüklere ve manilere rağmen, muzaffer olacaklar ve kendilerini bekleyen istikbale ulaşacaklardır...**"

"**...müstemlekecilik ve emperyalizm yeryüzünden yok olacak ve yerlerine milletler arasında hiçbir renk, din ve ırk farkı gözetmeyen yeni bir ahenk ve işbirliği çağı hâkim olacaktır...**" (1933)

Çarpıcı benzerliği görmemek için *'kör olmak'* yetmez, ayrıca *'maksatlı olmak'* lazım.

'İNKILÂP BİTTİ Mİ?..'

23 Nisan 1997

Yazının başlığı dikkat çekiyor: *"İnkılap Bitti mi?"* Bir de üst başlık konulmuş, daha küçük harflerle, ama etkileyici: *"İnkılabın İdeolojisi."* Diline ve üslubuna dokunmadan, birkaç cümle aktarabilir miyim? Bu arada, siz de düşününüz: kim yazmış olabilir?

"...âlemin cihanı telâkki tarzı, Avrupa'nın cihanı telâkki tarzından ve âlemin rüyet ufku, Avrupa'nın rüyet ufkundan ibarettir zannedilirdi. Dünya cemiyetlerinin inkişaf kanunlarının, Avrupa cemiyetlerinin inkişaf kanunlarının aynı; dünya mukadderatının Avrupa mukadderatıyla bir olduğuna inanılırdı..."

"...bir buçuk milyar müstemleke halkı Avrupa için çalışır, dünya kaidesinin ortasında yükselen Avrupa ehramı, bu bir buçuk milyar insanı ve Avrupa ehramının tepesinde yerleşen bir avuç ekalliyet, ehramın alt tabakalarını kendi arzusuna göre harekete getirirdi. Gerek bu alt tabakalar, gerekse bu bir buçuk milyarlık insan kalabalığı için doğru ve hakikat olan nizam, bu hiyerarşinin devamından ibaret sayılırdı."

Yazar, daha sonra, **Türkiye**'nin bu dünyadaki yerini araştırıyor, tereddütsüz diyor ki: **"...diğer taraftan, bütün teknik vasıtaları kendi emrinde tutan ve cihanı kendi fikir ve iktisat diktatörlüğü altında, kendi istediği biçimde kullanan bütün sanayi Avrupa'sına karşı bir buçuk milyarlık müstemleke halkının için için kaynayan 'milli kurtuluş mücadeleleri' var." (...) "Türkiye'nin yeri 'Milli Kurtuluş Hare-**

ketleri' cephesindedir". (...) "Cihanın geçirdiği derin bünye istihalesi âşikârdır, fakat bize göre bu istihalenin temayülü, cihanın yeni bir Avrupa nizamına kayıtsız şartsız intibakı değil, bilakis, unsurları müstakil cüzütamlar olan yeni bir cemiyetler muvazenesinin cihan mikyasında teessüsüdür..." (...) "...Türk inkılabı, Türkiye'nin içinde yaşadığımız zamanın şartlarına ve kanuniyetlerine göre yeniden yapılış ve kuruluşudur ki, bu hareket ancak sistemli hamleler, hedefleri evvelden muayyen sıçrayışlar ve bir zerresi bile boş yere israf edilmeyen mütemerkiz bir milli enerji ile inkişaf edebilir." (...) "...cihanın yeni muvazenesi ve Türk cemiyetinin mütekâmil ahengi henüz oluş seyrinde bulunduğu içindir ki, cihanda inkılap devam ediyor ve Türkiye'de inkılap bitmemiştir diyoruz..."

Peki kimin sözleri bunlar? **Mustafa Kemal**'in mi, **Sultan Galiyef**'in mi, başka birisinin mi? Şimdi sıkı durur musunuz, bu satırların yazarı, **Şevket Süreyya**'dan bir başkası değildir; yazısı, 1932 yılı Mart ayının *'Kadro'* dergisinde yayımlanmıştır.

Türkiye'de, **sosyalist sol**'un üzerindeki, **Komintern** *'hipoteği'* artık kalkmış olduğuna göre, *'Kadro'* dergisini ve *'Kadrocuları'* –**Müdafaa-i Hukuk Doktrini**'nin *'Mazlum Milletler'* çerçevesi içinde– yeniden değerlendirmemiz gerekmez mi?

Kesişen iki çizgi...

Şevket Süreyya, Yakup Kadri, Vedat Nedim, Burhan Belge, İsmail Hüsrev ve **Şevki Yazman! Yakup Kadri** ile **Şevki Yazman** bir kenara bırakılırsa, *'Kadrocular'*, formasyonu *'Marksist'* aydınlardır. **Şevket Süreyya**'nın, **TKP**'de *'yüksek düzeyde'* görevli olduğunu, sonradan *'dönerek'* **Kemalizm**'e iltihak ettiğini duymayan kaldı mı? **Abidin Nesimi,** öyle söylemiyor ama; ona göre, **Şevket Süreyya, TKP**'nin **Mustafa Suphi** kolundandı, **Sovyetler**'deki Galiyefçi *'muhalefetle'* temastaydı; **KUTV**'a okumaya gönderdiği militanlardan birisi, onun gizli temas adresleri-

ni Ruslara açıkladı, bu yüzden, *'deşifre edilmiş'* oldu; artık, nasıl **TKP**'de kalabilirdi ki? **Abidin Nesimi,** *'ihbarcı'*nın **(Fâdıl Garan)** olayı ona itiraf ettiğini de belirtiyor *('TKP'de Anılar ve Değerlendirmeler'*, s. 134 ve sonrası, Promete Yayınları, 1979, İst.)

Yıllar sonra, *'Kadro'* dergisinin üç yıllık neşriyatını inceleyen tarafsız bir *'gözlemci'*, **Galiyef**'in *'Mazlum Milletler Enternasyonali'* tezlerini ve ilkelerini biliyorsa, bu derginin pekâlâ Galiyefçi bir platform üzerinde çıkmış olduğunu söyleyebilir. Daha da ilginç olan, çıktığı sürece şiddetli tartışmalara neden olan derginin, daha çok **Recep Peker-İsmet İnönü** kanadından gelen sert eleştirilere, hatta suçlamalara karşı, bizzat **Mustafa Kemal** tarafından himaye görmesidir. Bunları da kafadan atmıyorum. **Yakup Kadri** *'Politikada 45 Yıl'* adlı hatıralarında yazıyor. Meraklısı okuyabilir. (İletişim Yayınları, s. 123/124, Bütün Eserleri/16)

Tartışmaya açılmamalı mı?

Türkiye'de *'inkılabı'* basit bir iktidar pratiğine dönüştüren, –**Stalin**'in **'Rusya**'da yaptığı gibi– *'tek ülkede cumhuriyet'* düzeyine indirgeyen **İnönü-Peker** takımına karşı **Gazi Mustafa Kemal Paşa**'nın *'Kadro'*ya ve *'Kadrocular'*a arka çıkması, size anlamlı görünmüyor mu? Bence görünmeli, çünkü Kadro'nun sürekli anti-emperyalist devrimi savunması, tesadüf bu ya, tam da parti içinde *'yeni'* bir *'program'* ve *'tüzük'* projesinin oluşturulmaya çalışıldığı döneme denk gelmektedir.

Anadolu İhtilali ve İnkılabı'nın geleceği açısından, 1935 **CHP** Kurultayı öncesi ve sonrasının, *'tayin edici bir mahiyet'* taşıdığı kesin. *'Dalgalanma'* ilkin *'Kadro'*nun tasfiyesi ile sonuçlanmış gibi görünürse de, aynı zaman dilimi içinde **Gazi**'nin önce **Peker**'i, arkasından, **İnönü**'yü, görevden aldığı gözardı edilebilir mi? Yıllar yılı, *'rejimin selameti için'* yok sayılan bu *'olaylar'* artık tartışılmamalı mı? Hem de hangi *'rejimin'*? Basbayağı, *'faşizan bir totaliterliğin!..'*

Gittikçe heyecanlı oluyor değil mi?

'ÖTEKİ' KEMALİZM...

25 Nisan 1997

Hani şu **'Atatürkçülüğü'** kimselere vermeyen, adını her anışta güm güm göğsünü döven *'sosyaldemokrat'* tipler var ya, sizce hangisi şu okuyacağınız satırların altına imzasını atabilir?

"...milli kurtuluş hareketini temsil eden inkılabımızın son derece karakteristik bir devresine varmış bulunuyoruz. İmparatorluktan mevrus Tanzimat sonu görüş ve telakkilerini tamamiyle tasfiye ederek, inkılabımız için milli hakikatlerden başka kaynak tanımamak! Tanzimat'ın Avrupa hayranlığı yerine, milletin verimliliğine inanmak fikrini ikame etmek! (...) Hükümlerin ve kaidelerin milletlere ve zamanlara göre değiştiğini unutmayarak, eskicilikten ve taklitçilikten sakınmak! Bütün cihanın yeni bir dönüm noktası üzerinde, yeni yollar aramakta olduğunun farkına vararak, bunun sebeplerini kendimize göre izah etmek ve yabancı görüşlerin uysal abonesi olmamak! Yani inkılabımızın fikri sistemini kurmak!.."

Peki, ya şu satırlara ne dersiniz? **"...büyük ve modern tekniği almak cehdinde olan Türkiye, bu işi şâmil (kapsamlı) bir felsefi görüşe ve ahenkli bir içtimai nizama bağlayarak başarırsa, yani: modern tekniğe malik olur ve tezatsız millet tipini yaratabilirse; Türk milleti, yirminci asrın Asya'nın kurtuluşu asrı olmasında ve yepyeni vasıfta bir Asya milliyetçiliğinin doğuşunda en büyük emeği geçmiş millet olacaktır..."**

Galiyef'in ve **Galiyefçiler**'in gözünü kırpmadan imzalayabi-

leceği bu metin, *'Kadro'* dergisinin Mart 1933 sayısında çıkmıştır; yazarıysa, **Burhan Asaf**'dır **(Belge). Burhan Belge,** kimden etkilenmiştir dersiniz? Sakın şu sözleri söyleyenden olmasın?

"...Türkiye, önemli ve büyük bir çaba harcıyor. Çünkü savunduğu, bütün 'Mazlum Milletlerin', bütün 'şark'ın davasıdır ve bunu nihayete getirinceye kadar Türkiye, Doğu milletlerinin beraber yürüyeceğinden emindir." (1922)

Bildiğiniz gibi, **Anadolu İnkılabı**'na böyle evrensel bir misyon yükleyen kişi, **Mustafa Kemal Paşa**'dan başka birisi değildi. O yüzden de, *'Kadro'* dergisini ve *'Kadroculari'*, o sıralarda **Halk Fırkası**'nı, el altından, İtalyan (faşist), Alman (Nazi) modeline göre yeniden örgütlemeye çalışanlara karşı himayesine almıştı.

Dergiler savaşı...

Birkaç ay önce, aktarmıştım ama, bu dediğimi tespit eden tarih metnini –yeri geldiği için– tekrarlamak istiyorum. Buyurunuz okuyunuz, **Şerafettin Turan** yazıyor:

"...parti genel sekreteri (Recep Peker) **çağrılı olarak gittiği İtalya ve Almanya'dan dönüşünde, CHP için, yeni bir tüzük ve program taslağı hazırlatmıştı. Faşizmden ve nasyonal sosyalizmden esinlenerek düzenlenen bu taslağı, Başbakan İnönü'ye de imzalatıp Cumhurbaşkanına sunmuştu. (...) Atatürk bir tür parti diktatoryası getiren taslağı okuyunca, '...Bu zorbalar kimlerdir? Onları kim seçecek?' diye tepki göstermişti..."** *('Türk Devrim Tarihi'*, III. Kitap, s. 21)

Bu bilginin aydınlığında, **Gazi**'nin Kadro *'fikriyatına'* verdiği destek, çok daha derin ve başka bir anlam kazanıyor mu, kazanmıyor mu? **Şerafettin Turan,** ayrıca, şu ilginç tespiti de yapmış, diyor ki:

"...Kadrocular kendilerini, tek idealist öncü saydıkları Atatürk'le birlikte devrim gemisinin kaptan köşküne

yerleşmiş ekip olarak görüyorlardı. Oysa, CHP de Kemalizm çerçevesinde ve giderek 6 Ok'la simgeleşen ilkelerle kendi ideolojisini saptamaya yönelmişti. Nitekim Kadro dergisinin yayımlanması öncesinde Karaosmanoğlu, buna ilişkin kararlarını parti genel sekreteri Recep Peker'e açıkladığında, o, 'ideoloji saptamanın parti dışı kişilerin değil, doğrudan doğruya partinin sorunu olduğu' yanıtını vermişti. Gerçekte de CHP Kadro'nun yayınından bir yıl sonra (1933) Halkevleri yoluyla ülke çapında örgütlenirken, hem parti etkinliklerini duyurmak, hem de Kemalist ideolojisini yaymak amacıyla Ülkü adlı bir derginin yayınına girişmişti." (Aynı eser, s. 27)

Bu kadarı bile...

Sizi bilmem ama, sadece bu kadarı bile, **Kemalizm**'in, sonradan *'ara rejimlerin'* gerekçesi olacak şekline nasıl sokulduğunu, bana pek güzel gösteriyor.

Ülkü dergisinin yaymayı amaçladığı **'Kemalizm'**, hâlâ türlü *'seyyiatını'* yaşayıp durduğumuz, **'bürokrasi+burjuvazi'** oligarşisini getirip yerleştiren *'zihniyetin'* ta kendisidir.

Müdafaa-i Hukuk Doktrini, (Üç) Misak-ı Milli ve **Kuvayı Milliye** *'ruhu'*yla, uzaktan yakından, alâkasını bulabilene, doğrusu aşkolsun!

'BEŞİNCİ TEKERLEK!..'

28 Nisan 1997

Otuz yıl olmuş mu? Belleğimdeki iz, yeterince açık değil: **Avcıoğlu**'nun Yön dergisinde, **Şevket Süreyya** imzalı bir yazı, eski bir *'hatırayı'* anlatıyor: **Gazi**'nin ölümüne tekaddüm eden aylarda, **Nâzım**'la iki konuşması olmuş! *"Onu* **Anadolu***'ya kazanmak istiyorduk"* diyordu. İşin mahiyeti galiba farklıdır, **'O Karanlıkta Biz'** adlı romanımda daha ayrıntılı anlatmıştım. **Abidin Nesimi**'ye göre olay şöyle gelişmiştir:

CHP içindeki *'sivil grup'* **(Celal Bayar, Şükrü Kaya, Dr. Tevfik Şükrü Aras)** *'***Gazi** *sonrası'* için sosyalistlerle bir *'dayanışma teması'* arıyor. O sırada **Nâzım Hikmet,** başka bir vesileyle **Ankara**'dadır. **Şevket Süreyya** ile buluşur, konuşur: **Şevket Bey** vasıtasıyla **Şükrü Kaya** ile temas sağlanır, iddiaya göre, **Şükrü Kaya, Nâzım**'a, *'***Türkiye***'nin* **Mareşal Fevzi Çakmak***'ın inisiyatifiyle hızla faşizme doğru kaymakta olduğunu'* söyleyip, buna karşı destek istemiş!.. (Bkz. *'Yılların İçinden'*, s. 145 ve sonrası, Gözlem Yayınları, 1977)

Bir başka iddia şu: **Nâzım**'ın o ağır ve haksız cezaya çarptırılmış olması, asıl bu sebeptendir; **Gazi**'nin iktidardan uzaklaştırdığı, **İsmet Paşa, Mareşal**'in *'dayatmasıyla'* Cumhurbaşkanı seçilince, hem **CHP**'nin **Gazi** taraftarı *'Sivil Grubu'*nu tasfiye etmiş, hem de **Nâzım Hikmet**'e ve arkadaşlarına unutamayacakları bir ders vermiş! Davadaki *'hükümeti devirmek'* suçlamalarının ardında, demek bu kuşku yatıyor!..

Yön'deki yazı bana **'Sarı Mustafa**'nın **(Börklüce)** eski **Mecidiyeköy**'deki dut ağaçlarıyla zengin kır kahvelerinde, piposunu

tüttürürken söylediklerini hatırlatmıştı: "...**Şevket**'*i küçümseme, mühim adamdır;* **Mustafa Suphi**'*nin halef-i tabiisi* **KUTV**'*da askeri komitanın reisiydi.*" Oysa biz, *'Kadrocu'* **Şevket Süreyya**'yı, **Nâzım**'ın aleyhinde hicviye yazdığı *'o golf pantolonlu Kadroların'* elebaşısı diye hafife alırdık. Ne yalan söylemeli, emekliye ayrıldıktan sonra yazdıkları, **Şevket Bey**'in –asıl önemli hususları es geçmekle beraber– gerçekte gençliğine ihanet etmediğini belgelemiştir:

O bir Türkocağı aydını idi, aynen **Mustafa Suphi** gibi, o ihtilalci **Galiyef** Türkçülüğünün anti-emperyalist vasıflarına, *'Mazlum Milletler'*in kurtuluşuna inanmıştı; aynen, **Mustafa Suphi** gibi; *'Kadro'*da yayını üzerine oturttuğu platform, bir bakıma **Mustafa Suphi**'nin **'Yeni Dünya**'da, **Molla Nur Vahidof**'la **Sultan Galiyef**'in **'Krasnaya Znamiye**'de (Kızıl Bayrak) savunduğu platformun, hemen hemen, eşiydi.

'Krasnaya Znamiye' mi? O da nesi?

Frekansları tutuyor...

Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin *'siyasi'*, **Kuva-yı Milliye**'nin *'askeri'* kanadını oluşturduğu **Anadolu İhtilali** –bugün **Demirel**'in bile açıklamak zorunda kaldığı gibi– bir *'Mazlum Milletler'* idealine sahipti; yüzyılın başında, o *'Mazlum Milletler'* çoğunluğunun, Türk ve Müslüman halklar olduğunu, bugün kim biliyor? O günün atmosferini biraz olsun teneffüs etmek ister misiniz? **'Krasnaya Znamiye**'nin ilk sayfasındaki şu *'Çağrı'*ya bir göz atınız:

"**...Uzakdoğu'da, Hindistan'da, İran'da, Afganistan'da Belucistan'da, Hive'de, Buhara'da, Arabistan'da ve 'medeni' Avrupalıların –İngiliz, Fransız ve İtalyanların– Afrika'daki kolonilerinde, Mısır'da, Fas'da, Cezayir'de, Tunus'da ve Tripoli'de yüz milyonlarca Müslüman işçi, zalim Avrupa emperyalizminin egemenliğinde acı çekiyor. Onlara yardım için acele et!..**" (Tarih Enstitüsü Dergisi, Ayrı Basım, s. 152, İst. Ünv. Edb. Fakültesi, 1994)

Şimdi, ister misiniz **Anadolu**'daki *'hareket'*in frekansı ile **Tataristan**'daki *'hareket'*in frekansı ne kadar birbirine uymaktadır, onu görelim? Tatar/Başkır Cumhuriyeti Sovyetleri Genel Kongresi'nde, Müslüman İlişkiler Merkez Komiserliği Başkanı **Molla Nur Vahidof,** Rus bolşeviklerine, **"...sadece ilkel sosyalistler Tatar/Başkır Cumhuriyeti'nin manasını kavrayamaz"** diye çattıktan sonra şöyle devam etmişti:

"...uzak Hind'de, Mısır'da Nil kıyılarında, Asya'nın derinliklerindeki milyonlarca Müslüman kardeşimizin Avrupa burjuvasının egemenliği altında acı çektiğini unutma! Acılı kalplerimiz, onları hürriyetlerine kavuşturma arzusu ile yanıyor!.." (Aynı Eser, s. 154)

Peki o yılların ateş, barut ve kan yüklü **Anadolu**'sunda **Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti** Reisi **Mustafa Kemal Paşa** ne diyordu:

"...insanlığa müteveccih fikir hareketi ergeç muvaffak olacaktır. Bütün mazlum milletler, zalimleri bir gün mahv ve nâbut edecektir. O zaman dünya yüzünden zalim ve mazlum kelimeleri kalkacak, insanlık kendisine yakışan bir halet-i içtimaiyeye kavuşacaktır. Bizim milletimiz o zaman bu gayeye vasıl olan milletler arasında tekaddümüyle cidden iftihar edecektir." (Hâkimiyet-i Milliye, 4 Kânunsâni 1922)

Sizce, bu da bir *'tesadüf'* mü?

Sorulacak önemli soru...

1950 sonrasında, cumhuriyet hükümetlerinin büyük ayıbı, elbette eski ve yeni *'Mazlum Milletleri'* toplayan ünlü **Bandung Konferası**'nda, Dışişleri Bakanının, **'Türkiye'***nin tekaddümüyle iftihar etmek'* ne laf; düpedüz **'sistem'**den yana çıkmış olmasıdır.

Sorulacak bir de soru var: Aralarına, onları başından sonuna destekleyen **Fâlih Rıfkı Bey**'i ve **Hâkimiyet-i Milliye** gazetesini de katmak zorunda olduğumuz; *'Kadro'* dergisi ve *'Kadrocular'*,

gün geçtikçe aşırı sağcı ve bürokratik merkeziyetçi bir *'totaliterliğe'* sürüklenen inkılaba, başlangıcına ve eylemine *'yakışan'*; solcu ve dünya çapında bir alternatif sunmak teşebbüsüne, kalkışmış sayılmazlar mıydı?

'Dünya çapında' sözü önemli, çünkü **Türkiye** o yolu izleseydi, Üçüncü Dünya Hareketi'nin *'lideri'* olacaktı; **'sistem'**in dümen suyundaki anlamsız bir *'beşinci tekerlek'* değil!

'UFKUN ARKASINI GÖREBİLMEK!..'

30 Nisan 1997

İlk bakışta çelişik, hatta karşıt görünür; ben de öyle sanmıştım: **Gazi,** *'Nutuk'*ta açıkça belirtmiştir:

"Panislamizm, Panturanizm siyasetinin muvaffak olduğuna ve dünyayı tatbik sahası yapabildiğine tarihte tesadüf edilmemektedir." (Nutuk, s. 275)

Oysa *'Mazlum Milletler'*le, onların uyanışı ve kurtuluşuyla ilgili pek çok sözü var; *'Mazlum Milletler'*in büyük çoğunluğu, –hele o yıllarda– Türk ve Müslüman değiller mi? Çelişik hissini veriyor. Meselenin mahiyetini anlayabilmek için, **Osmanlı**'nın batış yıllarını ince elekten geçirmek icabetti. O zaman ne görüyorsunuz? Panislamizm de, Panturanizm de, Alman yayılmacılığının; 19. yüzyılda zirvesine ulaşmış İngiliz/Fransız yayılmacılığına karşı, kullanmak istediği bir silah! Hınzırca, Bâbıâli'ye telkin ediyorlar. Biraz Rusya'daki Cedit Hareketi'nin, biraz Selanik'teki Türkçülüğün etkisindeki İttihatçılar, zaten *'Almancı'* olduklarından, fetih hayalleriyle ikisinin de üzerine *'atlamışlar.'*

Dikkatli okunursa, görülür ki, **Gazi**, işin bu yanına üstü örtülü olarak, başka bir konuşmasında temas etmiştir:

"...büyük ve hayali şeyleri, yapmadan, yapmış gibi görünmek yüzünden, bütün dünyanın husumetini, garazını, kinini, bu memleketin ve milletin üzerine çektik. Biz Panislamizm yapmadık. Belki yapıyoruz, yapacağız dedik. Düşmanlar da, yaptırmamak içini bir an evvel öldürelim dediler. Panturanizm yapmadık. Yaparız, yapıyoruz, yapacağız dedik, onlar da, yine öldürelim dediler. Bütün

dava bundan ibarettir..." (Söylev ve Demeçleri, I, 1926)

Gazi Mustafa Kemal için, *'Mazlum Milletler'*in kurtuluşu davası, bir din ya da ırk davası değildir, bir insanlık davasıdır. Nasıl ki **Galiyef** için de, **Mustafa Suphi** için de öyleydi. O yüzden de, daha çok *'Şark Milletleri'*nden, *'Mazlum Milletler'*den söz etmişlerdir; ama, Müslümanlar ve Türkler, *'mazlumların arasında'* olduğu, hatta çoğunluğu oluşturduğu için aralıksız gündemdeydi. Bugün de öyle değil midir?

Bir tarihçi aranıyor

Yirmi beş yıl kadar oluyor, **Mustafa Suphi**'nin *'Yeni Dünya'*daki bir yazısını okurken, çok şaşırmıştım. Sebebini, o ilk paragrafı okurken, siz de anlayacaksınız:

"**...geçen Balkan ve son Avrupa kasaplıklarında, bahtsız Anadolu rençperlerinin kanı dökülmesine; çılgınca, merhametsizce o şekilde muharebeye karşı durmuş iken,** (buraya dikkat) **Mustafa Kemal Paşa'nın takriben bir yıl önce bize, Odessa'da iken bildirdiği kıyamcılığa razı ve taraftar olduk; ve bugün, Antanta yağmacıları karşısında büyük bir cephe açan Kuva-yı Milliye ordularının muvaffakiyetine müzahir oluyoruz...**" (M. Suphi, Kavgası ve Düşünceleri, s. 39, İnfo/Türk Ajansı, 1974)

O gün bugün, merak ederim: **Mustafa Suphi** daha **Odessa**'da iken, **Mustafa Kemal Paşa** ile irtibat halinde olduğunu yazıyor; ister sağcı olsun, ister solcu, siz böyle hassas bir konuda, bu kadar hassas bir noktayı ele alan, araştıran, derli toplu bir *'tebliğ'* sunan herhangi bir tarihçiye rastladınız mı?

Mustafa Suphi'nin, Galiyefçiliği dolayısıyla, da, *'milliyetçi'* komünist vasıflarının ağır bastığını da, **Krasnaya Znamiye** gazetesi dolayısıyla bir araştırma yazmış olan **Alexandre Bennigsen**'den okuyoruz:

"...*'Rus Devrimi ve Doğu'* **başlıklı, dördüncü sayfadaki son makale, Mustafa Suphi ile yapılan bir mülakat olup,**

Sultan Galiyef imzalıydı. (...) Bu makale kesinlikle gazetenin en önemli dokümanıdır. Bu makale Sultan Galiyef'in 1918 Temmuzu gibi erken bir tarihte, dünya devriminin yönlendirilmesi problemi ile ilgilendiğini, sonraları yazdığı ve Stalin'le aralarının açılmasına yol açan, meşhur *'Sosyal Devrim ve Doğu'* **makalesinde geliştirdiği; üçüncü dünyanın tartışmasız önderliği gibi cesur ve aykırı fikirleri olduğunu göstermektedir.** (Buraya dikkat) *'Rus Devrimi ve Doğu'* **aynı zamanda, Sovyet tarihçiliğinde, dürüst bir bolşevik ve Leninist olarak takdim edilen Türk komünist lider Mustafa Suphi'nin, gerçekte, Rus yoldaşlarının enternasyonalizmden ziyade, milliyetçi Tatar komünistlerinin devrimci Panislamcılıklarına yakın olduğunu gösterir."** (Tarih Enstitüsü Dergisi, ayrı basım, s. 158, 1994)

'Üçüncü Dünya'nın önderliği

'Üçüncü Dünya'nın Tartışmasız Önderliği'!.. Ne dersiniz, acaba **Sultan Galiyef**'in, **Mustafa Suphi**'nin, **Mustafa Kemal**'in, **Şevket Süreyya** ve öteki Kadrocular'ın, ortaklaşa hayali bu değil miydi?

Kim bilmez, **Marks** 20. yüzyılın sosyalizmin *'Dünya Devrimi'* yüzyılı olacağını öngörmüştü. **III. Enternasyonal,** bu fikre katılmıştır. Oysa bunlar, bir manada, 20. yüzyılın, bir sosyalist devrim yüzyılı değil, *'Üçüncü Dünya'*nın ayağa kalkacağı, bir *'kurtuluş savaşları'* yüzyılı olacağını görmüşlerdi. Yüzyılın sonuna varıyoruz: ne **III. Enternasyonal** ortada kaldı, ne de SSCB! Buna mukabil, *'Mazlum Milletler'*in *'bağımsızlık çabaları'* –ne yazık ki, **Türkiye**'siz– sürüp gidiyor. Üçüncü Dünya Hareketi, aslında, **Galiyef**'in *'Mazlum Milletler Enternasyonali'* idealinin, kötü ve heyecansız bir uygulaması değil midir?

'Ufkun arkasını görebilmek' buysa, onlar bunu başarmışlardı.

mayıs '97

nerede o eski
'türkçüler'?

BERKES, DEVREYE GİRİYOR!..

2 Mayıs 1997

Halkımızın dediği gibi, meğerse *'kalp, kalbe karşı'*ymış! Şu ara hatırasını sık sık yâdettiğim, **Niyazi Berkes,** çıkıp beni teyit etmeye gelmesin mi? Lafın gelişi, böyle dedim; aslında eve geliyorum ki, tele-sekreterde **Fahri Aral**'dan bir not: **"...Berkes'***in altını çizmiş olman, beni çok heyecanlandırdı; tesadüf, şu ara biz de onun* 'hatıralar'*ını yayımladık; sana bir tane göndereceğim!"* **Fahri Aral,** önemli bir yayınevimizin yöneticisi; dediğini de yapıyor, bir gün sonra, **Niyazi Berkes**'in *'Unutulan Yıllar'* adını verdiği *'Hatıralar'*ı, elimde!

Bir dalgınlık ânı: 70'li yıllar, **Ankara**'dayım, o, **İngiltere**'den gelmiş, yayınevindeki odamda lafa dalmışız; dışarda, yeni bir darbe getirecek devrimci-ülkücü çatışmasının silah sesleri; fakülte kapılarında, vurulmuş öğrenciler!.. Ben, harıl harıl, *'Aynanın İçindekiler'* adlı roman dizisini, üzerine yerleştirmeye çalıştığım sosyal, ekonomik ve sivasi platformu, ona anlatmaya çabalıyorum; inkılâbın yarıda bırakılması, 'Jakobenliğin yerini, 'Bonapartizm'in alması üzerine, yaptığım tahliller doğru mu, değil mi; sonradan yaşadığımız *'ikiliğin'* temelleri, o zamandan atılmadı mı vs...

O günlerde, o mahcup tebessümüyle yaptığı gibi, bu defa hatıralarını naklederken de, son günlerde size söylediklerimi teyit ediyor. Onu minnetle anıyorum.

'Kadrocular' ve öbürleri...

'Kemalizm', **Kurtuluş Savaşı** ve ertesindeki haliyle, başka-

dır; 30'lu yılların ortalarından itibaren, **Türkiye**'de geliştirilen, sonradan adına **'Atatürk İlke ve İnkılapları'** denilen *'söylem'* başkadır. Bu değişmenin, **Niyazi Berkes,** canlı şahidi olmuş; **Gazi** henüz sağ, o **Ankara Halkevi**'nde çalışıyor, çevreyi henüz yeni yeni tanımaktadır; diyor ki:

"...o zaman ben politik ideolojileri henüz iyi bilmiyordum. Örnek olarak aldığım bu iki yanı tanıdıktan ve onların zıddı olanları tanıdıktan sonra Halk Partisi'nin içine henüz girmemiş, fakat girmeye çalışan sağ ile sol (ya da o zaman ad verilmeden söylenen faşist ile Marksist) kollar bulunduğunu sezmeye başlamıştım. Bu gözlemimi Kadro dergisi çevresinde toplanmış olan kişiler ile halkevi binasında bütün halkevleri başkanı olan Necip Ali'yi (Küçüka) tanıdıktan sonra daha kesinlikle fark ettim..."

"...Kadrocular'la tanışmadan önce, onlar hakkındaki ilk uyarıyı Aydoslu'dan işitmiştim. Ne var ki kitaplık işi yönetmeni olarak bana ayrılan odanın tam karşısında bulunan Ticaret Okulu'nun müdürü olan Şevket Süreyya Aydemir on beş yirmi metre ötemde bulunmakla kalmıyor, ayrıca kitaplık komisyonunun görebildiğim tek üyesi bulunuyordu. (...) Çok geçmeden Şevket Süreyya ile tanıştım. Demek ki bir yanda faşistlerle, öte yanda Marksistlerle tanışacaktım."

"...Felsefe Üniversitesi'nden sonra şimdi bir çeşit Politika Üniversitesi'ne girmişim meğer! Aydoslu grubu, Kadrocular'ın peşinde CHP'lilere, bunların 'kızıllar' olduğunu sezdirmek için çaba harcıyorlar." (*'Unutulan Yıllar'*, s. 74, İletişim Yayınları)

Yolların ayrılması...

Meraklısı, elbette **Berkes**'in hatıralarını alıp okuyacaktır. Okunmayacak gibi değil! **Türkiye**'de siyasi hayatın üzerine oturtulduğu bir sürü sahte, kof ve tehlikeli yalanın içyüzünü, birer bi-

rer, hem de titizlikle dibini kurcalayarak açıklıyor. Son günlerde burada konuştuklarımız açısından, ilginç olan, o yıllarda yaşanılan *'yol ayrımını'* pek güzel ve isabetle tespit etmiş olması. Ne diyor, bakar mısınız:

"...şimdi düşünüyorum bu anıların karşısında da, anlıyorum ki, o zamanlar parti içinde bir bunalım olmaktaydı. Bunu Kadro ekibi ile tanıştıktan sonra anlamaya başladığımı sanıyorum. Parti içinde onları tutan, isteyen ve beğenen kişiler vardı. Bir de onların sayısından fazla olan ve onlara düşman olan kişiler vardı. Ve bir gün onlar... Bu tümcemi bitiremeyeceğim!" (*'Unutulan Yıllar'*, s. 84, İletişim Yayınları)

Evet, aynen böyle yapmış, *'ve bir gün onlar inkılabın canına okudular'* diye kesip atacak yerde; o kibar ve çelebi haliyle, mahzun ve mükedder, *"...bu tümcemi bitiremeyeceğim"* demiş! Mızrak çuvala sığmaz: *'Parti içinde onları (Kadrocular'ı) tutan, isteyen ve destekleyen kişiler'* kimlerdi, bilmiyor muyuz? En başta, **Mustafa Kemal** desteklemişti. **Yakup Kadri,** hatıralarında, onun gönlünü almak için **Gazi**'nin nasıl evine kadar geldiğini, heyecanla anlatır.

Ne yazık ki, cumhurbaşkanlığı makamı, **Gazi**'nin bu çatışmayı, mümkün mertebe sabırla izlemesini gerektiriyordu; 30'lu yılların ikinci yarısı, bir bunalım konjonktürü içinde geçecekti: ekonomik bunalım, faşizmin yükselişi, dünya savaşı ihtimali gittikçe netleşiyor; daha vahim bir şey var: hastalığının ağırlaşması ve **Hatay** Meselesi! Sonuç, ne olmuştur: *'öteki Kemalizm'*in, yani sonradan **'Atatürk İlke ve İnkılapları'** *adını alacak 'vitrin Atatürkçülüğünün'*, öne çıkması!

Niyazi Berkes, hatıralarına neden *'unutulan yıllar'* demiş sanıyorsunuz?

NASIL DA SAÇMALIYORUZ!

5 Mayıs 1997

Çoğu insan, şairlerin, yazdığı şiirleri hiç unutmadığını, yeri düştükçe, sağa sola okumaktan hoşlandığını sanır; başkasını bilmem, ben böyle biri değilim; şiirlerimi seyrek hatırlarım, sıralı sırasız okumayı sevmem; hele şiir lafı etmek, basbayağı sinirime dokunur: hastasından söz eden hekimleri mi hatırlıyorum, ne?

Öyleyse hangi tesir, yıllarca önce yazmış olduğum o rubaiyi, hafızamın ekranına yansıtıyor? Mevsime yakışmayan cilalı ve saydam soğuklardan; şakırtısı, geceler boyu kulağımızdan gitmeyen, dumanlı yağmurlardan sonra; usul usul, bir ilkbahar aydınlığının gökyüzünde belirmesi mi? Ne haltsa!.. **Maçka**'da denize karşı durdum, kendi kendime mırıldandım:

"...kum saatlerinden sızan ne serin yazların serinliği/ o ürkek vanilya kokusu göçmen kuşların getirdiği/ zamanın geçmesinden çok belki de bizi böyle yıkan/ mevsimlerin dönme dolabıyla belli etmesi geçtiğini!.." *('Tutuklunun Günlüğü'*, s. 76, 6. basım, Bilgi Yayınevi)

İhtiyarlıyor muyum, neyim?

Şimdi iş mi bu?..

Bir tarihte, ülkücü bir dostum olmuştu: 68 kuşağından, başı yazılarından dolayı belaya girmiş, galiba epeyce de *'yatmış'* bir aydın; sessiz ve sakindi, hani uzun *'mapusanecilik'* yapmış aydınların mahzun bir dinginliği vardır ya, işte öyle! Onunla, Türk tari-

hinden konuşurduk; çoğu ülkücü gibi benim Doğu Türkleriyle alâkamı ilginç buluyordu; hele ne sağda ne solda, yıllar boyu adı anılmamış **Mirseyit Sultan Galiyef**'i bulup çıkarmam, onu **Moskova**'dan çok daha önce *'aklamam'* pek hoşuna gitmişti. Söylerdi de bunu!

Gel gör ki, **Galiyef**'le **Mustafa Suphi**'nin *'canciğer kuzu sarması'* olduğundan bahis açıldı mı, nevri dönüyor: onun gözünde, **Sultan Galiyef** ya da **Molla Nur Vahidof** ne kadar, *'kızıllar'*ın zulmüne kurban gitmiş, birer *'şehit'* ise; **Mustafa Suphi** o kadar, *'kızıllar'ın uşağı'* alçak bir komünist! Sen istediğin kadar, **Mustafa Suphi**'nin **Rusya**'ya gidinceye kadar, sosyalizmle ilgisi olmadığını söyle; tipik bir *'Türkocağı aydını'* olduğunu belirtip, onu Türk esirleri arasından bulup çıkaranın **Sultan Galiyef** olduğunu anlat, imkânsız, Nuh diyor peygamber demiyor; aynı dönemde, kaderin aynı safta buluşturduğu iki Türkten birisi, Ruslar tarafından öldürüldüğü için –komünistliği müsellem de olsa– *'şehit'*, öteki **Gazi**'ye iltihak etmeye gelirken, muhtemelen –**Enver Paşa** taraftarı– İttihatçılar tarafından öldürüldüğü için, bir hain!

Şimdi diyeceksiniz ki, durup dururken niye *'ülkücülere'* bulaşıyorsun? Hayır, kimseye bulaşmıyorum, amacım, **'cosmique'** baktığın takdirde hiçbir anlamı ve derinliği olmayan yüzeysel siyasi angajmanlar sebebiyle, sırasında nasıl saçmaladığımızın altını çizmek! Bir örnek de, öteki taraftan vereceğim.

Galiyef, bir gösterge...

Sultan Galiyef, bir gösterge! Onun adını, sanırım ilk defa 50'li yıllarda, **'Sarı' Mustafa**'nın ağzından duymuştum. **Mustafa Suphi**'ye derin bir bağlılık, büyük bir hayranlık besleyen bu yaşlı *'partili'*, **Galiyef**'ten yarım ağızla bahsediyor, daha çok **KUTV**'daki hocalığının üstüne basıyordu. **Galiyef**'in, Rus Devrimi'nde ne kadar önemli bir rol oynadığını yıllar sonra **Mouton Yayınevi**'nin yayımladığı o kitabı okuduğum zaman anlayacaktım. **(Alexandre Beningsen / Chantal Quelquejay/***'Le Sultangal-*

lievisme au Tatarstan' / Türkçesi: *'Sultan Galiyef ve Rusya Müslümanları'*, Hür Yayın, 1981)

Sonradan **Maozedun** ya da **Hoşimnh**'in savunduğu tezlerin birçoğunu, daha o zaman, **MÜSKOM** (**Galiyef**'in başında bulunduğu Müslüman Komünist Fırkası) savunuyordu; 20. yüzyılın ikinci yarısına damgasını basacak olan **Üçüncü Dünya Hareketi**'nin platformu, aşağı yukarı **Galiyef**'in platformudur, öyledir de, **Türkiye**'de sosyalist soldan kimse onu ciddiye almaz; o da bir şey mi, **Sovyetler**'de böyle bir liderin yaşadığını bile bilmez! Üç beş bilen çıkarsa, onlar da parti –aslında tabii **Stalin**– tarafından tasfiye edilmiş bir karşı-inkılâpçı olduğunu söyleyerek suratını buruşturur. Buna mukabil, **Mustafa Suphi**'den söz açıldı mı, onu yere göğe koyamayacak; **Nâzım**'ın vaktiyle onun için yazdığı şiirden tutun da, en kıytırık Parti neşriyatından aklında kalan övgüleri bile sıralayacaktır. Şimdi iş mi bu?

Nasıl bu kadar sığ, bu kadar basmakalıp, bu kadar düz ve katı olabiliriz?

Komik olmuyor mu biraz?

Bu iki adamı birbirinden ayırmak imkânsızdır. Geçen gün **Krasnaya Znamiye** (Kızıl Bayrak) dergisinin adı geçmişti, Galiyefçiler'in dergisi; o dergide, **Mustafa Suphi** ile yapılmış bir röportaj var, röportajı yapan kim: **Sultan Galiyef! Mustafa Suphi**'nin ölümünü müteakip, **Zizn Nasyonal Hostey** (Milliyetlerin Hayatı) dergisinde, **'Mustafa Suphi / Ego Rabota (Mustafa Suphi** ve Eseri) başlığıyla yayımlanan *'mersiye'*, **Sultan Galiyef** tarafından yazılmış (16 Temmuz 1921). Hangi tarafsız kaynağa göz atsanız, bu iki adamı birarada, yanyana, aynı mücadele içinde görüyorsunuz! Dahası, **KGB** belgelerine dayanarak Tatar yazarı **Renad Muhammedi**'nin yazdığı, belgesel romanda da bu iki Türk devrimcisi, aynı serüvenin iki kahramanıdırlar. *('Sırat Köprüsü'*, Sultan Galiyef, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1993)

Hal böyleyken, **Sultan Galiyef**'i **Stalin** öldürdü diye ülkücü kesiminin tutup, sosyalistlerin yermesi; ya da **Mustafa Suphi**'yi **TKF**'nin kurucusu diye sosyalist solun tutup, ülkücülerin yermesi, komik olmuyor mu biraz?

İster sağcı olsun, ister solcu, Türk *'aydınları'* ne zaman *'büyüyüp'*, gerçek birer *'aydın'* olacaklar?

'İNÖNÜ CUMHURİYETİ'NİN 'OTOPSİSİ'

7 Mayıs 1997

Kafama sonradan takıldı: dolu dolu yaşanmış onlarca yıl, neden *'Unutulan Yıllar'* olsun?

Niyazi Berkes'in *'hatıraları'*na bu ismin verilmesi, ancak, anlattıkları sosyal ve tarihi yerine oturtulunca daha iyi anlaşılıyor: o yıllar, (**'Milli Şef'** yılları) iki türlü kayıp: a/ **Türkiye,** 40'lı ve 50'li yıllarını, küçük hesaplar ve yanlış politikalarla kaybetmiştir; fakat, daha vahimi, önceki *'karanlığın'* üzerine sünger çekilerek; b/ sonraki yirmi yılın (60'lı ve 70'li yılların), o kâbus hiç yaşanmamış gibi geçirilmesi!.. Sanki sihirbazın değneği dokunuyor, yakın tarihimizde o yıllar adeta yok, başka bir manada *'kayıp'*.

Niyazi Berkes –tarih karşısındaki sorumluluğunun bilincindeki bir aydının, *'dirayeti ve ferâsetiyle'!*– **Gazi**'den sonraki *'sapmayı'* gözler önüne seriyor; eseri, bir yerde, *'İnönü Cumhuriyeti'*nin *'otopsisi'*, bir yerde **'Milli Şef'**e yöneltilmiş, çok ağır bir *'iddianame'!* Üstelik, karınca gibi çalışılarak, her iddia, son derece somut, inkârı *'gayr-ı kaabil'* delillere istinat ettirilmiş! O dönemi yaşamış, çilesini çekmiş olan için, bir *'bunalım döneminin'* etkileyici panoraması; insan, olayları yeniden yaşıyor. –Benim için öyle oldu, ayrıca **'O Karanlıkta Biz'** adlı romanımda ve **'Hangi Atatürk'** adlı kitabımda yazdıklarımın doğruluğu, **Berkes** gibi selahiyeti tartışılmaz bir bilim adamı tarafından teyit edildi.

Fakat, asıl önemli olan, başka bir şey: **'İnönü Efsanesi'**nin, aşırı ya da merkez sağdan değil, demokratik ve sosyalist soldan eleştirilip, gerçek yerine oturtulması! Önemi belli: 68 kuşağının *'hızlı'* devrimcileri için bile, **İsmet Paşa Türkiye**'yi **İkinci Dün-**

ya Harbi felaketinden kurtarmış, sonra da *'yumuşak inişle'* demokrasiye geçirmiş **'İkinci Adam'**dır. O halde, okuyun bakalım **Berkes**'in *'Unutulan Yılları'*nı, öyle miymiş, değil miymiş!

Neden 'İkinci Adam'?

Şevket Süreyya, İsmet Paşa'ya **'İkinci Adam'**lığı yakıştırırken, acaba asla *'Birinci Adam'* olmadığını mı imâ ediyordu? Kendi kendime, bunu hep sormuşumdur. **Yâkup Kadri** ve **Fâlih Rıfkı, Gazi**'nin iki yakını, **İsmet Paşa**'yı ağır yargılamışlardır: **Gazi** olmasaymış, onun kaderi *'vasat bir asker bürokratın kaderi'* olabilirmiş! (Bkz. *'Çankaya'* ve *'Politikada 45 Yıl'*) **Niyazi Berkes,** daha da düşündürücü bir soru soruyor:

"...Ulusal Bağımsızlık Savaşı'nın sonuçlanması üzerine toplanacak barış konferansına gidecek başdelege olarak Mustafa Kemal Paşa'nın, İsmet Paşa'yı seçmiş olması, anlamakta güçlük çektiğim bir olaydır. Mustafa Kemal'in ne denli adamsız olduğunu gösterir, sanırım. Örneğin, niçin o zamanın başbakanı olan Rauf (Orbay) bu iş için seçilmemişti? Bunu cevaplandırmak güç değil. Beş yıl önce Padişah Vahdettin'in delegesi olarak Mondros'da yaptığı Mütareke'nin içyüzünü öğrenirsek, Mustafa Kemal'in neden onu göndermediğini anlarız. İsmet Paşa, albay iken sınır komisyonlarında çalışmış. Belki Gazi bunu, az buçuk bir diplomatik tecrübe saymıştır." (*'Unutulan Yıllar'*, s. 483, İletişim Yayınları)

Niyazi Berkes'in **Lausanne Konferansı** üzerine açıkladıkları, neredeyse ulusal bir dokunulmazlık payesine ulaşmış *'Lozan Kahramanı'* efsanesini de, tartışma gündemine taşıyacak ağırlıktadır.

Halk yaptığını biliyordu

Peki, ya *'demokrasiye geçiş'* süreci? Bu geçişin, nasıl bir ge-

çiş olduğunu yaşayan bilir ya, *'kafasında, kuyrukları birbirine değmeden dokuz tilki dolaştıran'* **İsmet İnönü**'nün, o dönemde nasıl bir siyaset yürüttüğünü, **Niyazi Berkes,** şöyle özetlemiş:

"...1/ Eskisi gibi, yine Milli Şeflik rejimi çerçevesi içinde olmak koşulu ile, başka partilere 'katlanmak'; 2/ halk denen yığının, şu ya da bu sınıfından ya da sınıflarından gelme bir muhalefet partisi olmayan, yine Milli Şeflik geleneği içindeki bir parçanın sırf iktidarı kapmak için kopmasından başka bir şey olmayan, diğer partiyi, şeflik doğrultusuna uyacak çizgiye getirmek için 'yetiştirmek'; 3/ bunu yapmak için dışarda 'Sovyet tehlikesi'ni, içerde 'komünizm korkusu'nu 'kullanmak'; bunun için, sosyalist parti kurulmasına izin vermek gibi bir trük (hile) bile 'kullanmak'; 4/ Amerika'da savaş sonrası için yapılması düşünülen işlere karşı baş gösteren gerici bunalımdan faydalanarak, çıkar gruplarını Alman cebi yerine, bu kez Amerikalı cebinden besleme yollarını açmak!.." (*'Unutulan Yıllar'*, s. 396, İletişim Yayınları)

Berkes, 'İnönü Cumhuriyeti'nde dış politikayla iç politikanın, nasıl birbirine karıştırılarak *'kullanıldığını'* kişilerle ve olaylarla ortaya koymuş: Naziler'le, el altından gizli *'turancılık'* pazarlığı yürütülürken, yol verilen, ırkçı/turancılığın **Berlin**'in yenildiği kesinleşince, **Sansaryan Hanı**'nı boylaması! **Sovyetler**'in gözünü boyayacağı sanılan, *'alafranga'* üstyapı ilericiliğinin; **Moskova, Ankara**'ya, savaş içindeki davranışının hesabını soracağını hissettirince; **Hasan Âli Yücel**'in takımıyla birlikte, aslanın ağzına atılması! Birbirini izleyen, **Tan, Görüşler, Nihal Atsız/Sabahattin Ali, 'Solcu Profesörler'** vb. olayların, *'perde arkası'!..*

Bilanço, sonunda, şöyle tüyler ürpertici bir yere bağlanıyor: **Milli Şef,** iktidarı boyunca bütün hesaplarında yanılmıştır; ne var ki, her yanılışında, faturayı halka ödetir, yerinden asla kımıldamaz! Görmüş geçirmiş **Anadolu** halkının, eline geçirdiği ilk fırsatta onu *'indirmesi'*, sonra da girdiği her seçimde *'azınlıkta bırakması'* beyhude mi?

Siz en iyisi *'Unutulan Yıllar'*ı okuyun!

AYIPTIR SÖYLEMESİ...

9 Mayıs 1997

Kemal Tahir, *'mapusanecilik faslı'*nı müteakip, bir müddet **Kasımpaşa**'da oturmuştur; **TSP**'den dostum **'Terzi' Enver (Ebcioğlu), Paris** dönüşü beni, onunla, o evde tanıştırmıştı (firuze mavisi akşam, martılar çığlık çığlığa inip kalkıyor, kepleri kulaklarına akmış bıçkın bahriyeliler, **Haliç** vapurlarının çakal düdükleri). Salonda *'çilingir sofrası'* kurulmuş, **Semiha 'abla'** vaziyete hâkim, epeyce kalabalığız; **Nâzım'**ı ve o davadan hüküm giyenleri kurtarmak bahsinde, **Paris**'te yapılanları, *'lisân-ı münâsiple'* anlatıyorum; amacım bazı *'örgüt içi sorunları'*, **Kemal 'ağbiy'** üzerinden **Nâzım**'a duyurmak!

Kemal Tahir, fevkalade hoşsohbet bir adamdı, ağzından bal akıyor; nasıl olduysa, birden kendimizi, **Türkiye** solculuğunun tahlili içerisinde bulduk: ne kadar *'solcu'* türü ve tipi var, her biri ne çeşitli *'örgütlerden'* kopup gelmiş; *'İştirakçiler'*den tut Spartakistler'e, *'İştirâkiyuncular'*dan tut, **KUTV** *'ehline'*, kimler yok ki! Yanılmıyorsam ilk defa o akşam, o sofrada –mutlaka **Kemal Tahir**'in ağzından– **'İsmet Paşa Solcuları'** tabirini duymuştum, çok da hoşuma gitmişti.

Ne kadar 'solcu'?..

Onun sohbetinde bulunmuş olanlar –o da şart mı sanki, sadece ilk romanlarını okumuş olanlar da– bilir; **Kemal Tahir,** *'40 karanlığı'*nın ağırlığını, dehşetini ve acılarını iliklerine kadar yaşamış

bir adamdı: **Nâzım**'ın *'Kemal Tahir'e Mektuplar'*ı, bunun dokunaklı bir ispatıdır. Bu bakımdan, **'Milli Şef'** yönetiminin *'Nazilerden'* yana politikasını elbette tespit etmişti; o yüzden de, kendi kuşağının bütün *'kulağı kesikleri'* gibi, *'resmi ideoloji'*nin kanatları altında geliştirilmek istenen, Yunan/Latin tabanlı, *'alafranga'* ve *'Batılı'* o *'solculuğa inanmıyor'*; **'İsmet Paşa Solcuları'** dediği, işte bu hayale inanmış olanlar; yani kim, **Hasan Âli Yücel** ve *'takımı'!*

'Milli Şef, biraz *'Batılı'* müttefiklerine **('sistem'),** biraz **Moskova**'ya karşı el altında bulundurup *'kullandığı'* bu *'takımı'*; vakti saati gelince, başta **Hasan Âli Yücel** olmak üzere, gözünü kırpmadan harcamıştır (**Niyazi Berkes,** *'Unutulan Yıllar'*da içyüzünü tafsilatıyla anlatmış); ne var ki, tepeden tırnağa üstyapısal bir kültür hareketi sayılabilecek **'İsmet Paşa Solculuğu',** tek parti rejiminin tasfiyesinden sonra da ülkemizde geçerli –yani *'zararsız'*– solculuk olmak özelliğini korumuştur.

O kadar böyledir ki bu, *'çoğulcu'* siyasi düzene geçtiğimizden beri, *'solculuk'*, gerçekte bu sıfata layık oldukları son derece şüpheli olan, bazı merkez/sol kişi ve kuruluşlara maledilmiştir. Onların dışında kalanlar, bildiğiniz gibi *'Moskova Ajanı Hainler(!)'* idi; alışkanlıkla olsa gerek, bugün dahi, **media**'mız *'sol'* ve *'solcu'* deyince münhasıran **'İsmet Paşa Solculuğu'**nu ve *'solcuları'*nı anlar, ötekilerin *'iğrapta mahalli yoktur'*, ne haberleri verilir, ne görüntüleri çıkar: bu da –nasıl oluyorsa– basbayağı *'demokratiklik'* sayılabiliyor.

Dut yemiş bülbül...

Geçen akşam, niye bunları düşündüm?

Bilmem dikkatinizi çekti mi, *'siyasi İslam'*ın radikal eğilimleri *'dişini gösterdikçe'*, *'Cumhuriyet'* **Türkiyesi**'ni temsil edenlerin tepkisi, sadece *'laiklik'* düzeyinde oluyor; *'Atatürkçülüğü'* de, bekçiliğini Silahlı Kuvvetler'in yaptığı, soyut bir laikliğe indirgiyorlar; dillerden düşmeyen tarif, *'demokratik ve laik hukuk devleti'*;

haftalardır, **Anadolu İhtilali ve İnkılabı**'nın tayin edici vasfının, *'ulusal demokratik bir devrim'* olması hasebiyle, elbette demokratiklik ve laiklik; ama en az onlar kadar önemli ve ağır olarak, anti-emperyalistlik olduğunu yazıyorum.

Ne yazması? Ben yazmıyorum, **Anadolu İhtilali ve İnkılabı**'nı başarmış olan **Gazi Mustafa Kemal** ve dava arkadaşları, *'bizzat'* söylüyor; oysa, bakıyorum bu konuda, *'laik ve demokrat'* siyasi liderlerimiz de, çoğulcu ve laik **media**'mız da, *'dut yemiş bülbül'!* O zaman, *'laiklik', 'Atatürkçülük',* hatta *'ilericilik'*; **Ankara**'da bir orkestra konserinde, büyükçe bir kalabalığın, **'Beethoven**'in 9. Senfonisi'ni huşû içinde dinleyip, heyecanla alkışlaması oluyor.

Ayıptır söylemesi, aslında bu, **'İsmet Paşa Solculuğu'** olmasın?

HANGİ 'TEMEL AMAÇ'?..

12 Mayıs 1997

Bir de ne var; **Avrupa Birliği**'ne katılmak söz konusu oldumu, *'siyaset esnafı*'nın ağzında bir laf: **"Türkiye Cumhuriyeti'***nin temel amacı,* **Batılı** *ülkelerin arasında olmaktır."* Hanidir **Mustafa Kemal**'in sözlerini irdeliyoruz; böyle bir sözüne rastladınız mı? Onun, *'Garp'* ile *'medeniyeti'* dikkatle ayırdığı ne kadar gerçekse; **Türkiye Cumhuriyeti**'ne *'temel amaç'* olarak, **'Batı'***ya katılmayı'* değil, *'muassır medeniyet seviyesine'* ulaşmayı gösterdiği, o kadar gerçektir. **Avrupa**'nın, Türklere burun kıvırdığını, gayet iyi bilir:

"...asırlardan beri düşmanlarımız Avrupa akvamı arasında Türklere karşı kin ve husumet fikirleri telkin etmişlerdir. Garp zihniyetlerine yerleşmiş olan bu fikirler, hususi bir zihniyet vücuda getirmişlerdir. Bu zihniyet her şeye ve bütün hâdisata rağmen mevcuttur. Ve hâlâ Avrupa'da Türk'ün her türlü terakkiye hasım bir adam olduğu, mânen ve fikren inkişâfa gayr-ı müsait bir adam olduğu zannedilmektedir. Bu vahim bir hatadır..." (Hâkimiyet-i Milliye, 27 Eylül 1923)

Avrupa ülkelerinin, bugün **Türkiye**'ye layık gördükleri muamele, çok mu farklı? Bir tarihte, **Gazi**'nin **Türkiye**'ye uygun gördüğü dış politikayı şöyle özetlemişim:

"...Gazi Mustafa Kemal'in dış politikası üç esas üzerine kurulmuştu: 1- Sovyetler'le yakın dostluk ve işbirliği, 2- Balkan Antantı, 3- Saadabad Paktı! Biraz dikkatlice bakılırsa, Gazi'nin Türkiye'yi Batı'ya karşı 'korumaya' al-

dığı fark edilir: Balkan Antantı ile Balkanlar'daki eski Osmanlı vilayetleri (yeni ajan-devletler) Türkiye'nin şemsiyesi altına alınmış, Saadabad Paktı'yla da Güney'deki eski Müslüman vilayetlerle yakınlık sağlanmıştır..." (Meydan, 22 Mart 1994)

Doğru çıkan kehânet...

Gazi ölünceye kadar **Batı** ile anlaşma yapmadı, nasıl yapsındı ki, **Musul** için **İngiltere, Oniki Ada** için **İtalya, Hatay** için **Fransa** ile ihtilaf halindeydi: **İngiltere**'nin *'Dizbağı Nişanı'*nı reddetmiş; Kral **VIII. Edward,** gönlünü edebilir miyim diye, ayağına kadar gelmişti. Mustafa Kemal, **Lenin**'in ölümünden, **Sultan Galiyef**'in *'tasfiyesi'* ve **Moskova** Davalarından sonra **Moskova**'ya eskisi kadar güvenmiyordu. **Stalin, Trotskiy**'i sürdüğü zaman, onu **Heybeliada**'da ağırlamış; **Sovyetler**'in giderek nasıl bir *'tehlike'* oluşturacağını, ne türlü *'hileler'* yaptığını, o yıllarda kendisini ziyaret eden **Amerikalı General MacArthur**'a söylemişti:

"...Rusya'nın yakın komşusu ve bu memleketle en çok harbetmiş bir millet olarak biz Türkler orada cereyan eden hadiseleri yakından takip ediyor ve tehlikeyi bütün çıplaklığıyla görüyoruz. Uyanan Şark milletlerinin zihniyetlerini mükemmelen istismar eden, onların milli ihtiraslarını okşayan ve kütleyi tahrik etmesini bilen bolşevikler, yalnız Avrupa'yı değil, bütün Asya'yı tehdit eden başlıca kuvvet halini almışlardır." (1935, Söylev ve Demeçleri, III, s.93)

Gazi'nin *'kehâneti'* doğru çıkmıştır. Bunu, son yıllarda **Moskova**'da toplanmış olan **Rusya** Türk Halkları II. Kongresi'nde (20/21 Nisan 1991) Kurultay Başkanı **Refahil Muhammedinof** açıkça belirtmiştir:

"...SSCB'deki Türk Cumhuriyetleri, gerçek manada 'sömürge' durumundadırlar. Bazısı federal, özerk ya da egemen olsa bile, fark etmez, gerçek manada, ekonomik

manada egemenlikleri yoktur. Biz 'tam ve gerçek egemenlik' için mücadele edeceğiz..." (Cumhuriyet, 13 Haziran 1991)

Gazi bunu sezdiği ve bildiği halde, '**Batı**'*ya katılmayı*' hiçbir vakit *'temel amaç'* olarak görmemiş, söylememiştir. Kimin söylediğine gelince...

Meğer kim neye inanmış?

İsmet Paşa, *'muhalefetini'* **DP**'nin '**sistem**'e uygun bir politikayı yürütemeyecekleri üzerine kurmuştu; **27 Mayıs** öncesi demeçleri, bu çizgiyi izler (Bkz: *'Yaraya Tuz Basmak'*, Bilgi Yayınevi); sanki **Washington**'a, kendisinin bunu daha iyi yapabileceğini, anlatmak ister. *'Kafadan atmadığımı'* göstermek için, size bir örnek:

"...biz İkinci Cihan Harbi'nin başından beri Türkiye'nin müdafaasını Batı âlemi ile aynı safta görmüşüzdür. İkinci Cihan Harbi'nden sonraki yeni şartlar altında memleket müdafaasının Batı demokrasileri içinde kalmamız suretiyle mümkün olacağına inanmışızdır. Memnuniyet verici husus şudur ki, demokratik hayata girmemizden sonra bu telakki bütün siyasi partilere malolmuştur..."

"...Birleşik Amerika NATO'dan evvel yardımcımız, NATO içinde müttefikimiz, CENTO içinde ittifakın teşvikçisi ve bunlardan başka iktisadi, mali alanlarda kuvvetli desteğimiz olmuştur. Amerika ile münasebetlerimizin milletten millete olduğu gerçeği zedelenmemelidir..." (Cumhuriyet, 26 Şubat 1960)

Batı'ya iltihakı *'temel amaç'* sayanın, kim olduğu, sanırım anlaşıldı: üç ay sonra gelecek olan **27 Mayıs** darbesi, radyolardan ilk önce '**NATO**'*ya ve* **CENTO**'*ya bağlı*' olduğunu açıklayacaktır. Aynen **İsmet Paşa**'nın dediği gibi!

'AÇIK' BİR 'İTİRAF'!..

14 Mayıs 1997

Klasik Marksizm, *'devlet'e* iyi gözle bakmaz. Eski **İzmir** Hapishanesi'nin, II. Feranesi'nde, **Tornacı Ömer (Karaman),** başını sağır kulağına doğru eğip, ağız dolusu sigara dumanı bırakarak derdi ki: *"...devlet hâkim sınıfların, diğerleri üzerindeki tazyik vasıtasıdır; onlara çalışır!"*

Burjuvazi, devleti *'sosyalleştirmek'* gereğini –zorunluluğunu– geç fark ediyor: **1917 Sovyet Devrimi**'nden sonra! **Roosevelt**'in New Deal Programı, **Lord Beveridge, Keynes; –Lampedusa**'nın ünlü deyişiyle– *'hiçbir şeyin değişmemesi için, bazı şeylerin değişmesi lazım geldiğini'* anlayıp uygulayanlar: aşırı sağcı **(Hitler** ve **Mussolini)** ve aşırı solcu **(Stalin)** *'totaliterlik'*, **Avrupa**'nın öbür yakasında *'vahşi'* liberalizmi evcilleştiriyor: ondan sonradır ki, gelsin devlet müdahaleciliği, sosyal adalet politikaları ve buna imkân sağlayan kamu kuruluşları, progresif vergiler, sosyal sigortalar vs. **İkinci Dünya Savaşı** sonrasında, bu gidiş doruğuna ulaşmıştı; ekonomiyi ulusallaştırma ve kamulaştırma, hemen her ülkede gündeme geliyor, devlet, varlıklıyla varlıksız arasında sosyal ve ekonomik bir denge kurmayı görevleri arasına alıyordu; öyle ki, sonunda *'hâkim sınıflar'* devletten şikâyetçi olmaya başlamışlardı.

Garip tesadüf, Yeni Dünya Düzeni, **SSCB**'nin dağılışından sonra tezgâhlanıyor; tasarlandığı gibi uygulandığı takdirde, burjuvazinin bu şikâyetlerini ortadan kaldıracağa benzer; çünkü *'özelleştirme'* ve *'küreselleşme'* sayesinde, öyle görülüyor ki birey,

yoksulluğu, aç sürünebilme ve ölebilme yetenekleriyle artık –yalnız toplumsal değil, doğal olarak da– yalnız başına bırakılıyor; sosyal sigorta kuruluşlarının bile, özelleştirilmesi planlanıyor; bu onu, içinde yaşadığı toplumu, güçlendirirmiş!

Öyle diyorlar!

'Mutlak birey'

Hiç değilse, **'Bireysel Egemenlik'** ya da **'Bireyin Egemenliği'** (The Sovereign Individual) kitabını yazmış olan **James Dole Davidson**'la **William Ressmongg**'un düşüncesi bu merkezde!

"...önümüzdeki yüzyılın en hızlı büyüyen ve en önemli ekonomisi Çin değil, siberekonomi olacak, çünkü enformasyon teknolojisi, aktiflerin oluşturulması ve korunması açısından, piyasaların çarpıcı genişlemesi, bunu mümkün kılıyor." Bunun neticesi acaba ne olur derseniz, ona da cevap hazır: **"...yeniden paylaşım prensibine bağlı, yağmacı bir vergi rejimi ve baskıcı düzenlemelere sahip başlıca ulus devletler, tercih edilen yetkili güç olma özelliklerini yitirecekler!.."**

"...(sosyal) refah devleti tarihten silinmeye mahkûm: çünkü gözleri açılan yüksek gelir sahipleri, zenginliği üretken vatandaşlardan alıp, bunu hak etmeyen 'vergi tüketicilerine' aktaran ağır vergi oranlarına karşı isyan noktasına gelmişlerdir." (The Wall Street Journal, 21 Nisan 1997)

Lafın Türkçesi: varlıklılar, *'sosyal'* refah devleti; yoksul ve güçsüz takımını korusun, onlara baksın, dertlerine deva olsun diye; kendilerinden, vergi alınmasını istemiyor. Klasik Marksizm'e göre, proletarya, *'devleti'* kendi aleyhine çalışan bir *'hâkim sınıf'* aracı gibi görürken; şimdi yüksek burjuvazi, *'sosyal devleti'*, ayak takımına vermek için, cebinden servetini alan bir *'öcü'* gibi görü-

yor: ne gerek varmış canım, toplumsal dayanışmaya? Sosyal adaleti de *'özelleştirirmişsin'* olur bitermiş! Sağlık, hastalık, yaşlılık, işsizlik ve benzeri sigortalar, varlıklıya yük olacak yerde, onlara kazanç ve kâr kapısı olurmuş! İşte o kadar! Acaba *'o yardımı hak etmeyen'* güçsüzler (yoksullar) *'özel'* sigortaların primlerini ödeyecek halde midirler, onu elbette soran eden yok!

Zaten özelleştirme yetmezse, vahşiliği olanca şiddetiyle nükseden burjuvazinin imdadına Yeni Dünya Düzeni'nin öteki ayağı yetişiyor: **'küreselleşeme!'** Bakınız nasıl:

"...bir ülkede üretilen mallar, ikincisinde satılırken, üçüncü bir ülkede yaşayan yatırımcılar, ticari faaliyetlerini dördüncü bir ülkeden finanse edip, elde ettikleri kârları, muhtemelen vergi cenneti olan beşinci bir ülkede saklamaya başladığı zaman, ulus devletlerin vergi matrahlarını tespit edebilmeleri zaten son derece güçleşecek..." (The Wall Street Journal, 21 Nisan 1997)

"Yeni Dünya Düzeni, çokuluslu şirketlerin yeryüzünü babalarının çiftliğine dönüştürme teşebbüsünden başka bir şey değildir" dediğiniz zaman; sizi kötü niyetli olmakla suçlayanların, bu *'açık itirafa'* ne diyecekleri merak edilmez mi?

Aklın yolu bir!..

Yeniden *'gemi azıya almak'* istidadındaki *'vahşi liberalliğin'* utandırıcı açgözlülüğü o mertebe hesapsız, yanlış ve insanlık dışıdır ki; ona cevap, liberalliğinden kimsenin kuşku duymayacağı bir yerden, **Financial Times**'dan geliyor; **Philip Stephens,** sosyal güvenliği özel sektöre bırakmanın sakıncalarına örnekler gösterdikten sonra, diyor ki:

"...kamu sosyal güvenliği bölüşüm üzerine temellendirilmiştir. En elverişsiz durumda olanlar, daha zengin ve sağlıklı olanlar tarafından sübvansiyone edilmekte ve risk olabildiğince yayılarak dağıtılmaktadır. Sosyal güvenliği

özelleştirme büyük bölümüyle gerilemedir. Sigortaya en fazla ihtiyacı olanlar, kendilerine bunu en fazla sağlayamayacak olanlardır, çok sayıda insan sigortalanamayan bir alt sınıfta yer alacaktır..."

"...koruyucu devleti terk etmeden önce, onun yerini neyin alacağı üzerinde çok daha ciddi bir şekilde düşünmek gerekmektedir..." (Cumhuriyet, 27 Nisan 1997)

Niye *'aklın yolu bir'* denilmiştir, işte bundan!

'ÇOCUĞU BIRAKIN!.. AYIPTIR!..'

16 Mayıs 1997

Kalın ve kaba lodos, sokak lambalarını sallıyordu; gölgelerimiz bir sağa kayıyordu, bir sola; **İzmir**'in ışıkları, pır pır, uzaktan titreşiyorlardı; savaş yılları ama, henüz *'karartma'* başlamamış. Lise kasketinin güneşliği altından, bir çift mavi göz, ciddi ve meraklı, bana bakıyordu; yağmurluğunun anlaşılmaz bir yerinden çıkardığı dergi tomarını, uzattı, fısıltıya yakın bir sesle dedi ki: *"...bunlar, 'Ses' dergileri! Oku, kimseye gösterme sakın!"*

141/142'nin hışmına uğramış, lise öğrencisiydim: Hapisten çıkalı birkaç ay olmuş, okuldan *'tardedilmişim'*; herkes *'vebalıymışım'* gibi benden uzak duruyor. **Karşıyaka**'nın tek kitapçısında, *'Yeni Ses'* dergisini bulup alıyorum ya, merakım başka: daha önce yayımlanan *'Ses'*i nereden bulacağım? Uzaktan benimle ilgilenen iki öğretmen, merakımı, o akşam giderecektir: ellerindeki bütün sayıları göndermişlerdi.

'Ses' **Abidin Dino**'nun yönettiği, toplumcu bir dergi, hayli büyük boy, handiyse *'tabloid'*; deseni bol, çoğu **Abidin** imzalı; şiirler, iri punto dizilmiş; atılgan, gözüpek ve heyecanla yüklü! Dergileri, çatı katındaki küçük odanın, taban tahtaları altında saklamıştım, geceleri, herkes uyuduktan sonra, gizlice çıkarıp okuyorum. En çok da şiirleri: daha önce, *'1+1=Bir'* adlı kitabı bulamadığım için, sadece adını bildiğim şair **Nail V.**'yi, işte o loş ve yağmurlu gece okumalarında tanıdım: *"Mavzer / omuzda / Kellemiz, bir bomba gibi / koltuğumuzda!"*

Şimdi, yarım yüzyıl sonra, **Nail V.**, bazı şiirlerini hâlâ ezbe-

rimden okuyabileceğim üç şairden biridir; öteki ikisi, **Nâzım Hikmet** ve **Hasan İzzettin!**

'O kanlı çorapları...'

1950 kışına kuşkulu ümitlerle, ağır *'sukut-u hayaller'*le giriliyor: **Vakit Yurdu**'nda, *'Gerçek'* gazetesini çıkarıyoruz; bazı nöbet geceleri, demli çay, nemli kâğıt ve matbaa mürekkebi kokuları arasında, **Nail V.**'den bana, **'Sarı' Mustafa** bahsediyor: "–...**KUTV**'*da okudu,* **Taisa** *diye bir karısı vardı, Rus, orada kaldı Çok çile çekmiştir; bilhassa, Müdüriyet'te; bir ziyaret dönüşü* **Hâlet**'*in elinde, onun kanlı çoraplarını görmüştüm!..*"

Yıllar sonra, o *'çorapların'* çıktığı *'ayakların'* acı hikâyesini, *'Örümceğin Ölümü'*nde okuyorum:

"...sanki bacaklarını, düşünmeden, bilmeden, farkında olmadan kendine doğru eskiden ekli durdukları gövdeye, kendi gövdesine çektiği zaman, adeta ayaklarını orada unutmuş, adeta bu ayaklar, yine yerli yerlerinde, eskiden oldukları, eskiden durdukları aynı uzaklıkta kalakalmışlardı gibi geldi ona. Bacaklarının ucunda ayaklarının varlığını... bu ayakların her zamanki ağırlığını duyamaz olmuştu, adeta. Âni, anlatılmaz bir kâbus, eğer bacaklarını yine yerli yerlerine, ayaklarıyla eski durdukları aynı yere hemen uzatıp, orada tek başlarına kalakalan ayaklara hemen ulaştıramazsa, eğer azıcık daha beklerse... iş işten geçecek, bacaklar ayaklara hiç, hiçbir daha kavuşamayacakmış... ve o hep, her zaman, oldum olasıya ayaksız kalacakmış gibi acayip bir kâbus içine düştü..." (Nail V., *'Daha Çok Onlar Yaşamalıydı'*, s. 119, Scala Şiir Dizisi)

O *'kâbus'*un nasıl bir *'kâbus'* olduğunu, ancak **Sansaryan Hanı**'nın numaralı hücrelerinde *'misafir olarak bulunmuş'* işçiler ve aydınlar bilir.

'Atatürk taptığımız insandı...'

Ya kader ortaklığına ne demeli? Meğer **Nail V.**'nin başı da, aynen benim gibi, *'Siyasi Polis'*le daha lisede okurken derde girmiş, şu işe bak!.. Lisenin son sınıfında çıkardığı *'Halka Doğru'* dergisindeki *'Alev Yağmuru'* adlı şiiri, **Konya** Emniyet Müdürlüğü'ne ihbar edilir:

"...ihbar üzerine, Konya Emniyeti tarafından gözaltına alınır; tam da bakalorya (olgunluk) sınavlarına hazırlanmaktadır. Sorgulamalardan sonra, onun yanında, yetkililerle Ankara arasında bir telefon konuşması geçer; telefonun öteki ucundan verilen talimatı, çok net olmasa da, duymuştur: '...bırakın çocuğu! Ayıptır!..' Atatürk'tür bu talimatı veren." (Aynı eser, s. 17)

Nail V. diyor ki: **"...ben bu şiirde Atatürk'ü değil, Muğla'daki ağaları benzetmişim derebeylerine! Atatürk biz gençler için müthiş bir deha, taptığımız bir insandı. Ona hakaret etmeyi düşünmem bile mümkün değildi. İşgüzarın biri şiiri ters yorumlamış ve 'nezaret'e attırmıştı beni, sınavlara polis refakatinde gidip geldim..."** (Aynı eser, s. 18)

Hep söylemez miyim? *'Eski Tüfekleri'*, **Gazi** aleyhine konuşturamazsınız: onlar, hem yurt hem millet bilinciyle mücehhezdirler, yani tarih bilinciyle!

BAŞKA BİR GALAKSİNİN 'FEDAİLERİ'...

19 Mayıs 1997

Kız, çilli kızıl; oğlan, gözlü kaşlı, esmer: iki genç şair; oğlan fakülteli, iletişim okuyor; kız *'boğazına kadar media çamuruna batmış'*, deyim onun. Camları yağmur, sabah kahvesinde oturmuşuz, elimde, **Nail V.**'nin kitabını görüyorlar: (*'Daha Çok Onlar Yaşamalıydı'* - Scala Şiir Dizisi) **Çakırhan** onların gözünde ünlü bir mimar, **Nail V.** tanımadıkları biri; dedim ki: *"... mutlaka okumalısınız, onlar şiir evreninde başka bir galaksinin 'fedaileri'dir;* **Nail V., İlhami Bekir, Ercüment Behzat, Hasan İzzettin..."**

Eve mahzun dönüyorum, o acımasız soru kafamı burgu gibi deliyor: **'Türkiye**'de şiir hafızası, sistemli olarak öylesine uyuşturulmuş, öyle programlanmıştır ki, bazı şairleri ve şiirlerini, kolay kolay bulamazsınız; merak da etseler, bu çocukların o galaksiye ulaşmaları, nasıl mümkün olacak?' **Hasan İzzettin**'in, bana yazdığı o mektuptaki dehşet verici *'tespiti'*, hele bir hatırlayınız! Ne diyordu:

"...Türk edebiyatını yine de bizler yapmak ve Türk edebiyat tarihindeki yerimizi almak zorundayız. Ahmet Kabaklı gibi 'gericiler'in yazdığı edebiyat tarihinde ne kadar yerimiz yoksa; Türk şiirini tam anlamıyla dejenere eden, sonra da onun üzerine birer sultan gibi kurulan Garip'çilerin yazacağı, ya da salıklayacağı edebiyat tarihinde de yerimiz olmayacaktır..."

"...politikanın demir yumruğu, bizi dediğiniz mağaralara kovarken, onlar rahatça -kendiliğimizden boşalttığı-

mızı sandıkları– yerlere kuruldular ve bizlere bir kere olsun, asla dönüp bakmadılar; ve insancıl bir acıma bakışı bile fırlatmaya tenezzül etmediler..." (İstanbul'dan İzmir'e 11 Mart 1965 tarihli mektubu)

Evet, aynen böyle olmuştu: **Gazi** döneminin toplumcu yıldızları, **İnönü Cumhuriyeti**'nin *'lanetli'* şairleriydi: *'ikinci adresleri'*, mapusane değilse sürgün, sürgün değilse *'emrâz-ı asabiye ve akliye'* hastahaneleri! **Gazi**'nin *'himayesindeki' Kadrocular*'ın bile varlığını sürdüremediği o ortamda, **Mayakovskiy / Yesenin** çizgisinden –bir manada **Proletkult**'dan– gelen, bu *'fedail'* öncülere kim hayat hakkı tanıyacaktı?

Kimse tanımadı!

'Proletkult' neydi?

Yanılmıyorsam, **Proletkult** kelimesi, Rusça **Proletaria Kultura** (Proletarya Kültürü) deyiminin kısaltılmışı; 1951 Paris'inde, (arduvaz grisi, şarap kırmızısı, **Gitane** mavisi) **Mayakovskiy**'in *'evveliyatı*'nı kurcalarken, karşıma çıkmıştı; Sovyet Edebiyatı'nı irdeleyen **Jean Perus,** onu *'Sovyet Edebiyatı'na Giriş'* adlı küçük fakat yararlı kitabında şöyle tanıtır:

"...Proletkult, burjuva şubat devrimi ile işçi ekim devrimi arasında, Kerenskiy Hükümeti sıralarında kurulmuş, Proleter Kültür Derneği!.." (Introduction a la Litterature Sovietique, p. 31, Editions Sociales, 1949)

İzmir'den Yön'e yazdığım notlarda (21 Haziran 1966), mahiyetini –**Perus**'dan naklen– şöyle özetlemişim:

"...o tarihte Sovyet iktidarı henüz sanata da ilişmezmiş, sanatçılara da: Parti'nin, yazarları, ozanları, ressamları ve bestecileri 'gütmesi' karara bağlanmış değil; Troçkiy, sanat sonraki iş, diyor, önce dünya devrimini yapalım, üstelik –devrimden sonra sınıf kalmayacağından– bir proletarya sanatı olabileceğini de pek aklı kesmiyor onun. Bukharin derseniz, oldum bittim Parti'nin sanat so-

runlarına burnunu sokmasına karşı, hatta bırakalım diyor biçimcisi de, içlemcisi de, ne halleri varsa görsünler!.."

"...bu serbestlikte Proletkult, ilk bakışta gerçekten ilginç görüşler atıyor ortaya; asıl kültür ve sanat halk (proleter) kültür ve sanatıdır. Şimdiye kadar burjuva kültür ve sanatınca ezilmiştir, yok sayılmıştır. Değil mi ki artık işçi devrimi yapıldı, geçmiş sanatları, burjuva sanat ve kültürünü yok sayma sırası şimdi bizde, zira biz, yeni bir proleter sanat ve kültürünü yaratacağız vs." (*'Faşizmin Ayak Sesleri'*, s. 133, 2. basım, Bilgi Yayınevi)

Hareket, **Bogdanof**'un tezlerine dayanıyordu: *"sosyalizme üç paralel yoldan gidilir; ekonomi, siyaset ve kültür; bunların üçü birbirinden bağımsızdır."* **Vladimir İliç,** 1920'de **Proletkult**'a şiddetle karşı çıkacak, hareketin *'parti disiplini içine alınmasını'* isteyecekti. Devrimin ilk yıllarındaki özgürlükle, sonradan ortaya çıkan şiddetli disiplin, birçokları için, **Yesenin**'i de, **Mayakovskiy**'i de, intihara sürükleyen asıl sebeptir.

30'lu yıllarda, **Nâzım** ve çevresindeki şairler, işte o galaksinin şairleriydi.

'Endüstriyel bir şiir...'

Nasıl şiirlerdi onlar? Hangimiz **Nâzım**'ın ünlü mısralarını hatırlamaz? **"..trrrum trrrum trrrum / taka tiki tak / makinalaşmak / istiyorum!.."** Ya da daha az ünlü olmayan, *'Üç Telli Saz'* şiirindeki, şu mısraları: **"hey avanak / bana bak / elinden o zırıltıyı bıraksana / sana / üç telinde üç sıska bülbül öten / üç telli saz / yaramaz!.."**

Nail V.'nin *'Yaktın Bütün Gemileri'* şiirinden, birkaç mısra: **"...artık benim / ne bir köşeye konmuş / üç arşın bir kefenim / ne de sıcak / bir yatakta / bekleyenim / var/ ne yar / kaldı ne diyar / dönmem dönemem geri / yaktın bütün gemileri / tarık bin ziyad gibi!"**

Türkiye'de, o ham haliyle, daha çok 30'lu yılların ilk yarısın-

da hükümran olan bu şiir; açıkça meydan okuyucu, *'yukardan'*, her an kavgaya ve kavga için her türlü belaya hazır bir şiirdi; klasik ve romantik şiirin bütün iç özelliklerini reddediyor; adeta bir *'endüstriyel'* şiiri yaratmak istiyordu. **Nâzım,** çok uzun yıllar, yazdıklarına *'şiir'* değil, *'yazı'* demiştir: bilir miydiniz?

Acaba neden, kurcalasak mı?

1997'YE Mİ KALMALIYDI?..

21 Mayıs 1997

Hiç unutulmamak lazım: **Moskova**'ya öğretime giden **Nâzım Hikmet,** on dokuz yaşındaydı: **İstanbul**'dan **'Anadolu**'ya intikal etmiş bir *Kemalist*'ti; o yıllarda yazdığı şiirler, *'Hececiler*'in havasındadır; *'İnebolu'* (1920) şiirinden, bir kıt'a okuyalım mı: **"İki arkadaş tuttuk dağlara giden yolu / öyle yükselmişiz ki, sahilde İnebolu / ince sokaklarıyla ufaldıkça ufaldı / minareler bir çizgi, camiler nokta kaldı."** (Nâzım Hikmet, Şiirler, Cilt I, s. 46, Narodna Prosveta, Sofya, 1967)

Oysa 1926'da yazacağı *'Sanat Telâkkisi'*, onun da içine katıldığı yeni şiir galaksisinin, şiir idrakini yansıtır: **"Bazen ben de gönül ahlarımı / çekerim birer birer / Kan kırmızı yakut bir tesbih gibi / ve bu kızıl pırıltılı tesbihin ipi / sırma saç tellerindendir / Fakat / benim / şiirime ilham veren perimin / omuzlarında açılan kanat / asma köprülerimin / demir putrellerindendir / Dinlenir / Dinlenmez değil / bülbülün güle karşı feryatları / fakat asıl / benim anladığım dil / bakır, demir, tahta, kemik ve kirişlerle çalınan / Beethoven'in sonatları...** ve ilh." (Aynı eser, s. 13 d)

Nail V., aynı kan grubundan olan şair, *'1+1=Bir*'de yayımladığı *'Yeni Sanatın Akını'* şiirini, aynı do majör gamda yazılmış mısralarla bitirmiyor mu: **"...mor bir patlıcan gibi çürük omuzlarına basarak karımızın / atladık terli sırtlarına / Şaha kalkan atlarımızın / Haydaaaa! / ok yayda / haaaayyda! / karışıyor at sesleri, at nağralarına / açık ağızlar, benziyor ateş saçan ejder mağaralarına!.." Ercüment**

Behzat, aynı dönemin şairi, *'S.O.S'* adlı kitabının (1931) ilk şiirine şöyle girer: **"Uzayda uykunun uykusu / İnn / Cinn / Açılır / sağı / karanlıkların ağzı / Esir / katlarında sesler / elektriklenir / Çarpar / radyo antenlerinde arzın nabzı".**

Örnekler çoğaltılabilir, sonuç değişmez: 1930'lu yıllarda, **Avrupa**'nın üzerinde yeni bir şiir galaksisi oluşuyor: **Türkiye**'de de bu galaksinin *'yıldızları'* vardır da, acaba neden, onlara ve onların getirdiği dünya ve şiir anlayışına dair etraflı araştırmalar, kapsamlı incelemeler yoktur?

Şair **Nail V.**'nin yeniden gündeme gelmesi, 1997'ye mi kalmalıydı?

'Klasik nazmın çözülüşü'

O b şlık acaba hangi edebiyat tarihi kitabındadır? **Agâh Sırrı Bey**'inkinde mi, yoksa **İsmail Habib Bey**'inkinde mi? Doğrusu, unutmuşum: unutmadığım, şiirimizde **Tanzimat**'la başlayan *'başkalaşma'* sürecini ifade ediş şekli: *"Klasik Nazmın Çözülüşü!"* **Tanzimat,** yeni bir debiyat döneminin başı sayılmıştır, gerçekte, **Batı** (daha çok Fransız) edebiyatını taklit dönemi başlıyordu: Edebiyat-ı Cedide'nin, Fecr-i Âti'nin hatta Yedi Meşaleciler'in **Batılı** *'muadilleri'* kolaylıkla bulunabilir; **Osmanlı**'nın *'asriliği'*, gerçekte, kültürde sömürgeleşme anlamını taşıyor.

Yalnız **Osmanlı** için mi böyle bu, yooo, 19. yüzyıl **'sistem'**in bütün gezegeni, ekonomik düzeyde olduğu kadar, kültürel düzeyde de *'küreselleştirdiği'* bir yüzyıl: Japonlar, Çinliler, Ruslar, Hintliler, bu arada Osmanlılar ve İranlılar da, bu *'sömürgeleşmeden'* nasiplerini alıyorlar. Ruslar, belki de ulusal burjuvazisi en gelişmişi olduğu için, dayatılan bu kültür baskısından en *'ulusal'* edebiyat sentezini çıkarabilmişler: **Herzen, Dobroluyibof,** hele **Çernişevskiy** ve **Plekhanof,** neresinden bakılsa, bilahare **Batı** edebiyatçılarını etkileyebilecek çaptaki fikir adamlarıydı. Etkilemişlerdir de!

Buna rağmen, 1917 devrimi sonrasında *'devrimci şiir'* o sen-

tez içinden yuğrulmamış, tam tersine, o yıllarda **Batı**'da yaşanmakta olan *'klasik nazmın çözülmesi'*nden yararlanmıştır. Çoğumuz bayraktarlığını **Mayakovskiy**'in yaptığı *'konstrüktivist'* toplumcu gerçekçi şiiri, bolşevikliğin özbeöz şiir sentezi sanır. Öyle değildir! O yıllarda **İsviçre**'de Dadaist, **Fransa**'da Sürrealist, **İtalya**'da Fütürist şiir fırtınaları yaşanıyordu; bu hareketlerin önde gelen şairlerinde, şiirin algılanışı, yazış tarzı incelenirse görülür ki, **Mayakovskiy** şiirleriyle ötekilerin, çarpıcı benzerlikleri vardır: Yanlış hatırlamıyorsam, Sürrealizm üzerindeki çalışmalarıyla ünlü **Maurice Nadeau, Mayakovskiy**'in en çok Fütürist **Marinetti**'den etkilendiğini yazmıştı; Fransızcaları karşılaştırıldığında, bir benzerlik göze çarpıyor, ama Rusçasında benzerlik farklıymış, bunu bana Trotskist arkadaşım **Mark Apter** söylemişti, çünkü **Mayakovskiy,** Rus *'aruz'* vezninin *'müstezâtı'* tarzında yazıyormuş!

Nerede o eleştirmen?

Nâzım Hikmet, on dokuz yaşında genç bir *'Kemalist'* olarak **Moskova**'ya vardığında, işte böyle bir şiir atmosferinin içine düşmüştü: **Valâ Nurettin,** *'hatıraları'*nda *('Bu Dünyadan Nâzım Geçti),* **Ekber Babayef** ise **Nâzım**'la ilgili araştırmasında *('Yaşamı ve Yapıtlarıyla Nâzım Hikmet'),* **Nâzım**'ın nasıl etkilendiğini anlatır: Henüz on dokuz yaşında, **Nâzım** hassasiyetindeki bir gencin, bence asıl o *'cihanşümûl'* fırtınadan, etkilenmemesi garip olurdu!

Türk edebiyatı, tamamıyla sanat dışı baskılarla unutturulmuş olan o şiir galaksisini ve yıldızlarını, *'yeniden'* keşfedecek *'eleştirmeni'* bekliyor.

'TANIRIM, MERT OĞLANDIR O!..'

23 Mayıs 1997

Bunlar, **Ankara**'ya intikal etmiş, **İstanbullu** iki genç; **Valâ Nurettin** ve **Nâzım Hikmet; İsmail Fâzıl Paşa**'yla buluşmaya, eski *'Meclis'* binasına gidiyor; Paşa, onları, **Mustafa Kemal**'le tanıştıracaktır. Tanıştırır da! **Valâ Nurettin,** *'hatıraları'*nda, o sahneyi nasıl anlatır, hatırlar mısınız?

"...Mustafa Kemal konuştuğu gruptan ayrılıp bize yaklaşmıştı. Salonun tam ortasında buluştuk. İsmail Fâzıl Paşa isimlerimizi zikrederek; 'Genç şairler!' diye bizi takdim etti. Mustafa Kemal elini ilk önce bana uzattı. Aklıma öpmek geldi. Sonra askeri bir edâ ile sıkmayı daha uygun buldum. Yine balkonda gördüğümüz kılıktaydı. Külotluydu. Ve meşin getrleri vardı. Elinin etkisini hiç unutmayacağım. Bir kadın eli kadar nahifti. Nâzım da aynı şekilde selamladı. Zaten ben öpseydim, elini o öpmeyecekti. Onun hesabına gaf olmasın diye hareketimi ayarlamıştım. 'Yolculuğunuz nasıl geçti, Ankara'yı nasıl buldunuz' gibi basmakalıp laflara ihtiyaç duymaksızın, Mustafa Kemal, bizim için çok önemli olan sadede girdi: '...bazı genç şairler, modern olsun diye, mevzusuz şiir yazmak yoluna sapıyorlar. Size tavsiye ederim, gayeli şiirler yazınız' dedi..." (*'Bu Dünyadan Nâzım Geçti'*, s. 103, 1965, Remzi Kitabevi)

Ben **Nâzım**'ın şiirini **Gazi**'nin öldüğü yıl okumuştum; ikisi arasındaki bu tanışma sahnesini, ancak 1965'te **Valâ Nurettin** *'hatıraları'*nı yazıp nihayet yayımlayabilince, öğreniyorum; evet,

'yayımlayabilince'!.. Zira, ülkemizde öyle ağır bir baskı hüküm sürüyordu ki, değil anılarını yayımlamak, **Nâzım**'ın adını anmak bile, insanın başını belaya sokabiliyordu.

Genç bir şair adayı, şiirlerine hayran olduğu büyük bir şairin, ihtilal ve inkılabı içinde büyüdüğü çetin bir inkılapçı ile buluşmasını, ancak yirmi yedi yıl sonra okuyabiliyor! Ne hazin! **Gazi**'nin tavsiyesine gelince, **Nâzım**'ın bu tavsiyeyi yürekten benimsemediğini, kim iddia edebilir? Kimbilir geçirdiği *'serencam'*ın asıl sebebi, *'gayeli şiirler'* yazması olmadı mı?

'Vesika yokmuş ha!..'

Fâlih Rıfkı Bey yazmıştır: **"...bir toplanışımızda, Nâzım Hikmet'in kendi sesiyle plağa okuduğu 'Salkımsöğüt'ü dinlerken, Atatürk'ün tatlı dalışını hatırlıyorum"** (Dünya, 2 Mayıs 1965). Aynı yazıda, şu önemli *'tespitine'* rastlarız: **"...anasının yakınlarından Ali Fuat Cebesoy da affı için çalıştı durdu." Ali Fuat Paşa,** bu konudaki bildiklerini, **Çetin Altan**'a yıllar sonra şöyle açıklayacaktır:

"...ben Mustafa Kemal'den haber almak için kamarasının bulunduğu yere gittim. Sancısı olduğunu, doktorların kendisine iğne yaptığını söylediler. Konuşmamızı içerden duymuş, beni çağırdı kamaraya; '...fenayım' dedi. '...Demincek Şükrü Kaya'ya mahsus bağırdım. O çocuğu takmış parmağına, onunla uğraşıyor. Ben tanırım, mert oğlandır o. Gelmesi için haber gönderdim. Belki konuşma âdâbında kusur ederim, diye gelmedi. Askerlerin arasında onun yazılarına benzer yazılar uydurup dağıtmışlar. Başını yakmaya çalışıyorlar oğlanın. Hepsinden haberim var." (Akşam, 28 Aralık 1966)

Fâlih Rıfkı, açıklıyor: **"...bir gün kulaklarımla Meclis koridorunda şu sözü duydum: 'Vesika yokmuş ha!.. Delil bulunamazmış ha!.. Biz onu Divanıharbe mahkûm ettirelim de, gününü görsün!..' Nâzım Hikmet hapiste iken,**

onu her düşünüşte, bu sözü hatırlayarak, yok yere çile çekmesini içime yediremezdim." (Dünya, 2 Mayıs 1965)

En inkılâpçı baş!..

Yön dergisi, Şubat 1967'de, ünlü dava sırasında, **Nâzım**'ın **Gazi**'ye yazdığı bir mektubu yayımlamıştı; iddiaya göre bu mektup, hastalığı ağırlaşan **Atatürk**'e *'sunulamamış'* –belki de bilhassa *'sunulmamış'* –**Halûk Şehsuvaroğlu**'nun eline geçmiştir, o da bunu **Yücel** dergisi arşivinde saklaması için **Muhtar Enata**'ya vermiştir. Kendi hesabıma, bu mektubu ne zaman okusam, tüylerimin diken diken olduğunu hissetmişimdir; **Nâzım,** onu ancak **Gazi**'nin anlayabileceğini nasıl da sezmiş!

"...Cumhurreisi Atatürk'ün Yüksek Katına / Türk Ordusunu 'isyana teşvik' ettiğim iddiasiyle on beş yıl ağır hapis cezası giydim. Şimdi de Türk Donanmasını 'isyana teşvik etmekle' töhmetlendiriliyorum. / Türk inkılabına ve senin adına and içerim ki suçsuzum. / Askeri isyana teşvik etmedim. / Kör değilim ve senin yaptığın her ileri dev hamlesini anlayabilen bir kafam, yurdumu seven bir yüreğim var. / Yurdumun ve inkılapçı senin karşında alnım açıktır. / Yüksek askeri makamlar, devlet ve adalet, küçük bürokrat rejim düşmanlarınca aldatılıyorlar. / Askeri isyana teşvik etmedim. / Deli, serseri, mürteci, satılmış, inkılap ve yurt haini değilim ki, bunu bir an olsun düşünebileyim. / Askeri isyana teşvik etmedim. / Senin eserin ve sana aziz olan Türk dilinin inanmış bir şairiyim. Sırtıma yüklenen ve yükletilecek hapis yıllarını taşıyabilecek kadar sabırlı olabilirdim. Büyük işlerinin arasında seni bir Türk şairinin felaketi ile alâkalandırmak istemezdim. / Bağışla beni. / Seni bir an kendimle meşgul ettimse, alnıma vurulmak istenen bu 'İnkılap askerini isyana teşvik' damgasının ancak senin ellerinle silinebileceğine inandığımdandır. / Başvurabileceğim en inkılapçı baş sensin. /

Kemalizmden ve senden adalet istiyorum. / Türk İnkılabına ve senin başına and içerim ki suçsuzum..."

Sizce bu mektubu yazan, bir *'Kemalist'* değil midir? Bence öyledir; aksi varit olsa, o ağır mahkûmiyet sırtına bindirildiği halde, hapishanede *'Kuva-yı Milliye Destanı'*nı yazar mıydı?

"...dağlarda tek / tek/ ateşler yanıyordu / Ve yıldızlar öyle ışıltılı, öyle ferahtılar ki / şayak kalpaklı adam / nasıl ve ne zaman geleceğini bilmeden / güzel, rahat günlere inanıyordu / ve gülen bıyıklarıyla duruyordu ki mavzerinin yanında, birdenbire beş adım sağında, onu gördü. / Paşalar onun arkasındaydılar / O, saatı sordu. / Paşalar: 'Üç' dediler. / Sarışın bir kurda benziyordu. / Ve mavi gözleri çakmak çakmaktı. / Yürüdü uçurumun başına kadar, / eğildi, durdu. / Bıraksalar / ince, uzun bacakları üstünde yaylanarak / ve karanlıkta akan bir yıldız gibi kayarak / Kocatepe'den Afyon ovasına atlayacaktı." *('Kuvayı Milliye Destanı'*, s. 105, Bilgi Yayınevi, 1968)

Nâzım, destanın sonuna eseri nerede başlayıp nerede sürdürdüğünü, nerede bitirdiğini not etmiştir; bence, bu not da, başlı başına bir dram: **"939 İstanbul Tevkifhanesi / 940 Çankırı Hapishanesi / 941 Bursa Hapishanesi!" Anadolu İhtilali ve İnkılabı,** onun destanını yazan şairi, hapishanelerde mi barındırmalıydı?

Ama hep söylemiyor muyum: *'eski tüfekleri'* **Gazi** aleyhine konuşturamazsınız! Gençler, bunun neden böyle olduğunu, düşünmelidir.

O KOCA ORKESTRA!..

26 Mayıs 1997

Henüz lisedeyim, heyecanlı bir şair *'namzedi'*; **Sansaryan Hanı**'ndaki karanlık hücremde, *'fecir çığlıklarıyla'* şehrin sabaha ulaştığını hisseder; ezberimden, mısralar düzerdim. Işığa, kâğıda ve kaleme kavuştuğum zaman, bunları bir kenara yazmış; üstünde yattığım şiltenin söküğünden, pamukların arasına gizlemiştim; hiç beklemediğim bir anda, serbest bırakıldım, polis refakatinde çıktığım için, şiirlerim *'zula'*da kaldı.

Bir hafta sonra mı, ne; iki *'sivil'*, beni yeniden *'toparlayıp'*, Siyasi Şube'ye götürdü; ifadelerin birisini imzalatmayı unutmuşlar, filan! Bahane bu! Gerçekte, *'zula'*daki şiirleri bulmuşlar; müdür muavini –o pek meşhur– **'Parmaksız' Hamdi Bey,** karşısına dikerek beni azarladı: *"...bak* **İlhan,** *ayağını denk al; başını yakarsın! Şairsin anladık, nedir o yazdıkların, şiir mi? Şair dediğin tabiatın güzelliklerini kaleme alır, çiçekleri, böcekleri yazar; Müdüriyet'deki 'hücresini' değil!"*

Gel de hatırlama! **Müdafaa-i Hukuk Ankara**'sında, **Gazi Mustafa Kemal** henüz on dokuz yaşındaki şair **Nâzım Hikmet**'e *"Gayeli şiir yazınız"* dememiş miydi? Kaşla göz arasında, bir de **flash/back, Nail V.**'nin kitabındaki şiir, adı *'Müdüriyet'*, o da *'hücresini'* yazmış; 1932'de, *'İstanbul Polis Müdüriyeti*'nde, yani benim çiziktirdiklerimden (Bkz: *'Duvar'*, s. 47, *'Mektup'* şiiri) on yıl kadar önce:

"...verildi emir / Dışarda şehir / İçerde, diyor ki polis: / –Biz / emirle / âmirler demirle döverler / Sesler var / Odalar / Odalarda... / Dışarda / Yaz / Marmara, Boğaz

Birini dövüyorlar, içerde / -Makine nerede? / -Karım / çocuklarım var / Dışarda bahar / Müdüriyet / Bir hafta diyet / su yok / uyku yok..." *('Daha Çok Onlar Yaşamalıydı'*, s. 33-35)

Aksiliği görüyor musunuz? **Nail V.** de *'çiçekler, böcekler ve tabiatın güzellikleri'* üzerine yazacağına, **Gazi**'nin tavsiyesine uymuş, *'gayeli şiirler'* yazmıştı.

Böyle mi olmalıydı?..

O şiirleri de, o şairleri de *'yok sayarsın'*, olur biter! Öyle yapmışlardır; son yarım yüzyılın onca edebiyat çalışması, *'galaksinin'* tamamını görmezden gelir; ne işin aslı astarı aranır, ne *'konstrüktivist'* **Sovyet** şairleriyle ufuklarının nerede kesişip nerede kesişmediği, ne de **Batı Avrupalı** Dadaist ve Fütürist şiirle gizli irtibatları!

İşin acısı, kendilerini *'toplumcu'* sayan eleştirmenlerin, *'Garip'* ya da *'İkinci Yeni'* üzerine, kitaplar döktürdükleri halde; Türk toplumcu şiirinin öncüleri üzerine, doğru dürüst bir araştırma yapmamış olmalarıdır. **Oktay Rifat, Edip Cansever** vs. denildi mi, akan sular duruyor; **İlhami Bekir, Hasan İzzettin, Nail V.** denildi mi, çıt yok! Hatırlayabildiğim tek çalışma, hiçbir zaman net bir toplumculuk iddiası olmayan **Doğan Hızlan**'ın, **Ercüment Behzat**'la ilgili geniş önsözü!

Peki, böyle mi olmalıydı?

Nâzım şiirlerine *'yazı'* diyordu, neden, çünkü o galaksinin şairleri, *'şiiriyet'* ile *'şairane'*yi, *'Garip'*çilerden çok önce ayırmışlar; sembolizmin ağdalı şaireneliğini, çoktan çöp sepetine atmışlardı. **Nâzım** daha 1928'de **Hopa Mapusanesi**'nde yazdığı bir şiirinde, (*'Sembolist Şairlere Benzeyen Bir Deliye Dair'*, **Nâzım Hikmet,** Cilt 1, s. 166, Narodna Provesta, Sofya) onlarla *'dalga geçmişti'*.

Dalga geçmek dedim de... Bu şairler, *'Garip'* takımıyla Türk şiirinde yoğunlaştığı zannedilen; alayın, taşlamanın, yerginin daniskasını, yeni bir tutum ve anlayışla, daha o zaman gündeme al-

mışlardı; **Nail V.**'nin çoğu şiirinde, alttan alta, o alaycı eda sezilir; **Dinamo**'nun, savaş esnasında Nazi yandaşı *'emekli generallere'* nasıl yüklendiğini, unutabilir miyiz? **Nâzım**'ın ünlü yergilerinden hiç kapak kaldırmıyorum. Hele kendi türünde bir şaheser olan, *'Bir Provokatör Üzerine Hiciv Denemeleri*'nden!..

Onlarla, bir ağızdan söylemek!..

Ayrıca, serbest vezni, vezinsiz yazmak diye değil, adeta her şiir için yeni bir vezin yaratmak şeklinde anlıyor; mısralarında iç, çapraz, ters ve yarım kafiyelerle; nakarat tekrarlarıyla, gizli ses benzerlikleriyle, sanki kelimelerden bir *'orkestra eseri'* yaratıyorlardı. **Nâzım** nasıl söylemiştir onu, hele bir hatırlayın: **"...dağlarla dalgalarla / dağ gibi dalgalarla / dalga gibi dağlarla / başladı orkestram!"** *'Garip'* şiirinden itibaren, Türk şiirinden *'ses'* unsuru adeta kaldırılmak istenmiştir; oysa bu galaksinin şairleri, şiirlerini, büyük meydanlarda, büyük kalabalıklara duyurmak, onlarla bir ağızdan söylemek için yazıyorlardı.

Nail V.'nin *'İstiklâl Şarkıları'*, hem bu niteliğe ilginç bir örnek oluşturuyor; hem de o tarihte (yıl 1939, savaş koptu kopacak) toplumcu sanatçının, *'Kurtuluş Savaşı*'na ve onu kazanan orduya nasıl baktığına: **"Uzak değil, daha dün; / Onyedi yıl önce bugün, / İnönü, Sakarya / Takıp peşine rüzgârı, / yaya / Bir solukta Akdeniz kıyıları... / Uzak değil daha dün; / Fakat, / Bugün; / Tek hat, / Tek şiar / 'İçte barış, dışta barış...' / Ne kimsenin yurdunda / gözümüz var, / Ne de satılık bir karış / toprak... / Güveniyoruz ordumuza! / Süngü tak! / Silah o-muza; / Sola çark / İleri... / Dev gibi / Alev gibi / bir inkılâp ordusu / bekliyor hudutları!.."** (*'Daha Çok Onlar Yaşamalıydı'*, s. 81)

ÜLKÜCÜLERE 'ÖZELEŞTİRİ' FIRSATI

28 Mayıs 1997

Türkeş'in ölümünü duyduğum an, kulağımda onun, uzak ve sisli bir mayıs sabahı, Türkiye radyolarında yankılanan *'dâvudi'* sesi:

"...Dikkat! Dikkat! Büyük Türk Milleti! Silahlı Kuvvetlerimiz, İstanbul, Ankara, Eskişehir ve diğer büyük merkezlerde, 27 Mayıs saat 03.00'ten itibaren idareyi ele almıştır..."

Bu ilk anonsu, *"askeri yönetimin,* **NATO***'ya ve* **CENTO***'ya –yani* **'sistem'***e– bağlı olduğunu'* dünyaya ilan eden, ikinci bir anons takip edecekti. Eğri oturalım, doğru konuşalım: **Alpaslan Türkeş**'in –gizli ya da açık– bütün siyasi kariyeri boyunca, **'NATO'***ya ve* **CENTO'***ya bağlı'* bir politikacı olarak kaldığını, kim inkâr edebilir?

Kimse sormaz ya, sorsalar derim ki: **Türkiye**'deki *'milliyetçi hareket'* Başbuğ'un vefatını müteakip, gelmişini geçmişini ince elekten geçirip, yeniden değerlendirmelidir. **Türkeş**'in ölümü, hayli gecikmiş bir özeleştirinin yapılabilmesi için, ikinci önemli fırsat sayılmalı! Birincisi, **SSCB**'nin dağılmasıyla bağımsızlığına kavuşmuş *'esir Türkler'*in, *'turancılığa'*, düpedüz omuz silkmesiydi; çoğu kendilerini Türk diye adlandırmıyor, *'Kazak', 'Türkmen', 'Özbek'* vb. demeyi tercih ediyordu, oysa *'Turancılık'* ülkemizde **Rusya**'daki *'esir Türkler'*, onların kurtarılması ve tek bayrak altında birleştirilmesi hayaline dayandırılmıştır. Kim tarafından, nasıl mı?

'Evveliyatı', cumhuriyet öncelerine uzanıyor.

'Tatsız' bir soru...

Kim ki **Andre Malraux**'nun, *'Antimemoires'* adlı *'hatıraları'*nı okumaya davranır; ilk cildin, ilk bölümünde şöyle bir cümleyle karşılaşıp irkilecektir: **"...Alsace, 1913 / Babam İstanbul'dan döneli, henüz bir hafta bile olmamıştı..."** (*'Antimemoires'*, s. 27, Gallimard 1972) Allah Allah, **Malraux**'nun babası, **Birinci Dünya Savaşı** arifesinde, İstanbul'da ne arıyordu? Meraklısı bilir: **Alsace** o dönemde *'Alman'*dı, **Malraux**'nun babası Alman İstihbaratı'nın **Enver Paşa** nezdindeki *'müşavirlerinden'* birisidir, en çok da **Orta Asya** Türklerini **Çarlık Rusya** ve **Hindistan** Müslümanlarını **İngiltere** aleyhine ayaklandırmakla ilgileniyor: **Gazi**'nin, *'lafını edip yapamayarak, dünyayı kendimize düşman ettiğimizi'* söylediği, Pantürkizm'in de Pantıranizm'in de *'itici gücü'* o yıllarda, **Kayzer**'in Almanya'sı!

İkinci Dünya Savaşı öncesi ve sırasında, *'nöbeti'* **Hitler**'in Almanya'sı devralmıştır, savaş sonrasında, **SSCB** Dışişleri Bakanlığı'nın yayımladığı *'gizli'* belgeler, **Rusya**'daki Türkleri **Moskova** aleyhine örgütlemek için, **Mareşal Çakmak** namına hareket eden **Mürsel (Bakû) Paşa**'nın ve mahiyeti belirsiz **Doktor Hârun**'un Nazi istihbaratı ile ilişkilerini gün gibi ortaya koymuştu; Nazi Dışişleri Bakanı **Ribbentrop**'un, **'Türkiye**'*deki dostlara dağıtılmak üzere'* **Ankara**'daki Büyükelçi **Von Papen**'e gönderdiği *'altın markların'* şifre suretini, bu köşede yayımlamıştım (Cumhuriyet, 4 Kasım 1996). O da başlıbaşına bir ibret belgesidir.

İnsan elinde olmadan sormaz mı? Bu nasıl bir *'milliyetçi hareket'*tir ki, Alman *'aşırı'* milliyetçiliğinin, **Rusya**'ya ve **İngiltere**'ye karşı yayılmacılığının *'taşeronluğuna'* soyunur?

İlahi, yalnız o mu?

'Rus ajanı' mı?..

Gazi, 28 Eylül 1920'de **Moskova**'dan bir mektup almıştı, önemli bir mektup: gönderen **Enver Paşa!** O ara ittihatçı takımı,

Panislamizm ve Panturanizm'i *'bir cihan ihtilali'* olarak örgütlemek iddiasındadır: **Enver Paşa, Gazi**'ye bunu bildiriyor, bir de sır açıklıyor:

"...ben İslam muhitinde teşkilat icrasıyla memleketin halâsı uğrunda çalışmak maksadıyla buraya geldim; (şimdi dikkat) **esasen Ruslar, komünizm şeklinde olmasa bile İngiltere aleyhindeki ihtilal hareketlerine muavenet (yardım) etmeyi, prensip itibariyle kabul etmişlerdir."** (Ş.S. Aydemir, *'Enver Paşa'*, Cilt 3, s. 547)

Şevket Süreyya ayrıca, **Enver Paşa**'nın **Berlin**'den, o tarihte Moskova'da bulunan **Halil Paşa**'ya gönderdiği mektubu açıklamış; orada **"SSCB** *Dışişleri Komiser Yardımcısı* **Karahan**'*dan alacağı 200.000 rubleyi, verdiği talimat dairesinde kullanmasını"* istiyor. 5 Eylül 1921 tarih ve **Batum** çıkışlı *'talimatı'* ise şöyle:

"...1) yayımlanacak Livâ-ül İslâm gazetesi için Berlin merkezine 10.000 mark; 2) her ay İstanbul'a (Kara Vâsıf Bey'e ve Karakol Teşkilâtı'na) gönderilen 6.000 markın 10.000 marka iblağı; 3) başta 'Kara' Kemal Bey olmak üzere, Malta'dan kaçan 'arkadaşlar' için, Münih'te bulunduğu anlaşılan Kemal Bey'e 100.000 markın itâsı..." (Aynı eser, s. 654)

Bilmez değilsiniz ya, *'Bolşevik'* Ruslardan para aldığı, onların çıkarına politika yaptığı iddia edilenlerin adı, ülkemizdeki *'Ülkücü'* argosunda, *'Moskova Ajanı'* ya da *'Rus Uşağı'*dır; Pantürkist ve Panislamist **Enver Paşa**'ya hangi ülkücü *'Moskova Ajanı'* ya da *'Rus Uşağı'* diyebilecektir merak ediyorum.

Halbuki o ilk Türkçüler... neyse, sonra devam ederiz.

NEREDE O ESKİ 'TÜRKÇÜLER'?..

30 Mayıs 1997

Bir ara söylemiştim ya, ünlü ırkçı/turancı lider **Nihal Atsız** –iki ay kadar– **Boğaziçi Lisesi**'nde benim, edebiyat hocamdı; derslerinde, zaman zaman, **Orta Asya** *'muhabbeti'* olmuştur; eski Türklerin gelenekleri görenekleri filan! Tuhaftır, İslamiyet'le ilgileri bahsinde, herhangi bir konuşmasını hatırlamıyorum. Acaba konuştu da ben mi unuttum? Yok canım! O dönemin Türkçü dergileri de –yıllar sonra *'ülkücü'* dergilerin yaptığı gibi– **Türk/İslam Sentezi**'ni, baş köşeye oturtmazlardı ki!.. Yanlış hatırlamıyorsam, Türklerin daha çok İslam-öncesi dönemi yüceltiliyordu.

Acaba neden? Türkçülükle İslamcılığın, işin başından itibaren, araları *'şeker renk*'ti de, ondan! Şimdi çoğunuza bu, yakışıksız bir şaka gibi mi geliyor; öyleyse biraz konuşalım.

Türkçülükte 'üç temel esas'

Türkçülük Tarihi'nin en mümtaz simalarından **İsmail Gaspirinskiy, Rusya** Türklerindendir; Türkçülüğü üç temel esas üzerine bina etmiştir ki, bunlar 1/ dil birliği, 2/ düşünce birliği, 3/ iş birliğidir. Dikkat isterim, *'din birliği*'nden söz etmiyor.

Dahası var, **Gaspıralı İsmail Bey**'e (Gaspirinskiy) göre, Türkçülüğün başlıca silahı elbette eğitim olacaktı, ama medrese eğitimi değildi bu; **'Usûl-ü cedit'** eğitimi idi; müfredatından, Kuran'ın *'tilaveti'* ve İslamiyet'in *'kaideleri'* –yani **şeriat**– çıkarılmıştı; medreselerin aksine, matematik, tarih, coğrafya gibi *'dünyevi'*

dersler okutuluyordu. **Gaspıralı İsmail Bey**'in, başını çektiği bu hareket, **Rusya** Türkleri arasında zamanla yaygınlaşmış, yandaşlarına da **Ceditçi** denilmiştir.

Prof. Dr. Sergey Zemkovskiy, konuyu irdelediği kitabında, bakınız ne diyor: "**...Orta Asya'da Müslüman liberal harekete ilk önayak olanlar –yani Türkçüler– muhafazakâr çoğunlukla şiddetli bir aykırılığa düştüler. Liberaller eğitimin modernleşmesini istiyor; 'yalnız geleneksel hayat tarzının değişmesi, Müslüman toplumu çökmekten kurtaracaktır' diyorlardı. Muhafazakârlar, böyle bir değişikliğin, hiç şüphesiz aile hayatı ve Müslüman uygarlığı için büyük bir tehlike olduğunu ileri sürüyorlardı.**" *('Rusya'da Pantürkizm ve Müslümanlık'*, s. 70)

Bu kadar mı, hayır! Mevlidin firaklı yeri, daha sonrası: Cedit nüfuzuna karşı, Ruslar hükümet olarak *'muhafazakâr'* Müslümanları desteklemeyi düşünmüş, medreselere ve din adamlarına, büyük önem vermişler. **Cedit Hareketi**'ne Ruslardan çok sinirlenen, Ceditler'in Ruslar ve **Orta Asya** toplumları için zararlı bir grup olduklarını söyleyen *'gelenekçi'* Müslümanlar, **Taşkent**'teki Rus otoritelerini Ceditçi'lerden daha sempatik buluyor; o kadar ki 1907 yazında, *'Ceditçi' 'radikal'* **Terakki'** gazetesi, medreselere ve hacı hoca takımına, hücum edince, gelenekçilerin ve *'Kadimistler'*in (Kadim'den geliyor) öfkesini ayağa kaldırmış; **Taşkent**'teki bir Müslüman toplantısında, **Terakki**'nin yayıncıları ve onları destekleyenler, *'münkir'* ilan edilmiş ve camiden kovulmuş!..

Bu hepimize bir şeyler hatırlatmıyor mu?

'Türkçülüğün esasları'

Gaspıralı İsmail Bey de, daha sonra Türkçülük Hareketi'ne gerçekten bilimsel diyebileceğimiz boyutlar katacak olan, **Yusuf Akçura** da, Türkçülüğü, **Rus Çarlığı**'nın yayılmacı ve müstebit eğilimlerine karşı, Türklerin kurtuluş hareketi olarak tasarlamıştır;

Çarlık Yönetimi, bunu derhal fark ediyor, ağırlığı medrese kökenli şeriatçılara veriyor, Türk lafını ortadan kaldırıp yerine Müslüman lafını koyuyorlar. Malum ya, *'İslamiyet'te kavmiyet yoktur', 'din kardeşliği'* içinde, *'milletler'* eritilir; bu da elbette Çarlığın işine geliyor.

Cedit Hareketi'ne karşı, medrese kökenli *'muhafazakârları'* ne mertebe Türklükten uzaklaştırmış olduklarını anlamak mı istiyorsunuz, 1917 **Rusya Türk Halkları 1. Kurultayı** hakkında, Rusya Türklerinden **Halim Sabit Bey**'in *'Yeni Mecmua'*da ne yazdığına bir göz atacaksınız: **"...Rusya'daki Kurultay'da ancak bir avuç kişi Türk olduğu tezini savunabilmiş, geriye kalanların büyük parçası biz Tatarız, diğer parçası biz Müslümanız ya da Ruslar öyle diyor diye 'Muhammediyiz' tezinde direnmiştir."** (Yeni Mecmua, 25 Nisan 1918)

Meraklısı elbette bilir ya, bilmeyenler için diyelim ki bu Kurultay **Şubat Devrimi**'nden sonra, **Ekim Devrimi**'nden önce toplanmıştı; **Emin Resulzade**'den **Zeki Validof**'a **(Zeki Velidi Togan), Rusya**'nın büyük *'Türkçüleri'* hepsi orada konuştular, onların dedikleri de üç aşağı beş yukarı bu mealde; **Türk/İslam Sentezi** savunması yapmıyor, tam tersine, Türklüğü, bağımsızlığı için, Rus egemenliğini kabul etmiş *'muhafazakâr'* takımın, elinden kurtarmaya çabalıyorlar. Neler dediklerine sonra geleceğiz, önce tarihî, bir o kadar da çarpıcı, bir benzerliğe işaret etmek istiyorum.

Anadolu İhtilali ve İnkılabı'nın heyecanlı yıllarında –**Halife** başta olmak üzere– *'muhafazakâr'* takımının, ağırlığını nasıl **Düvel-i Muazzama**'dan yana koyduğunu, hangimiz hatırlamaz? **Anadolu** halkının yurt ve millet bilincini uyandırmaya gayret eden, **Müdafaa-i Hukuk** ve **Kuva-yı Milliye** *'liderleri'* hakkında *'idam fetvası'*, **Şeyhülislam**'dan sâdır olmamış mıydı? Ve aynen **Rusya**'daki gibi, İngilizler **('sistem'),** egemenliğini, *'muhafazakârları'* tutarak pekiştirmek istemiş; aralarında **Yusuf Akçura** ve **Ziya Gökalp** gibi Türkçülerin de bulunduğu, **Anadolu 'Cedit'çileri** buna silahla karşı çıkmamış mıydı?

'Müseccel' Kemalist **Fâlih Rıfkı,** sık sık, *'Türkçü'* olduğunu

söyler. **'Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'**nde **Ziya Gökalp**'ten **Hamdullah Suphi**'ye bir sürü *'Türkçü'* vardır. *'Türkçülük'*, Almanların dürtüsüyle *'ırkçı/turancı'*, Amerikalıların dürtüsüyle *'İslamcı'* olmadan, *'esir edilmiş' –'esir edilmek istenen'–* Türklerin anti-emperyalist kurtuluş hareketiydi.

Sıra geldi o Kurultay'da *'Türk Büyükleri'*nin söylediklerine!..

haziran '97

'ismet paşa'
denildi mi!

TÜRKLÜK DENİLEN BİR DENİZ...

2 Haziran 1997

O ara *'Lala Kıraathanesi'*ne dadanmıştık: **Hasan**'la **(Tanrıkut)** ben!

Yok canım, bu o bildiğiniz *'Lala'* değil! Hani, aynı semtte bir içkili lokaldi de, 40'lı yıllarda, orada, genç, **İzmir**'den gelmiş Musevi bir şarkıcı, şarkı söylerdi, vitrindeki kaytan bıyıklı, saçları briyantinli resmi, hâlâ gözlerimin önündedir, adı **Dario Moreno!** On yıl sonra **Paris**'te ortaya çıkıp, adını bütün dünyaya duyuran adam.

Bizim müdavimi olduğumuz, *'Lala'*, İngiliz Sarayı civarında, öteki *'Lala'* kapandıktan sonra, peydahlanmıştı: gurub kızıllığının, **Haliç**'ten nasılsa içeriye sızıp, hepimizi bakırdan birer heykele çevirdiği; sinsi tömbeki, demli çay kokusu yüzünden, **Divanyolu**'ndaki *'kıraathaneler'* havasında, fakat daha asri bir yer. O tarihte kafayı, *'ulusal demokratik devrimlerin'*, kaçınılmaz *'laikliğine'* takmıştık: *'aydınlanma'* çağdaş *'milletleri'* doğuruyor, o milletlerin düzeni –ister liberal olsun ister sosyalist, neticede hepsi– rasyonalizmin eseri, dolayısıyla laik!

Hasan'ın doktora tezi, Türk Tarihinde Sosyal Tabakalaşma'yı (sınıflaşma) irdelemektedir, söylemiştim; bu bakımdan o, öteki Türk topluluklarının sosyal yapısı ve gelişmesiyle de ilgili; **Rusya**'daki **Cedit Hareketi**'ni, aynı çerçeve içinde görüyor; yani Türkçüler, bir yanda Rus hegemonyasına karşı anti-emperyalist bir kurtuluş hareketine kalkışırken; diğer taraftan, içlerindeki *'ümmet toplumuna'* karşı laik ve demokratik bir *'ulusal sentez hareketi'* başlatmış oluyorlar.

Bunu bir kalem geçtikten sonra, **Rusya**'daki ilk Türk halkları Kurultayı'ndaki söylevlerin, bu tezi ne miktarda doğruladığına göz atabiliriz.

Gazi'nin yanında ne işleri vardı?

1917 **Rusya**'daki Türk Halkları Kurultayı, neresinden bakılsa ilginç bir kurultay! Daha da ilginç olan şu ki, o kurultaya katılanlar arasında, ilerde **SSCB**'nin ilk Tatar ve Müslüman liderleri arasında sivrilecek olan **Mirseyit Sultan Galiyef** de bulunuyor. Şimdi aktaracağım, Türk büyüklerinin o toplantıdaki sözlerini, **Galiyef**'in 2 Mayıs 1917 gecesi, kurultayda tuttuğu notlardan aktarıyorum.

Mesela, **Azerbaycan**'ın en önemli simalarından **Emin Resulzade** demiş ki: **"...Hıristiyan adında bir millet olmadığı gibi, bir milletin adı da Müslüman olamaz! Biz, büyük Türk milletinin çocuklarıyız; bununla beraber, İdil boyu Tatarlarının, Türkistanlıların, Kazak/Kırgız'ların, Azerbaycanlıların, her birinin kendine göre milli özellikleri, milli edebiyatları var: bu farklardan ayrılmak mümkün değildir, bundan kimseye fayda gelmez!"**

Aynı toplantıda kürsüye çıkan, **Zeki Velidof (Zeki Velidi Togan),** aynı konuda demiş ki: *"...yeryüzünde Müslüman diye adlandırılan bir halk olduğunu bilmiyorum. Müslüman dinindeki halkların, dil ve medeniyet birliğine kalkışması gayr-ı tabii bir hal, çünkü buna idari yolla erişmek mümkün olamayacak: son tahlilde, böyle bir şeye ihtiyaç da görmüyorum."* (Renad Muhammedi / *'Sırat Köprüsü'*, s. 63-66, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1993)

Bu ilk Türkçülerin konuşmalarında, hem Rus yönetimine, hem de onunla işbirliği halindeki şeriatçı kesime, karşı çıktıkları çok açık; daha da açık, kesinlikle red ve inkâr edilemez bir belgeyi, **Prof. Dr. Sergey Zemkovskiy,** veriyor: Dönemin *'hızlıların-*

dan' **Abdürrauf Fıtrat,** *'Münazara'* adlı eserinde medreselere ve medreselerdeki mollalara çatarak, diyormuş ki:

"...dinimizde sebeb olduğunuz felaketi düşününüz! Muhammed'in hükümlerini cahilane va'zedişinizden dolayı, hepimiz ne kadar bedbaht olduk! Evet İslam büyüklüğünün çöküşü, sizin ellerinizin eseridir. İslamiyet'in çökmesi, sizin yüzünüzden daha çabuk olacaktır. Siz ilerlemeyi engellediniz ve Müslümanların üzerine büyük bir cehalet perdesi çektiniz!" (*'Rusya'da Pantürkizm ve Müslümanlık'*, s. 76, 2. basım, Üçdal Neşriyat, 1983)

Bu kadarı bile bence, Türkçülüğün emperyalizme karşı örgütlenmiş, *'aydınlanmacı'*, yani laik ve demokratik bir hareket olduğunu göstermeye yeter; Türkçüler, **Rusya**'daki gibi esir, **Osmanlı**'daki gibi yarı sömürge Türklükten, modern bir ve tek millet değil, laik ve demokratik milletler çıkacağını öngörmüş ve bunun savaşını vermiş öncülerdi. Yoksa **Yusuf Akçura**'nın, **Resulzade**'nin, **Ahmet Agayef**'in, hatta **Zeki Velidof**'un, **Gazi Mustafa Kemal**'in yanında ne işi var? Onların mevcudiyeti, **Anadolu İhtilali**'nin Türkçüler tarafından onaylanması anlamına gelmiyor mu? Üstelik, şu satırları, **Ziya Gökalp** yazmamış mıdır:

"...bütün Türk kollarının bir devlet yönetimi altında birleşmesine, şartlar elverişli değil! Türk Birliği, yalnız bir kültür birliği olarak kalsa da olur, böyle bir birliğe doğru kuvvetli bir akım zaten var; Rusya'daki Türklerin ayrı bir devlet olmalarında sakınca yok." (Yeni Mecmua, 8 Şubat 1918)

Daha güzelini, elbette **Resulzade** söylemiş, **Rusya**'daki kurultayda şiiriyetini pek beğendiğim şu tespiti yapıyor ki, fikrimce gerçeğin ta kendisi: **"...nehirlerin kendi yataklarında olması hayırlıdır. Türklük denilen bir deniz var, bu deniz onları birleştirir."**

Peki kardeşim, Türkçülük nasıl oluyor da, dönüp dolaşıp **Türk/İslam Sentezi** fikr-i sabitine bağlanıyor? Daha da önemlisi, **Türk/İslam Sentezi** dedikleri nedir?

Cevap bekleyen dikenli sorular...

Meraklısı bilir, *'ulusal kültür sentezi'* meselesi, yıllardır uğraştığım bir mesele! **Anadolu İhtilali ve İnkılabı**'nın kültür düzeyindeki en büyük sonucu, **Selçuklu/Osmanlı** kültür sentezinden ulusal bir millet sentezi çıkarabilmek olacaktı. **Gazi**'nin işe Dil Kurumu'nu, Tarih Kurumu'nu kurmakla, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ni örgütlemekle başlaması da, istikametin bu olduğunu gösterir. Erken cumhuriyet döneminde, şairlere *'gayeli şiirler yazmaları'* tavsiyesinde bulunan **Mustafa Kemal Paşa,** güzel sanatların hemen bütün dallarında, *'ulusallığı'* temel edinmiş sentezlerin oluşturulmasını teşvik ediyordu.

İyi de, *'ulusallığın'* gerçekleşebilmesi, daha önce gerçekleşmiş bir *'dinsel/ümmet sentezi'*nin olmasını gerektirmez mi? Sizce Türkler, İslamiyet'i kabul ettikleri tarihten sonra, mesela **İran** ve **Kafkaslar**'da Selçuklu, **Anadolu** ve **Rumeli**'de Osmanlı etiketi altında, birer sentez gerçekleştirmişler midir, gerçekleştirmemişler midir? Daha da vahim olanı şu: açık bir şekilde birbirini tamamlayan, *'Selçuklu'* ya da *'Osmanlı'* kültür sentezleri, büyük **Türk/İslam Sentezi**'nin ta kendisi değil midir?

Türkçülere, bundan –laik ve demokratik– *'ulusal kültür sentezini'* çıkarmak görevi düşüyor; zaten mevcut o ümmet kültür sentezine dönmek, ya da onu yeniden gerçekleştirmeye kalkışmak değil!

'TÜRKÇÜLÜĞÜN' YERİ NERESİ?..

4 Haziran 1997

Ayıptır sorması, **Hitler**'in (Nazilerin) **Richard Wagner**'e hayranlık sebebini bilir misiniz? 40'lı yıllarda, bilmem hangi gazetede okumuştum: **Wagner**'in opera konuları, hemen hepsi Cermenlerin Hıristiyanlık öncesi destanlarıdır: ünlü **Niebelungen Halkası, Valkyrie, Siegfried, Tanrıların Grubu!** Nazi ırkçılığı, kendisini Hıristiyanlığın *'din kardeşliğinden'* dikkatle ve özenle ayrı tutuyor, Cermen ırkını, öteki Hıristiyan ırkların üstünde görüyordu.

Tuhaf tesadüf, **İkinci Dünya Savaşı** yıllarının ırkçı/turancı *'kandaşları'* da, dinle diyanetle, günümüzün *'ülkücüleri'* kadar ilgilenmezlerdi; onlar için, varsa yoksa, Türk ırkı! Söylemiştim ya, edebiyat hocam **Nihal Atsız,** sırasını düşürdü mü, Göktanrı'ya inanan Türklerin ünlü destanlarını (**Ergenekon, Manas** vb.) heyecanla anlatırdı; o da, dönemin öteki ünlü ırkçı/turancıları da (**Reha Oğuz, Nurullah Barıman** vb.) **Türk/İslam Sentezi** ile uzunboylu alâkadar görünmezdi!

Bunu sinek pislemedik bir yere yazınız!

'Kandaş'dan 'ülküdaş'a geçiş...

Amerikalılar, Nazilerin aksine, **'soğuk savaş'** yıllarındaki anti-komünist kampanya için, din unsurunu önemsediler ve kullandılar: *'Komünizmle Uluslararası Mücadele',* basbayağı dinlerarası bir zemine oturtulmuştur. Meşhur, **CIA** güdümlü *'Hür Avrupa*

Radyosu', sık sık, Müslüman, Hıristiyan ve Musevi din adamlarını biraraya getirir; komünistlik *'belasının'* neden dolayı Allah'ın iradesi ve kelamına aykırı, o yüzden *'günâh-ı azîm'* olduğunu kanıtlamaya çalışırdı. Bu programlardan birkaçını, **Paris**'te dinlediğimi hatırlıyorum.

Tuhaf tesadüf, **'soğuk savaş'** yıllarında, *'kandaş'*lıktan *'ülküdaş'*lığa intikal eden *'Milli Hareket'*çiler de, *'Esir Türkleri'* kurtarabilmek amacıyla angaje oldukları, *'Komünizmle Mücadele Cemiyetleri'*nde, Müslümanlığın komünist *'zındıklığıyla'* başa çıkabilecek tek çare olduğunu *'keşfetmişlerdir; işin, Pantürkist cephesi bu!'* Olayı daha da ilginç kılan, elbette Millî Nizam, Millî Selamet, nihayet Refah etiketi altında piyasaya sürülen Panislamist hareketin de, aynı yıllara rastlaması, aynı süreç içerisinde serpilip gelişmesidir. Sık sık söylemezler mi: *"Hayat tesadüflerden ibarettir."*

Ne olduysa, nasıl olduysa olmuş, **Amerika**'yla (**'sistem'**le) dolaysız temasa geçinceye kadar, **Türkiye**'de uygulanan laik ve demokratik öğretim düzeni de, aynı yıllarda ufak ufak rayından çıkarılarak, bu iki **'soğuk savaş'** hareketinin geleceği için gerekli *'kadroların'* yetiştirilmesine kalkışılmıştır: **Tevhid-i Tedrisat Kanunu**'nun *'delinmesi'* İnönü Cumhuriyeti'nde başlar; buna rağmen, **Bayar/Menderes** dönemi hâlâ laiktir: İslam Demokrat Partisi'ni, kapatır; *'maneviyatçılığı'*, ezanı Arapça okutmak; *'Türkiye Radyoları'*ndan, Mevlid-i Nebevi'yi, *'naklen'* yayımlamaktan öteye geçemez!

Gariptir ama gerçektir; belki o da, tuhaf bir tesadüf! Ülkemizde, **Türk/İslam Sentezi**'ne yöneliş; her birisi, ötekinden çok daha sert *'Atatürkçü'* geçinen *'ara rejimler'*den sonra, daha da hızlanıyor: meraklısı kurcalasın, muhakkak bulacaktır: bugün imam-hatip *'tayfasından'* ve *'marifetlerinden'* en ziyade şikâyetçi olanlar; vaktiyle *'komünizm'e yol vermemek'* amacıyla, bu okulları en çok açanlar, sonra da onları liseye çevirenlerdir: merkez sağ/merkez sol *'siyaset esnafı'!*

Amerikan kaşığıyla yenir mi?

Günümüzde, 19. yüzyıl *'Türkçüleri'*nin devamı olmak iddiasındaki Milli Hareket *'tayfasının'*, tarihe anti-emperyalist tavırlarıyla intikal etmiş o şanlı öncülerinin –**İsmail Gasprinskiy**'lerin, **Yusuf Akçura**'ların, **Zeki Velidof**'ların, **Emin Bey Resulzade**'lerin, **Ahmet Agayef**'lerin, **Sultan Galiyef**'lerin, **Mollanur Vahidof**'ların, **Ziya Gökalp**'lerin aksine– kendine dindar bir taban araması, besbelli bu *'yetiştirme'* mantığı ve bunun sonucu olan *'propaganda'* ortamından doğmuştur.

*'Yeni Dünya Düzeni', 'soğuk savaş ortamı'*ndan farklı: **'Sistem'**, nasıl görmüyorlar ki, *'Şeytanın İmparatorluğu'* olarak artık komünizmi ve komünistliği değil, düpedüz ve apaçık olarak Müslümanlığı ve İslam köktendinciliğini koymaktadır. *'Türkçüler'*, bağımsız kalmış Türk Cumhuriyetleriyle, **Gasprinskiy**'in anladığı manada ve düzeyde, Türklerarası bir dil, kültür ve işbirliği arayacak yerde, onları panislamizme kaydıracak olan bir tutum tutarlarsa, **'sistem'**e oranla bu defa *'kötü tarafta'* olacaklar! **'Sistem'** siyasi ağırlıklı bir **Türk/İslam Sentezi**'nden hiç hoşlanmadığını, her dakika belli ediyor. Yapılmak istenen, *'yanlış'* bir tutumun, başka bir *'yanlışa'* düşmesi!

Doğru tutuma göre işin kötüsü, kıyısından değinip geçtiğim gibi **Türk/İslam Sentezi**'nin *'ileriye açık'* bir ivme gücünün olmaması! Çünkü o sentez, elbette *'ümmet dönemi'* sentezidir; artık her biri kendi koşulları içinde Türk fakat ayrı millet olan öteki Turan halklarını dolaysız olarak değil, ancak dolaylı olarak ilgilendirecektir: **Anadolu**'daki Batı Türkleri, **Doğu Türkistan**'daki Kırgızların gerçekleştirdiği **Türk/İslam Sentezi**'yle ne kadar ilgileniyorsa o kadar! Yeni Dünya Düzeni döneminde, taze Türk Cumhuriyetlerinin kazandığı *'bağımsızlığı'* emperyalist **'sistem'**in saldırısından koruyabilmeleri, her şeyden önce klasik ümmet sentezlerinden birer ulusal kültür sentezi çıkarabilmelerine bağlıdır, bunun yolu da klasik gelişme şemasına göre laiklikten ve demokrasiden geçer.

Milli Hareket, bana kalırsa günümüzde dindar taban arayaca-

ğına, bir kere önce Türkçülerin hatıralarına sadık kalmak, geleneğini sürdürmek için, ikincisi Türklerarası dil, kültür ve işbirliğini gerçekleştirmenin yolu, laik, demokratik ve anti-emperyalist *'köprüden'* geçtiği için kendisine aşırı ve *'ümmetçi'* sağda değil laik, demokratik ve anti-emperyalist solda bir yer aramalıdır, ceddine yakışan yer orasıdır!

Alman ya da Amerikan *'kaşığıyla', 'Türkçülük'* pilavı yenir mi?

GAZİ'NİN 'CUMHURİYETİNE' DÖNMEK!..

8 Haziran 1997

Gençler bilmeyebilir, fıkra şudur: 40'lı yılların, insanın sırtını üşüten karanlığında, bir *'komünist tevkifatı'* yapılmış; sanıklardan birisi, belki de en önemlisi, **Ankara**'nın o dönemdeki *'demir'* valisi **Nevzat Tandoğan**'ın huzuruna çıkarılıyor, rivayet odur ki, *'İnönü Cumhuriyeti'*nin kudretli valisi, bir ara sanığa şöyle demiş: *"...ulan siz kim, komünistlik kim? Bu memlekette, icabederse komünistliği de biz yaparız."*

Elhak, öyle yapmışlardır! Gerçek ya da yakıştırma, bu fıkra, ülkemizde kendisine *'rejim'* adını vermiş olan *'merkeziyetçi bürokrasinin'*; siyasete, fakat asıl *'iktidar sorununa'* nasıl baktığını pek güzel özetler; çünkü aslını ararsanız, 1965 seçimlerinden önce, **İsmet Paşa 'CHP'***nin zaten ortanın solunda bir parti'* olduğunu ilan ettiği zaman, bir bakıma, **Nevzat Tandoğan**'ın dediğini yapmıştı.

Fakat şaşırtıcı olan, acaba **Paşa**'nın bunu söyleyebilmesi miydi; yoksa birçoğumuzun buna inanması mı? Çünkü bir yanda, *'totaliterliği'* dört dörtlük uygulamış, *'devlet kapitalisti', 'bürokratik merkeziyetçi'* bir parti var; öte yanda ülkenin basını, radyosu, üniversiteleri, meslek odaları ve benzeri *'sivil toplum'* kuruluşları; nasıl oluyor da, ikinciler, birincisinin *'oldum olası, ortanın solunda bulunduğuna'* inanabiliyorlar? Yoksa, onları da el altından, o mu kontrol ediyordu? Hiç kuşkusuz!

Gerçek şudur: **CHP,** ancak *'Müdafaa-i Hukuk'*un ve *'Halk Fırkası'*nın radikal platformunu muhafaza edip, o platform üzerinde laik, demokrat ve anti-emperyalist eylemini yürütebilseydi, *'sol-*

da' bir parti sayılabilirdi; oysa bırakın o günleri, günümüzde bile **CHP** ardılı iki örgüt –**'Baykal'**ın **CHP**'si ve **Ecevit**'in **DSP**'si– o platformdan da, o platformun gerektirdiği *'sürekli devrim'* anlayışından da, çok uzaklardadır: çünkü, mayaları, **İnönü CHP**'si, solculukları **'İsmet Paşa Solculuğu'**; yani solculuk filan değil, *'seçkinci'* bir Tanzimat alafrangalığı vs...

Kılıç gibi keskin bir gerçek

Ayaklarımız suya, yeni yeni eriyor. **DSP** Milletvekili **Bülent Tanla,** partisiyle bozuştu ya, etiketi solcu o iki partiyle ilgili değerlendirmeler yapmıştı; kesip, bir kenara koymuşum; nedeni açık, *'sosyalist sol'*un –bu satırları yazanın da– handiyse kırk yıl önce koyduğu *'teşhisi'* doğruluyor:

"...ben solculuğu sorunlara çağdaş öneriler ve çözümler getirmek olarak algılıyorum; DSP, bu anlamda solcu değil; sendikalar bizim doğal müttefikimiz, ama genel başkanımız biz sendikalarla ilişki kurduk diye, kalkıp bizim için, sendikaları DSP'ye karşı kışkırttılar diyor. Böyle bir şey denilebilir mi? Bülent Ecevit solcu değil, solcu olarak onu anlatmak, açıklamak mümkün değil..."

Tanla, DSP'nin *'düşman kardeşi'* **CHP** için de, benzer şeyler söylemiş, demiş ki mesela: **"...CHP de solcu değil. Bunu ben söylemiyorum, halk söylüyor; çünkü Türkiye'nin sorunlarına çağdaş ve sol bir yaklaşımla çözüm getirmiyor.** *'Sol'* **Türkiye'de** *'umut'* **olma özelliğini kaybetti; bugün, solda olan iki parti halka umut vermiyorlar, kendi içlerinde kavga ediyorlar, güvenilir değiller!"** (Yeni Yüzyıl, 24 Mart 1997)

Kılıç gibi keskin ve çıplak bir gerçek! Öyle bir gerçek ki, 1950'li yıllardan bu yana, gözümüze girmektedir; buna rağmen bir çoğumuz –**Bülent Tanla** dahil– **İsmet Paşa CHP**'sinin türevi bu iki partiyi *'solcu'* sayabiliyor; vahim olan asıl bu: *'dayanışmacılık'*tan **(solidarisme)** Marksizm'e, işçi sınıfına yaslanan her türlü

'sahici' solculuğu yasadışı ilan eden; *'sulandırılmış'* o *'bürokrasi + burjuvazi'* oligarşisini; o *'seçkinci'* Tanzimat alafrangalığını *'solcu'* zannetmek!

Hem de *'solculuğun'* muhtevasında, kültürden çok ekonominin ağır bastığını, bal gibi unutarak.

Siyasi bir tahteravalli

'Müdafaa-i Hukuk' nedir? Neresinden bakılsa, anti-emperyalist, son derece *'katılımcı'* bir **Ulusal Demokratik Devrim** hareketi; cuntacı değil, *'sivil'* özelliği başat; hareketi oluşturan ve geliştiren, kongreler, şûralar, nihayet Meclis; **TBMM Hükümeti,** *'katılımcı'* bir yönetim, savaşa rağmen düpedüz *'sivil'; '1924 Anayasası', 'ilmiyye'* ve *'seyfiyye'* sınıfının (bürokrasinin) yönetim üzerindeki kontrolünü engelliyor; bakanlar bile, **Meclis** vasıtasıyla seçilmektedir. **Gazi**'nin cumhurbaşkanı olduğu, **Türkiye Cumhuriyeti,** *'Mazlum Milletler'*in savunucusu, anti-emperyalist, dolayısıyla *'tam bağımsız'*; ekonomisi ve dış politikası tamamiyle *'ulusal'* laik ve *'otoriter'* –bir manada, Jakoben– bir cumhuriyet!

İnönü Cumhuriyeti, çok farklıdır; hâkimiyet, sözde halkta bırakılmış; iktidar, bürokrasi+burjuvazi denklemi üzerine oturtulmuştur; *'silahlı tarafsızlık'* dış politikada lafta kalmış, ülke yeniden *'Düvel-i Muazzama'* **('sistem')** çarkına sokulmuştur: devletçilik, açık bir devlet kapitalistliğine dönüşüyor. **II. Dünya Savaşı** ertesinde demokrasiye geçiş, iktidarın temel denklemini değiştirmeyecek, ikili bir siyaset tahteravallisi olarak takdim ediliyor. Zurnanın zırt dediği yer neresidir, derseniz; sanırım, **bu** *'totaliter'* **devlet ve yönetim idrakinin,** *'Atatürk İlke ve İnkılapları'* **olarak ilan edilmesi; Gazi Mustafa Kemal dönemiyle uzaktan yakından ilgisi olmayan bu tutumun, daha da sonra –açıkça Bonapartist– bir darbeciliği benimseyebilmesidir.**

'Soğuk savaş' boyunca yaşadığımız bu siyasi tahteravallide,

her şeyin tepesine tüy diken, elbette **CHP**'nin *'solculuğunu'* ilan etmesi; yıllarca kan kusturduğu sahici solculara, *'siyaset imkânı'* bırakmamak maksadıyla, onları düpedüz aşırı –ve de *'silahlı'*– solculuğa itmesidir, bu itiş *'terörizmi'*, terörizm de *'askeri müdahaleleri'* ve *'ara rejimleri'* olağanlaştırmıştır. **Türkiye,** yarım yüzyıldır, birbirinin içinden çıkan son iki yanlışın, dramını yaşıyor.

Çare mi? Tek çare biliyorum: **Gazi**'nin Cumhuriyeti'ne dönmek!

GAZİ'YE DÖNMEK, 'GELECEĞE DÖNMEK'TİR!..

11 Haziran 1997

"...ben de Atatürk ilke ve devrimlerinin anti-liberal taraflarını eleştiriyordum; ama bence hepimiz büyük bir hata yaptık; aslında, Atatürk ilke ve devrimlerini, çok güçlü bir biçimde savunmamız gerekiyordu."

"...bir de Türkiye'de hem sol hem de geleneksel muhafazakâr partilerin çöküşü süreci yaşandı. Bu da bazı aydınların, İslamcı düşünceye yaklaşmalarını kolaylaştırdı. Fakat şimdi kendim de dahil olmak üzere, bu aydınların büyük bir hata yaptıklarını yinelemek istiyorum..."

"...bugün gecikmiş bir şey yok. Artık Atatürk ilke ve devrimlerini, çok daha büyük bir güçle savunmamız gerekiyor. Bunu söylerken belki yine gençliğimde bildiğim Türkiye'yi yeniden bulma çabası içindeyim." (Cumhuriyet, 13 Nisan 1997)

Bu sözler, **Prof. Paul Dumont**'nun sözleri; 1945'ten bu yana, yıllarca **İstanbul**'da yaşamış, **'Gazi'**nin **Türkiye**'sini –son döneminde de olsa– görmüş bir Fransız; **Strasbourg Üniversitesi** Türkoloji Bölümü Başkanı! Görüldüğü gibi, o da, çareyi *'gençliğinin Türkiye'sini yeniden bulmak'*ta görüyor; bir yerde, benim yıllardır söylediğim bir sözü, o da söylemiş, demiş ki:

"...bence Türkiye'nin en önemli sorunlarından birisi bugün eğitim sorunudur. (...) Mustafa Kemal'in Türkiye'sinin eğitim sistemine çok olumlu gözle bakmaya başladım. O tür bir eğitim son derece 'ilerici'. Bence o eği-

tim, bugüne uygulanabilse çok iyi olurdu..." (Cumhuriyet, 13 Nisan 1997)

O da, **Tevhid-i Tedrisat Kanunu**'nun *'delinmesi'*ne, parmak basıyor. Geçen gün ne demiştim? Tek çare, **Gazi**'nin Cumhuriyeti'ne dönmek!

Aklın yolu bir.

'Çok daha vâsi bir tahavvül!..'

İtiraz malum; günümüzün şartları, aynı mı? Bugün, *'hotbehot'* 20'lerin, 30'ların **Türkiye**'sine dönülür mü?

Meseleyi böyle koymak, ona diyalektik değil metafizik koymak, yani hiç anlamamak demektir. Dönülecek olan, o **Türkiye**'nin dinamikliğini, atılganlığını, kendine güvenini ve geleceğe inancını gerçekleştirmiş olan, o tutum! O *'inkılapçı tutumu'*, yeniden tutmak! Bu da besbelli, **Müdafaa-i Hukuk Doktrini**'nin *'sürekli devrimcilik'* idrakinde yatıyor.

Gazi'nin *'inkılapçılık'* tarifini hiç şüphesiz çoktan unutturdular; oysa, hem son derece *'radikal'*dir, hem de şaşılacak derecede *'diyalektik!'*

"...medeniyet yolunda muvaffakiyet teceddüde vâbestedir (yenileşmeye bağlıdır). İçtimai hayatta, iktisadi hayatta, ilim ve fen sahasında muvaffak olmak için yegâne tekâmül ve terakki yolu budur. Hayat ve mâişete hâkim olan ahkâmın, zaman ile tagayyür, tekâmül ve teceddüdü zaruridir. Medeniyetin ihtiraları, fennin harikaları, cihanı tahavvülden tahavvüle düçâr ettiği bir devirde, asırlık köhne zihniyetlerle, maziperestlikle muhafaza-i mevcudiyet edemeyiz." (Ağustos, 1924)

"...henüz kurtulmuş değiliz, atılan hatveler (adımlar) bundan sonra atılması gereken hatvelerin mebdeidir (başlangıcıdır). İnsan mebdede iken, neticeye vâsıl olduğunu iddia ederse, dünyanın en derin gafletleri içinde kendini

payân görür. Biz daha çok hatveler atmak mecburiyetindeyiz. Bu hatveler hem çok seri, hem çok uzun olmalıdır. Binaenaleyh bu hatveleri doğru ve muayyen bir istikamet dahilinde atabilmek için, kendi mukadderatımıza kendimiz sahip ve hâkim olmak mecburiyetindeyiz." (1923 Ocak)

Bir de tabii, her okuyuşumda beni heyecana garkeden, o müthiş tarifi: **"...Türk İnkılabı nedir? Bu inkılap, kelimenin vehleten (ilk anda) imâ ettiği ihtilal manasından başka, ondan çok daha vâsi bir tahavvülü ifade etmektedir."**

Allah aşkına, elinizi kalbinize koyup da söyleyiniz: **Gazi**'nin bu *'Türk İnkılabı'* tanımını, *'Atatürkçülüğü'* kimseye vermeyen, o *'siyaset esnafı'*nın ağzından, bir kerecik olsun duydunuz mu?

20 yıl önce çıkarılmış bir sonuç...

21 Mayıs 1977'de **Gazi**'nin inkılapçılığını şöyle özetlemişim:

"...bütün bunlardan hemen iki sonuca varılmaz mı: a/ **Mustafa Kemal** *devrimciliği, en azından* **Fransız Devrimi** *türünden bir devrimi, kesin sonuçlarına kadar geliştirmeyi gerektirir; yani demokrasinin bütün genişliği ve açıklığıyla tamı tamına kurulması şarttır. b/ Çağlarla koşullar değiştikçe, gelişmenin tek yolu yenileşmek olduğuna göre, kurulacak demokrasinin de geliştirilmesi, değiştirilmesi, çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırılması gerekir.*

Çağımızda demokrasinin özgürlükçülüğü inanılmaz bir genişliğe ulaşmış, ayrıca sosyalist demokrasi kuramı, gelişmiş demokrasi toplumlarında çağdaş uygarlığın ilkesi yerine geçmiştir. O zaman, bir bizdeki 'devrimci' *sözcüğünden ürken ödlek siyasi partilere; tutuculuğu, Atatürkçülük diye yutturmaya uğraşan, türlü boy ve boyadan* 'siyaset esnafı'*na bakacağız; bir de yaptığı işi,* **'ihtilalden de geniş değişiklikler içeren bir eylem'** *diye tanımlayan, sürekli yenileşme ve ilerlemeden yana*

Mustafa Kemal'*e bakacağız; göreceğiz ki, karşımızda ülkeyi yönetmek için bizden oy isteyenlerin çoğunu,* 'sürekli devrimci' **Mustafa Kemal** *düşüncesi çoktan mahkûm etmiştir; etmektedir.*" (*'Hangi Atatürk'*, s. 78, 4. basım, Bilgi Yayınevi)

Peki, ne diyorsunuz? **Gazi**'ye dönmek, aslında *'geçmiş'e* değil, *'geleceğe dönmek'* anlamına gelmiyor mu?

'TEK ADAM', 'YALNIZ' ADAMDI...

13 Haziran 1997

'Müdafaa-i Hukuk' **Ankara**'sı, eski Meclis karşısındaki bahçeli kahvede; **Valâ Nurettin** ve **Nâzım Hikmet**, *'zamanın muhalifleri ile oturmuş çay içiyor'*, *'hazırûn'*dan birisi, *'pervasızca'* diyor ki: *"...biri çıkıp şunu vursa!.."* *'Şunu'* dediği, **Mustafa Kemal**'dir. Olayı anlatan, **Valâ Nurettin** ilave ediyor:

"...ben fena halde irkiliyorum. Mizâcım herkesin fikrini dinlemektir. Müsâmaha göstermeye meyyâldir. Esasen vuracakları da yoktu. Laftan ibaret. Lakin, Mustafa Kemal'in, benim idealize ettiğim Mustafa Kemal'in aleyhine Ankara'da büyük bir cereyan vardı. Bazıları başka bir paşanın liderliğe daha layık olduğu fikrindeydi. Mesela Kâzım Karabekir'i, daha hamiyetli Osmanlı tipi ve devlete çok hizmet etmiş sayıyorlardı." (*'Bu Dünyadan Nâzım Geçti'*, s. 99, Remzi Kitabevi, 1965)

Sizi bilmem ama, benim için **Gazi**'nin *'Kuva-yı Milliye'* dönemindeki *'yalnızlığını'* bundan daha veciz anlatan bir olay yoktur.

'Hümanist ya da sosyalist bir görüş...'

Niyazi Berkes, Gazi'nin **İstanbul Dârülfünunu**'yla *'ilişkisini'* şöyle değerlendirmiş: **"...Mustafa Kemal, İstanbul'a ilk gelişinde böyle bir dârülfünun okuluna gelmeye tenezzül etmemişti... Onu, daha sonra, yakından görünce, bu battal kurumu, dünyada düşünülebilecek en katkısız yer ola-**

rak gördüğünü, bir iki dakika içinde anlamıştım. Belki bu yüzden, ondan, bu hocaları aşabilecek bir güç doğabileceğine bizi inandıran bir güç geliyordu..." (*'Atatürk ve Devrimler'*, s. 20, Adam Yayınevi, 1982)

Berkes'in, **Gazi**'nin *'yalnızlığını'* değerlendirmek açısından, son derece önemli başka bir tespiti de şudur:

"**...Atatürk'ün tarihle ilgisi, ulusal kurtuluş savaşları sırasında karargâhında tarih yayınları okumasından bellidir. Denildiğine göre, İngiliz sosyalist düşünür ve edebiyatçısı H. G. Wells'in o sıralarda yeni çıkmış olan** *'Dünya Tarihi'nin Anahatları'* **adlı kitabını okuyordu...**"

"**...o günlerde bu tür yapıtları bilen ve okuyan, Osmanlı tarihinin kapanış günlerinin yaklaşmakta olduğunu anlayan, Atatürk'ten başkalarının olduğunu sanmıyorum. İttihat ve Terakki dönemi tarihçiliği, onun akla uygun sayacağı bir tarih görüşü getirmemişti. Zaten daha savaş bitmeden Rusya'da kopan devrim, Turancı historiyografi ilgilerini de yıkmıştı... Atatürk belki de, komünizmden farklı, hümanist ya da sosyalist bir tarih görüşü aramaktaydı. Fakat belki hepsinin üstünde, ulusal Türk devletinin bir tarih dayanağı olmasını düşünüyordu. Bunun çözümünü ne İslamcı, ne Osmanlıcı, ne de Turancı yaklaşımlarda, ne de Türk düşmanlığını en yükseğine çıkaran Batı tarihçiliğinde buluyordu. Yeni bir tarih görüşünü Türk'ün kendisinin bulup geliştirmesi zorunluğu ile karşı karşıyaydı. Wells'in tarihinde böyle bir görüşün tohumları vardı...**"

Ve asıl önemli ve vahim olan saptama: "**...O günlerin tek üniversitesindeki tarih müderrisleri, ya böyle bir şeyi anlayamayacak denli bilinçsiz kişiler, ya da Avrupa'da imtihan geçirecek, dil öğretiminden vakit bulup da, ulusal sorunları düşünmeye vakit bulamayan kişilerdi...**" (Aynı eser, s. 22/23)

Fâlih Rıfkı ve **Yakup Kadri** de, onun ihtilal ve inkılap bahsindeki yalnızlığına işaret etmişlerdir. Kendi hesabıma, ne zaman

o gergin ve karanlık günlerdeki *'yalnızlığını'* düşünsem, dehşete düşmüşümdür. Acaba, aydın ve militan *'kadrosu'* olmayan, ondan başka *'başarılı'* bir devrimci var mıdır?

'Soruyorum, anlamak istiyorum!'

Ya *'Nutuk'*ta *'bizzat'* altını çizdiği hususlar? Düşünebiliyor musunuz, henüz 2 Aralık 1922, **Meclis Başkanlığı**'na bir önerge: milletvekilliği, **Türkiye**'nin bugünkü sınırları içinden olmak ya da en az bir mahalde beş yıl oturmak şartına bağlansın! Doğrudan **Gazi**'yi hedef aldığı açık. O, **Meclis**'te şöyle anlatıyor:

"...maalesef, mahall-i tevellüdüm bugünkü hudutlar haricinde kalmış bulunuyor. Sâniyen; herhangi bir daire-i intihâbiyenin beş senelik mütemekkini dahi değilim. Mahall-i tevellüdüm, bugünkü hudud-u milliyemizin haricinde kalmıştır. Fakat, bu, böyle ise, bunda benim katiyen ' ir kasıt ve kabahatim yoktur. Bunun sebebi bütün memleketimizi, milletimizi mahy-ü-müzmahil etmek isteyen düşmanların, harekâtında muvaffak olmaktan kısmen menedilememiş olmasıdır..."

"...bundan başka, eğer bu maddenin talebettiği şartı ihrâza çalışsaydım, İstanbul'u kazandırmaktan ibaret olan Arıburnu ve Anafartalar'daki müdafaamı yapmamaklığım lazım gelirdi. Eğer ben bir yerde beş sene oturmaya mahkûm olsaydım, Bitlis'i ve Muş'u aldıktan sonra Diyarbekir istikâmetinde tevessü eden düşmanın karşısına çıkmamaklığım, Bitlis ve Muş'u kurtarmaktan ibaret olan vazife-i vataniyemi yapmamaklığım lazım gelirdi..."

"...ben zannediyordum ki, bu hidemâtımdan dolayı milletimin muhabbetine ve teveccühüne mazhar oldum. Belki bütün âlem-i İslâmın muhabbet ve teveccühüne mazharım. Binaenaleyh, bu teveccühâta mukâbil, vatandaşlık hukukundan ıskâta mâruz kalacağımı asla hatıra getirmezdim. Tahmin ediyorum ve ediyordum ki, ecnebi

düşmanlar, bana suikast etmek suretiyle memleketimdeki hizmetimden beni tecride çalışacaklardır. Fakat, hiçbir zaman hatır ve hayâlime getirmezdim ki, Meclis-i Âli'de, velev iki üç kişi olsun, aynı zihniyette bulunabilsin. Binaenaleyh ben anlamak istiyorum, bu efendiler, daire-i intihâbiyeleri halkının ciddi olarak tercümân-ı fikri ve hissi midirler?" *('Nutuk'*, Cilt II, s. 725/726, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, 1952)

Hep merak etmişimdir; **Şevket Süreyya** ona, *'Tek Adam'* dediği zaman, bu *'tekliğin'*, korkunç bir *'yalnızlığın'* da ifadesi olduğunu, acaba düşünmüş müydü?

CUMHURİYETİ, 'SİLAHSIZ KUVVETLER'E EMANET ETMİŞTİR

16 Haziran 1997

O yaz, **Ercincan**'da askerim; **Gazi**'nin *'Nutku'*nu tekrar okumak gereğini duydum; o sıralar yazmakta olduğum romanın (*'Kurtlar Sofrası'*), bazı bölümlerini elden geçiriyorum; bir akşam üstü (güneş yaldızı ağaçlarda, kuşların çılgınlığı; yukarda, çivit mavisi bir gök, diş macunu beyazı bulut köpükleri) kaldığım otelden, çarşıya yürüyorum, birden iki gerçeği olanca çıplaklığıyla gördüm:

1/ Büyük *'Nutku'*nun, hele ikinci cildi boyunca **Gazi Mustafa Kemal** aslında *'yalnızlığını'* anlatmaktadır, hem de kaç türlüsünü: a) **Dersaadet,** komprador/levanten burjuvazisi, *'işbirlikçi'* matbuatı, **Tanzimat**'çı bürokrasisiyle, ona karşıdır. b) **Anadolu İhtilali**'ni birlikte başlatıp, beraber götürdüğü *'yol arkadaşları'*, iş **Anadolu İnkılabı**'nı gerçekleştirmeye gelince, *'ayak sürüyorlar'*; hatta, ona karşı çıkıyorlar. c) **Küçük Asya**'da elden kaybettiği dizginleri, yeniden ele geçirmek telaşındaki emperyalizm (özellikle **İngiltere**) **Şeyh Sait** isyanını, **Nestürî** isyanını el altından örgütleyip, içerdeki *'muhalefeti'* besleyerek ona karşı *'tavır koyuyor'*.

2/ Hiç unutmam, o akşam üzeri, sonraları sık sık üzerinde duracağım, başka –çok da önemli– bir soruya bulaştım: İnkılap, bu kadar kapsamı geniş bir *'tehlike çemberi'* ile sarılmışsa, acaba neden **Gazi** büyük *'Nutku'*nun sonunda, Cumhuriyet'i, Silahlı Kuvvetlere değil de *'Türk Gençliği'*ne, yani *'Türk istikbalinin evladına'* emanet etmişti? Biliyor musunuz, sadece bu *'korkunç'*

soru bile **Gazi**'nin **'İhtilal ve İnkılabı**'nı, hangi diyalektik sarmalında gerçekleştirdiğini anlamak için, bir anahtar oluşturabilir:

Gazi, *'Cumhuriyetin ve onu muhafaza ve müdafaa etmenin'* aslında *'Silahsız Kuvvetler'e* terettüp eden bir vazife olduğuna inanmıştı; çünkü cumhuriyet, dolayısıyla demokrasi **Fransız İhtilali**'nde de, **Anadolu İhtilali**'nde de, cemiyetler, şûralar, kongreler ve meclisler yoluyla gerçekleşmiş, *'sivil'* yönetimlerdir: *'Kuva-yı Milliye',* halkın silahlı direnişiydi, **Gazi** sonradan geliştirilen *'muntazam orduyu',* hatırlanacağı gibi **'TBMM'nin ordusu'** diye vasıflandırmıştı; çünkü o, oldum olası askeri, siyasetin dışında tutma kararındaydı.

Bunu, 24 Temmuz 1977'de bakın nasıl anlatmışım.

'Ya ordu, ya siyaset...'

Ali Fuat Paşa (Cebesoy), Şevket Süreyya'ya yazdığı bir mektupta, İttihat ve Terakki Cemiyeti içindeki faaliyetlerini anlatırken; **Mustafa Kemal**'in ve kendisinin, ülkenin önemli sorunlarına dikkati çektiklerinden dolayı, *'cemiyet rüesası'* tarafından sevilmediklerini söyler ve arkasını şöyle getirir:

"...bu meseleleri ortaya koyduğumuz zaman aramızda ihtilaf çıktı. Bunun üzerine bizi Selanik dışında rehberlik vazifesine verdiler. Ben Selanik'le Manastır, Mustafa Kemal de Selanik'le Üsküp arasında rehberlik işlerimizi yapıyorduk. Fakat Hürriyet'in ilanından sonra, aramızdaki ihtilaf da arttı. Mustafa Kemal cemiyetle meşgul olan subayların, ya orduyu bırakmalarını, ya cemiyetten ayrılmalarını istiyordu..."

İttihat ve Terakki Cemiyeti, esasında, bir *'zabitler komitesi'*ydi: **Mustafa Kemal** ise, görüldüğü gibi, daha 1900'lü yıllarda, ordunun politikaya bulaştırılmasına karşı çıkmıştı. Sene 1909, **Selanik**'te İttihat ve Terakki'nin II. Büyük Kongresi toplanıyor. **Mustafa Kemal, Trablusgarp** delegesi olarak, kongreye katıl-

maktadır. **Tevfik Rüştü Aras**'ın hatıralarına göre, **Mustafa Kemal**'in ortaya attığı, genel kurulun tartıştığı tez ise şu:

"...ordu mensupları cemiyet içinde kaldıkça, hem parti kuramayacağız, hem de ordumuz olmayacaktır. Mensuplarının pek çoğu cemiyet azası olan III. Ordu, tam manasıyla modern bir ordu sayılmaz. Orduya dayanan cemiyet de, millet bünyesinde kök salamamaktadır. Bunun için bir an evvel cemiyetin muhtaç olduğu zabitleri veyahut cemiyette kalmak isteyen ordu mensuplarını, istifa suretiyle ordudan çıkaralım. Bundan sonra, zabitlerin ve ordu mensuplarının, herhangi bir siyasi cemiyete girmelerine mani olmak için kanuni hükümler koyalım..." (*'Hangi Atatürk'*, s. 184, 3. basım, Bilgi Yayınevi, 1996)

Hazindir, bir bakıma **tragique**'dir ama, ne yapalım ki gerçektir. **Mustafa Kemal** ile ihtilal arkadaşları arasındaki uyuşmazlık da, aslında, aynı noktada başlayacaktı. Acaba hatırlayacak mısınız, *'Nutuk'*ta, uzun uzun *'akim bıraktırılan büyük bir komplo'*dan bahseder; gerçekte tartıştığı, eski ihtilal arkadaşlarının, onu devre dışı bırakmak için, orduyu işe karıştırarak, gerçekleştirmeyi düşündükleri bir *'askeri müdahale'*dir.

Ona boşuna mı, *'yalnızdı'* diyorum.

'Milletin emrinde ve ona sadık!..'

O *'komplo'*ya geleceğiz. Ondan önce **12 Mart** sonrasında, *'Demokrat İzmir'*deki **'Gazi** diyor ki' köşesine aldığım bir paragrafı aktarmak niyetindeyim. Burada **Mustafa Kemal,** tasarladığı cumhuriyet toplumu içinde, Silahlı Kuvvetleri nereye koyduğunu çok açık ve seçik olarak anlatmaktadır:

"...Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin ordusu, istilalar yapmak, veya saltanatlar yıkmak, veya saltanatlar kurmak için, şunun bunun elinde âlet-i ihtiras olmaktan münezzehtir..."

"...insanca ve müstakil yaşamaktan başka gayesi olmayan milletin aynı mefkûre ile mütehassis ve yalnız onun emrine tâbi ve sadık öz evlatlarından mürekkep muhterem ve kıymetli bir heyettir..." (Nisan 1922)

Dikkat isterim, *'yalnız milletin emrine tâbi ve ona sadık'* diyor. **TBMM** Hükümeti'nin ordusu diyor. Üstelik bunu, *'akim bıraktırılan büyük komplo'*dan önce diyor.

Anlayana, sivrisinek saz!..

'İÇERDEN' BİR İHTİLALCİ!..

18 Haziran 1997

Sıvas Kongresi günlerinde, **Gazi**'nin yakın arkadaşı **Alfred Rüstem Bey** heyecanla demiştir ki: **"...biz burada Cemiyetler Kanunu'na göre teşekkül etmiş bir hey'et değiliz. Bizim bir ihtilal hey'etinden başka hüviyetimiz yoktur. Bu mahiyetimizin bize verdiği cür'etle her şeyi yapabiliriz."** (V.C. Aşkun, *'Sivas Kongresi'*, s.139). Bilahare, **Anadolu İnkılabı** için, **"...bu inkılap kelimenin ilk anda imâ ettiği ihtilal manasından başka, ondan çok daha vâsi bir tahavvülü ifade etmektedir"** diyecek olan **Gazi,** o sıralar, **Alfred Rüstem Bey**'e karşı çıkmış, **"...bizim aramızda ne Bâbıâli Baskını'na, ne Yıldız Yağması'na ve ne de herhangi bir maceraya yer verecek kimse yoktur"** diye cevap vermiştir.

Mustafa Kemal, düşüncesiyle çelişiyor muydu? Hayır! O, *'dışardan'* bir inkılapçı değildi, *'içerden'* bir inkılapçıydı; bir halk kurtuluş savaşını da içerecek, **Anadolu İhtilali ve İnkılabı**'nı devletin *'mevcut kadrolarını'* kullanmadan başarabilmenin, mümkün olmadığını görüyordu: **Anadolu**'ya Ordu Müfettişliği sıfatıyla geçmesi bundandır. *'Milli Mücadele'* süresince, devletin *'askeri şifresini'*, askeri ve mülki imkânlarını *'inkılabın emrine'* vermiştir.

Ayrıca, o dönemde **'iltilalci'** denilir denilmez, akla gerçekten **Bâbıâli**'yi *'basanlar'*, **Yıldız Sarayı**'nı yağma edenler, yani *'ittihatçılar'* geliyordu; Anadolu İhtilali, ittihatçıların birçoğundan yararlanmıştır, **'Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti**'nin teşkilat nüvesi çok yerde eski ittihatçı, hatta *'Teşkilat-ı Mahsusacı'*lardır, ama **Gazi** *'Müdafaa-i Hukuk'* teşkilatını, **"...hedefi evvela memle-**

keti düşman istilasından kurtarmak, sonra da müstakil ve hür bir milletin layık olduğu devleti kurmak" diye tarif ediyordu.

Başka türlü söylersek, **'Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'**nin gerçek manasıyla *'ihtilalci'* ve *'inkılapçı'* bir *'kadrosu'* yoktu. Bu gerçek, yapılacak bazı şeyleri, önce kolaylaştırmış, ne var ki sonradan **Gazi**'nin o müthiş *'yalnızlığına'* yol açmıştır.

Bu değişiklik niye?..

Şu günlerde, **Gazi**'nin Nutku'nu tekrar okumalısınız!

İlk okumanızda fark etmediğiniz, çok ilginç tespitler yapacaksınız; mesela, Müdafaa-i Hukuk'un başlangıç döneminde, **Gazi**'nin etrafındaki *'kadro'* başka, *'kurtuluş'*tan sonraki kadro başkadır; ülkenin örgütlenmesi, kongreler, ilk meclis esnasında, yakınında görünen **Karabekir Kâzım Paşa, Hüseyin Rauf Bey, Ali Fuat Paşa,** yerlerini **Fevzi Paşa**'ya, **İsmet Paşa**'ya, **Kâzım Paşa**'ya bırakmışlardır; o kadar ki, cumhuriyetin ilanını müteakip, başlangıçtaki *'paşalar'*, **'Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'**nın liderleri olacak, **Gazi**'ye karşı muhalefeti oluşturacaktır: bilindiği gibi, o sırada Tarkir-i Sükûn Kanunu (bir tür Olağanüstü Hal Yasası) çıkarılmış; bu fırka, kapatılmıştır.

Bu değişiklik, niye? **Gazi Mustafa Kemal,** yola beraber çıktığı *'devrim arkadaşlarına'* ihanet mi ediyor? Hayır! *'Yol arkadaşları'*, onun **Türkiye** için öngördüğü, *'İhtilalden de geniş değişikliği'* içeren projeksiyonu, ne kavrayabiliyorlar, ne de içlerine sindirebiliyorlar; yollarının ayrılmasına bu neden oluyor; o zaman, hareketin başından beri yanında olmayanlar, **Gazi**'nin eline yapışıyorlar, inkılap onlarla sürdürülüyor: **İsmet İnönü**'nün, başrole geçmesi, bu döneme tekâbül eder!.. Onun, **Anadolu Hareketi**'nden de, onun geleceğinden de, ümitli olmadığı; hatta çiftliğine çekilip, tavuk beslemeyi tasarladığı, siyasi rakipleri tarafından yazılmıştır; **Anadolu**'ya intikali de hayli geçtir; kimbilir belki bundan, belki **Gazi**'nin yanında, öbürlerine oranla kendisini eksikli

hissettiğinden, **Lausanne**'dan başlayarak, inkılabın baş *'şahsiyetlerinden'* birisi olmuştur.

Gazi, İsmet Paşa, Fevzi Paşa, Kâzım Paşa, Recep Peker vb. kişilerle yola devam edecektir; buna rağmen, inkılabının *'kadrosunu'* bulabilmiş değildir: İktidardaki bu ekibi, dengelemek için, 30'lu yıllarda ona gerçek bir *'kadro'* oluşturma amacıyla ortaya çıkan **Şevket Süreyya, Yakup Kadri, Fâlih Rıfkı, Burhan Asaf** ve ötekileri (yani *'Kadrocular'ı*) destekleyeceğini biliyoruz. Çünkü, aslında orduya yaslanan askeri bir müdahale tasavvurundaki **Terakkiperver Cumhuriyet** kadrosunun tasfiyesinde, önemli rol oynamış olan **İsmet Paşa** ve takımı, zamanla yönetimi hem kemikleştirmekte, hem de bürokratlaştırmaktadır. En önemlisi, bu ekip de, aslında *'asker'* kökenli bir ekip! Oysa **Gazi**'nin projeksiyonu, **Samsun**'dan itibaren *'sivil'* bir projeksiyon: bu yüzden de, hem *'Kadrocular'ı*, hem de **Celal Bey (Bayar)** çevresindeki *'İş Bankası Grubu'nu 'tutuyor.'*

O dönemi yaşayanlar hatırlayacaktır: **İsmet Paşa / Recep Peker** takımı, hem **'Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti**'nin *'ilk paşalarına'* karşı, hem de *'Kadrocular'a* karşı mücadelesini kazanmıştır; ne var ki *'İş Bankası Grubu'na* yenildiler. **Gazi,** hele **CHP** Tüzük ve Programı'nı Nazi modeline göre düzenlemek istediklerini fark ettikten sonra, belki **Hatay** konusunda gevşek davrandıklarını da düşündüğünden **İsmet Paşa**'yı görevden aldı; daha çok sivil, daha az bürokrat gördüğü **Celal Bayar**'ı, iktidara getirdi. Böylece *'cumhuriyet'* hükümetini, sivilleştirdiğini, askerlerin etkisinden kurtardığını düşünüyordu.

Acaba öyle miydi?

Paşa'nın 'Atatürkçülüğü' farklı...

Gençler –ne gençleri, çoğu ortayaşlılar– **İsmet Paşa**'nın, cumhurbaşkanlığına seçildiği sırada, **Heybeliada**'da yaşayan *'menkûp'* bir siyasetçi olduğunu bilmez. Eğer **Mareşal Fevzi Çakmak**'ın *'ağırlığı' olmasaydı, 'mumaileyhin'* o makama geçe-

bileceği de tartışmalıdır. **Avrupa**'da savaşın eli kulağında olması, yurtiçinde istikrar lüzumu ve benzeri nedenlerden, **İnönü 'Milli Şef'** oldu; böylece, bürokratik ve asker kökenli zihniyet yeniden iktidara geçti.

Paşa'nın, *'Atatürkçülüğü'* çok farklı ve başka türlü anladığı, sonradan davranışlarıyla ortaya çıkacaktır ya; daha başlangıçta dikkati çeken ilginç ve şaşırtıcı bir jesti var: **Terakkiperver Fırka** zamanında, en ciddi siyasi hasımları olan *'paşaları'*, yani **Gazi**'nin *'akim bıraktırılan müthiş komplo'* ile töhmet altında bıraktığı kişileri *'etrafına'* toplaması, onlara önemli görevler vermesi; böylece, belki *'Müdafaa-i Hukuk'* döneminde çok hizmeti geçmiş, **Karabekir Kâzım Paşa** gibi, **Ali Fuat Paşa** gibi şahsiyetlere, bir vefa borcu ödeniyor; ama aynı zamanda, **'Gazi Mustafa Kemal Paşa Devri**'nin artık bitmiş olduğu ilan ediliyordu.

Yoksa **Gazi**'nin resimleri, devlet dairelerinden neden indirilsin; paralardan ve pullardan, portreleri neden silinsindi?

Hay Allah! Şu *'komployu'* anlatacaktım değil mi?

GAZİ, 'KOMPLO'YU ANLATIYOR...

21 Haziran 1997

Gazi'nin *'komplo'*dan bahsederken, altını çok da çizmeden geçtiği bir nokta benim dikkatimi ziyadesiyle çekmişti; bütün o esef verici olaylar, bilir misiniz ki dış politika açısından da fevkalade *'hassas'* bir ortamda cereyan etmektedir; **Gazi**'nin ifadesiyle, *'keyfiyet'* şudur:

"...Hakkâri mıntıkasında, ordumuzla Nestûrî tedibâtı yapmakta olduğumuz bir sırada (yani isyan sürüyor) **İngiltere dahi hükümete bir ültimatom verdi. Meclis'i fevkalade olarak içtimaa davet ettim. İngiltere'nin ültimatomuna malûm olduğu veçhiyle cevap verdik. Harb ihtimalini göze aldık. İşte bahsettiğimiz zevat, bu müşkül anda, bir ecnebi devletin bize hücum edebileceği bir zamanda kendilerinin de bize taarruz ve hücum ederek hedeflerine sühuletle vasıl olabileceklerini hayal ettiler. Muharebeye hazır bulundurmaya mecbur oldukları ordularını başsız bırakıp, vaktiyle hazzetmediklerini ifade eyledikleri politikaya sitâp eylediler..."** *('Nutuk'*, Cilt II, s. 855, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, 1952)

Şeytan bu ya, cumhuriyetin ilk yıldönümünde kalkışılan bu hareketlerin bu kadar paralel olmasından, insanın içine şüphe düşürüyor; çünkü, hem *'asker'* hem *'milletvekili'* olan **Kâzım Karabekir Paşa,** 26 Teşrinievvel (Ekim) 1924 günü, *'milletvekilliği tercih eylediğini'* bildirerek, ordu müfettişliğinden istifa etmiştir. Hadi o tesadüf! Peki, 30 Teşrinievvel (Ekim) 1924 günü, hem *'asker'* hem *'milletvekili'* olan, **Ali Fuat Paşa**'nın aynı gerekçeyle istifa etmesine ne buyurulur?

Gazi, aynen şöyle diyor: **"...efendiler, bir komplo karşısında bulunduğumuzda, bir saniye bile tereddüt etmedim."**

'Komplo'nun 'tahlil ve mütalaası'

Sinâ Akşin, bir tarihte, gerçek bir cumhuriyet aydınının, en az **Gazi**'nin Nutku'nu anlayabilecek kadar, *'Osmanlıca'* bilmesi gerektiğini söylemişti. O hesaba dayanarak, olayın **Gazi** tarafından nasıl *'tahlil ve mütalaa edildiğini'* onun ağzından naklediyorum:

"...Rauf Bey'in hey'et-i vekile riyasetinden çekildiğinden beri, Rauf Bey, Kâzım Karabekir Paşa, Ali Fuat Paşa, Refet Paşa ve saire arasında bir tertip düşünülmüştür. Bunda muvaffak olabilmek için, orduyu ele almak lüzumlu görülmüştür. Bu maksatla Kâzım Karabekir Paşa, Birinci Ordu Müfettişliği'ne tayin olduktan sonra, sabık kumandanlığı mıntıkası olan şark vilayetlerini dolaşırken, Ali Fuat Paşa da politikadan hazzetmediğini ve hayatını askerlik mesleğine hasreylemek istediğini ileri sürerek terfian İkinci Ordu Müfettişliği'ne gitti. Üçüncü Ordu Müfettişi olan Cevat Paşa'nın ve bu müfettişlik dahilindeki kolordunun kumandanı olan Cafer Tayyar Paşa'nın da aynı tertibe dahil olabileceklerini kabul ettiler..."

"...bir sene, ordular üzerinde, kendi nokta-i nazarlarına göre çalıştılar ve orduları lehlerinde kazandıklarına zâhip oldular. İstifalarından evvel, bazı kumandanları kendileriyle beraber harekete imâle çalıştılar. Bu bir sene zarfında, cumhuriyetin ilanı, hilafetin lağvı gibi icraatımız, müşterek tertip sahiplerini daha ziyade birbirine takribederek, müşterek harekete sâik oldu. Harekete politika yolundan geçeceklerdi. Bunun için münasip an ve fırsatı müterakkıp idiler. Siyasi sahada ve orduda hazırlıklarını kâfi addediyorlardı. Filhakika, Rauf Bey ve emsali, Fırka içinde muhafazasına muvaffak oldukları vaziyetleri

ile Meclis'in tatil devrine tesadüf eden aylarda, âza üzerinde ve yeni intihapta muvaffak olamayan, ikinci grup mensupları vasıtasıyla bütün memlekette aleyhimize ifsât için çalışmak fırsatına mâlik oldular. Memleket dahilinde bazı hafi teşkilât ve teşebbüsâta da geçtiler. İstanbul'da Vatan, Tanin, Tevhidiefkâr ve Sontelgraf ve Adana'da Abdülkadir Kemalî Bey tarafından çıkarılan Toksöz gibi gazetelerle birleştiler. Bu gazeteler aleyhimize bir anonim taarruza geçtiler. Memlekette bir teşettüt-ü efkâr hâsıl ettiler..." (*'Nutuk'*, Cilt II, s. 854/855)

'Makine başında muntazır'...

Gazi'nin *'komplo'*yu dağıtmak için bulduğu çare, ordunun siyasetle göbek bağını kesmekti. 30 Teşrinievvel (Ekim) 1924'te, *'Şifre makine başındadır'* kaydıyla, tarihe geçmiş olan ünlü telgrafını çekmiştir.

"...1/ Bana olan itimat ve muhabbetinize istinaden, gördüğüm ciddi lüzum üzerine, derhal meb'usluktan istifanamenizi, telgrafla Meclis Riyâsetine bildirmenizi teklif ederim. Mühim olan vazife-i askeriyenize bilâ-kayd-ü-şart hasr-ı mevcudiyet etmek sebebi, şayân-ı kayıttır. 2/ Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi Müşür Fevzi Paşa Hazretleri, aynı lüzuma mebni teklifim üzerine istifanamesini vermiştir. 3/ Üçüncü Ordu Müfettişi Cevat Kor. 1 İzzettin, Kor. 2 Ali Hikmet, Kor. 3 Şükrü Naili, Kor. 5 Fahrettin, Kor. 7 Cafer Tayyar Paşalar hazerâtına yazılmıştır. 4/ Telgraf başında keyfiyetten haberdar etmenize muntazırım. / Reis-i Cumhur, Gazi Mustafa Kemal!"

Cevat ve **Cafer Tayyar Paşalar** tereddüt etmiş, görevden alınmışlardır; öteki paşalar, *'teklifin derakap ve harfiyyen tatbik olduğunu'* bildirirler. **Gazi**'ye göre, **"...bu suretle komplo tertip edenlerin Meclis ve efkâr-ı umumiyeye karşı, ordu ile yapmak istedikleri blöf meydana çıkarılmış"** olur. **Mustafa**

Kemal, elbette bir *'asker'* –hem de çok iyi bir asker'–di, ama o, Silahlı Kuvvetleri, vaktiyle İttihatçılar'ın Bâbıâli Baskını ile yaptığı gibi, *'iktidarı ele geçirmek için'* bir *'vasıta'* olarak görmüyordu; onun inkılapçı idrakine göre, *'hâkimiyet bila-kayd-ü-şart millet'*indi, *'iktidarın'* kimin olacağına *'millet'* karar verebilirdi; Silahlı Kuvvetler, ancak, bunun böyle olmasının ve kalmasının *'güvencesi'* olabilirlerdi, çünkü onlar, **TBMM**'nin ordularıydı.

Yazalı yıllar oluyor, demiştim ki: **Gazi,** Jakoben'dir, oysa onun adına yapılan askeri müdahaleler, Bonapartist; bence, **Nutuk**'ta anlattığı *'komplo'*, sonradan yaşanacak *'müdahalelerin'* birincisidir; **Mustafa Kemal Paşa**'nın şimşek gibi harekete geçip, onu dağıtıp önlemesi; Silahlı Kuvvetleri, bu tür maceralardan uzak tutmak hususundaki azim ve kararlılığının, işareti sayılmamalı mıdır?

"KEMAL'İN 'BAŞINA' BELA OLMAK!"

23 Haziran 1997

Esat Âdil Bey mi söylemişti, onun evinde miydik; **Hasan (Tanrıkut)** da var mıydı, müteredditim; kulağımda **Esat Bey**'in yorgun sesi; sık sık, sigarasının olmayan külünü silkeleyerek, *'erken'* cumhuriyet dönemini yorumluyor: **"...Sovyet İhtilâli yüzünden, İngiltere'nin Mustafa Kemal'i, sonradan hoş karşıladığı söylenir; boş laf, Kemal, Londra için birçok sebepten 'persona non grata' idi!.."** Sonra hep birlikte neden dolayı *'istenmez adam'* oluşunun gerekçesini tartışıyoruz.

Almanya Versailles, Avusturya/Macaristan St/ Germain, Bulgaristan Neuilly, Devlet-i Aliyye, Sevres muahedeleriyle, *'dağıtılmıştı'; hepsi,* **Düvel-i Muazzama**'nın dayatmasına baş eğiyor; düzeni bozan **Mustafa Kemal**'dir; hem de anlaşmaların ağır koşullarını *'tanımamak'* bahsinde *'Mağluplar'*a örnek oluyor. **Hitler,** gecikerek de olsa, **Versailles Anlaşması**'nı yırtarken, **Sevres**'i **Lausanne**'la değiştiren **Mustafa Kemal**'i örnek almamış mıydı dersiniz?

Lausanne'a gelince, orada **İsmet Paşa**'nın Yunanlıdan çok İngilizle uğraştığı, hatırdan hiç çıkarılmamalı: **Lord Curzon,** sürekli, yeni **Türkiye**'yi *'evcilleştirmeye'* uğraşır; **Türkiye** üzerinden, **SSCB** ile diyalog kurmaya çabalar. Endişesinde haksız sayabilir misiniz? Gelecek elli yıl içinde, **'sistem'** yeryüzü *'pazarı'*nın önemli bir kısmını, bu iki *'inkılap'* yüzünden kaybedecektir: Sosyalist Blok'u ve *'Üçüncü Dünya Ülkeleri'*ni!..

'Eğilmeyen o mağrur baş!..'

Lausanne süreci bitmeden, **Türkiye**'de **'Kemal**'in başını derde sokmak, **'sistem'**in gündemine alınmıştı; en önemli neden, **Musul** üzerindeki anlaşmazlık gibi görünürse de, yeni **Türkiye**'nin anti-emperyalist tavrı, hele ecnebi sermayesine soğuk bakışı, **Londra**'yı fena halde tedirgin ediyordu. Ünlü **The Economist,** uzunca bir zaman, **'Ankara'da o bir türlü eğilmek bilmeyen mağrur baş'**ın aleyhine, sürekli yazmıştır, demiştir ki mesela:

"...yeni koşulların en önemlilerinden biri de, geçmişte ticaret alanında etkisiz görünen yerli halkın bir kesiminin, giderek yabancı tüccarla rekabet edecek duruma gelmesidir. (...) Hemen belirtelim ki tecrübe, girişimcilik ve işadamlığı yönünden, yabancıların çok gerisinde kalan yerli tüccar, armatör ya da banker, 'Türkiye Türklerindir' ilkesi uyarınca çıkartılan yasa ve düzenlemeler sayesinde, yabancılarla rekabet eder duruma geçmektedir. (...) Hükümetin son derece iyi düşünülmüş, kurnazca önlemlerle ticaret ve iş olanaklarını yabancılardan Müslümanlara doğru kaydırmakta olduğu bir gerçektir." (The Economist, 7 Ağustos 1929)

Gazi'ye *'komplo'*nun, bu uluslararası perspektif içinde ele alınması, yerinde olur; çünkü içerde cumhuriyetin ilk yıldönümüne rastlatılan anti-Kemalist tepkinin, **Nestûrî Ayaklanması, İngiliz Ültimatomu** ile *'çakışması'* yetmezmiş gibi, **'Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'** olayını, **Şeyh Sait İsyanı** tamamlamıştır: isyan sanıldığının aksine *'etnik'* değil, *'şeriatçı'* tavır içindeydi; *'Halife'*yi istiyordu. **Takrir-i Sükûn Kanunu, İstiklal Mahkemeleri,** ancak inkılabın müdafaa-i nefs refleksini gösterir; çünkü neden, içerden ve dışardan zincirleme bu devirme teşebbüsleri başarısız kalınca, sonunda iş yine –başarısız kalan– **İzmir suikastı**'na gelip dayanmıştır: **Mustafa Kemal**'i, kesinlikle ortadan kaldırmak istiyorlardı.

'27 Mayıs'tan çeyrek yüzyıl önce...

İnkılabın bu çetrefil ve çetin döneminde, **Gazi**'nin dayandığı ekip, gerçekte ihtilalin *'sert çekirdeğini'* oluşturuyordu: **İsmet Paşa, Fevzi Paşa, Kâzım Paşa;** ayrıca, bir avuç *'Kemalist'* aydın!

Yunus Nâdi Bey dışında, bütün **İstanbul** basını, **Ankara**'nın aleyhineydi: **Mustafa Kemal Paşa** Nutku'nun son bölümlerinde, dönemin anti-Kemalist *'başmuharrirleri'* ile, adeta sert bir polemik içindedir. **Fevzi, İsmet, Kâzım Paşalar** inkılabı korumak bahsinde **Gazi**'ye mutlak destek vermeselerdi, iş nerelere varırdı; bunu düşünmek bile, insanın tüylerini ürpertir. Gel gör ki, aynı ekip, iktidarı millet adına kullandıklarını zamanla unutacak, hele **Gazi**'nin son yıllarına doğru, halkın *'kayıtsız şartsız sahip olduğu hâkimiyete', 'seçkinci ve bürokrat bir kadro olarak'* adeta el koyacaktır.

Hatırlayacaksınız: 1935 sonrasında, *'tek partiye'* İtalyan ve Alman faşizminden ilham almış yeni bir şekil vermek istediklerinde, **Recep Peker** ve **İsmet İnönü, Gazi** tarafından birbiri ardınca görevden alınmışlardı; **Gazi**'nin ölümünü müteakip, hiç şüphesiz **Mareşal Fevzi Çakmak**'ın *'ağırlığı'* sayesinde iktidara gelen o ekip, hem ülkenin tartışmasız iktidarı olacak, hem de o zaman tam anlamıyla gerçekleştiremediği tüzük ve programı bu defa *'harfiyyen'* uygulayacaktı.

Hazindir ama doğrudur: **Mustafa Kemal Paşa**'nın ömrünce karşı olduğu, *'Terakkiperver Fırka'* olayında çabuk davranıp önleyebildiği *'askeri müdahale'* –açık açık değilse de, el altından– bu defa olmuş, *'Silahlı Kuvvetler'* siyasete bulaşmıştır: **27 Mayıs 1960**'tan, aşağı yukarı, çeyrek yüzyıl önce!

Nedense bunu, kimse hatırlamak istemez!

'DURUM' ÇOK BENZİYOR DA!..

25 Haziran 1997

Çocukça hayretimi, unutabilmek ne mümkün? İlkokulda adlarını ezberlediğim devlet ve hükümet *'büyüklerinin'*, tamamı *'sivil'*di; milli bayramlarda, tekmili, silindir şapkaları, frakları ve kravatlarıyla, törenlerde arz-ı endam ediyorlardı; günün birinde, bunların **Kâzım Özalp**'dan **Kâzım Dirik**'e, **Saffet Arıkan**'dan **Recep Peker**'e, hepsinin *'asker kökenli'* olduğunu öğrenmeyeyim mi? Çok sonraları, yakın tarihimizi eşeledikçe, **Meşrutiyet** döneminde olduğu kadar **Cumhuriyet** döneminde de, *'asker'* aydınlarımızın, son derece *'tayin edici'* bir rol oynadıklarını görecektim.

*'Kuleli Vak'ası'*ndan başlayarak, hemen her yerde onlarla karşılaşırız: *'Şeref Vapuru'* ile **Trablusgarb**'a sürgüne gidenler kimlerdi? *İttihat ve Terakki'*, *'Askeri Tıbbiye'*de kurulmadı mı? *'Hürriyet'*in ilanı, **Resneli Niyazi Bey**'le **Enver Bey**'in kıtalarıyla birlikte dağa çıkmaları üzerine gerçekleşmedi mi? Başta **Mustafa Kemal Paşa** olmak üzere, **'Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'**nin ileri gelenleri, *'asker ocağından'* yetişmemiş midir?

Daha o zamanlar, Türk romanının asker aydınlara ve oynadıkları role yeterince önem vermediğini düşünmüşümdür.

'Zincirleme ara rejimler'

1960'lar, **İstanbul,** *'Aynanın İçindekiler'* adını verdiğim roman dizisini hazırlıyorum. **Osmanlı**'nın batış yıllarından itibaren,

aydınların –bu arada elbette asker kökenli olanların– ülkenin hayatında oynadıkları önemli rolü işleyeceğim. Bunda, **27 Mayıs 1960** müdahalesinin, *'taze'* gerçekleşmiş olması da etkili; çünkü çoğumuz, **İnönü**'nün cumhurbaşkanı olmasında *'asker'*in ne derece etkili olduğunu bilmemekteyiz; o yüzden de, **27 Mayıs** harekâtı, **Gazi** tarafından askerden arındırılmış Türk politika hayatına, Silahlı Kuvvetler'in ilk müdahalesi gibi görünüyor.

Neresinden bakılsa, ilginç, biraz da korku vericidir; bağımsız bir güç olduğu sürece, Silahlı Kuvvetler, siyasi hayata açıktan müdahaleyi hiç düşünmemişler; oysa **NATO**'ya **('sistem'e)** iltihakımızdan itibaren, sık sık müdahaleyi âdet edinmişlerdir. **27 Mayıs**'tan sonra, başarılı başarısız, epeyce *'darbe'* ve *'darbe teşebbüsü'* yaşamadık mı? Bence, demokrasinin *'sağlıksız'* gelişmesi, münhasıran siyaset esnafının çapsız ve yetersiz olmasından değil, aynı zamanda bu müdahaleler yüzündendir: asker, ülke yönetimine teorik planda kapsamlı olarak yön verebiliyor; ama yönetici olarak iktidar olunca gündelik ve ayrıntılı işler arasında boğuluyordu.

27 Mayıs'ı hazırlayan, elbette, **Kore** Savaşı; bir onun kadar da, totaliter **CHP**'nin *'sivil kanadı'* diyebileceğimiz *'Demokrat Parti'* yönetiminin, askerleri hafifsemesi olmuştur; üstelik, **'sistem'**in ekonomik baskılarından bunalan **Menderes**'in, daha o zaman, **Kruşçof**'la temas araması (**Havza** Nutku), bardağı taşıran damla olmuştu. Her ne kadar sonraki *'ara rejimler'*, ısrarla Atatürkçü olduklarını açıklamış olsalar da, bütün bu *'müdahaleler'* gagası, kanatları ve ayakları biraz daha kesilen demokrasimizin, büsbütün kuşa çevrilmesi sonucunu veriyordu. Şüphesiz, bu yolda hiçbirisi, **12 Eylül**'ün kâbına varamaz!

Silahlı Kuvvetler'in, **İnönü** döneminde biçimlendirilmiş, o klasik **'Atatürk İlke ve İnkılapları'** doktrinine bağlı olduğu kesindir de; bence, **Anadolu İhtilali ve İnkılabı**'nı ne derece doğru değerlendirdiği tartışılabilir. Hele, bünyesi itibariyle, Türk Ordusu'nun, **Batılı** ordulardan çok farklı, bir halk ordusu olduğu hesaba katılırsa!..

Türk Ordusu, 'halkın ordusu'!..

1960'lı yılların ilk yarısında, **Paris**'te olduğum, malum. Ülkeden taze haberler geliyor, bunları **Claude**'la paylaşıyorum. O bir Fransız ama, Alman ya da İngiliz de olsa fark etmez: **Batılı** için, ordu, hele ordunun yüksek kumanda heyeti, mutlaka soyludur, dolayısıyla kiliseye ve hanedana bağlıdır. Fransız Ordusu'nun, *'gericiliği'* ünlü, üstelik kökü Fransız devrimine kadar uzanan bir ordu bu; **İspanya**'da faşizmi, **General Franco** İspanyol Silahlı Kuvvetleri'yle iktidara geçirdi ve pekiştirdi; Alman faşizminde, **Prusyalı** junkerslerin en az çelik baronları kadar dahli olmuştur. Bunların, **NATO**'nun, o son derece *'muhafazakâr'*, **ABD**'nin çıkarlarıyla sınırlı, Amerikan Savunma İdraki içinde kalmaları anlaşılabilir de, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin **'NATO'ya bağlı, CENTO'ya bağlı'** bir *'siyasiliğe soyunmaları'*, kolay anlaşılabilir bir şey değildir.

Claude'a, **27 Mayıs** *'darbesinin'* faşizm olmadığını, anlatamıyordum; onca askeri bir müdahale, ancak *'militarist bir faşizm'* olabilirdi; benim en çok üzerine bastığım nokta, elbette, **Türkiye'de Silahlı Kuvvetler'in hiçbir zaman zadegân (saray erkânı ve Tanzimat aristokrasisi) ve burjuvazi (komprador Meşrutiyet burjuvazisi, yeni burjuvazi) tarafından ilgi görmemesi idi, gerçekten de, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin terkibinde, saraylı ya da burjuva soyunu bulabilmek, son derece müşkül, hatta imkânsızdır.** Hele cumhuriyet'in ordusu –ki inkılabın ordusudur– değil mi ki *'Kuva-yı Milliye'*nin, *'muntazam ordu'*ya çevrilmesiyle oluşmuştur; büsbütün burjuvazinin uzağındadır: *'Kurtuluş Savaşı'*nın başlangıcında, nice miralayların, nice paşaların, civanmert halk çocuğu zeybekler ve efelerle birlikte, *'düşman'*a karşı savaştığı, bilinen şey! Aralarında *'kumandanlığı'* efeye bırakıp, onun *'kurmayı'* gibi çalışan paşalar çıkmıştır. Bu kadar demokrat!

Günümüzde durum çok mu farklı? **Siz –bir nesilde, dünyanın sayılı servet sahipleri arasına giren– yeni holding burjuvazisi ailelerinden; herhangi birisinin oğlu ya da toru-**

nunun subay olmaya heveslendiğini işittiniz mi? Ben işitmedim, Silahlı Kuvvetlerimiz astsubay ve subay yetiştirmek üzere, her yıl sınav açar; bu sınavlara, daha çok orta ve ortanın aşağısı toplum katlarından, çocuklar katılır. Şu anda bile, yüksek kumanda heyetimizin çoğunluğu, yoksul değilse bile, ona yakın toplumsal çevrelerin çocukları! Yanlış mıyım? Nasıl ki –cumhurbaşkanından bakanlarına ve milletvekillerine kadar– siyasi kadro da, tabanı halk olan bir kesimin çocuğu!.. Bence bu, cumhuriyetin büyük bir başarısı, medâr-ı iftiharı olmak lazımdır.

Öyledir de, **Müdafaa-i Hukuk Doktrini,** (üç) **Misak-ı Milli** ve **Kuva-yı Milliye,** sıradağlar gibi arkamızda dururken; bu halk ordusunun, soyluların, muhafazakâr ve ecnebi çıkarlarına göre, kurduğu ve yönettiği **'NATO ve CENTO'** mantığına uygun hareket etmesi, *'Kemalizm'*le ne dereceye kadar bağdaşır, asıl merak konusu budur. **Kuva-yı Milliye** günlerinde olduğu gibi, dış tahriklerin kışkırttığı **PKK** ve *'yükselen'* **irtica;** Silahlı Kuvvetlerimizi, **'Müdafaa-i Hukuk Doktrini'**ni, daha derinlemesine ve etraflı olarak incelemeye yöneltirse, ne mutlu bize!

Durum çok benziyor da!

'İSMET PAŞA' DENİLDİ Mİ!

27 Haziran 1997

Düşüncem yeni değil: oluşması 50'li, gelişmesi 60'lı yıllara uzanıyor.

Dağdağalı, **Paris** yılları! Fransızcayı sökmüş, Marksizm'in klasiklerini, o dilden okumaya başlamıştım. Okudukça, hele bağnazlığı bırakıp **Jaures**'i, **Kautsky**'yi, **Plekhanof**'u, **Bernstein**'ı inceledikçe, 40'lı yıllarda **Türkiye**'de gözlerime inen perde kalkıyor. Marksizm'in Bolşevik *'yorumu'*, kafamda –**Berdiayef**'in de katkısıyla– gerçek yerini buluyor. Tabii –*'bilinç'* değil *'inanç'* aydını– Marksist dostlarımla, birbirimize giriyoruz.

Sebebi belli: **Vladimir İliç**'in ölümünden sonra, **Troçkiy** ve **Stalin** –ayrı ayrı ve karşıt uçlarda– Ekim Devrimi'ne sahip çıkıyorlar; ikisi de teoriyi ve pratiği, kendi kafasına göre yorumluyor; bildiğiniz gibi, kaybeden **Lev Davidoviç,** kazanıp rejimi kendi kafasına göre *'örgütlemeyi'* başaran ise **Ovsif Visaryanoviç**'tir, yani **Stalin! Stalin**'in başarısı o kadar acımasız, o kadar hınzırcadır ki, **III. Enternasyonal**'in uluslararası nüfuzu sayesinde, 40'lardan itibaren Marksizm/Leninizm demek, düpedüz **'Stalin**'ci totaliterlik demektir; adeta özdeşleşmiştirler.

Mahiyetleri, hareket noktaları, sonuçları çok farklıdır ama, olayın **Anadolu İhtilali ve İnkılabı** ile *'çarpıcı'* bir benzerliği vardır. Hiç unutmam, bunu fark etmek beni adamakıllı heyecanlandırmıştı: şarap rengi akşam bulutlarının, ağaçlı bulvarların üstüne ağır ağır indiği bir yazdı; yakındaki bir lunaparkta, **Edith Piaf**'ın ünlü *'les Forains'* şarkısını çalıyorlardı; kendimi hem çok kalabalık, hem son derece yalnız hissediyordum. O günden bu güne

'mütareke'den **'cumhuriyet'**e, **'cumhuriyet'**ten **'demokrasi'**ye yaşadıklarımızı, yeniden ve özel bir dikkatle irdeler dururum; bu bana, bir sürü düşman kazandırmıştır. Malum, Türk *'aydını'*, hâlâ *'inanç'* aşamasından, *'bilinç'* aşamasına geçebilmiş değil!

'O vahim yanılgı'...

50'li yıllar, **'soğuk savaş'** ortalığı kırıp geçiriyor. **İsmet Paşa** *'devrilmiş'*tir, bu onun **'Milli Şef'** kisvesinden sıyrılmasını sağlamış; artık bir demokrasi *'mücahidi'* sayılmaktadır; nice genç, *'ilericiliği'* onun platformunda tanıyacak ve savunacaktır; öyle ki komünist sol bile bu yanlışa düşmekten kendini alıkoyamaz, oysa gerçek ne kadar başkadır!

Size ezberlettim sanırım: 1920'lerde **Kemalizm,** anti-emperyalist, yani tam bağımsız, laik ve demokratik (yani halkçı) bir ihtilalin adıydı; **Üçüncü Dünya**'ya (yani *'Mazlum Milletler'e*) açılıyordu; değişkendi, değiştiriciydi, kendi kendini yenileyebiliyordu. Oysa **'Milli Şef'** dönemi, onu *'muhafazakâr bir bürokratlığa'* dönüştürmüş, bu da *'totaliterliği'* kaçınılmaz hale getirmişti. **Gazi,** daha 30'lu yıllarda gidişatın kötülüğünü anlamıştır, yoksa onca sevdiği, itibara ve ikbale kavuşturduğu –ölünceye kadar hesabından tahsisat ödediği– **İsmet Paşa**'yı, Başvekillik'ten uzaklaştırıp, görevi neden bir *'sivil'e*, bir *'liberal'e* versin?

İşte, zamanı, ölçeği ve ölçüleri şaşırmamak kaydıyla, **Sovyet İhtilali** ile **Anadolu İhtilali** arasındaki kader benzerliği, burada göze çarpıyor. **İsmet Paşa** da **Celâl Bey** de *'Atatürkçü'*dürler; nasıl ki **Troçkiy** de, **Stalin** de **Lenin**'ciydi; fakat nasıl Marksizm/Leninizm, **Stalin** tarafından örgütlenmiş, rejim sonunda **Stalin**'ci bürokrasi egemenliği (Nomenklatura) ile özdeşleşmişse, ülkemizde de *'Atatürkçülük'*, daha ünlü ve yaygın tabiriyle **'Atatürk İlke ve İnkılapları' İsmet Paşa**'nın, ona verdiği şekil sanılmıştır.

Sanılmıştır da laf mı? Bence bu son derece vahim yanılgı, hâlâ sürüyor.

'Çıkmazımız' budur işte!..

Daha *'Demokrat İzmir'*de (1965/1975) dikkati çekmeye çabalamıştım.

Müdafaa-i Hukuk'un anti-emperyalist ve demokratik *'Kemalizm'*i ile, 1935'ten itibaren kemikleşmeye başlayan, **İnönü**'cü *'totaliter'* oligarşiyi (bürokrasi+burjuvazi) karıştırmamak; hele hele, asla bir tutmamak lazımdır. Öyle yapılırsa, rejim tıkanıyor, *'sivilleşmesi'* imkânsız bir *'seçkinler diktası'* haline geliyor; sağı solu budandığı için de, demokrasiye dönüşebilmesi mümkün değil! Buna rağmen, 1950 sonrası demokrasi tecrübesinde, **CHP** ve yandaşları –tabii **27 Mayıs, 12 Mart** ve **12 Eylül** de– aynı hataya düşmüşler, hürriyet ve demokrasi diye, gizli oligarşinin güdümünde statükoyu sürdürmeye çalışmışlardır. **Çıkmazımız budur işte; yani, 'ilerici' geçinenlerin aslında 'statükocu'; devrimci geçinenlerin, 'muhafazakâr' olması; bu bir şey değil, üstelik bunu bilmemesi!**

Turgut Özal'ın *'anılarını'* okurken gözüme çarpmıştı: *'sivilleşme'* ile *'Amerikanlaşma'*yı birbirinden ayıramadığı için, sık sık eleştirdiğim; sırasında **'Damat' Ferid Paşa** ile bir tuttuğum **Özal,** benim yıllardır üstüne bastığım gerçeği, bütün açıklığıyla kabul etmişti, diyordu ki mesela:

"...şimdi herkes 'Atatürkçülük'ten bahseder, Atatürk'ü göklere çıkarır ama, bürokrasi bütün çizgisi ile, İnönü çizgisindedir, Atatürk çizgisinde asla değildir. İsmet İnönü bir nevi son Osmanlı paşasıdır, Atatürk ise statükoyu değiştirmeye çalışan bir reformcudur hep! Askeri, sivili, hariciyesi, dahiliyesi ile Türk bürokrasisi, Atatürk'ün değil, İsmet İnönü'nün çizgisindedir." (Sabah, 14 Temmuz 1994)

Ülkemizde, bırakın komünistliği, sosyalistliği, sosyaldemokratlığı, liberalliği; gerçekten *'yeni'* ve –**Gramsci**'nin anladığı manada– *'sivil'* aydın olabilmenin ilk şartı, bu gerçeği görebilmekten geçer. Şimdi inanmayacaksınız ama, daha o zaman bile *'görenler'* mevcuttu, mesela **Fâlih Rıfkı Atay...**

Onu da gelecek sefer ele alırız.

'TANIĞIN' ADI, FÂLİH RIFKI!..

30 Haziran 1997

'Ulus' gazetesini, ben **İnönü Cumhuriyeti**'nin *'resmi organı'* olarak tanıdım: istersen tanıma: Peder, **Ilgın** kaymakamı; gazete eve ister istemez giriyor; **Fâlih Rıfkı Bey,** gazetenin başmuharririydi, imâlarla yüklü, çetrefil, fakat okuması insanı saran bir üslubu var. Gazetenin, daha önceki adının **'Hâkimiyet-i Milliye'** olduğunu babamdan; **Sivas**'daki ilk çıkışında **'İrâde-i Milliye'** olduğunu ise sonraki yıllardaki araştırmalarımdan öğrenecektim. Acı ama gerçek, **'Hâkimiyet-i Milliye'** isminin –ki ulusal egemenlik demektir– **'Ulus'**a çevrilmesi bile, **Müdafaa-i Hukuk Doktrini**'nin, zamanla nasıl aşındırıldığını pek güzel gösterir. **'Hâkimiyet-i Milliye'** bir devrimin anlamıdır, uğruna savaşılan bir ideal; **'Ulus'** dediniz mi, o, sadece sosyolojik bir *'gerçek'*tir.

O yıllar, **İnönü Cumhuriyeti** yılları!.. O düzenin nasıl bir *'totaliterlik'* olduğunu (1938/1950), **İsmet Paşa**'yı *'muhalefet lideri'* olarak tanımış kimselere anlatmak ne kadar zor! O buğulu yeşil gözlü kız, *'dönemi'* anlatan bir romanımı *('O Karanlıkta Biz')* okumuştu, okuduklarına inanamıyordu. Ona ne yaptım biliyor musunuz? Aynı **Ilgın** yıllarında, ilkokul çocuklarına ezberletilen, törenlerde okutulan bir şiirin ilk dörtlüğünü okudum, aynen şudur: **"İnönü'nde komutan / tarihe andaç Lozan / Hem bilgin, hem kahraman / İsmet İnönü!"** Totaliter rejim, nasıl **Gazi Mustafa Kemal**'i, inkılapçı hüviyetinden soymuş, onu *'Ebedi Şef'* olarak putlaştırmışsa; **İsmet Paşa**'yı da, *'hem bilgin, hem kahraman'* diye öyle *'putlaştırıyor'*, onu bir *'Milli Şef'* görüntüsü halinde, ilkokul çocuklarının hafızasına nakşediyordu.

'Hem bilgin, hem kahraman' öyle mi? Bunun gerçeğini saptamak için, **Paşa**'nın **DP**'li ya da **AP**'li karşıtlarına başvurmamız gerekmez; onun son derece yakınında yaşamış, *'Anadolu İhtilali'*nin **'solcu Kemalist'** iki ünlü yazarını, şöyle biraz karıştırıvermeniz kâfidir demiştim ya, bunların ilki **Fâlih Rıfkı Atay**'dır.

'İleri bir Tanzimatçı...'

Fâlih Rıfkı, 'Zeytindağı'ndan velinimeti sayılan **Cemal Paşa**'yı, hangi ısırıcı objektiflikle anlatıyorsa, **'Çankaya'da Gazi**'yi de –ve sırası geldikçe– **İsmet Paşa**'yı da aynı ısırıcı objektiflikle anlatır; önce hakkını teslim ederek, der ki mesela:

"...demiryolu politikası onundur. Bütçe denkliği onundur. Yabancı şirketleri millileştirmek ve yabancı imtiyazları tasfiye etmek, sonra devletleştirme gayretlerine girişmek gibi, hatıra gelebilecek birçok teşebbüsler onundur."

Öyledir ama, **Fâlih Rıfkı**'ya göre: **"...Kuva-yı Milliye Devri, İnönü'nün ilk ordunun kuruluşundaki müstesna kumanda hizmetleri ve kumanda faaliyetleri dışında, Atatürk'ündür, İsmet Bey, hiçbir zaman bir ihtilalci olmamıştır. (...) Atatürk onu arayıp bulmasaydı, onun kendi normal meslek hayatı içinde ne olacaksa onu olup, ömrünü öyle tamamlayacağına hükmetmek doğru olur"**, çünkü, **"...o bir nizam adamıdır, bir hiyerarşi adamıdır, ileri bir Tanzimat'çıdır. Pek çalışkandır. Binbir incelemeden geçirmedikçe, hiçbir mesele üzerinde karar vermez"**; neden mi, bakın neden: **"...Atatürk'le farklarından biri de, birincisinin** (yani Gazi'nin) **hiç bürokrat olmaması; ikincisinin** (yani İsmet Paşa'nın) **fazlaca bürokrat olmasıdır."** (Fâlih Rıfkı Atay, Çankaya II. Cilt, s. 471/472).

Şu birkaç satır içinde, üç belirgin vasıf derhal dikkati çekmiyor mu? *'İleri'* bir *'Tanzimatçı'*, *'fazlaca bürokrat'*, üstelik *'hiçbir zaman ihtilalci olmamış!'* Böyle bir kişiliğin, **Anadolu İhtilali**'ni

ve **İnkılabı**'nı *'dondurmasına'*, onu *'totaliter bir bürokrasi egemenliği'* haline sokmasına, şaşmalı mı?

Cevabı aranan soru hangisidir?

30'lu yılların ikinci yarısında, ikisi de birbirinden şikâyetçidir. **Gazi** ve çevresi, **İsmet Paşa**'nın kılı kırk yaran *'müvesvisliğinden'*, devleti daima halkın üstünde tutmasından; kamu yönetimini, devlet kapitalistliğine, giderek *'totaliterliğe'* dönüştürmek istemesinden; **İnönü** ve çevresi ise, **Gazi**'nin *'etrafındaki zevat'*tan, **İş Bankası** Grubu'nun ekonomiyi ele alış tarzından vs!.. **İsmet Paşa,** *'nüfuz ticareti'*nin alıp yürüdüğünü ileri sürüyor; dolaylı olarak, **Gazi** ve çevresini **'affairisme'**le (nüfuz ticareti) suçluyordu; gerçekte, hiyerarşiye bağlı bürokrat kafasıyla göremediği oydu ki, **Anadolu İhtilali** eğer gerçekten demokrasiye açılacaksa, bu hem *'sivil'* hem *'liberal'* olacak demekti; *'nüfuz ticareti'* ve benzeri rezilliklerse, *'sivil ve liberal'* toplumların, neredeyse olmazsa olmaz bir koşulu!..

Bundan ne mi çıkar? İki şey: 1/ **Gazi, İsmet Paşa**'yı, onun bürokratik oligarşisini, **'Anadolu İhtilali ve İnkılabı**'nın başlangıçtaki gayelerine uyamadığı için değiştirmek ihtiyacını duymuştur; yeni **Türkiye** burjuvazisini oluşturmaya yönelen **İş Bankası** Grubu'nun *'halkçı'* (demokrat liberal) bir *'idareyi'* gerçekleştirmeye daha yatkın olacağını düşünüyordu. 2/ **İnönü,** *'sivil ve demokrat'* değil, *'bürokratik'* bir *'seçkinler oligarşisi'*nden yanaydı; nitekim, ordunun gizli müdahalesi, **'Mareşal Fevzi Çakmak**'ın *'ağırlığı'* ile *'Milli Şef'* olduğu andan itibaren, *'ihtilal ve inkılabı'* kendi anlayışına göre dondurmuş; daha da dehşet verici olanı, gerçekleştirdiği modele, *'Atatürkçülük'* adını vermiştir.

Acaba **Gazi Mustafa Kemal Paşa** onun gibi birisi, yani *'ileri bir Tanzimatçı', 'fazlaca bürokrat'* bir **Osmanlı** paşası olsaydı; acaba *'bütün idarenin halkın eline verileceği, laik ve demokratik, en önemlisi anti-emperyalist bir ihtilale ve inkılaba kalkışır mıydı?*

Cevabı bulunması gereken, asıl soru bence budur.

temmuz '97

'müdafaa-i hukuk',
kaldığı yerden!..

YAKUP KADRİ, NE DİYOR?..

2 Temmuz 1997

Amma tartışmıştık ha!

12 Mart günleri, ya az öncesi, ya az sonrası; o sıralar, biliyorsunuz, *'Demokrat İzmir'*deyim, *'hasbelkader'* başyazıları ben yazıyorum; içlerinden birisine, şöyle başlamıştım: **"Atatürk,** *bildiğiniz gibi, solcuydu"*; kıyamet koparan *'tespit'* bu! Vay efendim, **Atatürk**'e nasıl *'solcu'* dermişim! Oysa neresinden bakılırsa bakılsın, **Gazi Mustafa Kemal**'in, **Anadolu İhtilali ve İnkılabı,** hem liberal emperyalist **'sistem**'e karşı, hem **İstanbul**'daki teokratik monarşiye karşı, bal gibi *'solcu'* bir ihtilal ve inkılaptır; sonradan, çeşitli eğilimden iktidarların onu sulandırması, amacından kaydırması, sonunda **'Türkiye**'yi *'özelleştirilmiş'* ve *'küreselleştirilmiş'* bir *'küçük* **Amerika**' haline getirmek istemesi, işin aslını ve mahiyetini değiştirmez.

Bu bakımdan, zaman zaman kullandığım, *'solcu Kemalistler'* deyimi, tam yerindedir; gerçek *'Kemalistler'* onlardır; **Gazi** yaşarken de, onlardı; hemen akla gelenler arasında, elbette, **Yunus Nadi**'yi, **Fâlih Rıfkı**'yı, **Yakup Kadri**'yi, **Şevket Süreyya**'yı, **Memduh Şevket**'i vb. sayabiliriz. Başlangıçta, **İsmet Paşa, Recep Peker** vb. de, aynı çerçeve içinde görünürse de; zamanla yollar ayrılmış, **İsmet Paşa** ve takımı, başta *'Kadrocular'* olmak üzere, *'solcu Kemalistler'*i iyi gözle görmemeye başlamıştır. **Yakup Kadri, İsmet Paşa**'nın siyasi rakibi değil, *'Kemalist'* inkılap kadrosundan, bir edip: *'Kadro'*nun, şu ünlü derginin en has elemanlarından birisi; *'Kadro'* ise **Şevket Süreyya** yönetiminde, laik, demokratik ve anti-emperyalist fikir dergisi, **'Anadolu İhtilali**

ve İnkılabı'nın *'fikriyatını'* yapmaya çalışıyor; alttan alta, **Sultan Galiyef**'çi tezlerle, sonradan *'Üçüncü Dünya'* denilecek *'Mazlum Milletler'*in savunmasını üstlenmiş!

Şimdi isterseniz, **Yakup Kadri**'nin –bu *'solcu Kemalist'*in– **İsmet Paşa** ve takımı hakkında eleştirilerine bir göz atalım.

'Paşa'nın 'çifte standardı'

Şöyle bakarsanız, *'bürokrat'* **Başvekil İsmet Paşa**'yı **'affairisme'** (nüfuz ticareti) yapan **İş Bankası** Grubu'nun karşısına dikilmiş olmakla, bir fazilet ve haysiyet mücadelesi yürütmüş sayabilirsiniz; *'birileri'* **Çankaya**'ya yaslanarak, *'gizlice'* ortalığı talan ediyorlar; dürüst ve kanun adamı Başvekil, onların karşısına çıkıyor, öyle mi? **Yakup Kadri** bu fikre katılmaz, şunları söyler:

"...ikinci defa iktidara gelişinin ilk yıllarında, o kadar titiz bildiğim İsmet Paşa'nın hiçbir şeyi mühimsemez bir hali vardı. Daha doğrusu, memlekette olup bitenlere bir fildişi kulenin tepesinden bakıyor ve aşağıda cereyan eden hadiseleri küçük olaylar şeklinde görüyor gibiydi..."

Nitekim, *'halk tarafından hoş görülmeyen'* o *'nüfuz ticaretine'* karşı açtığı fazilet savaşını da bu çerçeve içine sokmuş:

"...bildiğim bir şey varsa, o da İsmet Paşa'mın 'fazilet ve siyasi ahlak' adını verdiğimiz bir büyük davayı, yani inkılap rejimini soysuzlaşmaktan koruma davasını, bir küçük politika şekline sokmasıdır. (...) Bence küçük politika (...) her türlü samimi fikir ve kanaat muhtevasından yoksun, ya da fikir ve kanaatleri şahsi endişelerin emri altına alan sözde siyasi birtakım mücadelelerdir..."

Yakup Kadri, sonra sonra, ifadesini daha da netleştiriyor: **"...Başvekil İsmet Paşa ele aldığı temizlik teşebbüsünde (...) bazı milletvekillerinin, ya da CHP'de nüfuz sahibi birtakım politikacıların, devlet kapılarında iş takip etmelerini yasaklamakla işe başlamış ve bu hareketiyle TBMM'de olsun, siyasi çevrelerde olsun, büyük itibar sağlamıştı.**

Fakat çok geçmeden görüldü ki bu yasak herkese eşitlikle tatbik edilmemekte, devlet kapıları bazı çıkarcı milletvekilleriyle politikacılara kapalı tutulduğu halde, diğer bazılarına açık değilse bile, aralık bırakılmaktadır..."

Başka türlü söylersek, **Osmanlı** tarihindeki *'intisap müessesesi'* yeniden işlemeye başlıyor: **Paşa**'nın adamı isen, mesele yok, işin yürür; *'ötekiler'*in, yani **Gazi** ve etrafının, **İş Bankası** Grubu'nun *'adamı'* isen, kapılar suratına kapalı.

Daha somut bir 'isnat'

Yakup Kadri, anılarında yaptığı tanıklığı, isim vermeden somutlaştırmıştır; yeri gelince, diyor ki mesela:

"...İsmet Paşa'nın her vakit el üstünde tuttuğu, şerefine ve itibarına toz kondurmak istemediği birkaç bakanın, yok pahasına istimlak edilmiş dönümlerce arazi üstünde ve bir kaleyi andıran bahçe duvarları içinde, her biri mali veya iktisadi bir müessesenin başına geçirilmiş hısım ve akrabalarıyla kâksâneler kurarak nasıl yerleştikleri, ondan başka kimsenin gözünden kaçmıyordu..."

"...ama böyle bir teveccühten yoksun herhangi bir milletvekili, ya da eski bir bakan Ankara'nın bir köşesinde üç katlı bir apartman mı yaptırmış, İsmet Paşa derhal bir haksız iktisap düşüncesine kapılıyordu; ve garibi şudur ki, bunlar arasında da en çok tutturduğu kimseler, vaktiyle kendisine karşı vaziyet alanlar, ya da hâlâ mırıldanmakta bulunanlardı..." (Y. K. Karaosmanoğlu, *'Politikada 45 Yıl'*, s. 100-106, İletişim Yayınları, 1984)

Türkiye'ye yıllarca hükmedecek olan *'bürokratik oligarşi'*nin, neden dolayı *'İnönü Atatürkçüsü'* olduğu, sizce daha o zamandan görülmüyor mu?

İNÖNÜ 'İPOTEĞİ'!..

4 Temmuz 1997

40'lı yılların, ilk yarısı. **Gâvurdağları** arasında kaybolmuş, o tenha **Bahçe (Adana)** ilçesinin, Hükümet Konağı'nda görevliyim. Savaş dünyayı kasıp kavuruyor. Geceyarıları **BBC**'nin, **Moskova Radyosu**'nun *'Türkçe'* yayınlarından, *'cephelerdeki durumu'* izliyoruz. Ülkede kıtlık, ağır yoksulluk, bazı salgın hastalıklar, bu arada tifüs. Resmi görevim, *'Mal Müdürlüğü'*ne bağlı *'Köy Bürosu'*nda, köylülere *'biçme ruhsatı'* vermek! Yaptığım işi hiç sevmiyorum: **'Milli Şef'** devletçiliğinin, ne demek olduğunu, pek güzel ifade ediyor da, ondan.

Devlet, savaş ortamına tedbirsiz girdiği için, buğday stoklarını çabuk tüketmiş, ekmeği karneye bağlayıp, aydan aya gittikçe küçültmüştür. Nihayet, köylünün tarladaki buğdayına el koydu: üretici, evinde yiyecek ekmeği kalmamış da olsa, yaz üzeri, kendi mahsulünün bir karışını bile, biçip öğütemez! Yoksul köylüler, bilinmez kaç saat uzaklıktaki köylerinden, yayan yapıldak, ya da kısa eşekleriyle gelip, bir çuval buğday biçmek için benden izin istiyorlar; bu, son derece ağırıma gidiyor.

Çoğumuz Milli Şef *'devletçiliğini'*, katılımcı ve halkçı, dolayısıyla *'solcu'* sanır; ne münasebet, 1935'ten başlayarak, bu *'devletçilik'* gittikçe kapitalist (totaliter) bir *'devletçilik'*tir; zaten, 30'lu yılların *'totaliterlik'* furyası içinde, Milli Şef yönetimi, pek belirgin olarak **Almanya/İtalya** faşist modelini seçmişti: **Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti**'nin çıkış noktası ve gelecek projeksiyonu hatırlanırsa, müthiş bir *'yozlaşmadır'* bu!

Devlet her şeyin üstünde mi?

Bilmez değilsiniz ya, *'totaliterlik'* ister solcu olsun ister sağcı, Parti ile Devlet'i özdeşleştirir; her iki şekilde de, Devlet, aslında Parti'ye egemendir: **III. Reich**'da da böyleydi bu, **Stalin**'in **Rusya**'sında da böyle! **İsmet Paşa,** daha sadece Başvekil iken bile, böyle mutlak bir *'totaliterlik'* yapmaktaydı... Bunu ben söylemiyorum, o yılları Parti'nin *'resmi organı* **Ulus** gazetesinde başyazar olarak geçirmiş olan, **Fâlih Rıfkı** söylüyor:

"...(İsmet Paşa) Parti'nin hükümet işlerine müdahalesini, bazen, çok sert önlemiştir. Doğrusu, bu, biraz da ifrat halini almıştı. Meclis denetiminin pek zayıf olduğu o devirde, Parti'yi canlı tutmak, halk ile kaynaştırmak ve Parti'ye bir nüfuz tanımak lazımdı. İsmet İnönü, hükümet reisi ve Parti umumi reis vekili idi ama, daima hükümet tarafı haklı idi..." (Çankaya, Cilt II, s. 473)

Ne anlama geliyor bu, hadi çözün! Bana sorarsanız, **İsmet Paşa** devlet bürokrasisini (siyasi toplumu), parti bürokrasisinin bile üstünde tutuyor. Halkın (sivil toplumun) esamisini, okuyan yok! **Gazi**'nin buna karşı çıkmak istemesine, şimdi şaşacak mıyız? O **Çankaya**'ya çıkalı, **Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti,** yani **Halk Fırkası** gözlerinin önünde bir bürokrasi örgütüne dönüştürülüyor; hesapça, **'her şeyde idareyi eline alacak olan halkın'** üstünde, bir bürokrasi diktası oluşturuluyordu. Hem de onun adı kullanılarak!..

Herhalde yazmışımdır, bunun dönüm noktası 1935 Kurultayı, **Recep Peker** tarafından önerilen tüzük ve program değişikliği! Bu değişiklik, Nazi modeline uygun olarak, parti ile devletin birleşmesini öngörüyordu; bu arada, *'liberalliğin artık yeryüzünde can vermiş olması'*nın ilanı, *'devletin ve devletçiliğin'* öne geçmesi vs. **Anadolu İhtilali ve İnkılabından beri ilk defa olarak, 'milliyetçiliğin' tarifi değişiyor; eskiden olduğu gibi 'milliyetçilik' artık anti-emperyalist yani 'tam bağımsızlık' ve 'özgürlük' nitelikleriyle değil, anti-komünist niteliğiyle tarif edilmiş oluyordu.** Böylece, *'devletçiliği'*, Sovyet *'devletçiliğinden'* ayırmış oluyorlar.

Gerçekte yönetime hâkim olan yeni ruh, faşistlerin ve Nazilerin *'devlet kapitalizmi'* ruhuydu: **'Siyasi toplum'un –yönetim aygıtının– gittikçe 'büyük sermaye' ile bir 'ortakyaşam/ symbiosist' içine girip özdeşleşmesi, neticede memlekete egemen bir 'seçkinler oligarşisi' oluşturması!..**

Berbat bir şey değil mi?

'Ne Marksist, ne liberal!..'

Hadi bana inanmadınız, 1935'teki değişiklikleri şöyle yorumlamış olan, siyaset sosyolojimizin mümtaz adı **Târık Zafer Tunaya**'nın söylediklerine ne diyeceksiniz:

"...parti kurultayı, liberal devletin can çekiştiğine kaanidir, bu devletin feodal devleti takiben her yerde çöktüğü tebârüz ettirilerek, devletçilik övülmektedir; fakat, liberal devletin yerini, 'sınıf devleti' değil, 'milli devlet' alacaktır, bu bakımdan, parti devletçidir. Kurultay'a nazaran 'vasat bir devletçilik' Türkiye Cumhuriyeti için zaruridir, bu manada bir devletçilik, ne kızıl Marksistir, ne de liberaldir." (*'Türkiye'de Siyasi Partiler'*, s. 571, İstanbul, 1952)

Her şey ne kadar açık, ne kadar seçik! Farkındasınız ya, **'ne kızıl Marksist, ne liberaldir' demek, 'faşisttir' demenin, elbette kibarcası!** Onun içindir ki, hanidir bunu bilirim, bunu söylerim: **Halk Fırkası**'nın *'inkılapçı'* devamı olmak niyetindeki *'merkez sol'*, mutlaka 1935 öncesine, hatta **Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti** yıllarına bağlanmak, yeni tezlerini o esaslar üzerinden geliştirmek zorundadır; **bu da ancak, 'hareketi' İsmet Paşa 'ipoteğinden' kurtarmakla mümkün olabilir;** zaten halkımız, bunu, 1946 seçimlerinden bu yana, her seçimde altını kalın kalın çizerek belli ediyor, yine de *'ilerici'* geçinen aydınlarımıza bir türlü anlatamıyor:

Ayıptır söylemesi; belki de çıkarlarını, öyle bir *'seçkinler oligarşisi'*nde gördükleri için, anlamak istemiyorlar.

Olamaz mı?

BİNDİĞİ DALI KİM KESMİŞTİ?..

7 Temmuz 1997

Mehmet Ali Aybar, *'40 Karanlığı'*na ait, şöyle bir hatırasını anlatıyor:

"...bir yazı dizisi hazırladım: 'Kâğıt Üstünde Demokrasi' idi başlığı. İlki 24 Ağustos 1945'te yayımlandı. Dostlar, 'İnşallah başına bir şey gelmez' dediler. Fakülte çevresinde ise, bir arkadaşın dışında, tepki ile karşılandı. (...) Ankara'dan sızan haberler de, sert önlemlerin gecikmeyeceği merkezindeydi. Ankara'dan gelen bir dostumuz, Saraçoğlu'nun 'hem maaşımızı alır, hem aleyhimize yazar' dediğini, suyumun ısındığını söylemişti..."

"...tam o günlerde, Ankara'dan ilginç bir öneri almıştım: dekan Sıddık Sami Bey'i ziyarete gelen Dışişleri Bakanı Hasan Saka Bey, 'Sizi Ankara'ya almak istiyoruz. Dışişlerinde size ihtiyacımız (!) var. Hukuk müşavirliğinde çalışırsanız, hocalığınızı da Ankara Hukuk Fakültesi'nde sürdürürsünüz' dedi. Bu gibi açmazlara alışık değildim ama, saf da değildim. Teşekkür ettim: İstanbul'da kalmak istediğimi bildirerek, dekanın odasından ayrıldım..."

"...bu görüşmeden kısa bir süre sonra, derse girmeye hazırlanırken, hademe, 'Dekan Bey sizi istiyor' dedi. Sıddık Sami Bey hocamızdı: Galatasaray Lisesi'nde bize istatistik okutmuştu. Üzgün görünüyordu. 'Hasan Âli telefonla görevine son verdi' dedi..." (*'TİP Tarihi'*, Cilt 1, s. 28, BDS Yayınevi, 1988)

Bu, *'İnönü Cumhuriyeti'*nden bir *'insan manzarası'*dır. Bu

da bir başkası: o yıllarda **Sansaryan Hanı**'nın Kısm-ı Siyasi hücrelerinden, *'solcu'* öğrenciler, hiç eksik olmamıştır. Zaten o bölge, sürekli *'sıkıyönetim'* altındaydı: Siyasi Polis çeşitli bahanelerle, ülkenin tek üniversitesinin çeşitli fakültelerine, vırt zırt ağını atar; doçent, asistan, öğretim görevlisi, doktora talebesi, kimi bulursa, *'nezaret altına'* alırdı. Nezaret ki, ne nezaret! *'İnönü Cumhuriyeti'*nde gözaltı süresi saatlerle, günlerle, haftalarla ölçülmüyor, aylarla ölçülüyordu: *'Polis Vazife ve Selahiyeti Kanunu'*, en yüksek mülki amire, *'zanlıyı'* altı ay gözaltında (hücrede) tutmak yetkisini tanımış! Gerektiğinde bu süre, bir o kadar daha uzatılıyor. Ayrıca ne zaman sorguya çıkılsa, sivil yetkililerin yanında, üniformalı askeri hâkimler!

Sosyalist solu 'imha politikası'

Korkut Özal'ın *'hatıraları'*nı okumuş muydunuz? (Milliyet, Temmuz 1994) O da ilginç şeyler anlattı, en çok da o yıllara dair. O tarihte onlar Yüksek Mühendis Mektebi'nde okuyor **(İTÜ)**; onlar dediysem, yalnız **Korkut** ve **Turgut Özal** değil; **Necmettin Erbakan** ve **Süleyman Demirel** de, oradadır; *'muhafazakâr bir öğrenci grubu'* oluşturmuşturlar. *'İnönü Cumhuriyeti'*, laiklik bahsinde ödün vermez görünüyor ya, handiyse *'gizli örgüt'* davranışı içindeymişler; yasak olduğu halde Arapça ezan okuyor, fakültede namaz kılıyor, birbirlerini eğitiyorlarmış!

İsimler dikkatinizi çekti mi? Bu isimler sonraki demokrasi denemesinde **İnönü**'nün karşısına dikilecek *'muhafazakâr'* partilerin liderleridir: **Demirel,** *'Adalet Partisi'*nin; **Özal,** *'Anavatan Partisi'*nin; **Erbakan,** *'MSP'*nin ve *'Refah Partisi'*nin başına geçmiş; zamanında **İsmet Paşa**'nın *'ilericilik'* diye benimsetmeye çalıştığı politikaları yerle bir etmişlerdir. Onlar **İTÜ**'de hiç rahatsız edilmeksizin, paşa paşa, namaz niyaz eğitimi yapar, geleceğe hazırlanırken; 1960'lı yıllarda, hiç utanmadan *'ortanın solunda'* olduğunu iddia ve ilan edebilecek olan **İsmet Paşa** yüksek eğitim kurumlarında acaba ne yapıyordu? Türk sosyalizminin liderleri olabi-

lecek öğrencileri ve hocaları tek tek toplatıyor, cezaevlerinde süründürüyordu: **İstanbul**'dan **Mehmet Ali Aybar, Mihri Belli, Hasan Tanrıkut; Ankara**'dan **Muzaffer Şerif, Niyazi Berkes, Behice Boran, Pertev Boratav, Adnan Cemgil,** bunlardan sadece birkaçıdır.

'İnönü Cumhuriyeti', **Gazi** döneminin tersine, sosyalist bir sola karşı bir **imha politikası** izlemiş; ancak **Hasan Âli Yücel**'in *'evcilleştirdiği'* göstermelik bir aydın grubunu –o da, **Reşat Şemsettin Sirer** Milli Eğitim Bakanlığı'na getirilinceye kadar– sözde himayesine almıştır. **Paşa,** bu imha politikasını sürdürürken, bugünleri hazırladığının, acaba farkında mıydı?

Bindiği dalı kestiğinin!

Eğer TİP bugün var olabilseydi!..

Bakınız bu iş nasıl oluyor, ne sonuçlar veriyor?

Müstakbel liderlerinden adsız militanlarına kadar, sosyalist solda kim ve ne varsa imha edip; o dönemdeki *'milliyetçi maneviyatçı'* grupların kılına dokunmayan **İsmet Paşa,** kırk yıl sonra Türk seçmenlerini solcu/ilerici önemli bir alternatiften yoksun kılacağını görememişti. Uzağa gitmeye ne hacet: 65-70 yıllarındaki **Aybar**'ın **TİP**'i bile, o güleryüzlü tavrı ve özgürlükçü platformu ile bugün var olabilseydi, *'Refah Partisi'*nin bu oy bolluğuna ulaşabilmesi kaabil olur muydu?

*'Refah Partisi'*ne kim oy veriyor? Ardı ardına gelen askeri müdahalelerin, onların arasına giren *'maneviyatçı muhafazakâr'* ya da *'ortanın solundaki'* yönetimlerin, adeta **Banglades** yoksulluğuna ittiği, **Türkiye**'nin *'mazlumları', 'zahmetkeşleri'*; **Batı**'ya da, **Batılı** politikalara da, bu yüzden tepki ve öfke içinde olanlar değil mi? Elinizi kalbinize koyunuz da öyle söyleyiniz, bu seçmen, özgürlükçü ve bağımsız, anti-emperyalist ve *'güleryüzlü'* Türkiye İşçi Partisi'nin *'tabii seçmen'*i olmayacak mıydı?

Gariptir ama gerçektir, **Türkiye** demokrasiye geçince büsbütün sağa kaymıştır; burası şüphesiz, şüphesiz de acaba, bunda *'ile-*

ricilik' örtüsü altında **Türkiye**'de sosyalizmin bütün kadrolarını imha eden, ya da *'tesirsiz hale getiren'* **İsmet Paşa** Cumhuriyetinin günahı yok mudur? O **İsmet Paşa** ki, 1940'lı yılların ikinci yarısında *'demokrasiye'* geçerken, tek parti diktası dönemine ait anti-demokratik kanunların, bir tekini bile değiştirmek gereğini duymamıştı.

Galiba bazıları, bugün bile yürürlüktedir.

İNKILABIN 'ANA' EKSENİ MÜDAFAA-İ HUKUK!..

9 Temmuz 1997

Sabahattin Selek, meğer benim akrabam da olurmuş; bunu **Tunalıhilmi**'deki yayınevi idarehanesine uğradığı bir gün, bana kendisi söylemişti. Sonraları, zaman zaman, buluşur konuşur olmuştuk. Ne konuşuyoruz? O sıralar, sanırım *'Sırtlan Payı'*nı yayımlamıştım; yakın tarihimizden birçok kişiyi ve olayı içeren bir roman; zaten kafam hanidir, **Osmanlı**'nın batışı ve **Cumhuriyet**'in kuruluşuna takılmış, elbette *'Anadolu İhtilali'* yazarıyla, bunlar konuşuluyor.

Meraklısı bilir, **Selek,** aynı zamanda **İsmet İnönü**'nün *'hatıraları'*nı derleyip düzenliyordu. En çok tartıştığımız konu, **Gazi**'nin Cumhuriyeti ile **İnönü** Cumhuriyeti arasındaki fark; biliyorsunuz, bence ikinci aşamada **Anadolu İhtilali ve İnkılabı,** ana ekseninden kaydırılmıştır; çünkü, **Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti**'nin üzerine oturduğu bazı çok önemli ilkeler, **İnönü** Cumhuriyeti'nde es geçiliyor. **Sabahattin Bey,** açıkça iddiamı reddetmemekle beraber, **Gazi**'nin ölümünü müteakip üst üste gelen **İkinci Dünya Savaşı** ve **'soğuk savaş'**ın, bu farkı zorunlu kıldığını belirtirdi. Zorunlu mu kılıyordu, yoksa *'bahanesi'* mi oluyordu, tartışılabilir, ama bu da bir izah!

Fikrimce bugün ulaşılan nokta –ki **Anadolu İhtilali ve İnkılabı**'nın temel prensiplerinden hayli uzak bir noktadır– aslında, **İnönü**'nün **CHP**'ye egemen olduğu 30'lu yılların ikinci yarısında başlamış; o cumhurreisi olduktan sonra, aynı istikamette geliştirilmiş, *'ileri Tanzimatçı'* bir düşünce yapısının son aşamasıdır.

Çünkü *'çağdaşlaşma'* sürecini, *'Batılılaşma'* süreci olarak algılamakta ısrarlıdır.

Oysa **'Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'** bu muydu?

'Mazlum Milletler' platformu

Aziz dostum **Tevfik Çavdar,** son eserinin ilk kitabında, aradaki farkı pek açık belirleyecek, bir *'Müdafaa-i Hukuk'* tarifi veriyor; ister misiniz, ona bir göz atalım:

"...Atatürk dönemi, 'Müdafaa-i Hukuk'un türevidir. Müdafaa-i Hukuk'çu olmak nedir? Müdafaa-i Hukuk'un özellikleri nelerdir? Bunları şöyle sıralayabiliriz:

Her şeyden önce 'milletin kendi kaderini tayin hakkını' öne çıkarması gelmektedir. Amasya bildirgesi ile gündeme getirilen bu özellik, 'Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir' deyişi ile ifadesini bulmaktadır. Birinci Meclis'te kabul edilen 'Kuvvetler Birliği' ilkesinin yaşama geçirildiği, Halkçılık Bildirgesi ve onun uzantısı olan 1921 Anayasası bu temel yaklaşımın doğal sonuçlarıdır. Cumhuriyet ise zaten varılması kaçınılmaz olan noktadır. Müdafaa-i Hukuk, her şeyden önce cumhuriyetçidir, halk egemenliğinden yana olmaktır."

"Müdafaa-i Hukuk, aynı zamanda anti-emperyalist bir tutumu simgelemektedir. Milli Mücadele sıradan bir Türk-Yunan savaşı değildir. Savaşın ölçeği belki Birinci Dünya ya da Balkan Savaşı'na oranla nispeten küçüktür, ama bu durum, bir ulusun bağımsızlığını korumak ve geleceğini hazırlamak açısından yaptığı savaşımın önemini yadsıtamaz. Bu mücadele ezilen mazlum bir halkın, emperyalizme başkaldırısıdır. Emperyalizmin demir pençesi altında ezilen tüm uluslar için bir umut ışığı olmuştur. Ulusal kurtuluş hareketlerinin örneği olarak kabul edilmelidir..."

"Müdafaa-i Hukuk'çu olmak, Misâk-ı Milli'yi savun-

maktır. Misâk-ı Milli, her zaman bir sınır belgesi olarak nitelenmiştir. Oysa asıl önemli yönü, Anadolu'da ve Trakya'da, Kuzey Mezopotamya'da yaşayan halkların kendi kaderlerine hâkim olmak hakkını ortaya koyması ve savunmasıdır. Bu yaklaşım bilindiği gibi ABD Başkanı Wilson'ın barış koşullarını belirleyen ilkelerinden biridir. Misâk-ı Milli'de bu açık bir şekilde ülke sınırlarını belirleyici unsur olarak ortaya konmuştur. Müdafaa-i Hukuk'çular, Misâk-ı Milli'de ortaya konan siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel bağımsızlık düşüncesinin de yılmaz takipçisi olmuşlardır..." (Benim, *'Üç Misâk-ı Milli'* dediğim platform)

"**...Müdafaa-i Hukuk'çu olmak, ezilen ulusların** (*'Mazlum Milletler'*in) **yanında olmaktır. Bu yaklaşım zaten anti-emperyalizmin olmazsa olmaz koşuludur. Ezilen uluslara yalnız örnek olmak değil, onların savaşımında da onların yanlarında olmak demektir. Bu tavır ülkedeki ezilen sınıfların yanında olmayı da gerektirir. Çünkü emperyalizmle savaşım onların yurtiçindeki ortakları ve uzantıları ile mücadele etmeyi de içerir...**" (*'Türkiye'nin Demokrasi Tarihi'* 1839/1950, s. 335, İmge Kitabevi, 1995)

Aradaki 'fark', küçümsenecek gibi değil!..

Çavdar'ın tarifi, **'Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti**'nin üstünde yükseldiği temeli pek etraflı olarak anlatıyor. Benim 70'li yılların o dağdağalı **Ankara**'sında, (eflatun bulutlar, **Çankaya**'nın üstünde kirli paçavralar gibi sallanıyor; havada, tiksindirici bir yanık linyit kokusu; fakülte kapılarında, öğrenci cesetleri; birbiri ardına zincirlenen, boykotlar, işgaller...) **Sabahattin Selek**'e harıl harıl anlatmaya çalıştığım da buydu.

Yani ne? **Anadolu İhtilali ve İnkılabı, İsmet Paşa** gibi hiç kuşkusuz ihtiyatkâr ve müdebbir, fakat –**Fâlih Rıfkı**'nın tabiriyle– mutlaka *'ileri bir Tanzimat'*çının, denetimine geçince; yu-

karda etraflıca tarif edilmiş vasıflarının –hepsini dememek için– *'kısm-ı âzâmını'* kaybetmiş; dönemin, **Moskova/Roma/Berlin** *'mihveri'* etrafında dönen *'totaliter'* rejimlerinden birisine dönüşmüştür.

Tevfik Çavdar'ın eseri, (İkinci kitap: *'Türkiye'nin Demokrasi Tarihi'* 1950/1995, İmge Kitabevi, 1996) o süreci de ayrıntılı bir şekilde sergiliyor. Hatta, daha sonrasını da!

'O KARANLIK'TAN BİR MEKTUP!

11 Temmuz 1997

Genç sinemacılardan birisiyle laflanıyorduk; nasıl yeri düştüyse, aradığı bilgilerden çoğunu, **Nijat Özön**'ün, *'Ansiklopedik Sinema Sözlüğü'* adlı eserinde, bulabileceğini söyledim; iddialı, kendinden emin o genç, inanılmaz bir cehalet ve saflıkla; *"Kimdir o?"* diye sormasın mı?

Ayazın, yüzümüzü jilet gibi yaladığı bir gün; şehir gizli bir siyah gümüş aydınlığı içinde parıldıyor: bir anda **Taksim Meydanı**'nda koşuşan o kalabalık; bulutların, garip ısrarlarıyla, bilinmez hangi ufka doğru akıp gitmeleri; bana son derece beyhude, son derece anlamsız göründü: **Türkiye**'de sinemayla uğraşacaksın, ömrünü sinemaya vermiş **Nijat Özön**'ü tanımayacaksın! Bu kadarı haksızlığı da aşıyordu, zulümdü düpedüz!

Nijat Özön, kuşkusuz ömrünü münhasıran sinemaya vermemişti: 40 kuşağının, o yarı çılgın öncüleri arasındadır; onlar, **İstanbul**'daki **İTYGD**'nin kardeşi, **Ankara**'daki *'Türkiye Gençler Derneği*'nin üyeleriydiler; başlarından az serüven geçmemiştir! Bunlardan birisine, meğer **Nijat Özön** çok yakından tanık olmuş, bu vesileyle bir de mektup yazmış; size o mektubu okutmak istiyorum; çünkü eski **Ankara Valisi Nevzat Tandoğan**'a atfedilen meşhur, *"Komünizm gerekirse, onu da biz yaparız"* rivayetine, açıklık getiriyor.

Meğer o sözün sahibi, **Nevzat Tandoğan** değilmiş... fakat en iyisi, sözü **Nijat**'a bırakmak olmayacak mı?

Nijat Özön'ün mektubu...

"...1947'nin 1 Mayıs'ında şimdiki Kuğulu Park'ın bulunduğu yerde, piknik yapmaya gittik; az ötesi, Atatürk Bulvarı'ydı ve bir polis kulübesi vardı. Birkaç saat sonra genç ve temiz yüzlü bir polis yanımıza geldi; tedirgindi: '...Gürültü ediyormuşsunuz, rahatsız olmuşlar!' diyerek, kimliklerimizi alıp götürmek istedi. Tuhaf şey. Gürültü etsek de, o zaman oralarda ondan başka duyacak kimse yok. Baktık kulübenin yanında bir 'sivil', tabii hemen anladık: Birinci Şube'nin memuru, kimliklerimizi saptamak istiyor. Kimliklerimizi vermedik, genç polis de bir şey demedi. Bu ufak olay tam bir yıl sonraki olayın başlangıcıydı..."

1948'in 1 Mayıs'ı yaklaşınca, aynı liseliler oturup nerede piknik yapacaklarını konuşurlar, çoğunluk *'Kayaş'* diye *'tutturur'*; **Nijat** bir yıl önceki olayı hatırlatarak, **Kayaş** gibi tenha bir yerin elverişli olmayacağını söyler; ne var ki sözünü dinletemez, bir yıl önceki grup, gruptan ikisinin bu kez üç kız kardeşi de katılmak üzere (ikisi ortaokul öğrencisi) **Kayaş**'a giderler.

"...ben evde kitap okuyordum, iki kız kardeşiyle geziye katılan arkadaşımın ilkokuldaki küçük kız kardeşi geldi: 'Nijat Ağabey, ablalarımı, ağabeyimi, arkadaşlarını polis alıp götürmüş, annem ağlıyor, seni istiyor' dedi. Eve yaklaştığımda bir sivilin karşı tarafta nöbet tuttuğunu fark ettim. Çocukların annesiyle konuşurken 'sivil' geldi, 'Şube'ye gideceğiz' dedi; birlikte, o yolu tuttuk.

"...beni önce komiser Süleyman Çağlar, sonra onunla birlikte o zamanki Birinci Şube Müdürü Ekrem Anıt'ın önüne çıkardılar. Bu 'muhteşem ikili'nin (muhteşem ikili diyorum, çünkü tek parti devrinde Ankara'da uçan kuşa solcu deyip kök söktürmeye çalışan bu polisler, sonradan kapağı DP'ye atıp aynı şeyi orada sürdürdüler ve Yassıada'lık oldular...) merakı, benim niye Kayaş'a gitmediğim, arkadaşlarımın 1. Şube'ye götürüldüğünü nasıl haber al-

dığım ve niye o eve gittiğimdi. Gençlik bu ya, çok aptalca bulduğum bu soruları, aptalca bulduğumu duyumsatır kısa, sert bir biçimde yanıtladım, gerçekte de çekineceğim bir şey yoktu zaten; niye gitmediğim belli değil mi, uydurma sebeplerle buraya getirilmemek için. Haberi, buraya alıp getirdiğiniz arkadaşımın ve iki kız kardeşinin annesi verdi. Eve gittim, çünkü arkadaşlarımı merak ettim. Anıt, biraz alaycı ve öküz altında buzağı aramış da bulmuş gibi, 'Demek merak ettin?' dedi. 'Evet merak ettim, onlar benim okul arkadaşım, sınıf arkadaşım, ben de onlar gibi olabilirdim'. Anıt'la Çağlar birbirine baktılar. Anıt biraz düşündü, sonra Çağlar'a 'Bırak gitsin!' dedi.

"...o akşam 'liseliler'i ve kız kardeşlerini, 1. Şube'de tuttular. Ertesi sabah öğleye doğru salıverdiler. Bırakıldıktan birkaç saat sonra, biraraya geldik. Bana Kayaş serüvenini ve bırakılmadan önce Vali Avni Doğan'ın karşısına çıkarıldıklarında olanı sıcağı sıcağına anlattılar. Yılmaz Çolpan (Sonradan Paris'te Basın Müşaviri iken Ermenilerce öldürüldü), Selçuk Şener, Şükrü Ünal, Nevzat Yıldırım, Ferdi Talay ve kızlar valinin önüne dizilmişler; çiçeği burnunda Ankara Valisi Avni Doğan –Doğan, Birinci Bölge Parti Genel Müfettişi iken, ki şimdiki Olağanüstü Hal valisinden çok daha yetkili, bölgenin tam yetkilisi oluyordu; üç ay kadar önce Ankara Valiliği'ne getirilmişti– tatlı/sert bir nutuk çekmiş ve bu arada; '...ayağınızı denk alın, bir daha böyle işlere karışmayın. Hem size ne oluyor, bu memlekete komünizm lazımsa onu da biz getiririz' demiş..."

"...işte ünlü 'laf'ın aslı bu!.." (Ankara'dan 11 Haziran 1997 tarihinde gönderdiği mektup)

Kimsenin hatırlamak istemediği...

Nijat'ın mektubu, beni kaptığı gibi nerelere götürüyor? Eski daktilo şeridi, soğuk izmarit, nemli tahta kokan o loş kısm-ı siyasi

koridorları; liseli, fakülteli çocukların yüzüne, gizli tehditlerle bakan *'taharriler'*; karanlık, soğuk ve yalnızlığın çın çın öttüğü hücrelerde, çile doldurmak; incir çekirdeği doldurmayan sebeplerden, gencecik bir kızın ya da oğlanın istikbalinin su gibi harcanması!..

Şimdiki, o kumsalda pet şişe toplamak meraklısı, ya da *'çiçek çocuğu'*ndan bozma *'made in USA'* solcuların; birer *'dinozor'* sayıp geçtiği, o *'eski tüfekler'* yok mu, o *'eski tüfekler'*; eğer onlar, o cenderelerden geçmeseler, o cehennem azaplarını yaşamasalardı, acaba bu kadarcık da olsa, demokrasiye ulaşılabilir miydi?

Bakıyorum o kuşağın *'feda-yı nefsinden'* hiç kimse söz etmiyor.

KAVGA, 'ÜLKEYİ KİM YİYECEK' KAVGASI

14 Temmuz 1997

Hatırlamıyor olamazsınız, çok çarpıcı bir konuşmaydı; hani 1986'da 20 kişiyle yola çıkıp, şimdi onaltı bin ortağa sahip **İttifak Holding** var ya, onun *'beyni'* mesabesindeki **Seyit Mehmet Buğa** söylemişti; demişti ki mesela:

"...Türkiye'de dinamizm isteyenlerle statükoyu korumak isteyenler arasında çatışma var. TUSİAD statükoyu korumak istiyor. TÜSİAD'ın iç pazardan elini çekerek dış pazara açılmasını ve iç pazarı Anadolu yatırımcılarına bırakmasını istiyoruz. Kızgınlığımız gelir dağılım dengesini bozmalarından kaynaklanıyor. Bizim üstümüzden çekilmelerini istiyoruz: teknoloji, devlet imkânı, iç pazar ağı, bunlarda; bunlarla rekabet edebilmek için özel desteğe ihtiyaç var." (Yeni Yüzyıl, 25 Ağustos 1996)

Bence bu sözler, **Refahyol** ile *'ötekiler'*in mücadelesini *'aydınlığa çıkaran'* sözlerdi; görünüşte, mesele laiklerle siyasi İslam arasındaymış gibi görünüyorsa da, gerçekte, **'Türkiye'***yi kimin yiyeceği'* tartışılıyordu; durumu şöyle özetlemiştim:

"...Refah'ın Anadolu Kaplanları, daha ziyade ülkenin kaymağını yıllardır yiyen kozmopolit burjuvazinin yerini almak derdindeydiler; adı sanı herkesçe bilinen malum ve meşhur holdingler, bürokrasinin sağladığı ayrıcalıkları ve avantajları kaybetmeli, o ayrıcalıklar ve avantajlar, taşrada oluşan muhafazakâr holdinglerin olmalıydı. Bu da ancak Refah'ın hükümete katılmasıyla mümkündür, ancak o zaman iktidar denklemi şeklen değişmiş gözükecek; bü-

rokrasi+taşra burjuvazisi=iktidar olacaktı ama düzen yapısal olarak mahiyetini aynen koruyacaktı..." (Cumhuriyet, 19 Ekim 1996)

Kısacası, iddia ettiği gibi düzeni değiştirmeyi, pastayı halka adil dağıtmayı filan düşünmüyor; onu (*'Mason'* dediği) metropol burjuvazisinin elinden almayı, kendisi yemeyi düşünüyordu. Bu nasıl olsa olacaktı da, bu kadar kısa sürede bu kadar hızlı yol almış olmaları biraz şaşırtıcı: tepkiyi çağıran da, budur zannederim.

Ya rabbena, hep bana!..

Rakamların yüksekliğinden etkilenmemek elde değil. O *'brifingler'*den, kamuoyuna yansıtılan, şu *'çarpıcı'* gerçeklere lütfen bakar mısınız; *'siyasi İslam'*ın ekonomik düzeydeki örgütlenişi, akla ziyan!

"1/ Kamuoyunda 100 siyasi İslamcı patron sayılan kişilerin servet durumları, şöyle: 6 kişinin, 100 trilyondan fazla; 5 kişinin 20-50 trilyon arası, 16 kişinin 10-20 trilyon arası, 13 kişinin 1-10 trilyon arası serveti var."

"2/ Kombassan, Yimpaş, Ülker ve İttifak Holdinge, bir yılda dağıtılan teşvik tutarı 10 trilyonu aşıyor; 'özelleştirme'de, İslamcı holdinglerin 'aslan payı'nı aldıkları, kesin; örnek; Petlas'ın Kombassan'a yarı fiyatına verilmesi!"

"3/ Faizsiz sistemde çalışan özel finans kuruluşlarına altı ay içinde hem aracı kurum kurma, hem de altın alım/satım ve ithali konusunda izin sağlandı. Refahyol, şeriatı besleyen sermayeye, en çok da finans piyasasında yeni düzen oluşturabilmesi ve gelişebilmesi için, arka arkaya, yeni kapılar açtı." (Cumhuriyet, 13 Haziran 1997)

'Birifingler' neticede, o zaman ortaya konulmuş olan çelişkinin, umulandan çok daha kısa zamanda *'işlediğini'* ve ciddi *'sonuçlar verdiğini'* göstermiş olmuyor mu? **İttifak Holding**'in *'beyni'* tarafından, açık açık talep edilen şeyler gerçekleşmiş; **TÜSİAD**

gözden düşüp, **MÜSİAD** göze girmiştir; yani iktidar onlara, istedikleri teşviki ve desteği vermiştir; bunun elbette iki sonucu olacaktı:

a/ Birincisi, oldum olası bu *'nimetlerden'* yararlanmış metropol burjuvazisinin –yani, klasik holdinglerin; yani **TÜSİAD**'ın– memnuniyetsizliği! Bu açık ve ortada, o kadar açık ve ortada ki, sorunlarını ülkenin sorunu haline getirebilmek için, işi demagojiye kadar götürebileceklerini, pek güzel gösterdiler.

b/ **Refah**'ın gerçekleştirmeye kalkıştığı düzenin, hiç de *'âdil bir düzen'* olmadığı, meydana çıkmıştır.

Şu gelir dağılımına bir bakın!..

Bu rakamlar daha az şaşırtıcı ve ürpertici sayılmaz! **DİE**'nin verdiği rakamlara göre, **Türkiye**'de (siyasi İslam zenginleri dahil) 12 bin 500 kişi, *'dolar milyoneri'*dir; gelir piramidinin en üstündeki yaklaşık iki bin ailenin yıllık ortalama geliri ise 100 milyar lira; bu *'mega'* zenginlerin aile başına toplam servetlerinin 3 trilyon lira civarında olduğu tahmin ediliyormuş; iki bin ailenin toplam serveti ise 6 katrilyon lirayı buluyor. (Ekonomist dergisi, Haziran 1997 başı)

Bu hesapça **Türkiye**'de 2 milyon 400 bin kişinin yıllık geliri *'kafa başına'* 22 bin doların üzerindedir; bu **Türkiye** nüfusunun yüzde 5'i ediyor; ayrıca geliri *'kafa başına'* 75.000 doların üzerinde olan yüzde 15'lik bir kesim daha mevcut! **Türkiye**'yi *'yiyen'* de, *'daha fazla ben yiyeceğim'* diye aralarında Müslüman-laik kavgası yapan da işte bunlar!

Buna mukabil, ülkemizde 62 milyon insanın 9 buçuk milyonu yoksulluk çizgisinin altında yaşamaktadır! Her yüz hanenin on beşinde oturanlar, *'yoksulluk çizgisi'*nin altında! Dahası, yörelere göre de, aynı gelir düzeyinde yoksulluk, çok farklı biçimlerde ortaya çıkabiliyor; **Doğu, Güneydoğu** ve **İç Anadolu** *'yoksulluğu'*, **Türkiye**'nin en yoğun yoksulluğu! **Doğu** ve **Güneydoğu** hanele-

rinin yüzde 34'ü yoksul; oysa **Marmara** ve **Ege** yörelerinde, bu oran sadece yüzde 3.71. (Sabah, 12 Eylül 1996)

O zaman sonuç şu: **bu liberal kapitalist düzen, ister laik olsun, ister İslamcı, Türk toplumunda var olan dikey ve yatay 'eşitsizliği' kaldırmıyor; kaldırmayı düşünmüyor bile, onun derdi, 'eşitsizliği' kendi çıkarına kullanabilmek!**

NEO-TANZİMAT'ÇI O 'ÇARK' OLMASA!..

16 Temmuz 1997

Erbakan, sık sık –besbelli **Batı**'dan destek bulabilmek için– gerçekte yalnız **Refah Partisi**'nin, **Türkiye**'de, **Batı** ülkelerinin uyguladığı anlamda bir laiklik uygulamak istediğini, tekrarlıyor; ona göre, **Kemalizm,** hele 30'lu yıllardan itibaren, ciddi bir *'Mason alafrangalığı'* uygulamasına girişmiştir ki, bu laiklik filan değil, düpedüz dinsizlik **(atheisme)** demektir. Bildiğiniz gibi, *'Masonluk'*, **Batı** medeniyet çevresi ülkelerinde, daha çok *'solcu'* siyasetçilerin itibar ettikleri bir müessese; **Fransa**'da, **İtalya**'da, **İngiltere**'de *'Masonlar'*, *'muhafazakâr'* takımına karşı, sosyalistler ya da komünistler arasından çıkar; yanılmıyorsam, liberallerin bir kesimi de *'Mason'*dur.

Osmanlı'ya o da diğer birçok şey gibi **Batı**'dan –daha doğrusu **İngiltere** ve **Fransa** üzerinden– geldiği için; başlangıcından itibaren, Türk *'Masonlarının'* kısm-ı azamı, İngiliz ve Fransız yandaşı *'Jöntürkler'* arasından çıkmış; **Meşrutiyet** ve **Mütareke** dönemlerinde, halifelerin dahi *'Masonluğa'* meylettikleri görülmüştür. Başka türlü söylersek, **Batı**'da anti-emperyalist, üstelik *'beynelmilelci'* solcular arasında revaçta olan bu *'merak'*, ülkemizde tam tersine, **Batı** yandaşı, **Batı**'yla işbirliği halindeki *'komprador'* ve *'levanten'* çevresinde uç vermiş; daha sonraları, o çevrenin ekonomik misyonunu sürdüren, *'yerli'* komprador kesimlerde itibar görmüştür. Halen de öyledir.

Erbakan, Türkiye'deki laikliği *'dinsizlik'* sayarken, gerçekte, egemen çevrelerin *'Masonluğuna'* taş atıyor; aynı düşüncenin, çok daha öteye götürülmüş bir şeklini, **Libya**'nın **Enver Paşa**'sı

diyebileceğimiz, **Kaddafi**'nin ağzından işittik. Ne demişti, hatırlasanıza: **'Türkiye'***yi, Yahudi dönmeleriyle Hıristiyanlık hevesliJeri yönetiyor'*. Bana sorarsanız **Erbakan** da, **Kaddafi** de, **Batı**'nın, Müslümanlık söz konusu oldu mu, öteden beri *'çifte standard'* kullandığını ya bilmiyorlar, ya âdetleri üzere bilmezden geliyorlar. Çünkü, *'Düvel-i Muazzama*'nın, (yani **Batı**'nın, yani **'sistem**'in) Tanzimattan bu tarafa, Batı Türkleri için istediği, tam da budur; *'ülkelerinde uyguladıkları'* türden, bir *'laiklik'* değil! Yoksa, *'Masonluğu'* özenle **Osmanlı**'ya aktarır; bunu özellikle, **Batı**'yla işbirliği yapan çevrelerde geçerli kılar mıydı?

Erbakan, *'yanlış'* çevreleri, *'yanlış'* yere şikâyet ediyor. Ona tarihten bir yaprak açmanın, galiba tam sırası...

Lord Palmerstone ne demişti?

Kafadan attığımı mı, sandınız? Yo, hayır! Yıllarca önce, bakar mısınız, bu konuda ne yazmışım:

"...Gülhane Hatt-ı Hümayûnu'nu okudunuz mu? Bu aslında, bir yandan ülkenin tam bir açık pazar olmasının koşullarını sağlamak, bir yandan Müslümanlığa karşı Hıristiyanlığın ağır basması için 'elverişli' **koşulları gerçekleştirmek anlamına gelir.** Taner Timur, **hedefi şöyle anlatıyor:** '...Osmanlı bütünlüğünü korumak; fakat Osmanlı Devleti içindeki Hıristiyanların durumunu giderek düzeltip, sonunda onları iktidar yapmak! **'Bu politikanın en güçlü temsilcisi** Lord Palmerstone'**nun sözlerini kanıt olarak vermiş:** '...Türklere, Müslümanlıkları açısından, hiçbir şekilde taraftar değilim. Eğer Hıristiyan yapılabilirse son derece mutlu olacağım'. **Elhak, yapmaya çalışmışlardır. '...Tanzimat Fermanı ilan edilirken, İngiliz Elçisi Canning, Sultan'ın açıkça Müslümanların din değiştirme hakkını ilan etmesini istemiştir. Bu kadar mı, hayır!** Demirtaş Ceyhun, 'Haçlı Emperyalizm'**de şunları yazıyor:** '...Hatt-ı Hümayûn'un okunmasından (...) Birinci Dünya Savaşı'na kadar geçen yarım yüzyıllık sürede tam 69 adet yabancı (misyo-

ner) okulun açılması, Batılı kapitalist devletlerin Anadolu'da ne denli bir kültürel sömürgeleştirme hareketine giriştiklerini göstermektedir...'. **1869 yılında, meğerse, yalnız İstanbul'da 306 rahip, 354 rahibe varmış; Osmanlı** 'mülkünün' **taşrasında durum, elbette çok daha vahim!..**" (*'Hangi Batı'*, s. 200/ 201, 4. basım, Bilgi Yayınevi, 1996)

Bir türlü anlamak istemedikleri...

Bu neyin işareti oluyor? Fikrimi sorarsanız, bu açık: **'Sistem'**in **Türkiye'**de ne türden *'rejimler'* olmasını istediğinin, açık göstergesi! Üstelik bu gösterge, **Erbakan'**ın *'kullanmak'* istediği anlamda ve düzeyde, doğru dürüst bir işe de yaramaz! Çünkü **İkinci Dünya Savaşı** sonrasında **Türkiye,** tekrar **'sistem'**in gizli denetimi altına girip; Mason'ları, Rotary'leri, Lion'ları, Soroptomistler'i ve daha bilmem neleriyle, yeniden Neo-Tanzimatçı o çarka kapıldıktan sonradır ki, **Türkiye** üzerinde tasarlanmış türlü çeşit oyun, gündeme getirilebilmiş, birçoğu uygulamaya konulabilmiştir.

Erbakan'ın da, **Kaddafi'**nin de –öteki *'şeriat'* fikr-i sabitinde *'demir atmışlar'*ın da– maalesef anlayamadıkları şudur ki, ancak **Gazi Mustafa Kemal'**dir ki, **Anadolu İhtilali ve İnkılabı** ile laik, demokratik ve sosyal bir devlet kurarak, **'sistem'**in bu yoldaki baskı ve uygulamalarına son vermiş; Türk halkına, çağdaş ama *'milli'* bir hayata intikal etmenin imkânlarını yaratmıştır. Bunu anlamakta zorluk çekiyorlarsa, Ulusal Demokratik Devrim ertesinde, yani *'erken'* cumhuriyet döneminde **Anadolu'**daki ve **İstanbul'**daki Hıristiyan (*'misyoner'*) okullarının nasıl duman edildiğini –bu arada, *'Masonluğun'* nasıl yasaklandığını– şöyle bir hatırlasınlar!

Ayrıca, onların türündeki bir muhafazakârlığın da ancak ülkenin tekrar içine sokulduğu bu Neo-Tanzimatçı zemin ve zaman içinde nefes alıp verebileceğini, hiç unutmamaları lazım! Niye demokrasinin kuralları içinde işleyecek, bir *'Müslüman Demokrat Parti'* tutumunu benimsemezler, anlaşılmaz! Çünkü, **Batı'**daki türden laiklik uygulaması ancak bu şekilde gerçekleşebilir!

HEP O 'VAHİM' YANILGI!..

18 Temmuz 1997

Nereden nereye, **l'Abbe Boulier**'yi hatırladım! 50'li yılların o hummalı **Paris**'inde, **Fransız Komünist Partisi**'nin, ya da **Barışsever Hareketi**'nin dağdağalı mitinglerinde; heybetli cüssesi, etkileyici rahip giysileriyle arz-ı endam eder; kürsüde, İncil'in ve Hıristiyanlığın –daha doğrusu Katolikliğin– mazlumlardan yana olan prensiplerini öne çıkarıp kalabalığı heyecana boğardı. Doğrusu ya, ilk zamanlarda bir papazın **FKP**'den yana tavır koymasını hayli yadırgamıştım; gün geçtikçe, Fransızlar arasında *'dini bütün'* hayli komüniste rastladım; Parti'nin teorisyenleri arasında, **Garaudy** gibi, **Althusser** gibi, *'formasyonları'* Katolik olanlar az değildi.

Klasik şemaya uygun gelişmiş demokrasilerde, *'dini bütün'* yurttaşlar, kilise şeriatı ile laiklik arasında bir tercih yapmak zorunda değillerdir; böyle bir şeyi istemek, son derece yanlış olurdu; çünkü demokrasi dediğiniz andan itibaren, *'aydınlanma felsefesi'* içindesiniz, demokratik devrimler, kaçınılmaz bir şekilde *'laiktir'*, çok kabaca söylenirse, **'hâkimiyeti', 'şeriat'tan –yani kiliseden, yani ruhban sınıfından– alır, milletin –yani halkın– kendisine verir. Hâkimiyet 'milletin' olunca, demokrasi, 'dini bütün' yurttaşlar için, 'hâkimiyeti' yeniden 'şeriat'a kazandırmak için bir 'araç' olarak kullanılamaz; zira açık olan sadece iktidar yoludur, bu da ancak 'hâkimiyet'in millette kalmasıyla mümkündür.** O zaman ne olacak?

İki şey olmuştur. İlki, **l'Abbe Boulier**'nin tuttuğu yol: laiklik, değil mi ki dinin toplumsallıktan çıkarılıp bireyselleştirilmesidir, o

kendi yaşantısında Katolikliğini gönlünce sürdürür, fakat, Hıristiyanlığın prensiplerine en uygun gördüğü **Fransız Komünist Partisi**'nin *'ilerici'* bir yandaşı olur. Sosyalist partiler içinde de, bu türden, *'dini bütün'* aydınlar çoktur. İkincisi, daha örgütlü, daha kapsamlı bir hareket; genel ilkeleri itibariyle, **Vatikan**'dan esinlenmekle beraber, kendilerine *'Hıristiyan Demokratlar'* dediğimiz kesim ki, adından da anlaşılacağı üzere bireyselliklerinde dini vecibelerini önde tutan, ama *'demokrat'* –yani *'cumhuriyetçi'* ve *laik'*– niteliklerini zorunlu sayanlardır; çünkü bir demokraside, *'laikliğin'* ve *'cumhuriyetçiliğin'* temel olduğunu, hâkimiyetin –asla ve kat'a– *'şeriat'*a geçmesinin mümkün olmadığını bilirler. Başka türlü söylersek, **'Hıristiyan Demokrat Partiler', 'cumhuriyetçi' partilerin karşısında, birer 'şeriat' alternatifi değillerdir; demokratik toplum içerisinde, Hıristiyan değerlerini korumak ve geliştirmek yanlısıdırlar, o kadar.**

Nitekim, **Batı Avrupa**'da, **Almanya**'da, **İtalya**'da, kısmen **Fransa**'da da, bu türden partiler uzun süren iktidar dönemleri yaşamışlardır: ülkenin, cumhuriyetçi laik ve demokratik temelleri olduğu gibi kalmıştır.

Şaşılacak şey yok, ama!..

Yanlışımız acaba bunu bir türlü anlayamamak mıdır?

Ülkemizde, **Meşrutiyet** dahil, ne zaman çoğulculuğa heves edip, siyasi partileri serbest bıraksak, ülkenin *'şeriatçı'* kesimi, demokrasiyi *'şeriat'*a geri dönmek için bir *'araç'* saymak eğiliminde görünmüştür. **Derviş Vahdeti** de *'Volkan'* gazetesi de bu yanılgı içindeydi; **Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası** ve **Serbest Fırka** da! Daha doğrusu, *'cumhuriyet'* gelişerek *'demokrasiye'* yönelince, **Türkiye**'deki **karşı-devrimci takımı, devrimi alaşağı etmek, 'şeriat'ı geri getirmek için, çoğulculuğu 'hâkimiyeti' milletten –yani halktan– almak, yeniden 'şeriat'a vermek için örgütlenmeyi, 'demokrasi'nin icabı gibi göstermişlerdir. Yanılgı budur.** Hiçbir Hıristiyan demokrat parti bu

manada karşı-devrimci sayılamaz; cumhuriyete yani halk hâkimiyetine karşı olmaz, olmamıştır; çünkü seçimle gelir seçimle giderler, çoğulcu düzen aynı, hâkimiyet millette kalır; iktidarı, *'şeriat'*ı egemen kılmak için kullanmayı düşünmezler.

Milli Nizam Partisi, Milli Selamet Partisi, nihayet **Refah Partisi,** birbirinin içinden doğan, aynı siyasi eğilimin partileri, aslında bir ve tek parti anlayışını temsil ediyor; laik ve sosyal **Türkiye Cumhuriyeti,** demokrasiye intikal edince, onun içinde de *'dini bütün'* yurttaşların, dini yaşantılarını bireyselleştirerek istedikleri gibi sürdürmelerine mukabil, nisbeten *'muhafazakâr'* partilere yandaş olması kaçınılmazdı. Bunda şaşılacak bir şey de yoktur. Nitekim, **CHP**'nin o alafranga üstyapı laikliğine karşı, **DP,** bu türden bir muhafazakârlıkla ortaya çıkmıştı; onun ardılları olan **Adalet Partisi, Doğru Yol Partisi** vb. *'milli ve maneviyatçı'* nitelikleriyle övünür dururlar. **Refah Partisi,** onların sağında, Müslüman demokrat bir siyasi parti olarak pekâlâ ortaya çıkabilir, **'Batılı'** Hıristiyan demokrat partilerin işlevini sürdürebilirdi: aynı koşullarda iktidar olur, *'Anayasa'*ya uygun icraatını yapar, seçimi kaybedince de çekilirdi; ama öyle olmuyor; parti iktidara geçince, zurna mutlaka bir yerde zırt diyor.

Peki, nerede?

Bir 'hayal-i ham'!..

'Alafranga' bir *'laiklik'* demagojisi var, son birkaç yıl içinde iyice midemizi bulandırdı; çünkü bu *'laikliğin'* savunucuları, daha önce türlü çeşit iktisadi, ahlaki, siyasi sahtekârlığın gizli failleri: bunu bilmeyen yok, telaşları laikliğin elden gitmesinden çok, ülkeyi sömürme mekanizmalarını ellerinden kaçırma telaşı!

Refah Partisi, başlangıçtaki, sosyal ve ekonomik açıdan halka yakın, **Batı**'ya karşı daha bağımsız, *'Mazlum Milletler'*le kader ortaklığında daha cesur tavrını ve icraatını sürdürebilseydi; hem Türk demokrasisinin önlenemez **Müslüman Demokrat Partisi** olurdu; hem de, sosyalist ve komünist partilerin mevcut olmayışın-

dan doğan o boşluğu doldurabilirdi: kırsalın ve kentsel olamamış varoşların, seçim tercihi, bu istikamette görünmüyor mu?

Refah Partisi yönetici kadroları içindeki, *'akl-ı selim sahibi zevat'*, meseleyi böyle koymalıdır. **'Ulusal Demokratik Devrim'ini gerçekleştirmiş hiçbir ülkede, 'şeriat'a dönmek, mümkün olamamıştır, olamaz; Parti, bunun bilincine varmalıydı; vardıysa, bunu 'tabanına' yansıtabilmeliydi.** Oysa *'radikal İslamcı' –'şeriat'*çı– propagandanın önüne ya geçmediler, ya geçemediler; ülkenin sorunları ekonomik, siyasi ve sosyal; onları, çözmek için kalkıştıkları işleri geliştirmeyi bir kenara bırakıp, cami inşaatı, tesettür, kadınların eşitsizliği vb. sorunları gündeme getirdiler. Sayısal desteğe sahip oldukları halde, uğradıkları başarısızlığın sebebi budur.

Eğer **Refah**'ın niyeti, gerçekten *'şeriat'*a avdet ise bu bir *'hayal-i ham'*, bir yere varamaz, vardığı yerden geriye gidecektir; yok **eğer, laik, demokratik ve sosyal bir cumhuriyette, dini bireyselde bırakıp, ciddi ve sözüne güvenilir bir Müslüman demokrat partisi olmayı düşünüyorsa; siyasi yelpazede yeri, elbette olmalıdır; nasıl ki, sosyalist ve komünist partilerin de, yeri olması lazımdır. Aksi halde ülkemiz, o 'oligarşinin', yani değişmez iktidar denkleminin (bürokrasi+burjuvazi=iktidar) sultasından kurtulamayacak!**

ABD, 'ÖNCEKİLERİ' ONAYLAMIŞ MIYDI?

21 Temmuz 1997

Kanlıca'dan **Çubuklu**'ya yürürken, dikkatimi çekti: **Ahmet Râsim Paşa** yalısı, iyice ortaya çıkmış: yeniden inşa edilmesi söz konusuydu, bir türlü başlanamamıştı; iki yıldır, inşaat sürüyor, bas-bayağı ilerlemiş!

Sizi bilemem, ben ne vakit **Boğaz**'da şöyle bir dolaşmaya çıksam, elimde olmaksızın, **Dersaadet-i Şâhâne**'ye dönüyorum: **Şirket-i Hayriye** vapurları, tenha ve yorgun iskeleler arasında, mekik dokuyorlar; münzevi yalıların müstesna bahçelerinden, kırık bir ud sesi sahile uzanıyor; *'Suriye Cephesi'*nden haberler kötü; **Harbiye Nezâreti**'nin yayımladığı tebliğ-i resmî... vs. vs.

Oysa bu akşam üzeri, kafama takılan soru ne? Biliyorsunuz, *'bunalımın'* iyice kızıştığı günlerde, gazetelerde bir haber görmüştük; başlığına varıncaya kadar, hatırlıyorum: **"Washington'dan Orduya Uyarı/Clinton Yönetimi Türkiye'de 'Sivil Yönetim'in devamından yana mesaj verirken, Dışişleri Bakanı Albright 'Anayasal düzenin dışına çıkılmaması gerektiğini Ankara'ya bildirdik' dedi".** Olay, 13 Haziran 1997 günü, **Washington**'da meydana gelmiş, Dışişleri Bakanı **Madeleine Albright** bir soru üzerine, kelimesi kelimesine şunları söylemişti:

"...Türkiye'de hangi konular gündemde olursa olsun, hangi tartışmalar yaşanırsa yaşansın ve ne tür bir değişim düşünülürse düşünülsün, bunun demokratik bir kapsamda kalması ve anayasa dışı bir yaklaşım içermemesi gerektiğini açıkça bildirdik." (Milliyet, 14 Haziran 1994)

Evet, bu kadar açık seçik ve netti!

Şüphe mi var?

O kadar netti ki, insanda ister istemez, **Türkiye** artık bu kadar doğrudan mı **Washington**'dan yönetiliyor kuşkusunu doğuruyordu; besbelli, onlar da kırdıkları potun farkına vardılar, hemen ertesi gün Dışişleri Sözcüsü, lafı yuvarlayarak, **'ABD'nin Türkiye'nin içişlerine karışmak gibi bir niyeti olmadığını'** söyledi; **'Türkiye'nin demokratik kurumlarının, Türk Anayasası'na uygun biçimde işlerliğini sürdürmesine izin verilmesi gerektiğini düşünüyorlar**'mış, **Albright**'ın *'kastettiği'* de buymuş!

Gençler bilmez, onlara bir diyeceğim yoktur; ne var ki yaşı müsait olanlar, acaba **12 Mart** ya da **12 Eylül** öncesindeki kargaşayı, içinden bir türlü çıkılamayan bunalım sarmalını hatırlayıp, o zaman **Washington**'ın acaba neden böyle *'açık'* bir *'uyarı'*da bulunmadığını merak etmeyecekler midir? Eğer işlerin **Türkiye Anayasası** çerçevesi içinde, demokratik usul ve teamüllere uygun olarak halledilmesinde, bu kadar hassas ise, **Washington** acaba neden benzer bir teşebbüsü gerekli görmemiş, Türk Silahlı Kuvvetleri'ni *'müdahale'*den alıkoymayı denememişti?

Tuhaf ama, bu defaki teşebbüsün *'mefhum-u muhalifinden'*, istesek de istemesek de, o *'askeri müdahaleler'*de **Birleşik Amerika**'nın rızası olduğu anlamı çıkmıyor mu? Diyeceksiniz ki, zaten *'ara rejimler'* boyunca, **Washington,** yönetimleri kınamak ya da onları karşısına almak gibi bir tavırda olmamıştı ki! Bu da, *'rızanın mevcudiyetini'* pek güzel gösteriyordu. Gelgelelim, bu defa, Dışişleri Sözcüsü, her şeye rağmen **Türkiye**'de bir darbe olursa **ABD**'nin tavrının ne olacağı sorulduğunda, son derece çarpıcı şeyler söylemiş, demiş ki mesela:

"...sivil düzenin uzun süre kesintiye uğramasının, içerdeki istikrar, dış çıkarlar ve iktisadi durum açısından sakıncasını Ankara'daki yetkililerin çok iyi bildiğinden eminiz." Şimdi, insanın sorası gelmiyor mu Allah aşkına? **12 Mart**'ta ve **12 Eylül**'de, **'Ankara**'daki yetkililer, falan filan ve

feşmekân sebepten, işlerin müdahale sonrasında ters gideceğini bilmiyorlar mıydı? Bu, bir! İkincisi, onca *'kayd-ı ihtirâzi'*den sonra insan, *'ilişkilerimizi de keseriz'* filan gibi, dik bir uyarı daha tasarlıyor ama, boşuna, çünkü **'yetkili kaynaklar'** diyorlarmış ki, buna rağmen **'olası bir askeri yönetime karşı cephe alınmayacaktır.'** (Milliyet, 14 Haziran 1997)

Ona ne şüphe, efendim?

'Can ciğer kuzu sarması' değil!

Dört ay kadar önce, *'nâçizâne'* dikkatinizi çekmiştim; *'gerilim sarmalına'* girdiğimizi söylerken, altını şöyle çiziyordum:

"...bu 'ortam' önceden yaşadığımız bir 'ortam'dır; 27 Mayıs, 12 Mart ve 12 Eylül öncesi de, aynı 'sağırlar diyaloğu' ve 'tırmanan gerilim' özelliklerini taşımaktaydı; o yüzden de, iktidarın değişmesinde çıkarını gören bazı 'mihraklar'ın işçi, öğrenci ve halk arasında provokasyonlar düzenlemesine; yalnız düzenlemek mi, bu provokasyonlarla gerilimi doruğa çıkarmasına fırsat ve imkân sağlanmıştı. Gidişat ona çok benziyor. Acaba ondan mı, sağdan olsun, soldan olsun –ahmakça diyebileceğimiz– o dik, küstah ve kışkırtıcı, eylem ve tavır koymaların; 'kendiliğinden' (spontane) olup olmadığının, iyice ve etraflıca araştırılması bana gerekli ve zorunlu görünmektedir; bazı bulanık fotoğraflar böylelikle netleştirilebilir. Türkiye ile Rusya, Türkiye ile İran'ın birbiriyle 'hasım', hatta 'düşman' haline gelmesi, 'birilerinin' yararınadır, zaten 'senaryolarına' dahildir de ondan!" (Cumhuriyet, 12 Mart 1997)

Silahlı Kuvvetlerin, bu defa doğrudan müdahale etmeyeceğine gelince, **Washington**'ın gerek **ABD** ile, gerek **AB** ile **Türkiye** ilişkilerinin içinde debelendiği konjonktür içinde, bu defalık ona yandaş olmadığı, doğrusunu istersiniz, daha yüksek bir askeri yet-

kilinin şaka yollu da olsa; *"...bu defa işi 'silahsız kuvvetler' halletsin!"* dediği zaman anlaşılmıştı.

Elbette bu, **'Washington'**la **Ankara'**nın arası, can ciğer kuzu sarması demek anlamına gelmiyor; tam tersine, **'Batı'**nın Deli Gömleği'nden sıkılanların, *'yüksek yönetim kademelerindeki'* bazı zevat arasında da, gittikçe çoğaldığı hissedilmektedir.

'VESÂYET DEMOKRASİSİ'

23 Temmuz 1997

'Sistem' –başta **ABD**– **Erbakan'**ı ve partisini, işin başında, o kadar da *'radikal İslam'* saymıyordu; bir bakıma, **Refah Partisi'**nin muhalefet dönemi *'söylemi'*, **Türkiye'**de **Graham Fuller** tarafından çok tekrarlanmış olan, *'ılımlı İslam'* tez ve görüntüsüne uygun izlenimi veriyordu: **'Atatürk'**ün modası geçmişti, ılımlı İslam bir **Türkiye,** öteki –bilhassa **Ortaasya'**daki– Türk Cumhuriyetleri için, daha elverişli bir *'model'* oluşturabilirdi. Belki de bu yüzden, belki **Washington'**a *'aşırı yakınlığını'* dünya âlemin bildiği **Prof. Tansu Çiller'**in **Refah Partisi'**ne ve **Erbakan'**a *'kefil olması'* yüzünden; başlangıçta, **Refahyol Hükümeti, Batı'**da çok da kötü karşılanmamıştı. Kilit fark oydu ki, **'Türkiye'**deki İslamcılar, **Mısır'**daki ya da başka yerdeki radikal İslamcılara benzemiyordu. *'Balayı'* birkaç ay sürdü, muhtemelen **Barbara Slavin'**in yazdığı makaleyle sona erdi: **"Mısır'daki köktendinciler neyse, Türkiye'dekiler de bunun aynıdır"** (USA Today). Böyle bir *'tespit'*, bir manada, **Refahyol'**un ve **Refah Partisi'**nin, *'gözden çıkarılması'* anlamına geliyordu. Öyle de, oldu.

The Wall Street Journal (Europe) diyordu ki, **"Erbakan ve Çiller, Türkiye'yi erken seçime götürerek, ordunun baskısından kurtulmak istiyor; ancak ordu, bu 'ikilinin' gitmesinde kararlı"**; Herald Tribune (International)'de, **Stephen Kinzer'**e göre: **"Generaller, Erbakan'ın gitmesini açıkça belirtmeseler de, sözleri o kadar sert ve güçlüydü ki, bu hükümetin daha uzun görevde kalması zordu"**; **Türkiye** ile öteden beri yakından ilgili olan The Economist, bunalımın doruğa

ulaştığı günlerde, haberine şu başlığı atmıştı: **"Bu Adamı Deviriniz!"** Yorumunda ise, diyordu ki: **"Generaller hükümeti bitirdi. Önce parlamentodaki çoğunluğu kaybettiler. Sonra erken seçim ilan ettiler. Şimdi ise oyunun en zor bölümü sahneleniyor. Ordu, laik Türkiye'yi 'şeriat'a çevirmek isteyen Erbakan'ın ilk ve son olması için kollarını sıvadı."**

Kendimizi aldatmayalım, **Batı ('sistem') Refahyol**'un *'gitmesinden'* ne kadar mutlu görünürse görünsün, bu *'gidişin'* Türk Silahlı Kuvvetleri'nin *'müdahalesi'* üzerine gerçekleştiğinin farkındadır; nitekim, ünlü New York Times, olayı yansıtırken, **"Türkiye'de Askeri Müdahale"** başlığını atmıştır. Bu gazeteye göre, **"Generallerin, Türkiye'nin Batılı çizgisini, laikliği koruduklarını iddia etmelerine rağmen, 'müdahale', Türkiye'nin Batı'daki ismini lekelemekle kalacaktır."**

Hayali bir örnek!..

Eski *'kulağı kesikler'*, isteseler de istemeseler de, *'meseleyi'* holding basınının, *'tek parti'* laiklerinin ve *'alafranga'* **Batı** yandaşlarının koyduğu gibi koymamış; birçok açıdan **12 Mart Muhtırası**'nı andıran son *'müdahale'* karşısında, derin düşüncelere dalmışlardır. Sanırım, *'derin düşüncelerin'* kapsamı ve anlamı, çok somut olarak ele alınabilecek bir örnekle daha net belirginleşecek. İsterseniz, bir deneyelim:

Bir an için, **Türkiye**'de iktidarda bulunan koalisyonun, bir **Türkiye Sosyalist Partisi** ve **Türkiye İşçi Partisi** *'koalisyonu'* olduğunu farzediniz; bu koalisyonun *'demokrasiyi'* işleten, ülkemizdeki alışılmış partilerin dışında bir protokol ve programa sahip olacağı, neredeyse kesin; **ne 'sistem'le ilişkilerimize onlar gibi yaklaşacaklar, ne dış politikamızı NATO ipoteği altında yürütmek isteyecekler, ne de 'özelleştirme' ve 'küreselleşmeye' onların baktığı gözle bakacaklar. Dahası, ekonomi düzeyinde, kozmopolit liman burjuvazisi ile üst yapısı ümmetçi taşra burjuvazisinin kapışması, onları**

ikinci derecede ilgilendirecek, çünkü yıllardan beri artık 'müzminleşmiş' olan 'servet dağılımındaki eşitsizliği' gidermek için belki de ciddi ve keskin önlemler düşünecekler. Bütün bunlar, sizce *'demokrasi'*nin kapsamı içinde midir, değil midir? Elbette, öyledir! Öyledir de, böyle bir protokolü ve programı, **Meclis**'teki çoğunluğuna dayanarak, ülkemizde uygulamaya kalkışan *'Sosyalist/İşçi Koalisyonu'*, acaba **MGK** tarafından *'rejimi tehdit ediyor'* sayılacak mıdır, sayılmayacak mıdır?

Meselenin ruhu budur

'Cumhuriyeti korumak ve kollamak' kavramı, kime ve neye göre tarif ediliyor; kime, neye göre uygulanıyor? Cumhuriyet, *'demokrasi'* aşamasına çoktan gelmiş sayılmıyor mu? Her demokraside olduğu gibi, ister solda olsun ister sağda; bizde de, *'soğuk savaş partilerinin'* –ve Silahlı Kuvvetlerinin– *'yadırgamayacağı'* protokol ve programlardan, *'farklı'*, belki onlara *'karşıt'*, protokol ve programların düzenlenmesi, bir *'tehlike'* midir? **Bu 'farklı' protokol ve programların, uygulanmasına karşı çıkmak, gerçekten 'cumhuriyeti korumak ve kollamak' mı olacaktır; yoksa 'soğuk savaş' alışkanlıklarının konfor ve rahatını korumak isteyen bir 'düzeni' korumak ve kollamak mı?**

'Sistem' ülkelerinde, son *'müdahale'* tartışılırken, bazı *'demokratların'* öne sürmeye çalıştıkları *'kayd-ı ihtirazi'* bence budur. Çünkü, ülkedeki *'demokrasinin'*, gerçekten demokrasi mi; yoksa *'vesâyet altındaki'* bir *'cumhuriyet'* mi olduğunu, tartışma gündemine getiriyor.

Türkiye, *'hazırlıksız'* geçtiği *'demokrasi'* uygulamasında, neredeyse yarım yüzyıldır bu sorunu çözemedi.

'Soğuk savaş' mantığı ve mantalitesi...

O gecikmiş yağmurlu günler!.. Sonbahar grisi bir sabah pastahanesinde, sorunu tartışıyorduk: *'laikliği'* ve *'ilericiliği'* lafebeliği

zanneden *'aydınlarımızdan'* birisi , haklı bir soru sordu: *"Olayın böyle yozlaşmasında, siyasi partilerin ve liderlerin hiç mi günahı yoktur?"*

Tereddütsüz vardır, çünkü hepsi **'soğuk savaş'** ürünüdür ve **'soğuk savaş'** mantalitesi taşır. **12 Eylül** sonrasının büyük tırpanından sonra, **Özal**'ın *'dört akımı'* birleştirmek deneyimi, *'siyasi af'* çıkar çıkmaz *'çuvallamış'*, **'soğuk savaş'**ın kemikleşmiş –günümüze göre çok geride ve yanlış– eğilimleri, yeniden *'partileşmiştir.'* İşin kötüsü, eskisi kadar etkili, eskisi kadar güçlü liderler olmadığından, bu kere aynı eğilimin, birkaç parti halinde ortaya çıktığı görülüyor. Bunların hiçbiri, **Türkiye**'nin ve **Türkiye** halkının sosyal, siyasi, iktisadi ve kültürel *'taleplerine'* cevap verebilecek, liderler ve partiler değiller. Zaten sosyalist solun insafsızca budanması, mevcut partilerin ihtiyaca cevap verememesidir ki, nisbeten *'marjinal'* kalmış *'ılımlı İslam'* **Refah Partisi**'ni bu mertebeye çıkarıyor. Onu, sayısal olarak *'iktidar'* olduğu halde, *'cumhuriyeti korumak ve kollamak'* amacıyla düşürüyoruz; iyi hoş da, yarın –hayal bu ya– iktidar olabilen bir sosyalist koalisyonun *'cumhuriyeti korumak ve kollamak amacıyla'* görevden uzaklaştırılması, aynı anlama gelmeyecek mi?

Türkiye –Silahlı Kuvvetleri de dahi olmak üzere– kendisini **'soğuk savaş'** mantığı ve mantalitesinden kurtaramadıkça, *'demokrasisi'* daima böyle bir *'vesâyet demokrasisi'* olarak kalacaktır.

YUKARDAN AŞAĞIYA 'ÇOĞULCULUK'...

25 Temmuz 1997

O zamanlar –yani savaş, ülkede karaborsa, tifüs ve yoksulluk– *'Tek Parti, Tek Şef, Tek Millet'* sloganı, faşizmin sloganı gibi görünüyordu ya; gerçekte bu sloganın, gündelik hayat gerçeğine dönüşmediği **Avrupa** ülkesi, kalmamış gibiydi. Yanlış hatırlamıyorsam, 40'lı yılların ilk yarısında, **İsviçre, İsveç** ve **İngiltere** hariç, bütün **Avrupa** *'totaliter'* iktidarlarca yönetilmekteydi; dolayısıyla, hiçbirinde, *'çok partili, demokratik ve parlamenter sistem'* işlemiyordu; demokratik bir ülkede, çeşitli siyasi partilerin, halkın önüne farklı programlarla çıkıp oy istemesi, seçimi kazananın iktidar olması; bizim kuşağın çocukları için, neydi bilir misiniz? Bir hayal!

Savaş ertesi **Fransa**'sına gidip, oradaki *'partiler yelpazesi'*ni görünce; uzak bir galaksideki müstesna bir gezegene, gitmiş gibi olmuştuk; klasik gelişme şemasına göre şekillenmiş ülkelerde, birbirinden cidden farklı –farklı da laf mı, düpedüz karşıt– programlar içeren, *'tabanı'* son derece iyi örgütlenmiş, bir sürü siyasi parti vardır; bu da, seçmenlere, farklı program ve öneriler arasından, kendi çıkarlarına en uygun gördüğünü seçebilmek imkânını verir. **Türkiye**'de, ne zaman *'çoğulcu demokrasi'* deneyine geçilse **–Devlet-i Aliyye**'nin de *'deneyleri'* var– ortaya sürü sepet *'parti'* çıkıyor ama; ne hikmetse, bunların çoğu *'tabela partisi'* olarak kalıyor; serpilip gelişebilenler ise, üç aşağı beş yukarı aynı programları öneriyorlar.

Geçen gün –nereden takılmışsa– belleğimde **Chopin**'in 1 numaralı piyano konçertosundaki o ince ve zarif melodi, **Harbi-**

ye'den **Taksim**'e doğru yürürken, yine benzer bir konjoktürü yaşadığımızı düşündüm.

Sınıflar ortaya çıkınca...

Şefik Hüsnü, daha **Mütareke** yıllarında, **Türkiye**'de işçi sınıfının gelişmediğini yazmıştır. Gelişemezdi de. **Halide Edib,** *'hatıralarında'*, **Gazi**'nin, *'Müdafaa-i Hukuk'*un o bunalımlı günlerinde, *'sosyalizm alternatifini'* ciddi şekilde incelediğini; **'Türkiye'***de amele sınıfı bulunmadığından, kaabil-i tatbik bulmadığını'* yazmıştır. Sanayiin, dolayısıyla proletaryanın yeterince gelişmemiş olması, elbette, sanayicinin de –yani sanayi burjuvazisinin de– gelişmemiş olmasını gerektiriyordu; buysa, işçi (sosyalist/komünist) partilerin gerekli tabanı bulamayacağını gösterdiği gibi; burjuva (muhafazakâr, liberal demokrat) partilerin de, *'askıda'* kalacağına işaretti. **Gazi,** belki de bu yüzden, *'Halk Fırkası'*nı tesis ederken, *'sıradan bir parti'* düşünmemiş; bütün halk kesimlerini içerecek, Türk modeli bir *'halk cephesi'* tasarlamıştı. Bu tasarımın, gerilerinde bir yerde, **Galiyef**'çi tezlere yaslandığı ileri sürülebilir.

1946 sonrasında **'Milli Şef',** biraz da olayların zorlamasıyla *'çok partili'* parlamenter düzene yöneldiği zaman, bu geçiş süreci, tabii bir süreç olmamıştı: deyim uygun düşerse, denebilir ki, **'sivil olması' gereken demokratik kuruluşların hepsini, iktidar, yani 'siyasi toplum' basbayağı yukardan aşağıya önceki 'rejimin prensipleri dahilinde' kendisi örgütlemişti: yerine iktidara talip olacak, muhalefet partisi de buna dahil!** Nasıl, *'erken'* cumhuriyet döneminde, *'Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'*, ya da *'Serbest Fırka'*, üç aşağı beş yukarı, *'Halk Fırkası'*nın platformu üzerinde görülüyorlarsa, 1950'lerdeki birkaç parti de, **CHP**'nin *'uzantısı'* gibi görünürdü; kadroları, eski **CHP**'lilerden oluştuğu için; isteseler de, başka türlü görünemezlerdi ki! Şimdi anlaşılıyor mu, bizim kuşağın, gelişmiş ülkelerdeki *'partiler yelpazesi'*ne neden gıpta ve hasretle baktığı?

'Aynı davula oynuyorlar'

Demokrasi, *'sosyal sınıf'* gerçeğini *'içerir'*; *'ulusal demokratik devrim'*, burjuvazi'nin –yani başka bir sosyal sınıfın– *'hâkimiyetini devirip'*, onun yerini almak amacıyla yapılıyor. (141/142'nin kulakları çınlasın!) **'Sistem'**in, sosyal sınırları sildiği üçüncü dünya ülkelerinde, çatışma ister istemez, emperyalizm ve onun işbirlikçileri arasında geçer ama; **eğer ülke belirli bir gelişme düzeyine yükselir de, sosyal sınıflar oluşmaya başlarsa, 'demokrasi'nin –yani çok partili parlamenter düzenin– sosyal sınıflara dayanan partiler aracılığıyla işletilmesi zorunludur. Gazi**'nin **Balıkesir** nutkunda, bu gerçek, böylece belirtilmiştir; o zaman, anti-emperyalist savaşın en keskin dönemi, burjuvazi *'kozmopolit ve komprador'* yani *'işbirlikçi'*, **Gazi** bütün halkı bir **'sa'y misak-ı milli'**si çerçevesinde, ona karşı ulusal platformda örgütlüyor; oysa, **iyi kötü yerli burjuvazinin belirdiği dönemde, aynı şeyi yapmak mümkün mü, elbette değil; bırakacaksınız işçi sınıfı kendi partisini kursun, burjuvazi kendi partisini!**

'Sınıf' kavramı, *'Tek Parti, Tek Millet, Tek Şef'* dönemi yöneticilerini dehşete düşürdüğü için, *'dikensiz gül bahçesi yaratmak'* fikri, **Türkiye**'de her zaman geçerli olmuş, bu yüzden de, siyasi partilerimiz amipler gibi bölünerek, birbirinin içinden çıkmıştır; bu elbette, programları, tüzükleri, dünya idrakleri ve yönetim anlayışları birbirinin aynıdır anlamına gelir. **Siz bugün Anavatan Partisi ile Demokratik Sol Parti, Cumhuriyet Halk Partisi ile Doğru Yol Partisi arasında ne fark görüyorsunuz Allah aşkına? Hangisi iktidara gelirse gelsin, aynı davula oynuyorlar; daha da kötüsü, başka davula oynayacak herhangi bir partinin iktidar olasılığı belirirse, bunu önlemek için ellerinden geleni ardlarına koymuyorlar:**

Silahlı Kuvvetlere davetiye çıkarmak dahil!

'İMTİYAZLI' VE 'SINIFLI'...

28 Temmuz 1997

Çok zaman geçti, o Fransız profesörün adını unutmuşum; ama, onunla görüşmek ihtimalinin **Hasan**'ı ne kadar müteheyyiç ettiğini, bal gibi hatırlıyorum. Fransız Kültür Merkezi, zaman zaman yaptığı gibi, bir sosyolog çağırmış, adam, birkaç konferans verip gidecek! **Hasan (Tanrıkut),** *'Türk Tarihinde Sosyal Tabakalaşma'* başlıklı doktora tezini, bu uzmana göstermek, onun fikrini almak istiyor; mavi gözlerinde, gizli bir acı ve kırgınlık, bana dedikleri şunlar: *"...Fransızca bir özet yaptım, sen de bir göz at, ne de olsa senin Fransızcan,* **Paris** *Fransızcası."* O sıralar, ilk **Paris** *'serüveninden'* henüz dönmüşüm: **Suna Pastahanesi**'nde oturup, baş başa, tezin özetini yeniden gözden geçirdik. Camlarda, sicim gibi bir yağmur.

Hasan'ı bu kadar heyecanlandıran olay, Fransız sosyologun, tezin özetini inceledikten sonra, sahibini tebrik etmesiyle sonuçlanmıştı. Böylece, talihsiz dostum, hiç değilse beyhude çalışmadığını bir uzman ağzından işitmiş oluyor; söylemiştim sanırım; **Hasan**'ın tezi, Türk tarihinde *'sosyal sınıfların'* varlığını kanıtlamaya çalıştığı için, **İstanbul Üniversitesi**'nce reddedilmişti; red imzası **Profesör Fındıkoğlu**'nun! Niye mi anlatıyorum bunu; *'sınıf'* kelimesi ve kavramının, ülkemizde, hayli uzun bir zaman ne kadar *'tehlikeli'* olduğunu belirtebilmek için! Türk Ceza Kanunu'nun 141/142. maddeleri, **Demokles**'in kılıcı gibi, Türk fikir hayatının tepesinde asılı duruyordu.

O yüzden, **Gazi**'nin **Balıkesir** konuşmasını okuduğum za-

man, onca şaşırmış olmamın, hiç de garip sayılmaması gerektiğini düşünüyorum.

Hangi konuşması mı?

Üstelik, "Pek tabiidir" demiş...

Doğru, birden çıkaramazsınız; ben de,*'müddet-i hayatımda'*, bu konuşma üzerine yazılmış ne bir yazı okudum, ne bir konuşma dinledim; sanki **Gazi Balıkesir**'de **Paşa Camii**'nin *'minberinden'* halka, 7 Şubat 1923'te, kelimesi kelimesine şu sözleri söylememişti; sanki, hayali geniş birisi, bu sözleri **Mustafa Kemal**'in ağzına sonradan yakıştırmıştı da, uluorta tartışılması yakışık almayacaktı. Oysa, beyaz üstünde siyah, onun sözleri, gözlerimin önünde duruyordu. Şimdi olduğu gibi:

"...şunu arzedeyim ki, memâlik-i sâirede, fırkalar, behemahal iktisadi maksatlar üzerine teessüs etmiş ve etmektedir, çünkü o memleketlerde muhtelif sınıflar vardır; bir sınıfın menfaatini muhafaza için teşekkül eden bir fırkaya mukabil, diğer bir sınıfın menfaatini muhafaza maksadiyle bir fırka teşekkül eder." Asıl müthiş yeri şurası: **"...bu, pek tabiidir!"** (Söylev ve Demeçleri, Cilt II, s. 96/97)

Anlayan anladı elbet, anlamayan için özetlersek, **Gazi** diğer ülkelerde partilerin *'iktisadi maksatlar üzerine'* kurulduklarını söylemekle kalmıyor; bunun oralarda mevcut *'sosyal sınıflar'* yüzünden böyle olduğunu, her sınıfın kendi çıkarlarını savunmak için, başka bir parti kurduğunu söylüyor; daha da güzeli, bunu son derece *'tabii'* buluyor. *'Siyasi parti'* kurumunun, handiyse *'Marksist'* bir açıklaması!..

Aslında onun **'dokuz umde'** esası üzerine *'Halk Fırkası'*nı, bir **'sa'y (emek) misak-ı milli'si'** mahiyet ve şeklinde örgütlemek üzere olduğu o günlerde, bu sözler **Türkiye**'de *'keyfiyet'*in aynı olmadığını belirtmek için söyleniyor. **Balıkesir** konuşmasının sonrasında, **Gazi, daha çok anti-emperyalist ve 'mazlum millet'çi bir Sultan Galiyef 'söylemi' içindedir;** memleketi-

mizde, gerçek manada çıkarları birbirine karşıt *'sınıflar olmadığını'* öne sürer; *'ecnebinin'* sömürdüğü, *'zavallı bir halk'* olduğumuz fikrindedir, ancak el ele, omuz omuza verirsek kalkınabiliriz vs. **Anadolu İhtilali ve İnkılabı,** bu *'ilerici'* tezden, 141/142'nin düpedüz *'faşist'* idrakine nasıl vâsıl oldu? Sorunun cevabı, **Anadolu İhtilali**'nin *'totaliterliğe'* nasıl yozlaştığının, hazin bir hikâyesidir: anti-emperyalist *'mazlum millet'* idraki gitmiş, faşizan *'korporasyonculuk'* onun yerini almıştır.

Halbuki **Gazi,** ilk *'tespitinde'* de, sonraki *'izahında'* da, ne kadar haklıydı!

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra...

Demiştim ya, *'çoğulcu demokrasi'* demek, bir ülkede birden fazla *'sosyal sınıf'* demektir. **Gazi**'nin, her sınıfın bir parti şeklinde örgütlendiği, çıkarlarını böyle savunduğu tezi, gerçeğin ta kendisidir de, ne hikmetse, **Türkiye**'yi *'çoğulcu demokrasiye'* taşıyan *'Milli Şef'* bunu böyle almamış, 1946'dan itibaren *'sınıf esası üzerine cemiyet kurulmasına'* izin verdiği halde, bu *'cemiyetlerin'* birer siyasi parti şeklinde faaliyet göstermelerini, derhal 141/142. maddelerin kapsamı içinde görmüştür.

Oysa Türkiye, İkinci Dünya Savaşı yılları içinde, o eski 'yekpare' ve 'bütünüyle sömürülen' toplum olmaktan çıkmış, 'seçkinleri', 'hacıağaları', 'karaborsa zenginleri' ile, açık ve seçik bir 'sınıflı topluma' dönüşmüştü. Başka türlü söylersek, eski 'totaliterlik' düzenine göre dikilmiş gömlek, bu topluma artık dar geliyor, oysa iktidar denkleminin değişmemesi için (bürokrasi+burjuvazi=iktidar) 'tek parti' mevzuatı aynen uygulanıyordu. Günümüzde, hukuken o mantık ve idrak artık işlemiyorsa da, zihinlerde işlemiyor diyebilir misiniz?

Söyleyeli, şurada kaç gün oluyor: *'Devlet İstatistik Enstitüsü'*nün verilerine göre, **Türkiye**'de nüfusun yüzde 5.1'i (3.500.000 kişi) yılda kafa başına 22.344 dolar kazanmaktadır;

12.500 kişi dolar milyoneridir; 2.000 ailenin toplam serveti, 6 katrilyon lira! Milli gelirde, emek karşılığı olan gelir ancak yüzde 30; buna mukabil, geriye kalan yüzde 70'lik bölüm, kâr, faiz ve rant geliri: daha da ilginci, bu gelirler vergilendirilmiyor; **"...ama iş burada bitmiyor, devlet emek sahiplerinden, müteşebbislerden vergi olarak aldığı her yüz liranın seksen lirasını, vakit geçirmeden, hemen, peşin peşin götürüp, hiç vergi vermeyen bono ve tahvil sahiplerine faiz olarak hediye ediyor."** (Sabah, 29 Ağustos 1996)

Neyi gösterir bu? **Türkiye**'nin çoktan *'sınıflı'* bir toplum olduğunu mu? *'Sınıflı'* bir toplumda, *'çoğulcu bir demokrasi'*yse, ancak, **Gazi**'nin dediği ve çok da tabii bulduğu gibi, her sınıfın kendi çıkarlarını savunacağı siyasi partilerin iktidara oynayabilmesiyle mümkün olabilir; **Türkiye Cumhuriyeti**'nin, daha *'Demokrat Parti'*nin kurulduğu yıllardan başlayarak, sorunu böyle koyması gerekirdi; eğer rejim iddia edildiği gibi **Kemalist** ise, **Kemalizm**'in sorunu koyuşu böyle, oysa, öyle mi yapmışlardır? Öyle mi yapıyorlar? Bunun cevabı için, bir ülkemizde varlıklı kesimlerin çıkarlarını savunan siyasi partilerin haline bakınız, bir de varlıksız kesimlerin çıkarlarını savunmaya *'cür'et eden'* partilerin haline! Göreceğiniz *'manzara'* ne kadar yanlış yaşadığımızın hazin bir tablosudur.

'MÜDAFAA-İ HUKUK', KALDIĞI YERDEN!..

30 Temmuz 1997

Sahi yahu!.. Ülkemizde, bir büyük kulüp *'taraftarı'* ile, bir büyük parti *'taraftarı'* arasında, ne fark vardır?

İkisi de ateşli, ikisi de *'takımına/partisine'* laf söyletmez; ikisi de *'yıldızlarına/liderlerine'* körü körüne bağlı; gerekirse onun için elini ateşe sokabilir. Benzerlik o mertebededir ki, nasıl *'hasta'* bir *'Beşiktaşlı'* takımını ezbere bilir, ama hangi tüzükle, nelere dayanılarak, nasıl yönetildiğini bilmezse; çokluk, bizdeki *'hızlı'* partili de, partisinin önde gelen liderlerini bilir, ama siyasi platformunu, hangi siyasi ilkelere bağlı olduğunu, öteki partilerden neden dolayı *'farklı'* olduğunu bilmez; ikisi de, *'gönül adamı'*dır bunların, *'bağlılıkları'* –belki *'bağımlılıkları'* demek lazım– duygusaldır; o çok sevdiğim tabirle söylersek, ikisi de *'inanç'*a dayanırlar, *'bilinç'*e değil!

O zalim oyunu hâlâ oynarım: höt höt öten, fazla *'fanatik'* bir partili yakaladınız mı; damdan düşercesine soracaksınız: *"...tam olarak partinizin ekonomik düzeyde, filan partiden farkı nedir?"*; ya da, *"...Atatürk İlkeleri dilinizden düşmüyor, partinizin şu ya da bu politikasını, o ilkelerle nasıl bağdaştırabiliyorsunuz?"* Alacağınız cevap, ya bir *'laf salatası'* olacaktır; ya da ham hum şaralop!

50'li yıllar olabilir mi? Bir tarihte, partilerimizden birinin genel sekreteri **Ege** gezisine çıkmıştı; **İzmir'**e uğradı; ayaküstü cevap versin diye, beş soru hazırlayıp *'görevli' 'muhabir'*le göndermiştim; (sıcak müthiş, güneş ışığı, erimiş cam gibi asfaltların üzerine yığılıyor, ışımadan gözlerimiz kararmış) o, soruları okur okumaz, bunlara *'ayaküstü cevap verilemeyeceğini'* söylemiş; cevap-

ları, ancak ertesi gün gazeteye iletebilmişti; çünkü sorun gündelik politika düzeyinde konmamış, *'ilkeler'* tartışmaya alınmıştı; yaptığı işi o kadar önemsedi ki, *'Demokrat İzmir'*de çıkmasıyla yetinemedi, aynı cevapları parti organında da yayımlattı.

Alt tarafı, *'inancı'* değil, *'bilinci'* zorlayan sorulardı bunlar!

Farkları nedir, kim biliyor?

Acaba *'çetelesini'* tutan olmuş mudur? *'Vatana ihanet', 'rejimi yıkmak', 'düzeni bozmak'* gibi tüyler ürpertici suçlardan, ülkemizde kaç siyasi parti kapatıldı? Eminim, iki elin parmaklarını aşacaktır; kendi hesabıma, bir çırpıda dört beş *'sosyalist'* parti sayabilirim. Demokrasinin istediğimiz kıvama gelemeyişinde, bunun hiç mi dahli yok? Ya da bütün siyasi partilerin, iki damla su gibi birbirine benzer olmasında! Allah aşkına, elinizi kalbinize koyunuz; söyleyiniz: Biri sözde *'sağcı'* öteki *'sözde'* solcudur ya, **Ecevit**'in **Demokratik Sol Partisi**'yle, **Mesut Yılmaz**'ın **Anavatan Partisi** arasında, ne gibi *'çarpıcı'* fark vardır? Ya da **CHP** ile **DYP** arasında?

Yahu, bunların hepsi **'soğuk savaş'** *'partileri'* değil midir? Hepsi yıllar yılı, **Amerika**'nın *'davuluna'* oynamamışlar mıdır? Şimdi de –koşullar ne olursa olsun– **Yeni Dünya Düzeni**'nin birer parçası, **'küreselleşme**'nin ve **'özelleştirme**'nin uygulama aracı olarak *'işlemiyorlar mı?'* **Daha da ilginci, bu 'ortaklaşa' niteliklerini reddeden bir siyasi parti ortaya çıkacak olursa; hepsinin 'görüşü', o partinin 'düzene aykırı', dolayısıyla 'tehlikeli' olduğunda birleşmez mi?** Yok canım, **Refah Partisi**'nden söz etmiyorum; benim *'hicranım'*, hâlâ birer *'öcü'*, vatan için birer *'tehlike'* gibi gösterilmek istenen, sosyalist ve komünist partilerdir. Peki, neden böyle oluyor?

Sanırım bu 'muammanın' ipucu, Türkiye'nin 'sınıfsal' tablosunda yatıyor; iktidar, 'tek parti cumhuriyeti'nden bu yana, yönetimde hangi parti olursa olsun, 'bürokrasi-burjuvazi' için işlenmiştir; o kadar böyledir ki bu, media,

sendikalar, meslek kuruluşları ve benzeri demokratik örgütler bile –gerçekte o sınıfsal yapının, 'siyasi toplum'u tarafından gerçekleştirildikleri için– bu işleyişe itiraz etmez; ya da itirazlarını 'havanda su dövmekten' asla ileri götürmezler.

Bir başka **İzmir** hatırası; yine o kirpiklerinizi terden birbirine yapıştıran sıcak, avuçlarımızın izi, yazı masalarının kristallerinde kalıyor: **Efes Oteli**'nin lobisi, görgüsüz turistler, *'hatırlı'* İstanbul *'müşterileri'*!.. **12 Mart Muhtırası**'ndan sonra, ülkenin ümit bağladığı bir parti lideriyle, başbaşa konuşuyoruz: **Ona, 'demokratik' itiraz ve muhalefetin, rakibi saydığı öteki partinin lideriyle bir 'demokrasi cephesi' kurmak; ona paralel, yurt çapında 'süresiz' genel grev uygulamakla gerçekleştirilebileceğini söylüyorum. Yüzündeki hayreti, hiç unutmam! Hem şaşırmış, hem de basbayağı irkilmişti. Demokrat bir ülkede 'âdiyattan' sayılması icabeden bu siyasi eylem programını 'dehşet verici' buluyordu. O, 'bir dergi çıkarmak'tan yanaydı, 'aylık bir dergi!'**

Oysa ihtiyacımız, bu 'demokrasi anlayışının' –yoksa *'anlamayışının'* mı demeliydim– değişmesidir!

'Soğuk savaş'tan 'sabıkalı'...

Şu anda **Türkiye**'de kaç sosyalist parti var, kim biliyor? İyi kötü kendi yağlarında kavruluyor, mahkemeler, sorgular, suçlamalar arasında varlıklarını sürdürmeye çabalıyorlar? Hepsinin, en azından çoğunun *'ideolojisi'* işçi sınıfının *'ideolojisi'*dir, çoğu, gücünü *'emekçiden'* aldığını söyler; **40 karanlığından beri, ciddi bir işçi kuruluşunun sosyalist partilere el uzattığını, onlarla güçbirliği yaptığını görmedim; öteki partilerle gizli işbirliğine girer, 'askeri müdahaleler'de cuntayı ilk kutlayan taraf olurlar.** Peki **DİSK** ve **TİP** diyeceksiniz. Tek sağlıklı gelişme oydu, onun da **Genel-İş** *'operasyonu'* ile nasıl, **CHP**'ye kaydırıldığını, unutmuş olamazsınız!

Bu bakımdan, Türkiye'de 'sosyal sınıfların mevcudiyeti', bugün eğer Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verdiği rakamlarla bile kanıtlanabilecek bir 'netliğe' kavuşmuşsa, artık 'siyasi partiler'in 'sosyal ve siyasal' köken ve projeksiyonlarının, 'sınıfsal' 'doğrultuda' olması kimseyi şaşırtmamalı, bunun 'demokrasinin' olmazsa olmaz bir koşulu olduğu, herkesin kafasına yatmalıdır.

Türkiye'de iktidara oynayan partilerin hepsi, **'soğuk savaş**'tan sabıkalı; **DİE**'nin saptadığı –o kafa başına geliri 5 bin dolarla 25 bin dolar arasında değişen– yüzde yirmilik nüfusun *'temsilcileri'!* **Türkiye'nin geleceği, ancak onların karşısına, geriye kalan yüzde seksenin çıkarlarını savunabilecek yeni bir kuruluş çıkarmakla 'demokrasiye' dönüştürülebilir;** demek ki iş, işçi konfederasyonları, sosyalist partiler, esnaf ve köylü kuruluşları, kadın dernekleri, öğrenciler; bir de –halkımızın tarihi refleks yeteneğinin işareti sayabileceğimiz– **ADD** gibi, **Kuva-yı Milliye Kurultayı** gibi örgütlerin üzerinde birleşeceği, **Müdafaa-i Hukuk** platformunda bir *'Halk Cephesi'*ne kalıyor.

Gazi de böyle düşünmemiş miydi?

ağustos '97

türkiye'nin
'öncelik hakları...'

BU 'SORUNLAR' TARTIŞILMALI!..

1 Ağustos 1997

Yanlış hatırlamıyorsam, bir ajans bülteninin *'ecnebi basın özetleri'*nde okumuştum; epeyce oluyor, o sıralar, **Yunanistan**'la aramız yine gergin, bilinmez hangi **NATO** toplantısından sonra, galiba **Brüksel**'de Yunanlı gazeteciler, bir **Amerikalı** generale soruyorlar: **"...Türkiye ile Yunanistan 'sıcak' savaşa girerse, sizce netice ne olur?"** Amerikalı generalin cevabı aynen şuydu: **"Türk Silahlı Kuvvetleri, Yunanistan'ı kahvaltıda yer, üstelik geğirmez bile!"**

Le Figaro, Fransız basınının *'muhafazakâr demokrat'* kesiminden eski ve ünlü bir gazete; **Refahyol** bunalımı sırasında, **Türkiye** –bu vesileyle Türk Silahlı Kuvvetleri– **Avrupa**'nın gündemine girmişti ya; bu gazetede bir *'değerlendirme'* yazısı çıktı, yukardaki *'gözlemi'*, bana hatırlatan, orada karşılaştığım, benzer bir *'değerlendirme'*; **Claude Lorieux** diyor ki:

"...Türk Silahlı Kuvvetleri 600 bin kişilik mükemmel düzene sahip bir ordu. Batılı bir askeri uzmana göre, eğer Suriye, bu güce sataşırsa, ağzı burnu dağılır; Yunanlılar sataşırsa, durumları daha da kötü olur; hele Bulgarlar sataşırsa, tamamen perişan olurlar. İstanbul'daki 'Askeri Müze'nin 'Hatıralar' duvarına, Attilâ'nın adı beyhude yazılmadı..." (Le Figaro, 2 Temmuz 1997)

Ülkemizde halkın Silahlı Kuvvetlere olan güven ve sevgisini, elbette *'ecnebi'*den öğrenecek değiliz; yıllardır, yaptırılan bütün kamuoyu araştırmaları, aynı sonucu verirler, **Le Figaro** da, bu-

nun altını çizmiş; ayrıca, bir süre önce ucundan kıyısından ilişiğim bir başka *'gerçeği'* de *'atlamıyor'*:

"...subay olmak, hele hele paşa olmak, pek çok Türk gencinin ortak rüyası. Aristokrat sınıfın olmadığı bu ülkede, askerlik mesleği bir sosyal yükselme yolu. Örneğin Genelkurmay Başkanı Karadayı, bir çiftçi çocuğu..." (Le Figaro, 2 Temmuz 1997)

İşaret etmeye çalıştığım da bu değil miydi? Türk ordusu bir 'Halk Ordusu'dur, çünkü bir kere **Kuva-yı Milliye** kökenlidir; ikincisi, **Tanzimat**'tan bu yana, Türk burjuvazisi – *'kompradorluğu'* yani *'kozmopolitliği'* ağır bastığından, askerlik mesleğine itibar etmemiş, bu yüzden de, Silahlı Kuvvetlerin yüksek kumanda kademesinde, daima *'halk çocukları'* bulunmuştur. Belki **Gazi Mustafa Kemal**'e, dolayısıyla, *'laik ve demokratik'* Türkiye'ye bağlılık, bundan ileri geliyor.

İyi de, insana sormazlar mı? Türk demokrasisinde *'laikliği savunmak'*, *'seçkin bir mutlu azınlığın'* temsilcisi *'siyasi partiler'*in, *'iktidar olmasını'* ya da *'iktidarda kalmasını'* sağlamak mıdır? **Türkiye, hiç değilse, 'Sovyet tehdidi'nden kurtulduktan sonra; cumhuriyeti korumanın, kafa başına yıllık geliri beş bin dolarla yirmi beş bin dolar arasında olan –üstelik Türk Silahlı Kuvvetleri'nde 'zabit olmayı', ne dün, ne de bugün düşünen– o yüzde 20'lik 'mutlu azınlığın'; iktidarını korumak demek olmadığını** düşünmemeli midir?

Kim çıkıp da **Mustafa Kemal**'in *'savunma anlayışı'* buydu diyebilir?

Gazi'nin 'dış politikası' neydi?..

İnanılmaz şeyler söylüyorlar, kulaklarınızla duyuyorsunuz. Bir ay oldu mu? *'Yetkili'* bir ağız, **Türkiye Cumhuriyeti**'nin, kurulduğundan beri, **'Avrupa'ya katılmayı amaç edindiğini'** söyledi. Lütfen, peçetelerle havluları, birbirine karıştırmayalım! **Türkiye Cumhuriyeti**'nin amaç edindiği *'çağdaş uygarlık düzeyine*

ulaşmaktır'; eğer, bu düzey **Avrupa**'daysa, elbette **Avrupa**'nın *'düzeyini yakalamaya'* çabalayacağız: başka yerdeyse –ki hanidir öyledir– bu takdirde, **Türkiye**'nin amacı, o yerdeki *'düzeyi yakalamak'* olacaktır. Bu bir!

Diyelim ki o *'zat-ı muhteremin'* dili sürçtü, aslında, **Türkiye**'nin *'dış politikasının amacı'* diyecekti de, yanlışlıkla **'Türkiye Cumhuriyeti**'nin amacı dedi: *'beyanat'* yine doğru olmaz ki! Yaşayanlar henüz ölmedi, tanıklık edebilir: **Gazi**'nin Cumhuriyeti döneminde, **Türkiye**'nin *'dış politikası'* **Batı** ekseninde bir *'dış politika'* sayılamazdı; o ölünceye kadar, **Türkiye**'nin **Batılı** hiçbir ülkeyle *'ittifak bağlantısı'* yoktu; Türk dış politikası, şu üç eksen üzerine bina edilmişti: **1/ Balkan Antantı (Türkiye, böylece Balkanlar'daki eski Osmanlı topraklarını kontrol ediyordu); 2/ Saadâbâd Paktı (Türkiye, böylece Irak, İran ve çevresindeki, sömürge, yarı sömürge, gizli sömürge ülkeleri kontrol ediyordu); 3/ SSCB dostluğu ve işbirliği (Türkiye, böylece Batı'nın iki yüzyıldır kışkırttığı Türk-Rus düşmanlığını, yok ediyordu).**

Avrupa ile *'bütünleşmek'* amacındaki *'dış politika'*, böyle mi olur? Tam tersine: **Gazi Mustafa Kemal, 'sistem**'e karşı, **Türkiye**'yi *'yukardan ve cenahlardan emniyete alacak'*, net bir **'Avrasya Politikası'** tasarlamış ve uygulamıştı; o dönemde **Ankara,** bu sayede, ona hiç de iyi gözle bakmayan **Batı Avrupa** ülkeleriyle –**Musul, Hatay** ve **Oniki Ada** yüzünden– rahatlıkla uyuşmazlığa girebilmiş; *'ültimatomlarını'* gözünü kırpmadan reddetmiş, *'tam bağımsızlığın'* gücünü kullanarak, **İngiltere** Kralı'nı *'ayağına getirebilmiş'*tir!

Yeni bir 'durum muhakemesi'...

Bu bakımdan, **'Batı**'nın Deli Gömleği'ni giydikten sonra, **Ankara**'ya, son derece çıkarınaymış gibi, *'kabul ettirilen'* iç ve dış politika *'amaçları'*; gerçekte **Türkiye**'nin değil, **'sistem**'in *'savunma anlayışına'* göre şekilleniyordu; o sebeptendir ki, çeyrek yüz-

yıl içinde, **Türkiye,** bütün komşularıyla uyuşmazlık halinde olan, bir ülkeye dönüşmüştür.

Peki, **Mustafa Kemal**'in *'Ulusal Savunma Anlayışı'* neydi? Meraklısı bilecektir. 70'li yılların dağdağalı günlerinde, sorunu enine boyuna tartışmıştım (Bkz: *'Hangi Atatürk'*, 3. basım, s. 183/233, Bilgi Yayınevi). Artık *'Sovyet Faktörü'* etkisini kaybetti, **Kafkasya, Balkanlar, Ortaasya** çok farklı *'stratejik değerler'* taşıyor; **'sistem'** kendi içinde çelişiktir. **Avrupa, Uzakdoğu, ABD** çelişkisi, çok açık; bu yüzden, **Türkiye**'nin *'savunma anlayışı'*nda da, **Müdafaa-i Hukuk Doktrini**'ne dönmesinde, günümüzün şartlarına göre, *'yeni bir durum muhakemesi'* yapmasında, *'esaslı'* fayda vardır.

Kimbilir? Belki *'yapmıştır'* bile!

TÜRKİYE'NİN 'ÖNCELİK HAKLARI'...

4 Ağustos 1997

Mr. Hyde'ı kim hatırlamaz? *'İngiliz Basın Servisi'*nde görevli olduğu halde, o kadar iyi Türkçe konuşur, o kadar bizim ve bizden görünürdü ki; onunla oturup, pekâlâ, iyi hizmetçinin **Azdavay**'dan mı, yoksa **Sivas**'tan mı çıktığını, konuşabilirdiniz; şöyle baktığınızda, **Oxford** İngilizcesi konuşan bir **gentlaman**'den ziyade, yeni emekli olmuş **Nevşehirli** bir başöğretmene benzerdi. İşte bu **Mr. Hyde, 12 Mart** sonrası **İzmir** gazeteciliğimde, bana dadanmıştı; vırt zırt çıkar gelirdi. **Türkiye, Türkiye**'nin **Ortadoğu**'daki misyonu ve tarihi rolü üzerinde konuşurduk; onun açısından, az bulunur bir aydın türünü temsil ettiğimi sanıyorum, hele tartışma bu *'hassas'* konulara kaydığı zaman!

Sebebi de şu: **'Batılı** gözünde, **Türkiye,** ya onların *'nüfuz politikalarının'* bölgedeki *'taşeronu'* görevine layıktır; bu görevi, *'sadakatla'* başardığı ölçüde, *'kıymetlendirilir;'* ya da, üstünden bin yıl geçtiği halde, **Avrupa**'da söz sahibi olmasını, hâlâ hazmedemediği *'barbar'*dır ki, *'küçük düşürülmek'* için, ne lazımsa yapılması gerekir. İşin tuhafı, bu **'Batılı'** saplantılar, sandığımız gibi münhasıran **'Tanzimat'** ya da **'Meşrutiyet'** aydınlarımızda görülmekle kalmaz; **'Cumhuriyet'** dönemi aydınlarında da, bilhassa 50'li yıllardan sonra, bol bol rastlanır bir özelliktir. Anlaşılan **Mr. Hyde,** çevresinde böylelerine o kadar bol rastlamıştı ki, ben gerçekten *'anka kuşu'* cinsinden bir *'istisna'* teşkil ediyordum; merakını celbedişim bundan doğuyordu.

Çünkü efendim...

Kafaları kesinlikle almaz!..

Fakat, daha önce Cumhuriyet **Türkiye**'sini nerede ve nasıl *'değerlendirdiğime'* bir göz atmalıyız.

Türkiye'nin hedefi bellidir: *'muassır medeniyet seviyesine ulaşmak!'* Bunun anlamı şu: **Türkiye, teknolojisini kendisi yaratabilen, yani nükleer, sibernetik, genetik alanında 'özgünleşmiş', bir sanayi devleti ve sanayi toplumu! Buysa, 21. yüzyılda ordusunu, donanmasını, hava kuvvetlerini kendisi örgütleyip donatabilen, aşağı yukarı yüz milyonluk bir ülke demektir; böyle bir ülkenin, bölgede çok önemli bir 'istikrar unsuru' olacağı besbellidir de, tarihinden müdevver bazı hakları ve görevleri olacağı da doğrudur.**

Sanırım zurna burada zırt diyordu. **Mr. Hyde**'ın *'havsalası'* **Türkiye**'nin **Ortadoğu**'da, **Balkanlar**'da ya da **Kafkaslar**'da bazı *'hak ve görevleri'* olabileceğini almıyordu. Ona göre, o tarihte *'Sovyet nüfuz sahası'* olan bu coğrafya, ancak **ABD**'nin ya da **İngiltere**'nin *'hak ve görev sahibi'* olabileceği bir coğrafya idi. Gülerek derdim ki, **"...bu değerlendirme tarzı, gerçekte, 19. yüzyıl sonundaki 'düvel-i muazzama'nın 'değerlendirme tarzı'dır; neticesi Sevres Anlaşması'dır. Türkiye Cumhuriyeti Sevres Anlaşması'nı yok sayarak, böyle bir mantığı kabul etmeyeceğini kanıtlamadı mı?"**

Hele, bu konuda Türkiye ile İngiltere, Fransa vb. ülkeleri mukayese edişim, yaşlı İngilizi besbelli çileden çıkarıyordu; çünkü diyordum ki ben, İngiltere, Fransa, ya da Rusya nasıl büyük birer imparatorluksa, Osmanlı da öyle büyük bir imparatorluktu; 20. yüzyıl görünüşte bu imparatorlukları tasfiye etmiş, çoğu eski sömürge olan ülkeler, bugün *'bağımsızlığa'* kavuşmuştur; çok güzel, çok iyi; gel gör ki, **eski metropollerin, yani mesela Hindistan ve Pakistan'da İngiltere'nin, Senegal ya da Fas'ta Fransa'nın ekonomik ve kültürel nüfuzu sürmekte, uluslararası uyuşmazlıklarda onların çıkarlarına 'öncelik' tanınmaktadır; eski Fransız Kongosu'nda bir kargaşalık çıktı**

mı, bakıyorsunuz Fransız Ordusu müdahale edebiliyor; Belçika Kongosu'ndaki olayları 'yatıştıran' daima Belçika Silahlı Kuvvetleri'dir; böylelikle, hem ekonomik hem de kültürel çıkarlarını korumuş oluyorlar, öncelik haklarını kullanıyorlar.

İyi de, böyle bir jesti Türk Silahlı Kuvvetleri, sözgelişi Kıbrıs'ta yaptığı zaman, neden bütün dünya ayağa kalkıyor; yaptığımız aynı şey değil mi? Kıbrıs, yüzyıllarca Osmanlı toprağı olmadı mı? Türkiye'nin Kıbrıs'ta –yalnız Kıbrıs'ta mı, bütün Balkanlar'da, Ortadoğu'da, Arabistan Yarımadası'nda, Kafkaslar'da– kültürel ve ekonomik açıdan, benzer bir 'önceliği' olmamalı mıdır? İngiltere ya da Fransa, Birinci Dünya Savaşı'na nasıl 'düvel-i muazzama'dan birisi olarak girdiyse, biz de öyle 'düvel-i muazzama'dan birisi olarak girdik; neden onlara şapur şupur da, Türkiye'ye yarabbi şükür?

Batılı bir aydının, istediği kadar liberal ve insan hakları yandaşı olsun, asla kabul edemeyeceği sav budur; kafası öyle bir *'çifte standart'* içindedir ki, **Batılı** ülkelere, dünyanın her yerinde tanıdığı ve tabii saydığı *'öncelik haklarını'*, **Türkiye**'ye asla tanımak istemez; istemez de laf mı, bu onu isyan ettirir! Oysa **Türkiye Cumhuriyeti,** bu konuda onlardan çok daha medeni bir tavır içindedir. Onlar, imparatorluğunu kaybederken, bizim gibi bir *'Misak-ı Milli'* ilan etmemiş, eski topraklarından vazgeçtiğini açıklamamıştır; Türkiye, hem bunu söylemiş, hem de sözünü tutuyor; imparatorluk talebimiz yok, yayılmacı değiliz; ne var ki, **eski imparatorluk toprakları üzerindeki onlarca ülkede, kültürel ve ekonomik sahada birçok sorunumuz var, elbette 'önceliğimiz' de olmalıdır.**

Her şey 'küreselleştirilebilir', ama...

60'lı yıllarda, bu söylediklerim **Mr. Hyde**'a, besbelli hayali geniş bir şairin *'fantezileri'* gibi geliyordu; oysa *'tespit'*in ne kadar

gerçekçi olduğunu, sonraki çeyrek yüzyıl kanıtladı: **Sovyetler**'in ve **Yugoslavya**'nın *'dağılışı'* neyi göstermiştir? Neden **Balkan** ülkeleri, *'Sovyet sultası'* kalkar kalkmaz, gözlerini, **Batılı** başkentlere değil de, **Türkiye**'ye çevirdiler? Bu kendiliğindenlik, tarihi *'öncelik'* hakkının *'somut'* kanıtı değil mi? **Türkiye Cumhuriyeti**'nin yöneticileri, yarım yüzyıldır *'taşeronluğu'* huy edindiklerinden, yeterince yararlanamıyorlar, o başka! Türk Silahlı Kuvvetleri'nin *'savunma anlayışı'* da, *'ulusal'* olmaktan çok; **NATO**'nun –yani **Batılı** ülkelerin, yani **'sistem**'in– *'çıkarlarına'* göre *'ayarlandığı için'*, *'öncelik haklarımızı'* gerektiği gibi savunmamızı güçleştiriyor, o da başka!

'Soğuk savaş', Türkiye'ye sanıldığından da pahalıya oturmuştur.

Ödenilen bedelin ne kadar yüksek olduğunu, siyasetçilerimiz de, stratejistlerimiz de, *'tam bağımsız'* düşünmeye başladıkları zaman, çok daha iyi anlayacaklardır. Bunun ilk işaretleri, **Kıbrıs** dolayısıyla, daha o zaman belirmişti: *'Kendi uçağını kendin yap!'* kampanyası, neyi ifade ediyordu sanıyorsunuz? **NATO**'dan *'müttefikimiz'* **ABD**'nin, Türkiye'ye *'silah ambargosu'* koymuş olmasının manası nedir? Eğer bugün, parasını tıkır tıkır ödediğimiz savaş araçlarını (gemi, helikopter vs.), bize teslim etmiyorlarsa; bu, *'savunma anlayışımızı'* iyice gözden geçirmemiz gerektiğini göstermez de, neyi gösterir?

Ben size bir şey söyleyeyim mi? **Her şeyi 'özelleştirebilir', belki her şeyi 'küreselleştirebilirsiniz': bağımsız bir ülkenin savunmasını, 'asla'!**

GAZİ'NİN 'ULUSAL SAVUNMA' ANLAYIŞI

6 Ağustos 1997

General de Gaulle, Atlantik Paktı'na olduğu kadar, **NATO**'ya da *'yan oturmuş*'tur; *'müttefiki'* olduğu halde, ne **İngiltere**'ye güvenirdi, ne de **Amerika**'ya: Savaş boyunca, **Fransa**'nın *'ulusal çıkarları*'nı savunurken, **Churchill** ve **Roosewelt**'le nasıl becelleştiğini, *'Hatırlar*'ında anlatmıştır; onlar da, söylediklerini doğruluyor: **de Gaulle,** onlar için, daima *'zor'* bir müttefik olmuş!

Fransa'nın –aynı **de Gaulle**'cü mantıkla– Silahlı Kuvvetleri'ni, **NATO** kumandasına *'entegre etmekten'* nasıl çekildiğini, işitmiş olmalısınız; **Fransa** günümüzde de, yaygın *'küreselleşme'* ve *'özelleştirme'* baskısına rağmen, savunmasını ve kültürünü *'ulusal çıkarlarına'* bağlı tutmakta ısrarlı ve kararlıdır; çünkü savunma ve kültür, hükümette *'bakanlıkları' 'milli'* sıfatını taşıyan iki *'müstesna'* bakanlık olarak kalmaz; mahiyeti, teşkilatı, kadroları ve uygulaması *'milli'* olması zorunlu olan, iki yönetim alanıdır: *'ulusal savunma*'yı, nasıl *'küreselleştirebilir',* nasıl *'ecnebiye'* emanet edersiniz?

General de Gaulle –ki 20. yüzyılın birkaç önemli liderinden birisidir– *'ittifak*'la *'ulusal çıkarı'* dikkatle ayırmasını bilmiş, ikincisini daima birincisinin üstünde tutmuştur.

'Her şeyden önce kendi kuvvetimize...'

Gazi Mustafa Kemal de, soruna böyle bakmıştı: *'ecnebi*'nin Silahlı Kuvvetlere burnunu sokmasına hep karşı çıkmıştır. İlk dün-

ya savaşında, **Enver Paşa**'nın Osmanlı Ordusu'nu **Kaiser**'in emrine verdiği malum; **Gazi**'nin Alman generalleriyle dalaşması ünlüdür, onu görevden alırlar; bunu, zamanın Hariciye Nazırı ile görüşürken, demiştir ki:

"...bana bir şey önerdiniz ki, ben onu yapamam. Başkumandanlık Vekâleti'ne (Enver Paşa'ya) **ve onun Genelkurmayı'na başvurmak ve tereddüt gidermek! Beyefendi, farkında değil misiniz ki, artık bu memlekette ulusal bir genelkurmay heyeti yoktur. Bir Alman Genelkurmayı vardır, o Alman Genelkurmayı ki, ilk iş olarak benim gibi dik kafalı bir askeri ordudan çıkarmak kararı verdi. Beni o heyete mi gönderiyorsunuz?"** (*'Hangi Atatürk'*, s. 183 ve sonrası, 3. basım, Bilgi Yayınevi, 1996)

Belki de bu yüzden **'Müdafaa-i Hukuk Doktrini'**, yeni **Türkiye**'nin kuruluş felsefesini *'Milli Siyasete'* bağlamıştı; bunu, *'Nutuk*'ta (s. 276) şöyle açıklıyor:

"...milletimizin kuvvetli, mes'ut ve müstakar yaşayabilmesi için, devletin tamamiyle milli bir siyaset takip etmesi ve bu siyasetin iç teşkilatımıza tamamiyle uygun olması ve ona dayanması lazımdır. 'Milli Siyaset' dediğim zaman, kasdettiğim mana şudur: milli sınırlarımız içinde, (buraya dikkat) **her şeyden önce kendi kuvvetlerimize dayanarak varlığımızı koruyup, memleketin dahili saadetine ve imarına çalışmak".**

Elbette fark ettiniz, *'her şeyden önce kendi kuvvetimize dayanmak*'tan söz ediyor, onu bu düşünceye getiren, **TBMM** Silahlı Kuvvetleri'nin *'Kuva-yı Milliye*'den itibaren, bir *'Halk Ordusu'* karakterinde oluşmuş olması mıdır? Bu oluşmayı, bence, *'Ulusal Savunma Anlayışını'* ifade ettiği metinde pek güzel anlatıyor:

"...İstanbul'da hükümet merkezi vardı ve bütün kuvvetler oraya bağlanmıştı. Hükümet merkezi düşmanların kuvvetli çemberi içindeydi; vatanı savunacak, milletin ve devletin bağımsızlığını savunacak bütün güçlere emrediyorlardı; böyle verilen emirlerle, milletin vasıtaları ve devlet, asıl görevini yerine getiremiyordu. (Buraya dikkat)

Bu savunma vasıtalarının başında gelen ordu, kuşkusuz, asıl görevini yerine getiremiyordu. İşte bunun içindir ki vatanı savunma ve korumadan ibaret olan asıl görev, doğrudan doğruya milletin kendisine (yani halka) **yönelmiş oluyordu. Millet orduya, kendi içinden teslim ettiği fertlerini, düşman saldırısına uğrayan bölgelerin savunmasına, düşman saldırısına uğrayan kardeşlerinin hayatlarının savunmasına memur etmeye mecbur olmuştu; işte buna Kuva-yı Milliye** *('Milli Kuvvetler', 'Ulusal Güç')* **diyoruz, bütün kâinat da böyle diyor...**" (Mayıs 1920)

Mustafa Kemal'in *'savunma anlayışı'* milletin bağımsızlığını kendi kuvvetiyle savunması ilkesine bağlı, bu son derece açık!

Açık olan bir şey daha var...

Açık olan bir şey daha var, o *'kuvvetleri'* siyasi düzeyde başka bir örgüte bağlı, *'onun içinde'* saymasıdır ki, o örgüt de bir halk örgütüdür –daha da önemlisi– *'sivil'*dir. Dedikleri şunlar:

"**...milletin birliğini yaratan ve İstanbul'un içinde bulunduğu şartlara rağmen, bu birliği dahilde ve hariçte göstermeye yönelik bir amaçla yapılan örgütlenme, yalnız Kuva-yı Milliye efradından ibaret değildir. Tam tersine, bütün memlekette, memleketin en uzak köşelerinde bile meydana gelmiş, doğrudan doğruya yasal ve medeni** (yani *'sivil'*) **bir örgüttür ki, ona Müdafaa-i Hukuk diyoruz. Onda silah söz konusu değildir, belki medeni, sosyal ve genel bakımdan cemiyet** (dernek) **demektir. (...) İşte merkezde merci bulamayan ordu da, elbette bir taraftan korunmak, yönetilmek ve sevk ve idare edilmek gereğini duyuyordu ki, böylece Müdafaa-i Hukuk örgütü, Silahlı Kuvvetleri de içine almış bulunuyordu.**" (Mayıs 1920)

Aynı fikri, handiyse özdeyiş halinde 1919 (Aralık)'da şöyle belirtmişti: *"...Kuva-yı Milliye, âmil; irâde-yi milliye, hâkim olacaktır. Ve bu teşkilatın ruhu budur"*. Diyeceksiniz ki, niçin? Onu

da açıklar: **"...İstiklâl-i tam** (tam bağımsızlık) **bugün derûhte ettiğimiz vazifenin rûh-u aslisidir. Bu vazife, bütün millete ve tarihe karşı derûhte edilmiştir."** (5 Ekim 1919)

Dikkat isterim: *'millete ve tarihe karşı üstlenilmiştir'* diyor, manası nedir bunun, *'hesabı millet ve tarih sorar'* değil mi?

O 'ZÂBİTLER' NEREYE KAYBOLDU?..

8 Ağustos 1997

O yıllarda, *'subay'* lafı yok, onlara *'zâbit'* diyoruz; çocukluğumuzun en büyük merakı, *'işaretlerinden'*, hangisinin, hangi rütbede olduğunu kestirebilmek: Mülâzim mi, kaymakam mı, miralay mı? Çünkü *'erken'* cumhuriyet döneminin *'zâbitleri'*, sokaklarda –şimdi olduğu gibi *'sivil'* değil– üniformalarıyla dolaşıyorlar; hele **Anadolu**'nun *'garnizon'* şehirlerinde, dakika başı, yoldan geçen bir *'zâbit'*!

Dahası, uzak ve tenha hudut bölgelerinde (yolu yoktur, katır sırtında dört saat; dağlar dizboyu kar, yazın toz, kışın çamur) o *'zâbitler'*, senin benim gibi *'kirada'* otururlardı; zahireci **Mustafendi**'nin komşusu, Alay Kumandanı bir miralay, ya da *'kıdemli'* bir başçavuş olabilirdi; yani *'zâbit'*, sokakta olduğu kadar, evinde de halkıyla iç içe sarmaşdolaş! Bunda **Cumhuriyet Silahlı Kuvvetleri**'nin, *'Kuva-yı Milliye*'nin ve *'Müdafaa-i Hukuk*'un *'halkçı'* ve *'halktan'* geleneğini sürdürmesi, etkili olmamış mıdır? Layıkıyla düşünmeli!

Bülent Tanör, işaret etmiş *('Kurtuluş')*; **Gazi Mustafa Kemal,** saltanatın ve hilâfetin kaldırılışında, silah arkadaşlarından daha kolay ve çabuk karar verebilmiştir; çünkü o bir *'halk çocuğu'* idi; oysa **Hüseyin Rauf Bey,** ya da **Refet Bey (Paşa),** ya hanedanla irtibatlıydı, ya da derebeylik düzeniyle! **Cumhuriyet**'in silahlı gücü, **'sistem'**e dahil oluncaya kadar, **'Anadolu İhtilali ve İnkılabı**'ndan gelen *'halkçılığını'*, halkla iç içeliğini sürdürmüştü: *'nefer'*i (hele onlar, ah hele onlar!..), *'küçükzâbit'*i ve *'zâbit'*iyle, halkın oluşturduğu bir gücün, başka türlü davranması garip kaçmaz mıydı?

Şimdi onları görür gibiyim: kalpaklı yağız yüzlerini, **kaiser** bıyıklarını, sade üniformalarını; gözlerinde parıldayan, *'gelecek güzel günler'* inancını! **'İhtiyat Zâbiti' Yıldırım Kemal Bey, Yüzbaşı 'Gâvur' Mümin Bey, Yenibahçeli Şükrü Bey, Süvari Kaymakamı Hüsamettin Bey, Yüzbaşı Selahattin Bey, daha niceleri, niceleri...** halk gibi yaşayıp, halk gibi ölmediler mi?

Hatıraları aziz olsun!

Temel aynı temel, ama...

Düşünülecek ikinci nokta hangisidir? *'NATO standartları'*, böyle halkçı bir tabanı ve geleneği olmayan *'ecnebi'* ordular için tasarlanmıştır; acaba o standartları uygulamak, bizim askerimizin o temel ve vazgeçilmez vasıflarını aşındırmamış mıdır? Değişmeyen, sağlam kalan bir temel var: **Osmanlı'da olduğu gibi, bugün de 'mutlu azınlık' (burjuvazi) meslek olarak askerliği seçmiyor; onlar servetlerini çoğaltmayı yeğliyorlar; galiba askeri, biraz da bu 'servet'in 'bekçisi' gibi görüyorlar; o yüzden askerliği seçen yine halk, yani köylülük ve işçilik, pek pek şehirli orta sınıf, esnaf, küçük çiftçi vs. yani, temel aynı temel!**

İyi de, üstyapı değişmedi mi? Değişti sanırım; artık çocuklarımız, işaretlerinden subayların rütbesini kestiremiyor; sebebi basit, çünkü *'garnizon'* şehirlerimizde bile, sokaklarda üniformalı subay göremiyorlar; ne hikmetse, hepsi *'sivil'* dolaşıyor. Neden? **Amerikalı subay 'sivilliğe' saklanır, çünkü utanılacak çok şey yapmıştır, halkıyla yüzleşmeye cesareti yoktur; Avrupalı subay 'sivilliğe' sığınır, çünkü soyu sopu aristokrattır, sivil görünürse, halktan birisi oldum sanır; ikisinden de farklı bir köken ve gelenekten gelen Türk subayları, niye 'sivilliğe' heves etsinler ki? Babaları değilse dedeleri, bu üniforma içinde, 'istiklâl-i tam' için can vermedi mi?**

Ayrıca evimiz barkımız da ayrıldı. Bunca yıldır, şehir şehir, ev ev, dolaşırım; hanidir, yüzbaşı, binbaşı ya da albay, bir komşumun

olduğunu hatırlamıyorum; sizin oldu mu, hiç sanmam, çünkü tuttuk –ayrı *'kast'*mış gibi– subaylarımızı –bir çeşit **ghetto** bile diyebileceğimiz– *'lojmanlara'* yerleştirdik; aralarında ayrı bir hayat yaşıyorlar; otelleri ayrı, gazinoları ayrı, mağazaları ayrı! Niye? *'Maya-sı'* ve *'temeli'* halk olan Türk subayları, halkın yaşantısından neden uzak dursun? Siz buna akla yakın bir gerekçe gösterebiliyor musunuz? Ben hayır! **Olsa olsa, 'NATO'nun standartları' gerekçe diye gösterilebilir ki, sonuç, bizde bu 'standartların' eğreti durduğunun kanıtı!**

Aman, dikkat!..

Üstelik, çok ciddi –bir bakıma tehlikeli– bir de sakıncası var; galiba, ordunun *'halk temelinden'* olduğunu belirtmek için kullanılan *'resmi'* ifade tarzı; bu ciddi sakıncanın altını çizip duruyor. *'Türk halkının bağrından kopan Türk Silahlı Kuvvetleri'* deniliyor ya, aman dikkat, *'kopmak'* fiili, dilimizde *'alakayı kesmek'* anlamına da gelir ki, *'askerimiz halkımıza yabancılaşıyor'* diye, yorumlayan bile çıkar.

Allah saklasın!

NATO 'YANILSAMASI'!..

11 Ağustos 1997

Sonradan duyulmuştu, meraklısı elbette bilir. 1950 seçimlerindeki ağır yenilgiden sonra, **İsmet İnönü,** iktidarı **Celal Bayar**'a devredecekti: ikisi de aynı siyaset ocağında yetişmiş, yıllarca aynı partide bulunmuş, aynı hükümette yan yana çalışmışlar; açık açık konuşuyorlar; **Celal Bey,** en çok merak ettiğini **İnönü**'ye soruyor: **"NATO'ya neden girmediniz Paşam?" İsmet İnönü**'nün cevabı pek meşhurdur: **"...a Celal Bey, onlar aldılar da, biz mi girmedik?"**

Soru ve cevap, ikisi de, **Türkiye**'nin siyaset hayatına handiyse yarım yüzyıl *'hükmetmiş'* iki politikacının, nasıl ve hangi noktada buluştuklarını pek güzel gösterir. **Gazi**'nin aksine, **'sistem'**le entegrasyon, yani kaynaşma arıyorlar; nedeni de, belli: bakmayın siz, **CHP-DP** arasındaki mücadelenin *'şiddetine',* bu iki kişiden biri, **İsmet Paşa,** ülkemizdeki oligarşik iktidar çekirdeğinin *'bürokrat'* kanadına; ötekisi **Celal Bayar,** burjuva kanadına liderlik etmektedir; yani uyuşmazlıkları yüzeyde, hele o yıllardaki burjuvazinin henüz emeklediği düşünülürse!..

O zaman görülen nedir? **Türkiye**'yi yönetenler (bürokrasi+burjuvazi), **'sistem'**in (**Batı**'nın) himayesini arıyorlar. Dikkat isterim, bu *'himaye',* **Sivas Kongresi**'nin *'reddettiği'* himayedir. İyi de, niçin lüzum görüyorlar buna? Sebep malum, savaş sonrasında, **Stalin/Beria** yönetimindeki **Rusya,** Doğuya ve Batıya doğru *'yayılmaktadır'*; hem zafer kazanmış, üstelik nükleer bir güç; bir bakıma **Türkiye**'nin üzerinde kara bulutlar dolaşıyor; an-

cak **Batı**'nın savunma sistemine **(NATO)** katılırsa, dengeyi sağlamış olacaktır. Çünkü, o da nükleer!

Burası anlaşıldı mı? Böyle bir tehdit ne derece vardı, o ayrı bir tartışma konusu; insanın kafasını kurcalayan soru başka: **Türkiye** savaş boyunca, resmen *'silahlı tarafsızlık'* politikasını gütmüştü; **İnönü** ve **Bayar,** Ruslardan niye korkuyor? Şundan: **Ankara** –hele **Hitler SSCB**'ye saldırdıktan sonra– **Berlin**'le **Rusya** aleyhine bazı gizli ve karışık ilişkilere girmişti; üstelik, yenilgiden sonra, **Moskova**'nın bunları Alman Hariciyesi'nin arşivinden öğrendiğini biliyordu. Besbelli, o ilk *'tarihi buluşma'*da **Bayar**'ın sorusu da, **İnönü**'nün cevabı da bu zeminden geliyor.

Kore 'faturası'...

Sonuç ne oldu? O biliniyor: **Kore** *'faturasını'* ödeyip, **Menderes, Türkiye**'yi **NATO** *'şemsiyesinin'* altına sokar; sokar da, ne olur: başta Türk Silahlı Kuvvetleri'nin *'ulusal savunma anlayışı'* olmak üzere, zamanla pek çok şey –**Türkiye**'nin aleyhine olmak üzere– değişir; böyle olduğu da, kolay kolay anlaşılmaz!

İster misiniz bir örnekle konuşalım: **Mustafa Kemal Paşa,** 1 Kasım 1937'de –ölümünden bir yıl önce– **Meclis**'i açarken, bir manada *'vasiyeti'* sayabileceğimiz, şu sözleri söylemiştir:

"...endüstrileşmek, en büyük milli davalarımız arasında yer almaktadır. Çalışması ve yaşaması için ekonomik elemanları memleketimizde mevcut olan, büyük küçük, her çeşit sanayii kuracağız ve işleteceğiz. (Buraya, dikkat) **En başta vatan müdafaası olmak üzere, ürünlerimizi değerlendirmek, ve en kısa yoldan, en ileri ve müreffeh Türkiye idealine ulaşabilmek için, bu bir zarurettir."**

Bunun uygulamadaki adı, ne? Başta savunma sektörü olmak üzere, *'kamu öncülüğünde hızlı sanayileşme'*, öyle mi? Peki, **NATO**'ya girdikten sonra, söylenenleri ve yapılanları hatırlar mısınız? Hiç unutmam, donanmamızın geliştirilmesi gündeme gelmişti; **Celal Bayar,** o inanılmaz sözü söyledi: **"...ABD'nin VI. Fi-**

losu Akdeniz'de dolaşıyor, buna ne gerek var?" Türkiye Havacılık Sanayii teşebbüsüne girmişti: **Kayseri**'de Uçak Fabrikası kurulmuştu; hatta –galiba **Mısır**'a– uçak satmıştık; nasıl olsa daha iyisi, daha moderni **Washington**'dan gelecektir diye, o fabrikayı kapattık. Bunların *'yanlış'* olduğu, ancak **Kıbrıs** krizinden sonra, **Ankara**'nın kafasına dank diyebilecektir.

İnönü/Bayar ikilisi artık rahattı: **Türkiye**'nin savunması, **NATO** kapsamındaki *'Topyekûn Mukabele Stratejisinin'* güvencesi altına alınmıştı; yani ne demek, **SSCB,** hangi **NATO** üyesinin kılına dokunursa dokunsun, ittifakın (**ABD**'nin) nükleer caydırma gücü devreye girip, **Doğu Bloku**'nu yerle bir edecek! **Moskova**'daki **Nomenklatura 'çetesi**'nin, **Türkiye**'ye saldırmadan önce, külahını önüne koyup düşüneceği varsayılıyordu. Bu bir. İkincisi de, şu: bela kuzeyde olduğuna göre, **Türkiye**'nin *'savunma anlayışı'*nın bu konsepte göre örgütlenmesinin zorunlu olduğu!

Gerçekte bu, ikili bir yanılsamadır (*'yanılsama'*, **illusion** anlamına); öyle olduğu da, hem soyut, hem de somut düzeyde, geçen sonraki on yıl içinde görülmüştür; buna rağmen, **İnönü/Bayar** ikilisi, belki komünizm paranoyası, belki ufuklarının darlığı, belki –**Fâlih Rıfkı**'nın saptamış olduğu– *'ileri Tanzimatçı'* nitelikleri yüzünden, yanılsamada ısrar etmişlerdir.

Pratikte, yanlışlık nasıl mı görülmüştür? Onu da, ayrıca konuşuruz.

'NE YAPSAK, BATI'YI TATMİN EDEMEYİZ!..'

13 Ağustos 1997

Bu yaz, nasıl bir yaz? Hiçbir şey alışılageldiği gibi olmuyor: bakıyorsun, nem yüklü kalın sıcak; ansızın, çatal dilli şimşekler, saldırgan bulutlar, sapır sapır yağmur! **Ilıca (Çeşme)** aynı kaderi paylaşıyor; plajı ve denizi fevkalade bu kıyı, saat gibi düzenli rüzgârıyla ünlüdür; bu serinlik sayesinde, **İzmir**'in gözde sayfiyesi olmuş! Bu sene gel de gör, varla yok arası bir lodos; çarşaf gibi derler ya, öyle bir deniz, dalga yok ki yakınasın!

İri deniz kelebekleri gibi, açıkta uçuşan yelkenlileri izlerken, kafama **Demirel**'in sözleri takıldı; galiba **Gürcistan** gezisinde söylemişti; bence, yarım yüzyıllık 'batı yandaşlığının' biriktirdiği *'iğbirar'*ı pek güzel özetlemiş: **"...Avrupa** *(siz Batı anlayın)* **Türkiye'yi, bir tehlike belirip savunma gerekince kendinden sayar; tehlike geçip de sofra kurulunca saymaz!"** Hemen hemen her alanda bu böyle ya, **NATO** İttifakı bahsinde, özellikle böyle olmuştur.

'Esnek Mukabele'nin anlamı neydi?

'Soğuk Savaş'. Ian Fleming'in ve **John Le Carre**'nin *'casus'* romanlarından yapılmış, gerilimli filmler. Her iki taraftan *'hürriyeti seçen'* ajanlar. **Berlin Krizi. Kore Savaşı. Vietnam. Küba Krizi vs.**

Batı ('sistem'), işin başında **SSCB**'ye meydan okuyor gibidir; nükleer caydırma gücüne dayanarak, *'Topyekûn Mukabele*

Stratejisi'ni benimsiyor. **Çin** devreye girdikten, **Stalin** ve **Malenkof** devre dışı kaldıktan sonra; iki *'süper güç'* o meşhur *'dehşet dengesi'*nde buluşurlar: **Yalta Konferansı**'nda zaten paylaşılmış olan yeryüzünü, ağır ağır çıkarlarına uygun bir *'yumuşama'*ya götüreceklerdir.

'Esnek Mukabele Stratejisi', o günlerde ortaya çıkmış; *'Topyekûn Mukabele Stratejisi'*nin yerini almıştı. Anlamı basit: Eskiden **Doğu Bloku,** herhangi bir **NATO** üyesinin kılına dokunsa, **NATO,** atom ve hidrojen bombaları olarak **Varşova Paktı**'nın üzerine yağacaktı ya; artık öyle olmayacak, çünkü *'Esnek Mukabele'*, karşı tarafın müdahalesinin önemine göre *'tepkinin dozunu'* değiştiriyor. Örnek mi? Alın size bir örnek: Mesela **Rusya** konvansiyonel silahlarla **Türkiye**'ye bir savaş açsa, bu **NATO**'nun nükleer caydırıcılığını devreye sokmasına yol açmayabilir; belki fiilen savaşa girmesini de gerektirmez!

'Esnek Mukabele Stratejisi' ile birlikte NATO 'esas' üyeler (Batı) ve 'kanat' üyeleri olarak (Türkiye, Norveç vs.) ikiye ayrılmıştı; ikincilerin savunulabilirlik payı epeyce azaldı. Türkiye, güvendiği dağlara kar yağdığını anladı mı? Sonradan anlayacaktı elbet ama, **Kıbrıs** sınavından geçilmesi icabediyordu.

'Ambargo' kazığı!..

Kıbrıs, *'Ulusal Savunma'*nın, küreselleşmeyeceğinin *'çarpıcı'* kanıtıdır.

Yunanistan, Batı'ya yaslanıp **Türkiye**'den yontmak politikasını –**NATO**'ya rağmen– **Kıbrıs**'ta sürdürüyordu. **Türkiye,** *'öncelik hakkını'* öne sürünce, kıyamet koptu; **hele, uluslararası anlaşmalarla kabul edilmiş 'garantörlük hakkını' kullanınca, artık 'müttefik' değil, 'hasım' muamelesine tâbi tutuldu: ABD, Türkiye'ye 'ambargo' koymuştu! Düşünebiliyor musunuz: NATO, asıl 'hasmı' Rusya ile sınırdaş 'müttefi-**

kini' silahsız bırakıyor! *'Çıkarlar'*ın uyuşmadığı, uyuşmak da laf mı, karşıt olduğu pek açık!

Türkiye, iki karşıt politikayı uzlaştırabileceğini sandı; *'ulusal çıkarlarını'* savunmakla, **Batı**'ya (**'sistem'**e) *'entegre'* olmayı! Hâlâ öyle sanıyor. Sizce, hem **Washington**'a bakıp *'hizaya gelmek'*, hem de **Avrasya**'da nüfuz sahibi, *'bağımsız'* bir güç olmak mümkün mü?

Ambargo sonrası sloganları hatırlar mısınız? *'Kendi uçağını kendin yap', 'Donanmaya yardım et!'* vs. **Gazi**'nin *'erken'* cumhuriyet döneminde öncelik tanıdığı *'ulusal savaş endüstrisi'* birden öne çıkmıştı. **Ege Ordusu** kuruluyor. **Akdeniz**'deki VI. **ABD** Filosu'nun işimize yaramayacağı anlaşılmışa benzer. 60'lı yıllarda, dış politikada beliren *'yumuşama'*yı –icâzetli de olsa– **İhsan Sabri Bey**'in yönlendirdiği bu *'çekingen'* özerkleşme eğilimini, **'sistem'** affetmemiştir: **SSCB'yle gerçekleştirilen yedi büyük endüstri kompleksi projesini, 12 Mart müdahalesi izleyecektir; Kıbrıs Barış Harekâtı'nı ise, PKK'nin palazlandırılması!**

Demirel de –**Bayar** gibi– **'sistem'**e dahil olmayı, **'soğuk savaş'**ın *'olmazsa olmaz'* koşulu saymıştı; hayli inişli çıkışlı geçen kariyerinin, hangi konjonktür içinde seyrettiğini şöyle bir gözden geçirse, yanılmış olduğunu görecektir. Görmüştür de diyebiliriz. Yoksa **Gürcistan**'daki o *'sistem'* niye? Daha da dolaysız *'çıkışları'* olmadı mı? Şu sözler onun sözleri: **"...bunların (Batı'nın) istediğini ben biliyorum: Sevres'i istiyorlar, Fırat'ın ötesini istiyorlar, ne yapsak Batı'yı tatmin edemeyiz..."** (Hürriyet, 2 Mayıs 1995)

Peki, 'Ulusal Savunma Anlayışını', Sevres'i isteyen acayip bir ittifak sistemi içinde –ulusal çıkarlarına uygun olarak– nasıl tasarlayacak, ne türlü örgütleyeceksin?

Biri açıklasa da öğrensek!

'SİSTEM' VE 'SAVUNMAMIZ'!..

15 Ağustos 1997

Yıl 1948, *'Zincirli Hürriyet'* gazetesinde, o sıralarda imzalanan Amerikan yardım anlaşmasına ve iktidardaki **CHP** hükümetinin dış politikasına karşı, **Mehmet Ali Aybar** der ki:

"...dış münasebetlerdeki durumumuza gelince: Kuva-yı Milliye ruhuna sadık kalınmasını istiyoruz. Bu bütün bir programdır. Çünkü Kuva-yı Milliye ruhu, siyasi ve iktisadi istiklalimizi, toprak bütünlüğümüzü her şeyin üstünde tutar. Kuva-yı Milliye ruhu, her şeyden evvel, Türk halk kütlelerinin menfaatini göz önünde bulundurmayı emreder. Çünkü Kuva-yı Milliye ruhu, emperyalizm düşmanıdır. Kuva-yı Milliye ruhu, dünya barış idealinin hizmetindedir. Dünya milletleriyle ve komşularımızla dostluk bağları kurmamızı ister. Çünkü Kuva-yı Milliye ruhu savaş kışkırtıcılığının her türlüsünü reddeder..." (5 Şubat 1948)

Aybar'ı böyle acı acı söyleten nedir? Ünlü deyimiyle, 12 Temmuz 1947 tarihli, **Türkiye**'ye yapılacak yardım hakkında anlaşma!

'Mim' nereye konacak?

Bu anlaşma, **'Truman Doktrini'** sayesinde imzalanmış, o zamanki iktidar ve **İnönü** tarafından, **'Türkiye'***nin Kurtuluşu'* diye takdim edilmiştir. **İnönü** diyor ki: **"...Büyük Amerika Cumhuriyeti'nin memleketimiz ve milletimiz hakkında, beslemekte**

olduğu yakın dostluk duygularının yeni bir örneğini teşkil eden bu sevinçli olayı, her Türk candan alkışlamalıdır." Anlaşma hayli uzun, hepsini görmenize lüzum da yok, sadece **Türkiye**'nin çıkarlarını, **Amerika**'nın, giderek **'sistem'**in denetimine *'kilitleyen'*, bellibaşlı birkaç maddesini hatırlamak yeter.

Anlaşma şöyle başlıyor: **"Türkiye Hükümeti, Türkiye'nin hürriyetini ve bağımsızlığını korumak için ihtiyacı olan, güvenlik kuvvetlerinin takviyesini temin; ve aynı zamanda, ekonomisinin istikrarını muhafazaya devam maksadıyla, Birleşik Devletler Hükümeti'nin yardımını istediğinden..."** Buraya bir mim konacak, neden, aslında **Türkiye** *'hürriyet ve bağımsızlığını'* **Truman Doktrini**'ne göre istemiş oluyor, yani sadece komünizm yakasından gelecek tehlikeye karşı; şu halde **yardım anlaşması, başka tehlikelere karşı, Türkiye'nin bağımsızlığını ve hürriyetini korumaz.**

2. Madde'nin sonunda şöyle ilginç bir fıkra var: **"Türkiye Hükümeti, yardımı, tahsis edilmiş bulunduğu gayeler uğrunda kullanacaktır."** Bu gayeleri de **Truman Doktrini**'nin aydınlığında saptayacaksınız; **Amerika** Türk ordusunu donatıyor, ama komünizme –daha kısa bir deyimle, **'Rusya'**ya– karşı donatıyor. Türk vatanı, başka bir düşmanca bastırılırsa, verdiği malzeme kullanılamaz. Ya 4. Madde'nin son fıkrasının güzelliği? Arzedeyim de, tadına bakın: **"...Türkiye Hükümeti, Birleşik Devletler Hükümeti'nin onayı olmadan, hiçbir madde ve bilginin mülkiyet ve zilyedliğini devredemeyeceği gibi, aynı onay olmadan Türkiye Hükümeti (...) bu maddeler ve malumatın, verildikleri gayeden başka bir gayede kullanılmasına müsaade etmeyecektir."**

Nasıl, iyi mi?

Asıl sorun nedir?

Yıl, 1964, aylardan Haziran; birden, **Kıbrıs Bunalımı** patlak veriyor. Hükümet bir koalisyon hükümeti, başında **İnönü;** ha-

ni, yukardaki anlaşmayı **Amerika**'nın bize yakınlığına kanıt sayan **İnönü.** Ufak yollu, **Kıbrıs** müdahalesine niyetleniyor, pat, Amerikan Başkanı **Johnson**'dan bir mektup; herif, **'Amerika***'nın* **Türkiye***'ye yakınlığını kanıtlayan'* 1947 Anlaşmasına dayanarak, **Türkiye***'ye 'posta koyuyor'*. Mektubu hatırlamakta yarar görüyorum, özellikle askeri yardımla ilgili kısmını! Diyordu ki:

"...Türkiye ile aramızda mevcut askeri yardımın veriliş maksatlarından başka gayelerde kullanılması için, hükümetinizin, Birleşik Devletler'in onayını alması gerekmektedir. Hükümetiniz bu şartı anlamış olduğunu, muhtelif vesilelerle Birleşik Devletler'e bildirmiştir. Mevcut şartlar altında Birleşik Amerika'nın, Türkiye'nin Kıbrıs'a yapacağı bir müdahalede Amerika tarafından sağlanmış malzemenin kullanılmasına muvafakat edemeyeceğini, size bütün samimiyetimle bildiririm."

Evet efendim, neymiş? Üstelik adını andığım 1947 Anlaşması, ayrıca **NATO** Anlaşması, onun 3. Maddesi uyarınca yapılmış ikili anlaşmalar, bunların getirdiği yükümlülükler var. Şimdi sorun şu: Bu anlaşma yürürlüktedir, **NATO** anlaşması yürürlüktedir, ikili anlaşmaların bir yenisi Amerikan Kongresi'nde onay bekliyor; bütün bunlar durur, **Türkiye**'nin savunmasını dört bir taraftan **'sistem**'in ve **'Amerika**'nın çıkarlarına –daha da müthişi, **'onayına'**– bağlar iken, acaba **Türkiye,** hem bu **'sistem'** içinde kalır, hem de *'Ulusal Savunma Kavramını'* nasıl geliştirip uygular?

Bence asıl sorun, daha 1947'de **Aybar**'ın işaret ettiği, o zamandan bu zamana sosyalistlerin türlü iftiraya, çamura ve karalamaya aldırmaksızın, söylemekte direndiği, **tam bağımsız, Kuvayı Milliyeci** dış politikayı günün koşulları içersinde doğru dürüst tanımlamaktan; sonra da, **'Müdafaa-i Hukuk Öğretisi**'ne göre *'Ulusal Savunma Kavramı'*nı oluşturmaktan geçiyor. Evet, sistemin kökeni **Truman Doktrini** oldukça, ulusal kavram geliştiremeyiz; geliştirsek de uygulatmazlar. Bize gerekli olan **Müdafaa-i Hukuk Öğretisi**'dir, **'Truman Öğretisi'** değil; bu ikisini bağdaştırmaya kalkışmak, düpedüz abesle iştigal olur, adamı da çelişkiden çelişkiye sürükler.

Meraklısı için not:

Bu yazı bir sürpriz, yirmi yıl önce (10 Şubat 1978) **Dünya**'da yazmışım (Bkz: *'Batı'nın Deli Gömleği'*, s. 222, 2. basım); **Sosyalist Sol**'un yirmi yıl önce de, kırk yıl önce de, *'Ulusal Savunma Kavramı'* üzerinde, **merkez sağ/merkez sol** iktidarlardan çok daha hassas olduğunun basit bir örneği; basit, ama **zaman içinde haklı çıkmak gibi bir ayrıcalığı var.**

KEMALİZM, ASLA 'AVRUPA/MERKEZCİ' OLMADI!..

18 Ağustos 1997

Tele-sekreterde, **Doğu Perinçek**'in uyarısı: **"Yazınızı okudum, 'Kemalizm'in, Avrupa/Merkezci tarih görüşüne ne kadar karşı olduğunu, daha açık ortaya koyabilirdiniz! 'Türk Tarihi'nin Anahatları' kitabı, bunun kanıtıdır."** Uyarıya sebep olan yazı, *'erken'* cumhuriyet döneminde, **Türkiye**'nin, hiç de **Batı**'yla *'bütünleşme'* politikası gütmediğini belirten yazı; hatırlayacaksınız, tam tersine, o yıllarda, **Gazi**'nin handiyse **Batı** karşıtı bir **Avrasya** politikası yürüttüğünü söylemiştim. (Cumhuriyet, 1 Ağustos 1997)

Gerçekten de, *'Türk Tarihi'nin Anahatları'*, neresinden bakılsa, **Gazi** dönemi dış politikasının (temelde, *'Kemalist'* tarih görüşünün) sergilendiği bir kitap. **Ne olduğu,** şöyle açıklanmış:

"Türk Tarih Hey'eti azalarından Âfet hf. ile Mehmet Tevfik, Sâmih Rifat, Akçura Yusuf, Dr. Reşit Gâlip, Hasan Cemil, Sadri Maksudî, Şemsettin, Vâsıf ve Yusuf Ziya Beyler tarafından iktitaf (derleme), **tercüme ve telif yollarıyla yapılmış bir teşebbüstür."**

Niçin yapıldığına gelince, o şöyle bir gerekçeye bağlanıyor:

"Türk Tarih Hey'eti'nin başka azalarının ve mevzu ile alâkalı zatların mütalea ve tenkit nazarlarına arzolunmak üzere, yalnız yüz nüsha basılmıştır."

Niçin yazıldığı, daha az önemli değil; deniyor ki: **"...bu kitap, belirli bir amaç gözetilerek yazılmıştır: Tarih kitaplarının çoğunda, Türklerin Dünya Tarihi'ndeki rolleri bilinçli ya da bilinçsiz olarak küçültülmüştür. Türklerin ataları**

hakkında böyle yanlış bilgi edinmesi, Türklüğün kendini tanımasında, benliğini geliştirmesinde zararlı olmuştur. Bu kitapla hedeflenen asıl amaç, bugün bütün dünyada tabii mevkiini geri alan ve bu bilinçle yaşayan milliyetimiz için zararlı olan bu hataların düzeltilmesine çalışmaktadır." (*'Türk Tarihi'nin Anahatları'*, s. 25, Kaynak Yayınları, 1996/ilk basılış 1930)

Türk tarihini *'ulusal'* bir eksene oturtmak için, işe tarih ve dil konularıyla başlayan **Mustafa Kemal**'in, aynı şeyi dış politikada göstermiş olmasına şaşmalı mı?

Gazi, neye başkaldırmıştı?

Pat! 60'lı yıllar, **Paris: Quartier**'de sonbahar, bulvarların sıra ağaçlarında hüzün; öğrenci kahvelerinde, **Asyalı, Afrikalı** *'milliyetçi'* solcu öğrencilerle tartışmalarımız; yeryüzünde *'Üçüncü Dünya'*nın ağırlığı hissediliyor; **'sistem'**in eski sömürgeleri, birer ikişer, ayaklanıyorlar. Bu kadar mı? Hayır; ilim haysiyetine sahip bazı **Batılı** yazarlar **(Ballandier, Ziegler, Dopp, Gorz vb.);** *'çevre ülkelerinin'* bazı aydınları (**Mahmud Hüseyin, Sâmir Âmin** vb.) Avrupa/Merkezci tarih ve kültür anlayışının, yeryüzünde yaptığı *'tahribatı'* gündeme getiriyorlar; daha ilk bakışta, iki nokta su yüzüne çıkıyor:

Emperyalizm Avrupa'sı, büyük sömürgecilik döneminde (Colonialisme), Çevre Ülkelerinin (Üçüncü Dünya'nın) medeniyet ve kültürünü yok saymış, son derece küçümsemiş, ortadan kaldırmayı marifet bellemiştir; bu, birinci nokta! İkincisi, bu noktadan yola çıkarak dünya tarihini tamamiyle Avrupa/Merkezci bir görüşle yazmış; dönemin kendisi için elverişli koşullarından istifade ederek, üstelik bu Avrupa/Merkezci tarih değerlendirmesini, egemen olduğu ya da etkilediği Çevre Ülkelerine dayatmıştır.

Gazi Mustafa Kemal'in başkaldırdığı, işte bu tutumdu. *'Türk Tarihi'nin Anahatları'* teşebbüsü, **Gazi**'nin bu *'tahribatı'* daha o

yıllarda kavradığını; Türklerin tarihini, hem bu Avrupa/Merkezci zihniyetten; hem de, **Osmanlı**'dan kalma *'ümmetçi'* tezlerden ayıklayarak yazmak zorunluluğunu, idrak ettiğini gösterir. Eseri, bu defa bütün Türk okurlarına sunarken, **Perinçek**'in işaret ettiği gibi:

"...milliyetçilik, Batı emperyalizminin kültür hegemonyasını hedef almaktadır: 'Anahatları' kitabı, Avrupa/ Merkezci tarih teorilerine karşı yazılmıştır: Türk tarihi, dünya tarihi içinde ele alınır; fakat Avrupa'nın kültürel tahakkümünden kurtulunmaya çalışılır; kitapta bütün dünya vardır, fakat Avrupa neredeyse yoktur!" (Aynı eser, s. 21)

Kitaba kim el atsa, bunu gözleriyle görecektir. Başka türlü söylersek, **Mustafa Kemal,** *'Mazlum Milletler'* **intelligentsia**'sının yarım yüzyıl sonra farkına varabileceği bir *'gerçeği'* daha o zaman tespit etmiş; tespit etmekle kalmayıp *'tatbikatına'* geçmiştir.

Niye 'deli gömleği' dedik?

Peki bunun, konumuzla ilgisi ne? Bu *'teşebbüs'* gösterir ki Türk İnkılabı'nın nihai amacı, hiç de bazı **yeni-Tanzimatçı** aydınların savunduğu gibi, **Batı**'ya katılmak, **Batı**'nın içinde kaybolmak değildir; tam tersine, inkılap tarih felsefesini de, medeniyet anlayışını da, **Batı**'ya karşı çağdaş fakat ulusal merkezli olarak tasarlamış, geliştirmeye çalışmıştır. Bu bir!

Keyfiyet bu olunca, tarih ve medeniyetini çağdaş ama ulusal bir temel üzerinde kurmayı tasarlamış **Müdafaa-i Hukuk Doktrini**'nin; dış politikasını –hele hele– savunmasını, *'yabancı'* üstelik **Batılı** bir dış politika ve savunma idrakinin içinde *'eritmeye kalkışması'*, imkân haricidir. Bu iki!

Türkiye'nin, yarım yüzyıldır, kuruluş felsefesi ve ilkelerine ters düşen bir dış politika ve savunma ortaklığı içinde çırpındığı, hele **SSCB**'nin dağılışından sonra, büsbütün açık görünüyor; aynen, *'deli gömleği'* giydirilmiş, *'akıllı'* bir adamın, çırpınışı gibi!

O kitabımın adını, neden *'Batı'nın Deli Gömleği'* koydum sanıyorsunuz?

"KİMİ, KİMDEN KİME, EDEYİM ŞEKVÂ?"

20 Ağustos 1997

Aydında –ister istemez politikacıda– **'soğuk savaş'** zihniyeti, kovboy filmlerindeki *'iyi adam-kötü adam'* karşıtlığına dayandırılmıştı: İyi adam, elbette **James Bond 007**'ydi; tabii, her ülkeden ona yardım edenlerle birlikte! Kötü adam derseniz, **Dr. No,** *adamlarıyla beraber, her defasında yenilgiye mahkûm!'*

'Soğuk savaş' –ki, **Batı** açısından, nihai tahlilde **NATO**'ya indirgenebilir– üstelik, aynen kovboy filmlerindeki gibi, *'müttefik'* saydıklarına da *'ikili oynamayı'* öngörüyordu; sözde onu *'kötülere'* (**Sovyetler**'e ve **Doğu Bloku**'na) karşı koruyor; **oysa ufak ufak, 'komünizmle mücadeleyi', 'müttefikini' zamanla 'içerden' kontrol altına almak için kullanıyordu... Bu, komünizm 'öcüsünün' dev ölçüde abartılmasını gerektirmiştir. Öyle yaptılar.**

NATO serüveninin, **Türkiye** gibi kanat ülkelerinde, dış politikayı ve ulusal savunma idrakini, *'ekseninden'* çıkardığı tartışılabilir mi? Yıllar sonra, serinkanlılıkla düşünüldüğü zaman, ne mertebe *'abartıldığı'* açıkça görünen, bir komünizm paranoyası yaratılmıştı; tabii, onu engellemek için de, *'gizli' ve 'karşı'* bir kuvvet! (Yirmi yıl kadar önce, bir akşam üstü, bunu **Uğur**'la **(Mumcu)** tartıştığımızı nasıl unuturum: **Tunalıhilmi** Caddesi'ne sulu bir kar yağıyordu; her tarafa tükürülmüş gibi, yapış yapış bir his; sokak ışıkları yanmış, biz hâlâ konuşuyoruz) **Uğur**'un o zamanki *'tespitleri'*ni; bugün, o politikalardan en az **AP** kadar sorumlu tutulması gereken **CHP**'nin milletvekili, (eski bakan) **Fikri Sağlar,** çatır çatır doğruluyor:

"...işin bu dayanağı, 1950'li yıllarda NATO'nun 'Bi-

zim ortak düşmanımız komünizm, içinizdeki işbirlikçileri yakalamak üzere oluşumlara (teşekküllere) girişin' politikasının ardından kurulan Milli Seferberlik Tetkik Kurulu, daha sonra Özel Harp Dairesi ve Kontr-Gerilla'dadır..."

"...bu oluşumlar (teşekküller) zaman içinde 'Komünizmle Mücadele Dernekleri'ni, 'Ülkü Ocakları'nı, 'komando kampları'nı getirmişler; oradan militanlar çıkmış ve bu militan güç, siyasilerin onları kullanmasıyla birlikte, kontrol edilemeyen bir güç odağı haline gelmiş!.." (Yeni Yüzyıl, 14 Temmuz 1997)

O zaman soru şu: iyi de, bu 'teşekküllerin' insan malzemesi nereden sağlanıyordu? Bu gelişmeye paralel başka bir gelişmeden sağlandığını, bugün çok daha iyi anlıyoruz.

İbret verici bazı rakamlar!..

Faik Bulut birtakım rakamlar derlemiş, ibret verici! **Fikri Sağlar**'ın dediklerini, doğruluyor: İktidarlar **NATO** telkinlerine kulak verdikleri yıllardan başlayarak, *'din öğretimini'* –din hizmetlileri yetiştirmek amacından saptırıp– *'müşterek düşman komünizmle mücadele edecek'* militanlar yetiştirme amacına yöneltmiş!..

"...İmam-Hatip'ler (İHL) önce 1949'da Ankara ve İstanbul'da kurs olarak 2 adet açıldı; daha sonra bu sayı 8'e çıkarıldı; ilk açılışları kendilerini 'hayırsever işadamı ve mütefekkir' olarak tanıtan 'İlim Yayma Cemiyeti' oldu..."

"...1951/1952 yılında sadece 88 öğrenci bu liselerde okurken, 1995/96 yılında bu sayı 515 bine yükseldi: 318 bin 775'i ortaokul, 192 bin 727'si lise olmak üzere 511 bin 502 öğrenci bu liselerden mezun oldu; kız öğrenci sayısı 120 bini aştı. İHL mezunlarına, üniversite yolu, 1973/74 ders yılı içinde açıldı..."

"1996 yılı için 36'sı 'çok programlı', 2'si 'süper', 107'si Anadolu ve 461'i düz olmak üzere, toplam İHL sayısı 809'a çıktı..."

"İHL'lerinde okuyanların yüzde 12'sinin aile ekonomik durumu ortanın biraz üstünde, yüzde 3'ünün gayet iyi, yüzde 84.9'unun ailesi ise ya ortahalli ya da fakir – muhtemel sosyalist seçmen potansiyelinin nereye yönlendirildiği açıkça görünüyor." (Gazete/Pazar, 10 Ağustos 1997)

Yarım yüzyıllık bu *'macera'* boyunca, ülkemizde iktidar kimlerin elindeydi? **NATO** telkiniyle **İHL** geliştirme sürecini,.**CHP** başlatmış, **DP/AP,** daha sonra **ANAP** sürdürmüştür; mezunlarına üniversite yolunu derseniz, **CHP/MSP** açmıştır, dahası, hızlı *'Atatürkçü'* **12 Mart** ve **12 Eylül** yönetimleri, din öğretimini yoğunlaştırmış; bilindiği gibi, **12 Eylül** *'ara rejimi'* ilkokullarda din öğretimi mecburiyetini anayasa hükmüne dönüştürmüştür.

Bundan ne mi çıkar?

Hele şu işe bir bakın...

Bakınız ne: **1/ 'Laik cumhuriyeti' tehlikeye soktuğunda ısrar edilen 'şeriatçı iktidar'ın potansiyelini yaratanlar; 'bizzat' bu potansiyelden şikâyetçi olanlardır. 2/ Şimdi ülkeyi, 'şeriatçı iktidar' tehlikesinden kurtaranlar, kimler? İktidarı döneminde, İHL'den bin kadarını açtırmış olan Demirel, İHL mezunlarına üniversite yolunu açmış olan CHP, 'dört akımı' bağrında topladığını iddia eden 12 Eylül 'yaratığı' ANAP ve ardılları değil mi? Bu 'takımın' kurtarıcılığı ne kadar inandırıcıdır? 3/ Hal böyleyken, kendi kendilerini 'dolduruşa getirip', bu büyük kurtarıcılığı göklere çıkaran 'solcu' ve 'ilerici' aydınlarımız, acaba oyuna mı gelmektedir?**

Şimdi neden diyeceksiniz, şundan: o ne büyük **'şeriat'** tehlikesiymiş ki, üç Genelkurmay Brifingi ve Holding **Media**'sının, aleyhine yaptığı üç aylık *'sistemli'* ve *'kombine'* kampanya, istifayı basıp gitmesine yetti de, arttı bile!

Türkiye'de *'ilerici'* aydın, neden hâlâ *'üstyapı'* (kültür) ilericisidir; neden bir türlü *'altyapı'*daki (ekonomik) diyalektiği görmez?

'HAKSIZLIĞI', YA LAİK DE YAPIYORSA?..

22 Ağustos 1997

Sorunu ne zaman şöyle koysam, ortalığı karıştırmışımdır: **"...komprador bir levanten 'alafrangalığına' özenmek, 'çağdaşlaşmak' mıdır; yoksa, 'Hıristiyan, Batı'lı ve 'beyaz' o kültür emperyalizmine boyun eğmek mi?"** O düzeyde bir *'alafrangalık'* elbette *'çağdaşlaşmak'* olamaz; çünkü çağdaşlaşmak bir *'sentez'*; oysa öbürü, ya Tanzimat *'telifçiliği'*, ya Meşrutiyet *'taklitçiliği'*!.. Her ikisini de değerlendirirken, zinhar, 19. yüzyılın ünlü İngiliz devlet adamı **Lord Palmerston**'ın Osmanlılar bahsinde söyledikleri, unutulmaya! **"...Türkler, ancak Hıristiyan olurlarsa, onları Avrupalı sayıp aramıza alabiliriz."**

Emperyalizm, **Osmanlı**'yı çökertmek için, önce Hıristiyan tebaasını, **Osmanlı** kültür sentezinden *('hayat tarzı'*ndan) kaydırmıştı; önce onlar *'alafrangalaşır'*, bilahare 19. yüzyıl **Osmanlı intelligentsia**'sı, onların yaşantısına özenecektir: **Felâtun Bey, Efruz Bey,** ve diğerleri! Halkımızın *'monşer'* ya da *'monbey'* adını taktığı bu *'münevver muhitinin'* **Osmanlı**'ya bulabildiği *'çıkış yolu'* –bütün açıklığı ve çıplaklığı ile– *'Mütareke'*de meydana çıkmıştır: ya *'Amerikan mandası'*, ya *'İngiliz himayesi'*! Zinhâr, bu da hiç unutulmaya!

Bileğinin hakkıyla buna karşı çıkıp, istediği sonucu alan **Müdafaa-i Hukuk Doktrini**'nin, aynı türden bir *'çağdaşlaşma'* yanlışına düşebileceği akla gelir mi? Başa gelmiştir: **İkinci Dünya Savaşı sonrasından beri, neo-Tanzimat'çı böyle bir sürecin içindeyiz.**

'Malı' hep 'ağa' götürüyor...

Affınıza mağruren, arzedeyim: *'Ulusal Demokrat Devrim'*in tamamlanması, iki temel operasyonun gerçekleşmesiyle mümkün oluyor: *'Toprak Reformu'* ve *'Sanayi İnkılabı'*! **İlki, derebeyi (bizde âyan, ya da ağa) kesiminin toprak hâkimiyetine son verip, ekonomik egemenliği ticaret burjuvazisine geçirmek; ikincisi, ticaret burjuvazisini sanayi burjuvazisine dönüştürerek, kırsal göçü işçileştirip şehirleştirmek için!..** Ülkemizde, komprador/işbirlikçi –ve tabii *'alafranga–'* **Osmanlı** burjuvazisi, **Kurtuluş** sonrasında yurtdışına kaçmıştı; ittihatçı *'Milli Ekonomi'* politikasıysa, henüz kasaba tüccarından öte geçememişti; **Gazi**'nin **İzmir** İktisat Kongresi'nde işe **'sa'y (emek) misak-ı millisi'** ile başlaması bundandır. *'Kamu Öncülüğünde Hızlı Sanayileşme'* politikası, **İkinci Dünya Savaşı**'na kadar, iyi kötü uygulanacak: *'Toprak reformu'* asla yapılamayacaktır. Neden? Kimisine göre, **Kurtuluş Savaşı**'ndaki *'eşraf desteği'* ödüllendirilmiştir; kimisine göre, *'totaliterleşen'* iktidar, halkı değil, *'eşrafı'* tercih etmiştir: 50'li yıllarda bile **CHP** il ve ilçe başkanlarının çoğu, yörenin âyan ve eşrafı idi, bu bir gerçek!

Sonuç ne oluyor? **"Devrimin altyapısı usulüne uygun gerçekleştirilemiyor; boşluk, 'kültür devrimi'yle kapatılmak istenmiştir; o zaman gelsin, 'Batılı alafrangalık'!"** *'Bizim Köy'* romancılığında, kırsaldaki ana çelişki nedir? Toprak ağasıyla, topraksız köylü mü? Hayır! Köydeki öğretmene karşı, imam! Öğretmenle imam, laikliği tartışırken, köyün ağası *'malı götürmüştür'*: **Refah**'ın arkasındaki *'Anadolu burjuvazisi'* nereden çıktı sanıyorsunuz?

Hazin ama gerçek, 90'lı yılların sonunda, olay, aynen ve bu defa ülke çapında yaşanıyor: **laikle (öğretmen) şeriatçı (imam) kıyasıya kapışıyorlar; nedense hiç kimse, ülkenin gelir dağılımındaki inanılmaz çarpıklığı, holding işletmelerindeki sendikasızlığı, bürokrasiden liman burjuvazisine akla ziyan 'kıyakları', aklına bile getirmiyor; bir de ne gö-**

rüyorsunuz, hak hukuk hık mık derken, burjuvazi (ağa) yine 'malı götürmüş!'..

Birkaç 'brifing' yapılamaz mı?

İtirazınız haklıdır, kabul edilmiştir: *'brifingler'*de görülmüştür ki, *'şeriatçı'* bir sermaye birikimi vardır; *'ümmetçi'* bir burjuvazi oluşmuştur; iktidara ortak olmak arzusundadır! İyi de, **'laik', üstelik son derece büyük ve yoğun, bir sermaye birikimi yok mudur; komprador liman burjuvazisine, (ortağı) bürokrasi, merkez sağ/merkez sol iktidarlar süresince, say say bitmez 'avantalar' sağlamamış mıdır?** O burjuvazinin jetsosyetesi, on yıldır, dillere destan yolsuzlukları, rezillikleriyle, *'laikliği'* ve *'özgürlüğü'* başıboş bir **Sodom ve Gomore** gibi algıladığını gösterip durmuyor mu?

Şimdi bakın, eğer ulusal servetin paylaşımında haksızlık oluyorsa, haksızlığın laiği şeriatçısı olmaz, haksızlık haksızlıktır, her yerde bu böyledir; o sebepten, artık Cihet-i Askeriye mi (mesela **BÇG)** olur, Cihet-i Mülkiye mi olur; insanın gönlü, şu son yirmi yıl içinde *'laik burjuvazi'*ye, kredi, teşvik vb. olarak sağlanmış, *'yasal kolaylıklar'*; ya da –hâşâ huzurdan– yasal olmayan *'avantalar'* hakkında, derlitoplu birkaç *'brifing'* yapılmasını arzu ediyor; böylece, *'alafrangalığın'* Türk halkının büyük yüzdesine (aşağı yukarı yüzde sekseni) neye malolduğu daha güzel anlaşılmış olur; havaya pîr aşkına pala sallayan, *'laik'* bazı profesörlerin de gözü belki açılır.

'Laik alafrangalık', anti-emperyalist olmayan Batı yandaşlığıdır; bunun eski adı, Tanzimatçılık; 'çağdaşlaşma'nın yolu, elbette dinin bireyselleştirilmesinden geçer ama, bu kadarı yetmez, tek başına laik olmak, insanın insana kulluğunu ortadan kaldırabiliyor mu, ben ona bakarım.

Size *'kaldırdı'* gibi geliyor mu?

'DESTEK' Mİ, 'KÖSTEK' Mİ?..

25 Ağustos 1997

Nasıl oluyor da, *'gözümüze giren'* bazı *'anlamlı'* ve *'önemli'* olayları görmezlikten gelebiliyor, doğru dürüst değerlendiremiyoruz, gerçekten şaşıyorum. Sözün gelişi, gazetelerde, üç beş satırlık bir haber; üstelik, yeni koalisyonun başarısı gibi verilmiş: **"Beş milyar dolarlık destek."**

Neymiş bu *'destek'*, merak etmez misiniz? Meğerse, *'alafranga laik'* kabine, güvenoyu alır almaz, *'malûm ve mâhût'* **Dünya Bankası**'nın Başkan Yardımcısı **Johannes Linn, Ankara**'ya *'damlamış'*, *'yetkili ve 'etkili'* bakanlarla görüştükten sonra, bankanın **(IBRD) Türkiye** Direktörü **Chibber** ve **Ankara** temsilcisi **Temple**'in refakatinde basın toplantısı yapmış; diyor ki:

"...yeni hükümeti istikrarı sağlamada ve 'özelleştirmeye' devam etmede kararlı gördük; 'ülke yardım stratejisi' (CAS) çerçevesinde, üç yıl için 1.5 milyar dolar kredi verilmesini önereceğiz; ayrıca, IMF onaylarsa 3.5 milyar dolarlık bir ilave yapacağız; desteğimiz 5 milyar doları bulacak." (Hürriyet, 26 Temmuz 1997)

Sırası düştükçe 10 sent için kılı kırk yaran –**'sistem**'in bekçi köpekleri– **Dünya Bankası** ve **IMF**'in, **Mesut Yılmaz** hükümetine bu cömertliği acaba niyedir? Sorunun cevabını ben vermeyeceğim, bir **Washington** haberi veriyor:

"...Dünya Bankası, Mesut Yılmaz başkanlığındaki yeni hükümete 'destek' izlenimi yaratan bir girişimle, uzun süredir kapalı tuttuğu kredi musluklarını açarken, bu kre-

dinin önemli bölümünü 'yapısal reformlara' bağlamayı ihmal etmedi..."

"...edinilen bilgiye göre, özellikle sosyal güvenlik reformu alanında yapılacak yeniliklerle, devletin üzerindeki sigorta yükünün hafifletilip hafifletilmeyeceği Dünya Bankası tarafından takip edilecek. Öte yandan ANASOL-D koalisyonunun hükümet programına almadığı sağlık reformu projesinin de canlandırılması isteniyor (...) fizibilite çalışmaları tamamlanan proje, sağlık hizmetlerinde geniş kapsamlı 'özelleştirme'yi öngörüyor..." (Milliyet, 29 Temmuz 1997)

Anlaşıldı mı, *'Vehbi'*nin kerrâkesi'?

'Musluklar açılırken!..'

Tadına varabilmek için, dikkatin iki nokta üzerinde yoğunlaştırılması şart! Birinci noktanın altı, haberin, şu kısmında çizilmiş: **"...Dünya Bankası, (...) uzun süredir kapalı tuttuğu kredi musluklarını açarken..."!** Gördünüz mü, **Dünya Bankası** ve **IMF,** kredi musluklarını hanidir kapamış, siz bunun farkında mıydınız? Acaba neden? Önceki hükümetin, ünlü *'İstikrar Programı'* koşullarına kulak asmayışından mı? **Taban fiyatlarını düşük tut, destek alımı yapma deniyordu, galiba aksi yapıldı; işçi memur emekli dul ve yetim ücretlerine zam yapma deniliyordu, galiba aksi yapıldı; 'sistem'le ilişkilerde uysallık isteniyordu, Üçüncü Dünya ülkeleriyle bir 'İslam Ortakpazarı' teşebbüsüne girişilerek, tam aksi yapıldı; 'muslukların kapatılmasında' bunların rolü olmasın?**

İkinci nokta, haberin şu kısmında belirtilmiş: **Yılmaz** hükümeti, *'yapısal reformları yapmakta ısrarlı görünüyor'*muş; **o 'yapısal reformlar', 'özelleştirmenin' yaygınlaştırılması, özellikle sosyal güvenlik ve sağlık alanında uygulanması anlamına geliyor, başka türlü söylersek, merkez/sol destekli koalisyon hükümeti, sosyal güvenliği 'özelleştirmeyi'**

programına almış. Dünya Bankası, eğer sağlık güvenliğini özelleştirmeyi de programına alırsa, 5 milyar dolarlık bir desteği –tabii IMF'in onayıyla– tıkır tıkır sayacakmış!

Türkiye'de *'şeriat'*ın ve *'şeriatçı takımı'*nın yönetime egemen olmasını önleyen, laik hükümet, ülkenin sosyal yapısına, acaba kimin egemen olmasını sağlamış oluyor?

Nasıl bir 'kararlılık'?..

Dünya Bankası'nın ve **IMF**'in!

Neredeyse yarım yüzyılı bulan *'istikrar paketi'* ya da *'yeniden yapılanma programları'*, bu iki teşekkülün; **Osmanlı**'yı batıran *'Düyun-u Umumiye İdaresi'*nden farklı olmadığını, göstermedi mi? **Dünya Bankası** Başkan Yardımcısı **Linn**'in, *'mali istikrarı sağlamada ve özelleştirmeye devam etmede kararlı gördüğü'* yeni koalisyonun; bu takdirde, **Osmanlı**'nın önce **'sistem'**in elinde oyuncak olmasına, sonra da batmasına sebep olan, *'alafranga'* ve *'Batıcı'* hükümetlerden ne farkı kalıyor?

Bunu bilirim, bunu söylerim: *'Kemalist'* laiklik de, *'sosyalist'* laiklik de *'evvelemirde' 'tam bağımsız'* olmayı içerir; **anti-emperyalist olmayan bir laiklik, ne ülkenin iktidar denklemini değiştirmeye yarar, ne de 'ulusal demokratik devrim'in 'müktesabatını' (kazanımlarını) muhafaza etmeye! 'Sistem'**, kendi çıkarlarını, ulusal çıkarların önüne koymayı sürdürecektir.

Bunu **NATO**'nun genişlemesi olayında da görmüyor muyuz?

GAFLET'TEN GAFLET'E!..

27 Ağustos 1997

Gazi'nin *'Ulusal Savunma Anlayışı'*, uygulamada kendini nasıl göstermişti? İster misiniz bunu, bir başkasının kaleminden okuyalım:

"...uçak sanayiinin kurulması için, üç büyük atılım gündeme geldi: 1925, 1935 ve 1941 yıllarında, bir parlayıp bir sönen bu atılımlar, önce geriledi, sonra söndü..."

"...Türk Savunma Sanayiinin temeli, yine de emektar MKE ile 1921'de atıldı; o zamanki adı Askeri Fabrikalar Genel Müdürlüğü idi; 1950 yılında MKEK adını alan kuruluş, bu alanda istenilen canlılığı gösteremese de, bazı temel ihtiyaçları karşıladı..." (Milliyet, 29 Temmuz 1997)

Gaflet nerede başlamıştır? Bu inceleme-araştırma, daha önce burada söylediklerimi teyit ediyor:

"...as' 'ri yetkililere göre, Türk savunma sektöründe, İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda, Türkiye ile ABD arasında kurulan ilişkiler, NATO üyeliğiyle sağlanan askeri teçhizat desteği, bu alanda sağlanmak istenen gelişmeyi büyük ölçüde engelledi."(Milliyet, 29 Temmuz 1997)

Dikkat isterim, tespit *'askeri yetkililerindir'*, iyi de bu *'gaflet'*in sorumlusu kimdir? Dönemin merkez sağ/merkez sol iktidarları değil mi? İş bu kadarla kalsa iyi, daha beteri arkadan geliyor:

"...Kıbrıs Barış Harekâtı'nın ertesinde gelen ABD ambargosu savunma sanayiinin 'millileşmesi' gerektiğini ortaya çıkardı; bu anlamda ilk adımlar Deniz ve Hava Kuvvetleri'ni Güçlendirme Vakıfları'nın kurulmasıyla atılır-

ken; ASELSAN ve TUZSAŞ'ın da kurulmasına vesile oldu!" (Milliyet, 29 Temmuz 1997)

Şimdi güler misiniz, ağlar mısınız? **Gazi**'nin **Müdafaa-i Hukuk** ve **Kuva-yı Milliye**'den geliştirdiği *'Ulusal Savunma Anlayışı*'nı –yani, savunma sanayiinin milli olması zorunluluğunu– **Türkiye** ambargodan sonra anlamış oluyor: **'Soğuk savaş'** dönemi iktidarlarının, nasıl gaflet içinde oldukları, bundan daha açık nasıl itiraf edilir?

Merdiveni yeniden icat etmek!..

Zararın neresinden dönülse kâr, öyle mi? *'Gaflet*'ten uyanıp, *'intibaha mı geliyorlar?'* Merdiveni yeniden nasıl icada kalkıştıklarını, aynı inceleme-araştırmadan şöyle okuyacaksınız:

"...Genelkurmay ile Milli Savunma tek çözüm yolu üzerinde karara vardılar, o da yerli sanayii devreye sokmak! Hazırlanan strateji planında 10 yıllık tedarik planı (OYTEP) adı verilen uygulamanın Meclis'te görüşülerek yasalaşması ve her yıl bütçe kapsamında kaynak ayrılması görüşü ağırlık kazanıyor..." (Milliyet, 29 Temmuz 1997)

Bilmem *'tadına'* varabildiniz mi? Savunmada *'yerliye'* dönülüyor ama, bir farkla, artık *'ulusal savunmamız kamu öncülüğünde hızlı sanayileşmeyecek'*; ya ne olacak, *'yerli sanayi devreye sokulacak'*, tabir-i marufu ile *'özelleştirilecek!'* Bak bak bak! Şu bulduğumuz çözüme bak! 20 civarında askeri fabrika, elden geçirilip, uygun olanlar hemen satılacakmış!

"...ayrıca Türk sanayicisi de bu projelere büyük ilgi gösterdiğini kanıtladı; Türk savunma sektörüne gereken yeni sistemler için gelecek 30 yılda 150 milyar dolarlık kaynağın yaratacağı cazip pazar için, yerli firmalar sıkı biçimde hazırlanıyor." (Milliyet, 29 Temmuz 1997)

Efendim, bu yıl *'yüze yakın firmanın başvuracağı hesaplanıyor'*muş, daha ne olsun, *'dideler rûşen'!* Birisi çıkıp da, böyle bir gelişme sürecinin, hem ulusal savunma sanayiini *'silah tüccarla-*

rı'nın inisiyatifine bırakacağını; hem de –daha kötüsü– *'yerlileştirilmiş'* olamayacağını söylemiyor.

Tut kelin perçeminden!..

Şu *'silah tüccarları'* deyimi yok mu? Uluslararası **media** sözlüğünde, *'mafia babaları'* kadar kötü çağrışımlara sebep olan bir deyimdir. Sebebi basit, silah ticareti savaşla hızlanır, uluslararası gerilimle beslenir; silah tüccarları bu yüzden barışı sevmez, savaşları da, silahlı isyanları da körükler; üstelik, yüzyılın başından beri çıkmış irili ufaklı savaşlar ve isyanlarda, bu *'marifetlerini'* açık açık göstermişlerdir.

Türkiye'de ulusal savaş endüstrisini kamu yönetiminden alıp, hangi ulusal sanayi burjuvazisine vereceksin? Sanayimizin kısm-ı âzamı çokuluslu şirketlerin (**'sistem'**in) ülkemizdeki *'temsilcisi'* hüviyetinde görünmüyor mu? Hangisi özgün bir teknoloji üretmiş? Hangisi **ASELSAN** kadar gelişmiş?

Daha da vahimi şudur, bir süre önce çıkan başka bir haberde deniliyordu ki: **"...orduya mal ve hizmet üreten kuruluşlardan ISO 9000 kalite belgesi ve NATO standartlarına uygunluk (AGAP) belgesi isteniyor"**muş (Cumhuriyet, 12 Haziran 1997). Hani ne derler, tut kelin perçeminden! Bir manada bu, ulusal savunma endüstrisini dolaylı olarak **NATO**'nun denetimine vermek; yani, başka türlü bir *'gaflete'* düşmek değil mi?

Önce **Gazi**'nin ulusal savunma anlayışını terk edip *'gaflet'e* düşüyorsun, sonra birden ecnebinin (**NATO**'nun) kontrolüne girdiğini fark edip, *'intibah'a* geliyor, yeniden ulusal savunma sanayiini *'yerleştirmek'* istiyorsun; bu defa karşına, *'özelleştirme ve küreselleştirme'* çukuru çıkıyor, ou bir tuzak, neticede daha büyük ve derin bir gaflete düşüyorsun: **'ecnebi'**, onun çıkarına uymayan her savaşta, senin savunma sanayiinin beslendiği damarı, gözünü kırpmadan keser!

Sahi, **NATO**'nun *'genişlemesini'* konuşacaktık, nasıl da unuttuk?

NATO: ABD 'YAYILMASININ' ARACI!

29 Ağustos 1997

Eskiden *'ülkücü'* imiş, üstelik *'militan'*; bu yüzden, başı belaya da girmiş; besbelli o da *'Moskof emperyalizmine'* karşı; *'milliyetçiliği'* savunanlardan; *'milliyetçiliği'* –yani *'milli devleti'*, *'milli kültürü'*, *'milli ekonomi'*yi– savunuyor; bunu da, **ABD** yandaşlığıyla mümkün sanıyor; tanıdığımda, **12 Eylül** sonrası kabinelerinden birinde bakandı, görüşmemizde *'bermutad'* sözümü esirgemedim; dedim ki: **"...yahu nedir? Sizin milliyetçiliğiniz nasıl bir milliyetçilik? 'Milli ve manevi değerleri' koruma savaşı verdiğinizi söylüyorsunuz; ekonomiden kültüre, her alanda her türlü 'değeri', 'sistem'in değerlerine feda ettiniz!"**

'Soğuk savaş' milliyetçisinin dramı budur: **SSCB**'ye karşı *'fedaisi'* olduğu **'Sistem'**in (**ABD**'nin), asıl büyük düşmanının *'milliyetçilik'* olduğunu göremiyor; bunu kavrayabilmesi için **SSCB**'nin dağılması icabetti; şimdi şimdi fark ediyor ki, **ABD**'nin asıl *'hasmı'*, *'milli devlet'*tir –yani *'milli kültür'*, *'milli ekonomi'*, *'milli savunma'*– zaten **SSCB**'ne düşmanlığı da, onun kendine göre bir *'Sovyet milliyetçiliği'* yapmasından, *'pazarını'* **'sistem'**e kapatmasından ileri geliyordu.

NATO'nun genişlemesi, bu açıdan bakıldı mı, anlam kazanır; çünkü, artık mevcut olmayan bir düşmana karşı gerçekleştirilen bu *'genişleme'*, hakikatte, eski **Doğu Bloku** ülkelerinin *'milli savunması'*nı, siyasi olduğu kadar ekonomik düzeyde de, denetim altına almak içindir. *'Siyasi denetimi'* anlaması kolay: eskiden **SSCB, Doğu Avrupa** ülkelerini, **'sistem'**e karşı *'tampon bölge'* olarak

kullanmıyor muydu; artık **NATO,** bu ülkeleri **Rusya**'ya karşı *'tampon bölge'* olarak kullanacak! Bu kadar basit!

İyi de, ekonomik düzeydeki denetim hangi anlama geliyor?

'Birinci mevki'nin 'bedeli'...

'Mütecessis, müdekkik, nüfuz-u nazar sahibi' kalemlerimizden **Ergin Yıldızoğlu**'nu okuyor musunuz? Okumalısınız! O konuyu irdelediği yazısında, bu meselenin püf noktasını pek güzel açıklıyordu:

"...Doğu Bloku yıkıldıktan sonra serbest kalan ülkeler, şimdi 'yükselen silah pazarları'nı oluşturuyor; ancak, Varşova Anlaşması ile yerleşmiş ve bugün de geçerli olan silah teknolojisi standartları, bu piyasaların, Rusya ile silah ticaretini devam ettirmesini zorunlu kılıyor; bu da ABD şirketlerinin bu piyasada 'tekel' oluşturmalarını engelliyor. Bu piyasaların ABD'ne açılması ve onun kontrolü altına girmesi için, askeri teknolojinin yenilenmesi ve radikal bir yeniden yapılanmaya gidilmesi gerekiyor. NATO'ya girmiş olmak, bu yenilenme için, kabul edilebilir bir gerekçe sağlıyor..."

"...Delavware Eyaleti'nden Demokrat Parti senatörü Joseph Bider'in dediği gibi: '...Birinci mevkide seyahat edebilmek için, birinci mevki bilet almak gerekir' (Le Monde, 11 Temmuz 1997). **NATO birinci mevki olduğuna göre, en ileri silah teknolojisini almak lazım; bu teknoloji ABD, Fransa, İngiltere ve Rusya gibi ülkelerde var (ama) NATO'da ABD standardı egemen; ayrıca bu standardı yaymak için, gerekli teşvikleri karşılayabilecek mali kaynaklar, en çok ABD'de bulunuyor..."**

"...Rusya bu piyasaları kaybetmeye başladı bile; bu ülkeler ellerindeki Rus yapısı Tupolev uçaklarını değiştirmek için Mc Donnel/Douglas ve Lockheed Martin gibi ABD şirketleriyle görüşüyorlar. NATO adayı Romanya ise, Fransa/

Almanya, yapımı Mirage 2000 / 5 yerine Bell American'ın F-16'sını alıyor. Le Monde'a göre, 'bu gelişmeler, ABD'nin Avrupa'yı Orta Avrupa piyasalarında dışlamaya çalıştığını göstermektedir'..." (Cumhuriyet, 14 Temmuz 1997)

Madrid Zirvesi'nde, **Avrupalı** dokuz ülkenin itirazı neden reddedildi de, **Washington**'a uyularak **NATO**'ya yalnızca **Macaristan, Polonya** ve **Çek Cumhuriyeti**'nin alınması kararlaştırıldı? Bilmem anlaşıldı mı? Bu işin mali portresi, 15 yılda 125 milyar dolarmış; **Aeroplace Industries Association** şirketler grubundan **Joel I. Johnson, Times**'a demiş ki: **"...büyük para bu! Bu piyasaya ilk kim girerse, gelecek yüzyılda malı götürür!"**

Keyif kaçıran sorular!..

Gelelim **Türkiye**'ye! Ülkemiz, *'milli savunmasını'* önce **'özelleştirip'** sonra **'küreselleştirerek', 'yerlileştireceğini'** sanmak gafleti içinde görünüyor; hem de, **'özelleştirme**'nin **'NATO** *standartlarına uygunluk belgesine* **(AGAP)** *bağlı olmasını'* şart koşarak! (Cumhuriyet, 12 Haziran 1997). Size göre bunun *'pratik sonucu'* ne olacaktır? *'Milli Savunma Sanayii*'nin *'yerlileşmesi', 'milli savunma stratejisi*'ne uygun gelişmesi mi; yoksa *'milli devlet*'in kontrolünden çıkarılan bu sanayiin, bütün bütün **ABD**'nin kontrolüne girmesi mi? **ABD** kontrolündeki bir savunma sanayiini, **Türkiye**'nin *'milli çıkarlarını korumak için'* kullanabilir misin? Ya da, bu son derece hassas *'milli'* piyasaya, **ABD**'yi sokarsak, *'gelecek yüzyılda malı kim götürür'?*

'Özelleştirme' 'küreselleştirme'yi getiriyor; o da, *'milli'* olan ne varsa, dağılıp parçalanmasını! Ne *'milli kültür'* kalıyor ortada, ne *'milli ekonomi'*, ne de *'milli devlet'!* Oysa biliyoruz, **Anadolu İhtilali ve İnkılabı,** bu kavramları kutsal saymış; onları bu toprakların üzerinde gerçekleştirebilmek için, *'yedi düvel*'le savaşmıştı.

Mucib-i meraktır, bu tür bir *'operasyondan'* sonra, hâlâ nasıl o bakanlığa *'Milli'* Savunma Bakanlığı, denilebilecek?

eylül '97

'özel sektör',
'özelleştirilmedikçe!..'

O GÜNDEN, BU GÜNE!..

1 Eylül 1997

(1 Eylül 1922/Büyük Taarruz'un 7. günü. **Ankara**'da çıkan *'Hâkimiyet-i Milliye*'de, sekiz sütuna manşet: **"Düşman ordusunun mühim kuvvetleri, tabii çekilme hatlarından tamamen tecrit edilmiş ve Murat Dağları'na atılmıştır; süvarilerimizin kılıçları altında emekleyerek, kendilerini Uşak/Gedos şosesine atmaya çalışmaktadır!"**

Aynı gün, **M. Şevki Yazman**'ın not defterinden: **"...uzakta uzun duman sütunları, yolların kenarında harap olmuş köyler, insan ve hayvan cesetleri; geride kalan ve esir olan bitkin Yunan erleri. Uşak yanıyor ve alevleri bize kadar geliyor. Ne yazık!"** *'Hâkimiyet-i Milliye*'nin notu: **"İngilizler, Yunan vahşetini ilgisizce seyrediyor. Bu cinayetlerin hesabı elbette sorulacaktır."**

Aynı gün, Başkumandan **Mustafa Kemal Paşa**'nın orduya bildirisi: **"Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir ileri!"**)

Kazın ayağı öyle mi?..

1 Eylül 1997, önümde bir gazete, cafcaflı bir haber: **'Batı'***ya rest çektik!'*; resti çeken, Dışişleri Bakanı **İsmail Cem,** müktesebatı düşünülünce sanılıyor ki **Türkiye, 'sistem'**in onu nasıl oyalayıp küçük düşürdüğünü, nihayet anlamıştır; *'tam bağımsız'* dış politikaya yöneliyor; kazın ayağı elbette öyle değil, fakat *'pazarlama-*

sı' öyle! Aslında **Ankara, Avrupa Birliği**'nin savsaklamasına karşı, terazinin öteki kefesine **ABD**'yi koyacağını açıklıyor; hem de nasıl, **"Bakanlığın, ABD ile 'Serbest Ticaret Anlaşması'nın olabilirliği üzerinde, ciddi şekilde çalıştığını"** belirterek! (Hürriyet, 16 Ağustos 1997)

Oldum olası yazmışımdır; liberalizmin iç diyalektiği onun egemen ortamında, *'küreselleşme'*ye değil, *'kutuplaşma'*ya yol açar; kanıtı, ortada: **soğuk savaş**'ın galipleri –ki garip bir şekilde, **'sıcak savaş**'ın mağluplarıdır– **Almanya (AB)** ve **Japonya (Uzakdoğu Kaplanı),** hanidir **ABD**'ye kafa tutuyor! O halde **Ankara**'nın *'resti'* neyi ifade eder? *'Küreselleşme'* gönüllüsü geçinmesine rağmen, **Avrupa**'ya karşı **Amerika**'yı seçebileceğini belirterek *'fiili'* kutuplaşmanın somut bir gerçek olduğuna, inandığını mı? Evet, onu! *'Özelleştirme'* gezegeni küçültüp *'küreselleştiriyor'* ise, **AB** ile **ABD** çoktan aynı potanın içinde erimiş olmayacak mıydı? Demek olmuyormuş! Neden? Liberal kapitalizmin çıkar çelişkileri, bunları birbirine düşürüyor da ondan! **ABD** ile **AB,** *'Uzakdoğu Kaplanı'* **Japonya** her ikisiyle kıyasıya çatışıyor, *'kutuplaşma'* net ve açık!

İsmail Cem ne yapıyor? Çektiği *'rest'* ile **Batı**'ya kafa mı tutuyor? Yok canım, **Avrupa Birliği**'ne *'sahip değiştirebileceğimizi'* söyleyerek sözde gözdağı veriyor; böylece, *'küreselleşme'* masalı da gümbürdüyor. Yerinde olsam, bir daha *'küreselleşme'* lafını ağzıma almam!

Rest mi, yoksa 'destek' mi?..

Gelelim **ABD** ile *'Serbest Ticaret Anlaşması'*na!

1989 nihayeti, **Turgut Özal Washington** Büyükelçisi'ne talimat vermiş: **"1/ Başkan Bush'dan randevu isteyelim: 2/ ABD'ye 'serbest ticaret anlaşması' önerelim!"** İlk öneri kabul edilmiştir, **Bush**'la **Özal** buluşurlar; ikincisini büyükelçi zamanın **ABD** Dışişleri Bakanı **James Baker**'a, **"Gümrük du-**

varlarını kaldıralım!" diye iletince, tasvip görmez; **Washington** öneriyi **Avrupa**'ya *'tepki'* olarak değerlendirmiştir; esasen *'Türk Hariciyesi de, öneriye sıcak bakmıyormuş'*, çünkü *'kendini* **AB**'ye daha yakın hissediyormuş! (Milliyet, 18 Ağustos 1997)

O günden bugüne köprülerin altından ne sular akmış olmalı ki, *'laik ve ilerici'* **Yılmaz** hükümeti onaylanır onaylanmaz; **ABD** Kongresi'nin nüfuzlu senatörlerinden **Phil Graham,** şıp diye **Ankara**'ya damlamış; önce, **'ABD'nin Türkiye'ye Avrupa'dan daha yakın olduğunu'** ima ediyor, arkasından **'bir an önce bir serbest ticaret anlaşması imzalamalıyız'** diyor. (Hürriyet, 17 Ağustos 1997). Bak bak bak! Meğerse gönüller ne kadar bir imiş! Daha da güzeli, *'laik ve ilerici'* yeni koalisyonun, *'Amerikancılığı müsellem'* **Özal**'ın önerisine sahip çıkıvermesi! Böylece, **Avrupa Birliği**'ne karşı, **Rusya** ve **Türkiye**'yi *'kullanarak'* bir *'kuşatma'* stratejisi uygulamaya çalışan **Washington,** 'uysal' bir müttefik buluyor.

Demokratik *'sol', 'laik'* ve *'ilerici'* Dışişleri Bakanımızın *'çektiği rest'* hakikatte bu *'desteğin'* ifadesi! Zaten lideri **Ecevit** ne demiş: **"...ABD, Türkiye'ye Avrupa'dan daha anlayışlı davranıyor!"** İşte o kadar: Sen sağ, ben selamet!

Aslında kime benziyorlar?..

Sadrazam **Mahmud Nedim Paşa**'nın adı, halkın arasında *'Nedimof'*du, bilirsiniz; *'mumaileyh'* çünkü, **Rusya**'nın davuluna oynardı. **Tanzimat** sadrazamlarının -hassaten **Fuat Paşa**'nın *'İngilizciliği'* meşhurdur; ömrü handiyse sadrazamlıkla geçmiş **Sait Paşa**'ya, halkın *'İngiliz'* **Sait Paşa** dediği de unutulmamıştır; **Enver Paşa**'nın *'Almancılığını'* ne siz sorun, ne ben söyleyeyim: Devleti, herkesten habersiz **Almanya** lehine savaşa sokan odur.

Yakın tarihimizde, *'tam bağımsız'* tek lider, **Gazi Mustafa**

Kemal Paşa'dır; onun içindir ki, Yunan'ı *'beş günde perişan eden'* **TBMM** ordularına, **Akdeniz**'i ilk hedef gösterdiği günün yıldönümünde; *'Atatürkçü, laik ve ilerici'* liderlerimizin, *'rest çekmeyi', 'düvel-i muazzama'*nın birinden ötekine dönmek gibi anlaması, insanı hasta ediyor. Allah aşkınıza, elinizi kalbinize koyup da söyleyiniz: **Gazi Mustafa Kemal**'e mi benziyorlar, yoksa –o her biri bir *'ecnebi devletin gölgesindeki'*– **Tanzimat** sadrazamlarına mı?

'ANLAMAZLAR, AĞBİY!..'

3 Eylül 1997

Halkın arasında şöyle bir laf vardır, ipe sapa gelmez bir durum oldu mu, *"neresinden tutsan elinde kalıyor"* derler ya; galiba bizim merkez/sol'da *'keyfiyet'* öyle! Bütün siyasetçilerimiz gibi, onlar da Türk milletinin hafızası yok sanıyorlar, bu bir; ikincisi, **Yeşilçam** film setlerinde, her hatadan sonra tekrarlanması âdet sayılan, *"Anlamazlar ağbiy"* kuralına, inanmış görünüyorlar!

Ecevit; "...ABD, Türkiye'ye Avrupa'dan daha anlayışlı davranıyor" demiş ya, kafam ona takıldı; besbelli, bu yüzden, böyle söyleniyorum. Daha önce, aklı başında her *'solcu'* gibi, **Avrupa** ile yapılan Gümrük Birliği Anlaşması'na itirazları olmuştu; demek istiyordu ki, ünlü Muharrem Kararnamesi'nden farkı yoktur, aleyhimize olacaktır, filan fişman! Ben de benzer şeyler yazmıştım; ilk yıllık uygulama, haklı olduğumuzu gösterdi, gösterdi de; bu defa **ABD ile Serbest Ticaret Anlaşması yapar, Özal'ın önerdiği gibi 'gümrük duvarlarını kaldırırsak', anlaşma yine aleyhimize işlemeyecek mi?** ABD'nin gösterdiği *'anlayış'* nerede?

Dahası ben **Ecevit**'in, ABD konusunda, çok farklı şeyler söylediğini hatırlıyorum; bir tarihte, *"ABD'nin 77 yıllık amacının Türkiye'de ırk ayrılığı çizgisine dayalı özerk bölgeler oluşturmak"* olduğunu belirtmiş, açık ve seçik olarak demişti ki:

"...'Soğuk savaş' döneminde ABD, Türkiye'nin bütünlüğüne ve gücüne muhtaç olduğu için, bu amacını saklı tutuyordu, fakat artık saklamaya gerek duymuyor..."

"...ABD'nin asıl amacı Güneydoğu Anadolu'da özerk

bir Kürt bölgesi oluşturmaktır. ABD'nin bu amaç için kullandığı en etkili araç ise Çekiç Güç düzenlemesidir. Türkiye de göz göre göre, bu düzenlemeye gönüllü katkısını sürdürmektedir."

"...Türk hükümeti ve Dışişleri Bakanlığı kıytırık Amerikan yardımındaki kısıntıya tepki gösteriyor. Amerikan yardımı tümüyle kesilse Türkiye batmaz; askeri yardım konusunu ayrıntı olarak görüyorum. Türkiye kriz döneminde eksikliği kendi imkânlarıyla giderebilir..." (Hürriyet, 1 Ağustos 1994)

Sizce **Ecevit**'in, en azından solculuk adına; **'Türkiye'***yi bölmek isteyen'*, bunun için *'Çekiç Güç'ü kullanan'* **ABD**'nin; dört yıl önce, *'kıytırık'* yardımını, reddetmeyi düşünürken; nasıl olup da şimdi onunla *'Serbest Ticaret Anlaşması'* hesapları yaptığını; nasıl olup da onu **"Avrupa'***dan daha anlayışlı bulduğunu"* açıklaması gerekmez mi?

KİT'lerden en çok yararlanan...

Sorunun kaynağında, **Türkiye** ekonomisinin *'özel yapısı'* olmasın? **Amerika** da, **Avrupa** da, ülkemizdeki *'karma ekonomi'* modelinin, gerçekte *'devletin imkânlarını, özel sektör için kullanmak'* şekline dönüştüğünü, çoktan anlamışlardır. Bunun en çıplak kanıtı, ne zaman *'özelleştirme'*den, ya da *'küreselleşeme'*den söz açılsa, klasik **Demirel** *'ikâme sanayii'* holdinglerinin, (**Özal** döneminin *'ticaret'* holdingleri, onları böyle vasıflandırıyor) ya sustukları, ya da yarım ağızla *'evet'* dedikleri görülüyor.

Çok olmadı, **Avrupa** ile Gümrük Birliği'nin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini ileriye sürdüğü zaman, **Ecevit**'e, en önemli destek, **Koç Grubu**'ndan gelmedi mi? Öteki gruplar da açıkça değilse bile, içlerinden aynı onayı vermişlerdir. Çünkü gerçeği niye saklamalı: **Türkiye iktidar denkleminin bürokrasiyle özdeşleşmiş öteki ayağı olan burjuvazi, 'özelleştirme'nin 'işini bozacağını' bilmektedir.**

Neden diyeceksiniz? İlk bakışta belki paradoks gibi görünecek, ama **Türkiye'de KİT'lerden ve onların ürünlerinden birinci derecede yararlanan, o 'sanayi holdingleri'dir de, ondan!** Erken **Kemalizm** döneminin, *'kamu öncülüğünde hızlı sanayileşme'* politikası; zaman içinde, *'devletin imkânlarıyla, özel sektör yaratma'* gayretine dönüşmüş; **liberalizm ve liberallik, dışa kapalı bir ekonomide, bürokrasinin uzantısı bir burjuvazinin oluşturulması şeklinde uygulanmıştır.**

Bu kadarına, pes! **'Totaliterlik' öyle içimize işlemiş ki, 'çoğulculuğu', nasıl 'yukardan aşağıya' devlet ('siyasi toplum') yaratıyorsa; 'özel sektörü'de öyle, 'yukarıdan aşağıya' devlet ('siyasi toplum') yaratıyor;** hal böyle olunca, eski **Doğu Bloku** ülkelerinde üç yıl içinde gerçekleştirilen 'özelleştirme'nin; **Türkiye**'de otuz yıldır, istenilen hız ve kıvamda bir türlü gerçekleştirilemeyişine şaşılır mı?

Çok zor bir iş!..

'Sistem' adına devreye giren **Turgut Özal**'ın, daha sonra devreye sokulan **Tansu Çiller**'in, sırası düştükçe; *'birtakım güç odakları'* diyerek, hem *'işadamları'*ndan, hem onların *'kemikleşmiş yapısından'* yakındığını, unutmuş olamazsınız! Gerçekte, **ABD**'nin de, **AB**'nin de, **Türkiye**'de en rahatsız oldukları konu budur, çünkü **Türkiye**'deki özel sektör –dolayısıyla *'burjuvazi'*– onların yaşadığı ve anladığı burjuvazi gerçeğine ve tarifine uymuyor.

Hangi tarife uyuyor? Yapısı nedir? Mekanizma nasıl işler? Bu dikenli soruları, bir uzmanı tanık göstererek, tartışmaya çalışacağım. Şu anda kafamı kurcalayan, elbette **Ecevit**'in ve onun Dışişleri Bakanı **İsmail Cem**'in, birkaç yıl önce beğenmeyip yardımını bile *'kıytırık'* buldukları **ABD**'ye –bugün *'gösterdiği anlayışa'* karşılık olarak– bu *'kemikleşmiş yapıyı'* bozabileceklerini, nasıl kanıtlayacakları?

Bana sorarsanız bu çok zor bir iş; çünkü farkındasınız, iktidar denkleminin (bürokrasi+burjuvazi) değiştirilmesini öngörüyor.

'ÖZEL SEKTÖR', 'ÖZELLEŞTİRİLMEDİKÇE!..'

5 Eylül 1997

'La Boule D'Or' diye bir kahve, arada merak ederim, hâlâ yerinde duruyor mu? **St-Michel Meydanı**'nın çevresindeydi; yağmurun perde perde indiği, bulanık sonbahar akşamları; o kahvede **Nicole**'le oturur, konuşurduk: o, Trotszkist sevgilisinden henüz ayrılmış, söze onun *'katılığından'* yakınmakla başlıyor; ama, bir süre sonra kendimizi, 20. yüzyıl inkılâplarının *'kaçınılmaz kaderini'* tartışırken buluyoruz.

Nedir bu kader? Klasik şemaya göre, inkılaplar, belirli sosyal sınıfların toplumsal egemenliklerini sağlamak amacıyla gerçekleştirilir; bunun klasik örneği, *'Fransız İhtilal-i Kebiri'*; **Mustafa Suphi**'nin *'askeri'* **'Sarı' Mustafa**'nın **(Börklüce),** eski **Vakit Yurdu**'nun yağmur karanlığında, meyyus ve mükedder, anlattıklarını işitir gibiyim: **"...bu ihtilal, büyüyüp serpilmiş Fransız burjuvazisini, 'reiskâra' getirmişti."** Hesapça, *'ulusal demokratik devrim*'ler, *'burjuvazi*'nin tarih sahnesinde öne çıkmasına yarıyor; sosyalist devrimler de, ülkelerinde *'proletarya*'nın (işçi sınıfının) öne çıkmasına! **Nicole** –o da Trotzkist– *'tek ülkede sosyalizm'* fikrinin imkânsızlığına inanmıştı, sosyalist devrim, bir dünya devrimi olmalıydı vs. vs!

Benim takıldığım nokta, başka; yıllar geçip de *'Hanya ile Konya'yı anlamaya başla*ş*ınca'*, gördüğüm bir şey var: **ister ulusal demokratik ister sosyalist olsun, eğer bir devrim, klasik şemaya uygun ortam ve şartlarda gelişmiyorsa, ulaştığı yer demokrasi ya da sosyalizm olmuyor; ya ne oluyor, düpedüz merkeziyetçi bir bürokrasi diktası!.. Sonra da, o**

devrimi yapması gereken sınıfı, oluşturma çabası içine girişiyorlar; hani, *'istim arkadan gelsin'* derler ya, o hesap! Örnek mi? **Sovyet Sosyalist Devrimi**'nin parolası *'endüstrileşmek'* idi; ne demek bu, amelemiz yok, amele yaratacağız demek! Aynı şey, **Anadolu**'daki **Ulusal Demokratik Devrim** için de geçerli, niye, çünkü komprador burjuvazisi işbirlikçi, daha **Kurtuluş Savaşı** biterken çekip gitmiş, devrimi gerçekleştiren, aydınlar ve bürokrasi öncülüğünde, tarihsel bir blok; sonra bakıyorsun, ülkede *'ulusal burjuvazinin yaratılmasına'* çalışılıyor.

Özel sektör devletten bağımsız değil!

Böyle *'serada'* yetişen *'sosyal sınıflar'*, sağlıklı olmuyor pek, bunu yaşadık ve gördük: **Rusya**'daki işçi sınıfı ile, **Türkiye**'deki burjuvazi; bir türlü, bağımsız inkılapçı karakterlerini ortaya çıkarıp geliştiremediler; sürekli, bürokrasi ile ortakyaşam **(symbiosis)** sürmeyi yeğlediler.

Rusya, Rusların işi, biz kendi işimize bakalım; ülkemizde, iktidarın ikinci ayağı burjuvazi, bürokrasiyle özdeşleşmiştir demiştim ya, bunun ne kadar elle tutulur bir gerçek olduğunu **Doçent Dr. Erol Katırcıoğlu**'nun ağzından size duyurmak istiyorum: **"...Türk özel sektörü, hiçbir zaman devletten bağımsız davranmadı. 1983 veya 1984 yılıydı sanırım. Turgut Özal 'özelleştirme' konusunu açtığı zaman, ilk karşı çıkan TÜSİAD oldu; çünkü devletle özel sektör arasındaki ilişkinin bir mekanizması, bir mantığı var; o mantığı şöyle ifade etmek mümkün: KİT'lerin üretiminin yüzde 85'i, ara ve yatırım malı; tüketim malı üretimi ise, yüzde 15. KİT'lerin yüzde 85'e varan ara malı, yarı mamul, yatırım mamulü biçiminde üretilen mallarını özel kesim alıyor, işletiyor; sonra da tüketim malı olarak satıyor. KİT ürünlerinin halk ancak yüzde 15'inden yararlanıyor; yüzde 85'inden özel sektör yararlanıyor. (...) Sorunun önemli kısmı orada; sol adına siyaset yapanların, bir kere şunu**

görmesi lazım: mevcut devlet sistemi, halka yarar sağlamadığı gibi aksine özel kesime yarar sağlıyor." (Siyah/Beyaz, 25 Şubat 1996)

Yeterince açık ve seçik görebildiniz sanırım! Keyfiyet böyle olunca, **Türkiye**'de **'özelleştirme'**nin bunca sürüncemede kalmasına şaşacak mıyız? Çünkü, neresinden bakılırsa bakılsın, ülkemizde gerçekten bir **'özelleştirme'** yapılacaksa, önce *'özel sektör'*ün **'özelleştirilmesi'** lazım! **Çünkü onu 'semirten'; bürokrasi!.. Nasıl mı yapıyor, şöyle: KİT üretimi ara malını, yatırım malını, yarı mamulü, 'burjuvazi'ye 'ucuza veriyor'; böylelikle KİT'lerin 'zarar ettiği efsanesi'ni pekiştiriyor; buna karşılık, 'özel sektör', ürettiği malı halka istediği fiyattan 'kaktırıyor.'** Türkiye'deki 'burjuvazi'nin mahiyeti ve çalışma şekli bu!

Peki, kamu kesiminin üretimini, devlet, ülkenin özel sektörüne istediği fiyattan veremez mi?

Devlet özel sektörü besliyor...

Elbette verir, verir de, onun koşulları var; **Dr. Katırcıoğlu** şöyle belirlemiş, bu koşulları:

"...devlet, KİT'ler aracılığıyla ürettiği malları, maliyetinin altında, özel sektöre satabilir ama, bunun makul karşılanması bazı koşullara bağlı: özel kesimin maliyetleri aşağı düşerse, fiyatları da aşağı düşer; üretimi, istihdamı, ihracatı artar; yurtdışındaki rekabetçi pozisyonu pekişir. Oysa Türkiye'de bu olmuyor. Olabilmesi için, özel sektörde rekabet olması lazım. Özel kesimde rekabet olmazsa, devletin dolaysız sübvansiyon politikası, sadece bu firmaların maliyetlerini düşürür, neticede kârlılığını artırır." (Siyah/Beyaz, 25 Şubat 1996)

Bir bilenin ağzından, o anlı şanlı Türk özel sektörünün *'anatomisi ve fizyolojisi'* böyle görünüyor; **'özelleştirme'** de onun aleyhinde **'küreselleşme'** de! Avrupa Gümrük Birliği'ne bu yüz-

den karşıdır; yalnız ona mı, içten içe, **Özal** ya da **Çiller** tarafından uygulanmaya çalışılan Amerikan tipi liberalliği de sevmiyor; ama açık açık, itiraf da edemiyor. *'Özel Sektör'* aslında *'özelleştirilemediği'* içindir ki, ülkemizde **'özelleştirme'** bütçe açığını kapatmak amacıyla, kamu mal ve işletmelerinin yok pahasına elden çıkarılması; dolayısıyla, yine bazılarının, devlet eliyle zengin edilmesi olarak yürütülüyor.

"AH ÜSTADIM, AH!..
BİRAZ İKTİSAD-I SİYASİ BİLSEYDİNİZ!.."

8 Eylül 1997

Telefonda diyor ki: **"...Türkiye**'de iktidardaki parti hangisi olursa olsun, **bürokrasi+burjuvazi**'nin oluşturduğu *'oligarşi çekirdeği'* değişmez diyorsun, bu beni çileden çıkarıyor; hele, son yaşadığımız olayları, **Anadolu burjuvazisi/liman burjuvazisi** çelişkisine bağlaman, sana mahsus bir fikir, başka kimseden duymadım; uyduruyor musun nesin?"

Kamuoyu, *'eğlencelik politikaya', 'yüzeysel muhalefete'* öylesine şartlandırılmıştır ki, *'tabanı'* ve *'temeli'* kurcalayan yaklaşım, çoğumuzun *'zihinsel konforunu'* bozar, bu da *'aydını'* tedirgin eder; o bir iki lidere bağlı, onların politikasına bağımlı, *'koyun seçmenliği'*ni yeğlediğinden, tersine giden fikirlere tepkisi olağan sayılmalı.

Şu var ki **Refah**'ı ve onun potansiyel desteğini, münhasıran **'şeriat/tarikat'** sanmak, hele hele partiyi kapatarak bu işin sona ereceğini düşünmek, hata-yı azimdir; zira **Refah**'ın arkasında, iktidar denklemini **bürokrasi+Anadolu burjuvazisi** şeklinde değiştirmek isteyen, küçümsenmesi zor bir ekonomik (sınıfsal) güç vardır; parti kapatılsa da, bu güç, liman burjuvazisi ile kozunu başka bir siyasi örgüt çerçevesi içinde paylaşacaktır.

Bu *'tespit'*, hanidir altını çizdiğim bir *'tespit'*; üstelik farkına varan tek kişi olmak iddiasını taşımıyorum; nasıl taşıyabilirim ki, siyasi iktisatla alâkadar her yurtsever aydın, aynı *'tespit'*i ya yapmıştır ya da yapacaktır: **Dr. Erol Katırcıoğlu** gibi.

'Öteki burjuvazi' var mıdır, yok mudur?

Şimdi sözü izninizle, onun tanıklığına bırakabilir miyim? Bakalım, neler söylemiş: **"...sistemin tıkandığı doğrudur; aslında 1980'ler, içinde yaşadığımız süreçteki birçok yapısal farklılığın temelini attı: Türk ekonomisinde, 1980'li yıllarda, özel kesim anlamında, yeni bir sermaye birikimi oldu: özellikle ithalat rejiminin değişmesi, ihracat sisteminin getirilmesi, tarım destekleme politikaları; bir anlamda, Anadolu'dan başlayarak yeni sermaye birikimine yol açtı. Küçük ve Orta Sanayi (KOBİ) bu dönemde gelişti, fakat hiçbir zaman ekonominin merkezindeki büyük tekelci firmaların, devletten elde ettikleri imkânları elde edemedi..."**

"...ekonomiye 'merkez' ve 'çevre' olarak, iki kategoride bakarsak, görülen manzara şudur; 'merkez'de KİT'ler ve tekelci sermaye, 'çevre'de KOBİ'ler var. 'Çevre' ile 'merkez' arasında sermaye temini, kredi temini bağlamında bir 'çelişki' ortaya çıkmaya başladı. Bu sebeple Anadolu'nun çeşitli yerlerinde sayıları 140 olarak ifade edilen SİAD'lar oluştu; devlet nezdinde lobi yapmak için TÜSİAD'dan TOBB'den bağımsız, kendi derneklerini kurma ihtiyacını hissettiler." (Siyah/Beyaz, 25 Şubat 1996).

Anadolu burjuvazisi'nin, zamanla **KOBİ** düzeyinde kalmadığını gördük; **İhlas, Kombassan, İttifak, Ülker** vb. holdingler –bazıları özgür teknoloji bile deneyerek– iç ve dış piyasalara girdiler; **Anadolu**'daki **SİAD**'lar, dönüp dolaştı, **MÜSİAD** çerçevesi içine yerleşti; çekilen Koalisyon'un arkasındaki örgüt de oydu. Onun başkanı **Erol Yarar**'ın –yukardaki *'tespiti'* doğrulayan– şu sözlerini, size bu köşede aktarmamış mıydım, Allah aşkına:

"...TÜSİAD liberal değildir, üyelerin çoğu korumacıdır, tekelcidir; küçük kısmı tekelciliğe karşıdır; çoğu, 'aman gümrük duvarları yüksek tutulsun, devletle iş yapayım, büyük rantlar sağlayayım' düşüncesini taşıyor; çünkü geçmişte paralarını böyle kazandılar!" (Cumhuriyet, 21 Ekim 1996)

Daha açık nasıl söylesin? Adam, **Nasreddin Hoca** gibi *'büyük kaşığı'* istiyor, *"Bırak biraz da biz ölelim"* diyor: **Refah**'ın yükselişinin ardındaki itici güç, bence budur.

Asıl tartışılması gereken sorunlar...

Acaba havanda su dövmeyi bırakıp, şu ciddi sorunları mı tartışmalıyız? A/ Laiklik iddiasındaki (aslında Mason) **liman burjuvazisi,** üretimden çok rant ekonomisiyle semirmiş, **komprador, dolayısıyla kozmopolit** bir burjuvazi midir? B/ Böyle bir burjuvazi, zaten *'millilik'* iddiası taşıyamayacağına göre, **ciddi sanayileşmeden çok, 'lisans sanayiciliğine', çokuluslu şirketlerin Türkiye'deki 'ajanlığına' soyunur mu, soyunmaz mı?** C/ İktidar denkleminin öteki ayağı olduğu halde, **'ulusal' ve 'özgün' teknoloji yaratmayı, rahatça geri planda bırakabilir mi,** bırakamaz mı? D/ *'Özgün teknolojiye'* heves eden **Anadolu burjuvazisi, 'ümmetçi' vasıflarına rağmen, yayılmacı ecnebi sermayeye karşı, 'milli burjuvazi' rolünü üstlenebilir mi,** üstlenemez mi? Üstlenebilirse, **halkın ecnebiye (emperyalizme) gittikçe yoğunlaşan tepkisini arkasına alıp, Refah'a taşıyabilir mi, taşıyamaz mı?**

Nâzım'ın *'Kafatası'* piyesinde, **Pedro**'nun **Doktor Dalbanezo**'ya ne dediğini hatırlıyor musunuz? Bence, hatırlamanın ve hatırlatmanın, tam sırası: **"...ah üstadım, ah, biraz iktisad-ı siyasi bilseydiniz!..'** (*'Kafatası'*, s. 24, Semih Lütfü Kitabevi, 1932)

Yaaa!...

NE DE 'REFORM' YA!..

10 Eylül 1997

Aklıma geldikçe utanırım: Ayazın yüzümüzü jilet gibi yaladığı, *'mağmum'* bir akşam; İşçi Üniversitesi **(l'Universite Ouvrier)** avlusunda ayaküstü söyleşiyoruz. **Camarade Paul,** sözün gelişi soruyor: **"...Engels'***i okudun mu? Bilhassa* 'Ailenin Menşei'*ni?"* Ne diyeceğimi bilememiştim: O *'40 karanlığı'* yıllarında, **Türkiye'**de değil **Engels, Marks,** ya da **Lenin;** sosyalizmle ilgili, en ufak bir broşür bile yasaktı; yabancı dil bilenler dahi, bu türden kitapları edinemezler, okuyamazlar!

Yalnız o kadar mı, canım? **Bayar/Menderes** muhalefetinin başlıca kozlarından birisi, *'işçiye grev hakkı vermek'* kozuydu; ne demek oluyor bu, **Türkiye'**de ne grev hakkı var, ne toplusözleşme, ne ücretli izin, ne de sosyal sigorta; bu kadarı yetmezmiş gibi, savaş bahanesiyle, ülkenin birçok yöresinde, (mesela **Zonguldak'**ta) ahaliye *'mecburi'* çalışma mükellefiyeti bindirilmiş, evet!

O yüzden, çağdaş bir toplumda sıradan hak sayılan, sendika, grev, toplusözleşme, ücretli izin, sosyal sigorta vs.; memleketimizde, savaş sonrası koşullarının yönetimi mecbur ettiği, *'insan hakları'* meyânında sayılmıştır; hele cumhuriyet, *'sosyal devlet'* sıfatını alınca, bu müesseseleri **Türkiye'**de kurup yaşatmamak mümkün olabilir miydi? Ele güne karşı, rezil olurduk!

Şimdi yanılıyorsam, düzeltiniz: **Türkiye** hâlâ *'sosyal devlet'*tir ama, *'sosyal güvenlik'* müessesenin üzerinde kara bulutlar dolaşıyor; yönetimler **USA** ilhamlı olduğundan, *'keyfiyet', 'artık hantallaşmış, köhnemiş ve lağarlaşmış sigortalarda reform yapmak'* şeklinde takdim ediliyor, ama, doğrusu şu: sosyal sigortalar da,

'özelleştirme' kapsamına dahil! Acaba o *'fikir gazetemizde', 'Sosyal Güvenlik Reformu'* manşetini görünce, gülmem bundan mı? Hatırlayacaksınız, **Dünya Bankası** ve **IMF**'in, *'alafranga ve laik'* koalisyona açacağı kredi desteği, iki şarta bağlanmıştı; neydi onlar: **1/ Sosyal Güvenlik Reformu, 2/ Sağlık Reformu.** (Hürriyet, 29 Temmuz 1997)

İki *'reformu'* da, bu hizmetlerin kamu sektöründen alınıp, özel sektöre devri diye anlayınız: Açıkçası, *'birileri'* bu *'hizmetler'*den para kazanacak!

Adam, 'liberal' ama...

Ignacio Romanet, *'globaliter devlet'* tanımını yaparken, boşuna mı altını çizmişti: Liberal *'sistem'*, özgürlük kisvesi altında, kendi ideolojisini *'tek ideoloji'* olarak dayatmaktadır; sosyal güvenlikte yapılacağı ileri sürülen reformların, nasıl bir şey olacağını anlamak için, yapıldığı ülkelere bir göz atacaksınız: Yapılmış da ne olmuş? **Financial Times**'da, **Philip Stephens,** *'dalgasını'* şöyle geçiyor:

"...tam devletin zamanı geçmiş olabilir. Her şeyden yoksunların durumlarını görmezlikten gelenler, sosyal güvenliği boğaz tokluğuna indirmek ölçüsüne belki de hazırdırlar; ama ciddi savurganlıkları kısıtlamak yerine, 'korumacı devletin' bütünüyle ortadan kaldırılmasını savunanlar, soruna alternatif çözümler üretmek zorundadırlar..."

Alternatif, belli: *'sosyal'*den vazgeçip *'özel'* sigortaya yatılacak! **Stephens,** dikenli diliyle onu da makaraya almış:

"...Pazar, nasılsa her şeyi çözecektir, ayrıca, 'Pazar' çok daha etkindir; tasarruf planları, sigorta poliçeleri, bunun için mevcuttur. Özelleştirme (kapitalizasyon) yoluyla emeklilik, hayat sigortası, sağlık sigortası, işsizlik sigortası, taşınmazlar üzerine borç sigortası vs. hepsi hazır; neye ihtiyacınızın olduğunu söylemeniz, yeterli; size hemen bir poliçe verilecektir, ama zengin sağlıklı olmanız

şartıyla! Yoksullar, hastalar ve işsizler, boşuna zahmet edip gelmesinler! Aynı durum, sayıları gittikçe artan geçici işçiler, 'genleri' daha fazla göze batanlar (yabancılar) için de geçerlidir..."

"...durumun tuhaflığına bakın ki, kimsenin sosyal güvenliğin ortadan kalkması için kampanya yapmadığı bir sırada, 'özel sigorta'nın alternatif olarak bu işe daha çok uygun olduğu ortaya çıkmaktadır..." (Financial Times / Courrier / 27 Nisan 1997)

Adam havaya konuşmuyor; *'özel sigorta'*nın, büyük çoğunluğu nasıl kaderiyle başbaşa bıraktığını, somut örnekleriyle göreceğiz; göreceğiz de beni başka bir nokta, hazin düşüncelere sevk ediyor.

Ne büyük talihsizlik!..

Laf aramızda, **Bülent Ecevit** niye **Zonguldak** milletvekilidir, bilir misiniz?

Memleketi orası da ondan, diyeceksiniz, hayır! **Ankara**'da serin bir yaz, yavru serçeler ağaçlarda kanat alıştırıyor, gök çıldırtıcı mavi; **İlhami Soysal** ve ben, yayınevinden çıkmış, **Kuğulu Park**'a doğru yürümekteyiz; **İlhami** malum **Zonguldaklı,** diyor ki: **"Ecevit'in seçim bölgesinin Zonguldak olması, işçilerin uzun yıllar sahip olamadıkları hakları sağlayan sosyal yasaların, onun Çalışma Bakanlığı zamanında çıkarılmasına bağlıdır; 'zahmetkeş' işçiler, onu bu yüzden her seçimde Meclis'e gönderiyor."**

Aynı **Ecevit**'in, *'Sosyal Güvenliği'* –**'sistem'** öyle istiyor diye– *'Özel Sigorta'*ya kaydıracak bir yönetimde bulunması, ne büyük talihsizlik, değil mi?

Yoksa, bana mı öyle geliyor?..

'VAHŞİ LİBERALLİĞE' DÖNÜŞ!..

13 Eylül 1997

Özgürlüğün hası diye **'sistem'**in *'dayattığı'* ideoloji, liberallik; liberalliğin ülkelere *'dayattığı'* ise, *'devletin küçülmesi'*; hele işi gezegen ölçüsünde ele alırsanız, *'Ulusal Devlet'* gidiş geliş, uluslararası sermayenin, *'hasm-ı bîamanı'* oluyor: Her şey, bu arada, *'Sosyal Güvenlik'* de yerini *'Özel Sektör'e* bırakacak ki, *'Rekabet Yasası'* işlesin!

Peki, işliyor mu? Bu soruyu sorar sormaz, gözlerimin önünde, **Miss Higgins:** iri, parmakları kemikli erkek elleri, siyah tayörü, omuzundaki ezeli ve ebedi kepek dökümtüsü ile!

İki somut örnek!..

İngiltere, savaş sonrasındaki **İşçi Partisi** (Labour Party) yönetimlerince, *'sosyal devlet'e* doğru götürülmüştü; muhafazakâr *'Demir Leydi'* **Thatcher** bu düzeni darmadağın etti; zamanla, *'Sosyal Sigorta'* da bu dağınıklıktan nasibini almış, birkaç yıl öncesine kadar *'Özel Sigorta'*ya, epeyce rağbet de olmuş! **Britanya Sigortacılar Birliği,** 1990'larda *'özel hastalık sigortası yaptıranların sayısının yedi milyona dayandığını'* açıklamıştı, gel gör ki, **Philip Stephens** iki çok önemli gelişmenin altını, ciddiyetle çiziyor; dediğine bakılırsa:

"...1/ Özel sigorta yaptıranların sayısında, bir milyonluk bir azalma olmuştur; kötümserlere göre, önümüz-

deki yıllarda üç milyon kişinin daha kontratlarını feshetmesi beklenmektedir..."

"...2/ Sonuçta bir bürokrasi olmasına rağmen, vergi mükellefleri tarafından finanse edilen Ulusal Sağlık Sigortası (National Health Service) özel sigortaların primleri yükseltmesi karşısında, daha saygın bir yere sahiptir..."

Kısacası, kamuya ait *'Ulusal Sosyal Sigorta'*, *'Özel Sigorta'*ya tercih ediliyor, çünkü: **"...çok sayıda şirket, örneğin gazetecileri sigorta etmemektedir; bu, halkı parçalara ayırma ya da bölme, kısa sürede her türdeki (özel) sigortaya yayılma eğilimindedir; sonuçta sigorta dışı kalma, prim artışları, sigortalanması imkânsız konularla ilgili riskler artmaktadır."**

Hepsi bu mu? Hayır: **"...aynı yönde başka kanıtlar da var. İş pazarının esnekliği rekabet için yararlıdır da, iş güvenliği için yararlı değildir; ayrıca, iki iş kontratı arasındaki işsizlik dönemini kapsayan bir sigorta öneren şirketler, hem çok enderdir, hem de çok pahalı. (...) Bir araştırmada, devletin kısmen terk ettiği üç sosyal güvenlik alanında (taşınmazlar üzerine borç, uzun süren maluliyet, uzun süreli yetersizlik) sigortalı olabilmek için, 45 yaşında ve evli bir adam, her yıl özel sigortaya 200 milyon lira ödemek zorundadır; orta gelirli bir insan için, bu önemli bir paradır; bu koşullar altında bile çok sayıda sigortalı, sınırlı bir güvenlikten yararlanabilmekte, bazıları ise bütünüyle güvenlik dışı kalmaktadır."** (The Financial Times, 27 Nisan 1997)

Bunlar *'liberal'* bir gazetede verilen örnekler! Hemen anlaşılıyor ki *'Özel Sigorta'*yı para kazanmaktan başka bir şey *'ırgalamıyor'*, kazanç kapısı görmediği insanı, mesleği ya da kesimi, gözünü kırpmadan kaderiyle baş başa bırakıyor; **'özelleştirme'**, *'Sosyal Güvenlik'* alanında da, *'vahşi liberallik'* döneminin *'orman kanununa'* dönüşü ifade ediyor: *'Zengin ve güçlü olan yaşar, gerisine boş ver!'*

'Olmayacak şey', oldu işte!..

'Fabian sosyalisti' **Miss Higgins,** güldü mü, iri beygir dişleri meydana çıkardı, o kalorifer sıcağı kış akşamı, **Odeon**'daki otel odasında; siyah tayyörünün omuzundaki ezeli ve ebedi kepekleri, arada eliyle silkeleyerek, demişti ki:

"...uluslararası kapitalist 'sistem', vahşi liberalliğin, gezegenin yarısında anti-emperyalist kurtuluş savaşlarını, diğer yarısında sosyalist/komünist ihtilalleri ayaklandırdığını görünce, 'uysallaşmış', istemeye istemeye 'sosyal devlet' kuralına baş eğmişti, vaziyete hâkim olduğu an, halka verdiği her ta'vizi, insafsızca geri alacaktır!"

O yıllarda (50'li yılların başı) söylediği, ne kadar da *'olmayacak şey'* gibi görünmekteydi; oysa yüzyılın sonunda, **Üçüncü Dünya**'ya fitne sokulması, **Sosyalist Blok**'un dağıtılması, **'sistem**'in *'vahşi liberalliğe dönüşü'*nden başka neyi ifade eder ki? **YDD,** yani **'özelleştirme'** ve **'küreselleşme'** eski *'emperyal'* kapitalizmin, yeni uygulaması, bu uygulamanın, payımıza düşen bir kısmı da, **Dünya Bankası** ve **IMF**'in yeni koalisyona *'sosyal güvenlik ve sağlık'* alanında *'reforma'* gitmek şartıyla, beş milyar dolarlık destek vaadi!

Yeni *'laik'* ve *'alafranga'* koalisyon, nedense, fazlaca *'yumuşak başlı'* görünüyor, oysa **Washington**'a, **'vahşi liberalliğin', aynen geçen yüzyılda olduğu gibi, gezegenin her yerinde 'nurtopu ihtilallere' sebep olacağını,** söyleyemez miydi? Aynı sebepler, şartlar değişmiş de olsa, sarmalın bir üst kademesinde, aynı sonuçları doğurur: diyalektiğin bir yasası da bu!

BÜROKRASİ, 'DEVLET' MİDİR?

15 Eylül 1997

Gece, mürettiphanedeyim: linotiplerin, uğultulu çalışması; havada kurşun kokusu; gazete yönetiminde sorumluluk almaya başladığım, o ilk zamanlar; sermürettiple, kurşun sayfa kalıplarına dalmışız, gece görevlisi, elinde bir teleks haberiyle karşıma dikiliyor: *"...ağbiy, 'manşet' çıktı: memur maaşlarına zam yapılmış!"*

Hadi şimdi düşününüz; geçmiş yıllarda, ne çok gazetede, memur maaşlarına zam yapıldığına dair, ne çok manşet görmüşsünüzdür! Gazete *'mutfağında'* çalıştığım sürece, bu *'memur maaşlarına zam'* manşeti beni hasta ediyordu; doğru bulmadığım, iki *'önkabul'*den hareket ettiği için, belki! **a) Memurlar, ülkenin en aydın kesimidir, devleti onlar ayakta tutar. b) Türkiye'de gazete okuyanlar, memurlardan ibarettir, o bakımdan haberin manşete çıkması doğrudur.**

İkisini de tartışmışımdır: Bizim kuşağımız, *'erken'* cumhuriyet döneminin hikâyecilerinden; köylülerin, jandarma ve tahsildar elinden neler çektiğini anlatan, hikâyelerle büyüdü; **Sadri Ertem, Ümran Nazif, Kenan Hulûsi** ve kimbilir kimler, *'devlet'*i temsil edenlerin, halka hiç de hoş davranmadığını belgeleyip durmuşlardır. Gazete okuyanların *'memur kısmı'* olduğu, önceleri için belki gerçekti ama, ülke nüfusu 20 milyon olduğu zaman dahi, çoluk çocuklarıyla birlikte memurlar, artık azınlıktaydılar: Azınlığın haberi, niye çoğunluğa *'manşet'* diye sunulsundu?

Sebebi basit: çoğumuzun kafasında, **'memleketimizin sahibi ve efendisi hakiki müstahsil olan köylü'** ya da ondan farklı olmayan işçi değildir; aydın saydığımız memurdur da ondan!

Halk, bizim *'adam etmekle mükellef olduğumuz'* bir kara kalabalıktan ibarettir.

Onları adamdan saymadığımızın, hangimiz farkındayız?

'Kravatlılar' bir 'kast' mıdır?

Ben **Ilgın** bozkırına on bir yaşında bir *'memur çocuğu'* olarak çıktığımda, yıllardan sanırım 1936 filandı; 30'lu, 40'lı, 50'li yılları –**Anadolu**'nun bu en karanlık ve kederli yıllarını– irili ufaklı ilçelerde, halkın içinde bulunduğu darlıkları ve yoklukları çekerek, yaşadım. Memurların –hele en uçtakilerin, hele cumhuriyetin ilk yıllarında– nasıl bir *'feda-yı nefsle'* kendini işine adadığını kimse inkâr edemez. Edemez de, bu, **'memur'un kendisini 'devlet', 'devleti' de halkın üzerinde bir 'hâkim-i mutlak', telakki etmesine engel olmaz!**

Allahın bol, insanın az olduğu, o toprakları bilir misiniz? Dağlar duman, doruklarda sisi mavimsi ebedi bir kar, bir ufuktan ötekine yankılanan *'yanık havalar?'* İtalyan Anayasası'nda diyormuş ki, *'Memur halkın hizmetçisidir'*, ya da ona benzer bir şey: bizim anayasamızda kim ne derse desin, **büyük memur çoğunluğumuz için, memur devletin ta kendisidir, göreviyse halkına hayatı kolaylaştırmak değil, zorlaştırmaktır.** Hangimizin işi bir devlet dairesine düştü de, buna benzer şeyleri düşünmedik?

O kadar böyledir ki bu, ülkemizde *'memuriyete intisap'*, dönmüş dolaşmış *'sınıf atlamanın'* (yükselmenin) bir yolu olmuştur; alın size somut bir örnek: 70'li yıllarda, **Ankara;** köyden şehre intikal etmiş bir delikanlıya, **Sanayi Çarşısı**'nda iş buluyoruz; sevinmiyor, kabul de etmeyecek; sebebi şu ki, o, *'hademelik'* de olsa, ya devlet dairesinde çalışmak isteğindedir, ya da bankada filan! İşin gerçeği nedir? Besbelli *'kravatlılar'* arasına katılmak istiyor; çünkü, *'yükselen'* onlar; kırsallığı ona, *'kravatlıların'* ayrı bir *'kast'* oluşturduğunu öğretmiş!

Hele son yıllarda, bürokrasinin nasıl bir *'yüksek burjuvazi'*ye dönüştüğünü, birbiri ardına eklenen o yüz karası rezaletler saye-

sinde öğrenmedik mi? Görevi, halkına hizmet olan bir memurun, halkının tepesinde böyle bir lüks ve konfor rezilliği yaşaması mümkün müdür?

Hadi söyleyin!

Bürokrasinin gözünde halk!..

İktidar denkleminin öteki ayağı *'bürokrasi'*, belki de devletin *'totaliter'* olduğu dönemin *'alışkanlıklarını'* terk edemiyor: ünlü *'40 karanlığı'* yıllarında, halk tifüsten kırılır, binbir yokluk içinde yaşama savaşı verirken; *'devlet/parti'*, memurlarına *'ayrıcalık'* tanıyor; onlara el altından piyasada bulunmayan malları dağıtıyordu: şeker, gaz, ayakkabı, kumaş vs... Aynı *'bürokrasi'*, o yıllarda *'Varlık Vergisi'*yle darmadağın ettiği *'burjuvazi'*yle savaş ertesinde barışıp anlaşmış, 'ortakyaşam'a **(symbiosis)** geçmiş; ne var ki halka hizmet edebilmek için önce halk olmak gerektiğini, bir türlü kavrayamamıştır: *'Bürokrasi'*nin gözünde halk, hâlâ *'aşağıdakiler'*dir; onun gözü ise daima *'yukardakiler'*de olur!

Geçen ay **Ilıca**'daki **(Çeşme)** evinde **Cengiz**'le **(İlhan)** konuşuyoruz; o bir avukat, hukukçu; o, *'bürokrasi'*nin ülkemizdeki *'ayrıcalıklı'* durumunu, **'Memûrîn Muhâkemât Kanunu'**na bağladı: **İttihatçılar**'dan beri yürürlükte olan bu kanuna göre **herhangi bir memur suç işlese, savcı olaya kendiliğinden el koyamıyor; önce bürokrasinin uygun gördüğü makamlar tarafından 'araştırılması'** gerek, eğer onlar suçlu bulursa **'savcı'** ancak ondan sonra işe müdahale edebiliyor.

'AYRICALIK KALKANI'

17 Eylül 1997

Gençler, acaba bu hissi, anlayabilecek mi? Sahici bir radyo alıcısını, ben, hayatımda ilk defa, **Ilgın**'da **(Konya)** görmüştüm: Uzay yeşili kadranı, sihirli göstergesi, yabancı şehir adları **(Zagreb, Bari, Münster vb.)** beni adeta büyülüyordu. O yıllarda radyo –en azından **Türkiye**'de– çok yeni, hepi topu, takatı zayıf bir **Ankara** vericisi var, hepsi bu; alıcılar, daha ziyade büyük şehirlerdeki zengin evlerinde boy gösteriyor. Peki, **Ilgın**'daki bu radyo kimin evinde?

Sorunun cevabı, tartıştığımız gerçeğin, eski fakat somut bir *'tespit'*i olacaktır: **Radiola** marka o *'bataryalı radyo'*, ilçenin yeni kurulan *'Memurlar Kulübü'*ne alınmıştı; dinleyenler de, tabii onlar: **Meşrutiyet**'ten itibaren, gittikçe merkezileşen ve güçlenen bürokrasi, *'taşrada'* kendini halktan ayırmaya özen göstermiş; memurlar, çarşı kahvelerine çıkacak yerde, askeri ya da mülki *'mahfeller'*e çıkmıştır; erken cumhuriyet döneminde, bunlara *'kulüp'* deniliyordu.

30'lu ve 40'lı yıllarda, **Anadolu**'da gezerken, birçok ilçede benzerlerine rastlamıştık: Nitekim, **Ilgın**'dan sonra gideceğimiz **Balya**'da **(Balıkesir)** da böyle bir *'lokal'* mevcuttu: ünlü **Sait Çelebi**'nin ağzından, ilk radyoda maç naklini de, orada, o radyodan dinlemiştim. Bilmem söylemem gerekir mi? O zamanlar, o ilçelerde ne halkın radyosu vardı, ne de çarşı kahvelerinin! Laf aramızda, bu kahvelerin *'müdavimi'* bazı memurlar, amirlerince pek iyi gözle görülmezlerdi.

Yani, *'mantalite'* bu!

Bir 'bilen', bu konuda ne diyor?

Anadolu İhtilali, Sovyet İhtilali gibi yurtiçi örgütlenmesinde *'siyasi komiser'* kullanamamıştır; *'siyasi komiser'* için, önce düzenli bir parti, dahası bu partinin *'demokratik merkeziyetçi'* bir örgütlenme içinde olması şarttı; oysa **Anadolu İnkılabı,** partisini neden sonra, hayli gevşek dokumalı bir *'cephe'* olarak örgütleyecektir; o yüzden, *'inkılabı ve cumhuriyeti müdafaa ve muhafaza'* memur kesimine düşüyordu; *'sivil'* ve *'askeri'* bürokrasiye! Bu *'inkılap'* görevi, zamanla –ne yazık ki– bir ayrıcalığa (imtiyaza) dönüşmüştür; esasen **Meşrutiyet**'ten kalma bir temeli de vardır: ünlü **'Memûrîn Muhâkemât Kanunu'** (1913).

Bunu ben söylemiyorum, *'bir bilen'* söylüyor: **Yargıtay** 4. Ceza Dairesi Başkanı, **Dr. Sâmi Selçuk,** konuyla ilgili olarak, demiş ki:

"Türkiye'de Osmanlı'dan kalma bir yazılı hukuk var ki, bir örneği daha dünyada yok: Osmanlı'dan kalma Memûrîn Muhâkemât Kanunu, bu! 1913'ten beri yürürlükte olan bu yasaya göre, memur bir suç işlediği takdirde, bu suça Cumhuriyet savcısı kendiliğinden el atamaz; bu suça İdare el koyar ve soruşturmasını yapar, eğer soruşturmada suçlu bulunursa, yargının önüne getirir; yürekler acısı, felaket bir durum bu! Afrika ülkeleri dahil, dünyanın hiçbir yanında böyle bir yasa yok. Eşitliğe aykırı tabii; bu yasanın hemen kaldırılması gerekir, bugün bile geçtir." (Yeni Yüzyıl, 21 Temmuz 1997)

Başka türlü söylersek, kanun, tanığı Yargı'nın elinden alıp İdare'nin –yani mensup olduğu örgütün– adeta *'himayesine'* veriyor; işlediği suç ne olursa olsun, suçlu mu değil mi, İlçe ya da İl İdare Kurulu karar verecek; suçlu görülürse, Savcı devreye girebilecek! Bir meraklısı çıkıp, üç çeyrek asırlık uygulamayı bir araştırsa, İdare'nin acaba kaç *'memurunu'* Adliye'ye intikal ettirdiğini saptayabilecektir?

Dr. Sâmi Selçuk açık açık söylemiş: **"...bu yasa, Anayasa Mahkemesi'nin önüne altı kez gitti; ve bir iki küçük**

maddenin dışında hiçbir iptal yapılmadı. Gerekçeleri, bir hukukçu olarak, kabul etmek mümkün değil. Bu kanun çalıştığı müddetçe devlet saygınlığını yitiriyor, çünkü (neticede) deniyor ki: Devlet suçu kapattı!.." (Yeni Yüzyıl, 21 Temmuz 1997)

'Suç ortaklığı' demezler mi?

Şimdi eğri oturalım, doğru konuşalım. Ömrümüz boyunca, ne büyük yolsuzluk iddiaları, ne vahim *'irtikâp ve irtişâ'* suçlamaları duyduk; gazetelerde günlerce, bunlar *'tefrika edildi'*; sonunda kimsenin burnu kanamadı; ya da *'malı götürdüğü'* gün gibi âyân olan bazı *'zevât-ı kirâm'*, elini kolunu sallaya sallaya ortalıkta dolaşıyor; sorguda işkenceyle sanık ölümüne sebebiyet verenden tut, el altından Mafia ile işbirliğine bulaşmış, türlü çeşit *'bürokrat'!*

Bunun gerisinde, sizce, **Memûrîn Muhâkemât Kanunu**'nun memur kısmına sağladığı bu ayrıcalık kalkanı yok mudur? Alafranga laiklik söz konusu oldu mu, mangalda kül bırakmayan **Anayasa Mahkemesi**'nin, bu konudaki vurdumduymazlığını, bazı ağzıkaralar, vahim bir suç ortaklığı bile saymazlar mı?

Hele bir düşünün!

ÇARE TEK: 'SAYDAM DEVLET, BAĞIMSIZ YARGI!..'

19 Eylül 1997

Bürokrasinin *'ayrıcalık kalkanı'*, yani suç işlediği zaman yakayı *'adli kaza'*dan kurtarıp, kapağı *'idari kaza'*ya atması; bir manada, onu himaye anlamına geliyor dedik ya, bu münhasıran *'cezai'* düzeyde böyle değildir; *'hukuki'* düzeyde de böyledir.

Olmadı, daha açık ve daha somut söylemenin, bir usturubunu bulmalıyım; acaba şöyle bir örnekle anlatmaya çalışsam olur mu: devlet hastanelerinden birinde hastanız var, orada ameliyat oluyor; cerrahın kusuru yüzünden, vefat etti; üstelik bu kanıtlandı; bu takdirde, sizin tazminat talebiniz doğuyor: iyi de, kime dava açacaksınız? Düz mantığın cevabı, kusurlu olan hekime değil mi? Hayır. *'Ayrıcalık kalkanı'*, işte bu sorunun karşılığında kendini gösteriyor; çünkü: **Ameliyatta kusuru olan cerraha değil, ancak Sağlık Bakanlığı'na dava açabiliyorsunuz,** evet! Eğer, davayı kazanırsanız, Sağlık Bakanlığı'nın canı isterse, cerraha *'rücu etmeye'* hakkı var, tazminatı ona ödetir.

*'Ayrıcalık kalkanı'*nın nasıl işlediğini daha netleştirebilmek için, sanırım, aynı olay rastgele bir özel hastanede yaşansaydı, sonuç aynı mı olurdu; ona bakmak lazım: Feşmekân Hastanesi'nde, hastanızı ameliyat eden cerrah, kanıtlanmış kusuruyla hastanızın ölümüne sebebiyet verdiği takdirde, tazminat için doğrudan hekimin yakasına yapışabildiğiniz gibi, sorumluluk üstelik *'müteselsil'* olduğu için, davaya hastane yönetimini de kata-

bilirsiniz. Çok açık görülmüyor mu? **Hekim özel bir işyerinde sıradan bir yurttaş olduğu takdirde, doğrudan sorumlu; devlete ait bir işyerinde çalışan bir** *'devlet memuru'* **olduğu takdirde, sorumluluğu dolaylı;** o kadar dolaylı ki, kulağını ters eliyle göstermeye benziyor.

'Yukarı kattakiler' istemiyor

Neden böyle? Niçin cumhuriyetten demokrasiye geçiş, demokrasilerin temeli olan ilkelerin hayata intikalini sağlamadı? Bunun cevabını, isterseniz size, yine **Dr. Sâmi Selçuk** versin, demiş ki:

"...'yukarı kattakiler'in bazıları, özellikle 'idare kesimi' bunun aksini istemiyor. Bir keresinde eski bir İçişleri Bakanı, 'Her önüne geleni taşradaki savcının karşısına mı çıkaralım?' dedi. Eski bir bakanın adliyeyi bu kadar küçük görmesi, aklın alacağı iş değil. Biz 'Eski bir gecekondu müteahhidi, İçişleri Bakanı oldu' diyor muyuz?.."

"...son çözümlemede varılacak nokta, yargı bağımsız değil!.." (Yeni Yüzyıl, 21 Temmuz 1997)

Bir yerde **'Memûrîn Muhâkemât Kanunu',** bir yerde **'Askeri Ceza Kanunu',** Cumhuriyet Savcısı'nın hem hareket alanını, hem de yetkisini daraltmış; **'devletin', memuru, 'adli kaza'dan 'idari kaza'ya, 'devletin', askeri 'adli kaza'dan 'askeri kaza'ya 'atlıyor'; ne demek bu, devlet 'bürokrasisinin' yurttaşların tâbi olduğu yargılama düzeninde ayrı –hatta ayrıcalıklı– bir yargılama düzenine sahip olması demek değil mi?**

Dahası var: Ülkemizde *'adli polis'* yoktur, çoğumuz *'adli polis'*in ne anlama geldiğini, ne işe yaradığını bile bilmez; oysa Cumhuriyet Savcısı'nın, herhangi ikircikli bir sanığı ele geçirmek, ya da sorgulamak için *'idari polis'*e başvurması, davanın

kaderini, bir yerde bürokrasinin eline bırakması anlamını taşımayacak mıdır? Bu noksanlığın, ne gibi sakıncaları olabileceğini, polisin *'methaldâr'* olduğu bazı vak'alarda, sanıkların nasıl bir türlü bulunamadığını tanık olarak gördük. Acaba *'adli polis'* örgütü mevcut olsaydı, aynı şey olabilir miydi?

Bütün bunları hesaba katarsanız, adli yılı açış konuşmasında, **Yargıtay Başkanı**'nın, şu sözleri söyleyerek, neden dolayı **Dr. Sâmi Selçuk**'un söylediklerine katıldığını, daha iyi anlarsınız:

"...bağımsız yargı, yeri ve zamanı geldiğinde yasamanın ve yürütmenin kendi mensupları için de sığınılacak en sakin limandır. Bu kesinlikle böyle bilinmelidir. Siyaset ve hukuk tarihi ve tarihimiz, bunu bilmezliğin ve bilmezlikten gelmenin hazin ve ibret verici örnekleriyle doludur..."

"...bu bağlamda Türk yargısına döndüğümde, üzüntülüyüm. Çünkü içim gürleyerek, göğsümü gere gere, 'yargıç bağımsızlığı ve yargıç güvencesi, ülkemde tam ve eksiksiz olarak vardır' demek mutluluğuna sahip değilim!.." (Cumhuriyet, 7 Eylül 1997)

Dikkat isterim, **Yargıtay Başkanı** işin içine *'yasama ve yürütme mensuplarını'* karıştırmış; birisi çıkar da, **"Bunlar, bürokrasiye o 'ayrıcalık kalkanını' yaratanlar ve korumayı sürdürenlerdir"** derse, acaba yanlış mı söylemiş olur?

Başka yolu var mı?

En küçük rüşvet olayından, en karmaşık **mafioso** ilişkisine kadar, son yıllarda yaşadığımız *'yolsuzluklar'* –neresinden bakılsa– bürokrasi ile burjuvazi'nin *'ortakyaşamına'* dayanıyor; **burjuvazinin, gittikçe yasadışı yollara itibar etmesi, mafyanın gizli açık işbirliği, bürokrasiyi korumayı, neredeyse örgütlü suçu korumak şekline dönüşmüştür;** düşünebiliyor

musunuz, ya İl ya da İlçe İdare Kurulu'na havale ettiğiniz sanık memur, o kuruldaki amirleriyle, bilinmez hangi fırıldağın içinde beraberse!..

Temeli *'fazilet'* olan cumhuriyet yönetiminde, bu *'ortakyaşamı'* geçersiz kılmak, ancak **Dr. Sâmi Selçuk**'un dediği gibi, **"...devleti saydam, yargıyı tam bağımsız"** kılmakla mümkün olabilir.

Bunun başka yolu yok!

'SEKİZ YIL', İYİ HOŞ DA!..

22 Eylül 1997

İzmir, siyah-beyaz kartpostallarda kaldı; artık her gidişimde başka bir şehre inmiş gibi oluyorum, herhangi bir **Akdeniz** şehrine... 1949 sonbaharında **Ankara** vapurundan **Pire**'ye indiğim sabah, aynı his içindeydim; **İzmir**'i andıran bir şehirdi, ama **İzmir** değildi!

İzmir'in *'gâvurluğu'* Rumluğundan çok, 19. yüzyıl *'kompradör'* burjuvazisinin *'İtalyanlığından'* mıdır? Çocukluğumun Karşıyaka'sında, tek Rum kalmamıştı ama, **Cumhuriyet İlkokulu**'ndaki sınıf arkadaşlarımdan, hayli *'Levanten'* ve *'Musevi'* hatırlıyorum. *'Levantenler'*, aralarında İtalyanca mı konuşurlardı, yoksa kulağımda yanlış mı kalmış?

Cumhuriyet'in 10. yıldönümü şenliklerine hazırlanıyoruz; göğüslerimizde **Gazi** kabartmalı madalyonlar; bir akşam üstü annem dedi ki: *"...gerçekte biz seni* **Alliance Mektebi**'*ne yazdıracaktık, o sıra kapatıldı!.." 'Ecnebi'* **Alliance Mektebi**'nde okurken, okulları kapandığından *'tasdikname'* ile okulumuza gelen çocuklar vardı, olayı biliyordum; kendi hesabıma memnun olmuştum: o yaşımda *'ecnebi'* öğretmenler –hele rahip ya da rahibe olursa– besbelli hoşuma gitmeyecekti.

Dikkat isterim, sözünü ettiğim *'ecnebi'* okul, bir ilkokuldur; onların tası tarağı toplayıp **İzmir**'den –bütün **Anadolu**'dan– çekilip gitmelerinin; **Lausanne Anlaşması**'nın *'âmir hükümlerince'* gerçekleştiğini, yıllarca sonra, yakın tarihimizi kurcalarken öğrenecektim: **Osmanlı**'yı zehirli karıncalar gibi sarmış *'misyoner'* okullarını, Türkiye Cumhuriyeti istememişti: ancak birkaç tanesi –çoğu

büyük şehirlerimizde– kalabilmiştir: ilkokul değil, ortaokul düzeyinde olmak şartıyla!

Tevhid-i Tedrisat Kanunu, cumhuriyet sınırları içinde Türkçe öğretimi zorunlu sayıyordu.

'Ecnebi' ne yapıyor?..

Bu laflar niye? Sekiz yıllık ilköğretimin uygulamaya geçirilmesi, yalnız imam-hatiplerin orta kısımlarını değil, ecnebi kolejlerin orta kısımlarını da *'biçiyor'*; ortaokul çocuğunu elden kaçırmak, imam-hatip zihniyetini ne kadar rahatsız etmişse, *'misyoner'* zihniyetini de o kadar rahatsız etmiştir; bilinen söz, *'Ağaç yaş iken eğilir'*; çocuğun hafızasına nakşedilecek önyargı ve önkabuller, henüz muhakemesi ve idraki gelişmediğinden, çok daha derin olacaktır; onu, bir ömür boyu koşullandırır. Siz cuma camilerini, neden miting meydanına çeviriyorlar sanıyorsunuz?

*'Ecnebi'*nin tepkisi, en az o kadar öfkeli, fakat öfkesi gizlidir; çareyi, yeni duruma yeni çözüm üretmekte bulacaktır, her zaman nasıl yapıyorsa öyle! Haber şu: *"...Üsküdar Amerikan, Tarsus Amerikan ve İzmir Amerikan Liseleri, bağlı bulundukları Sağlık Eğitim Vakfı aracılığıyla, ilköğretim okulu açmışlar!.."* Özel Okullar Derneği Başkanı, bunu, yani *"...yabancı okulların vakıf kanalıyla ilkokul açmalarını hukuka ve ahlaka aykırı"* buluyor; *"...ilerde kötü sonuçlar doğurur..."*muş; üstelik Milli Eğitim Bakanlığı'nın iznini almadan *"...beş bin dolar kura, beş bin dolar öğretim ücretiyle kayıtlar yaparak, soyguna başlamışlar"* (Hürriyet, 11 Eylül 1997). Başkan, *"Devleti göreve davet ediyor"!*

İki noktaya takılmamak mümkün mü? 1/ **Lausanne Anlaşması**'na göre, *'ecnebi'*, ülkemizde kendi diliyle öğretim yapacak ilkokul açamaz; ülkemizde, ilköğretim okulları artık ilkokulların yerini almıştır; **Tevhid-i Tedrisât Kanunu** uyarınca, ilköğretimde Türkçe öğretim mecburidir. 2/ Özel okulların dikkati yerinde, fakat feryadı amaçlı görünüyor; özel kolejlerin çoğu *'ecnebi dille öğretim yapmakla'* övünürken, şimdi aynı marifeti yapmaya kal-

kışan *'ecnebi'*yi devlete jurnal etmeye kalkışması sanki *'malı gâvurun götürmesinden'* kaynaklanmıyor mu?

Mucib-i meraktır.

'Ulusal eğitim' nasıl çökertilir?..

Milli Eğitim –adı üstünde– *'ulusal olmak'* zorundadır; bağımsız her ülkede, bu böyledir; ulusal eğitim, ulusal demokratik devrimin *'yurttaşını'* üretir; yurttaş –*'kul'* değil– cumhuriyeti *'muhafaza ve müdafaa'* sorumluluğunu taşıyan, *'istiklal-i tam'* yandaşı *'bireydir.'* **'Sistem'**in, yurttaşı etkisiz kılmak için bulduğu çare, eğitimi *'ulusallığından'* kaydırmaktır ki, bu da iki yoldan başarılıyor: **1/ Yabancı dille öğretimi yaygınlaştırmak, yani 'yurttaş' yerine 'tüketici' –üstelik ecnebi malı 'tüketicisi'– yetiştirmek! 2/ Din eğitimini yaygınlaştırmak, yani 'yurttaş' yerine 'mü'min'; bir bakıma, ahreti dünyaya tercih eden bireyi yetiştirmek! Eğer, bu işi 'ecnebi misyoner' yapabilirse tercihe şayandır, çünkü 'yurttaş'ın 'yabancılaşması' kesin olur.** Bu metod **Tanzimat** sonrasında **Osmanlı**'ya yerleşmiş, devleti batırmıştır.

Son yarım yüzyıllık **'sistem'**e entegrasyon, aynı süreci başlatmıştı. Sekiz yıl, kesin çözüm müdür, pek sanmıyorum; sağını solunu kemirmeye başladılar bile! Hatırlıyor musunuz, ilk ve ortaöğretimini Türkiye'de yapmış **Prof.Dr. Paul Dumont,** içine düştüğümüz perişanlığı görüp, ne demişti: **"...en iyisi Gazi döneminin eğitim ve öğretimine dönmek!.."**

'MİLLETLERİN AFYONU' MU?

24 Eylül 1997

Bilinmez kaçıncı sigarasının mavi tüllerine sarınır, gözlüklerinde ince ışık çakıntıları, dudaklarında varla yok arası bir tebessüm, gerektiği takdirde söylediklerinize dakikalarca kulak verirdi. Ben **İlhami (Soysal)** gibi dinlemesini iyi bilen bir gazeteci görmedim.

O akşam üstü, neredense **Kubilây Olayı**'na takılmıştık: **Menemenli**'yim ya, nasıl hatırladığımı anlatayım istedi: çocuk yaşımdaydım, **Karşıyaka**'da **(İzmir)** oturuyoruz, babam o tarihte avukat; **Menemen**'de o sabah duruşması varmış, fakat askerler arabasını **Menemen**'e sokmamışlar, gerekçe *'mürteci ayaklanması'*. İrkilmiş ve tedirgin, alışık olmadığımız bir saatte, alışık olmadığımız bir yüzle eve dönmüştü. Bir süre sonra **Menemen**'e ninemlere gitmiştik; **Menemen** çarşısında, sıra sıra darağaçları, beyaz gömlekli asılmışlar!

'Anadolu İhtilali'nin hiç komünist asmadığı doğrudur; o *'İhtilal'e 'muhalefet olmak'* isteyen, her siyasi hareketin, *'irtica'*dan medet umduğu da, doğru! **Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası,** ihtilal kadrosunun muhafazakâr kanadınca kurulmuştu; **Serbest Fırka** ise liberal kanadınca kuruldu; ikisinin de dağılma sebebi, irticaın siyaset yapma hürriyetini, **'şeriat**'a gidecek yol diye kullanmak istemesi oldu. O yumuşak sonbahar akşamı burun deliklerinde ince duman çizgileriyle **İlhami, Demokrat Parti**'nin de, benzer bir yanlışı *'meşrulaştırdığını'* ileri sürmüştü. Haksızdı diyebilir misiniz?

Eski gazeteciler hatırlayacaktır: **İlhami** Nurculuk *'vak'asına'*

el atan ilk gazetecilerden birisidir: **Said-i Nursi** ile akıl almaz bir röportaj yapmayı başarmıştı, sanırım başı belaya da girdi. O akşamüstü, sonunda şöyle bir soruya bağlanmıştık: **Türkiye'de Nurculuk potansiyelinin, 'Küçük Amerika' olmak hayaliyle birlikte ve aynı zamanda ortaya çıkması, bir tesadüf müdür?** Bence hayır! **'Sistem' (ABD** anlayınız), **Kemalist** Cumhuriyet'in Jakoben laiklik anlayışını, ne anlamış, ne onaylamıştır; **onlar yalnız komünizme karşı panzehir olarak değil; 'vahşi liberalliğe' karşı sosyal tepkiyi önlemek için de 'dindarlığın' yararına inanıyorlardı:**

Öteki dünyadaki refah ve saadet (cennet), bu dünyada mahrum bırakıldığınız rahatlık ve imkânların tesellisi olacaktır!

İlk işaretlerden birisi neydi?

O yüzden **Refah Partisi**'nin devre dışına kaydırılmış olması, **'şeriat'** tehlikesini ortadan kaldırmaz; ötekinin yerine berikinin, **Nakşibendi**'nin yerine **Nur Talebesi**'nin geçmesini sağlar. *'Alafranga'* ve *'laik'* koalisyonu iktidar olur olmaz, **'media**'da başlayan **Fethullah Gülen** fırtınası boşuna mı sanırsınız? **Bu hem yeni yönetiminin 'ılımlı İslamcı' mahiyetinin göstergesidir; hem de –Papa ile buluşacağı hesaba katılırsa– 'mumaileyh'in 'sistem'ce de makbul ve muteber sayıldığının göstergesi! 'Özelleştirilmiş'** ve **'küreselleşmiş'** yeni dünya düzeninde din ya liberal toplumun *'mayası'*dır; ya da o iflah olmaz sosyalistlerin hanidir tekrarladığı gibi, *'milletlerin afyonu!'*

Paşalararası din tartışmasına, acaba bu nedenle mi o kadar aldırış etmedim? **Zürih**'te **12 Eylül**'ü *'dini kullanmak'*la suçlayan Amiral, *'laik'* ve *'alafranga'* **Yılmaz** koalisyonunun, **Gazi**'nin Jakoben laikliğine döneceğini mi sanıyordu? Yanılmıştır: olaylar, **Washington**'ın da, ülkemizdeki laik burjuvazinin de; –köktendinci teşhisin koyduğu **Nakşibendi** iktidarı yerine– *'ılımlı İslam'* bir *'Nur Talebesi'* iktidarının yerleştirilmesi yolunda gelişiyor. Sanırım daha o zaman altını çizmiştim: **Graham Fuller** *'cenapları'*,

YDD'nin ilk işaretlerini verirken, bunun böyle olacağını –kemal-i safiyetle– açıklamamış mıydı:

"...Atatürk'ün düşünceleri, çağı için son derece güçlü düşüncelerdi; ama onun sayesinde yaratılmış bugünün, kendisine güven duyan güçlü Türkiye'si, artık ulusal kimliğini, yörüngesini, dünyadaki rolünü, hatta İslamın günlük hayattaki yerini, yeniden düşünebilmelidir..."

"...son elli yılda yapay olarak bastırılmasının, bazı meşru nedenleri olabilir, ama artık Türkiye bu bakımdan kendi kendisiyle barışmalıdır (...) geçmişteki radikal laiklik politikaları döneminde, İslam'ın hayatınızdan nasıl dışlanacağı, adeta bir saplantı haline gelmişti; bence bugün bu daha az lazım bir reaksiyon!.." (Cumhuriyet, 26 Şubat 1990)

Yapılan o değil mi?

Her ikisi de 'yanlış'

Türkiye *'yanlış'*ı, **Tevhid-i Tedrisât Kanunu**'nu *'delerek'* yapmıştır, din görevlisi yetiştirmesi öngörülmüş (hidemât-ı diniye) İmam-Hatip Meslek Okulu'nu, *'tekke, zaviye, medrese'* düzeyinde **'şeriat'** telkini yapan *'din lisesine'* dönüştürür; hele *'mezunlarına'* laik fakültelerin yolunu açarsan, geldiğimiz merhaleye gelinmemesi imkânsızdı. Bereket sekiz yıllık öğretim uygulaması bile öğrenci velisini uyandırabiliyor. İmam-hatip kayıtları yarı yarıya düştü; imam-hatip mezunlarının geleceğini İlahiyat Fakültesi ile sınırladınız mı, eski ve gerçek seviyesini bulacaktır. Ama gerçek çözüm **Türkiye**'nin imam-hatip ihtiyacına cevap verecek miktar ve çapta, din meslek okuluna dönmektir.

Öteki *'yanlış'*ı unutmadım: **ulusal devlet, başka bir devletin 'ulusal' diliyle, 'ulusal' öğretim kurumlarında 'tedrisat' yapamaz! Bu ancak sömürgelerde görülür.** Tezelden **Anadolu** liseleri de ciddi olarak ele alınmalı, ecnebi dil öğreti-

miyle, ecnebi dille öğretim farklı anlaşılmalıdır: **Türkiye**'de Türk okulunda, öğretim ve eğitim Türkçe yapılır. Ne var ki asıl 'ecnebi' değerler sisteminin ve mallarının *'çığırtkanlığını'* yapan, komprador **'media'**nın aklını başına devşirmesi gerekiyor! Yıllardır öyle haber tercihleri ve sunuşları, öyle başyazı ve köşeyazıları okuyoruz ki, insan kendisini **Mütareke** yıllarında **Dersaadet**'te sanabiliyor.

İşte böyle **İlhami,** hâl-i pür-melâlimiz budur!

PARAYA 'ENDEKSLİ' GENÇLİK 'ÜRETİMİ'!

26 Eylül 1997

Tıknaz bir oğlan: moda öyle olduğundan, seyrek sakal yüzünde eskitilmiş; internet haberleşmesi dilinden düşmüyor, sayısız elektronik flört edinmiş de, **Milano, Londra, Münih** demeyip kırıştırıyormuş! Kırmızı **Alfa Romeo** spor arabasından, *'küçük'* bir kral gibi indi, **Boğaz**'da tur attığı deniz motoru, on milyar mı neymiş!

Hayrola? Yeni bir senaryo için, *'tip'* mi uyduruyorum? Yazsaydım, belki de *'abartılmış'* diyebileceğimiz bu *'tip'* gerçeğin ta kendisi; *'ecnebi'* dille öğretim yapan bir kolejde okuyor, yani *'liseli'*; aklı fikri *'kolay ve çabuk'* para kazanmakta; *'kolay ve çabuk'* çapkınlık etmekte: sefahati *'aşk'* sanmaktadır, adam kazıklamayı, *'ticaret'!* Tam bir *'pislik!'*

Özal *'transformasyon'*uyla başlamış, **Çiller**'in *'değişim'*i ile gelişmiş *'liberal'* ve *'alafranga'* öğretim ve eğitimin, *'ürettiği'* tip, üç aşağı beş yukarı budur: ya bunun iki parmak üstünde görünür, ya iki parmak altında; aralarında derece farkı olabilir, mahiyet farkı olmaz! Bu öğretim idrakinin, sorumluluğunu *'müdrik'*, yurt ve millet –dolayısıyla tarih– bilincine sahip, *'yurttaş'* yetiştiren, *'erken'* cumhuriyet dönemi *'maarifinden'* ne kadar uzakta olduğu, açık ve seçik görünmüyor mu?

'Liberal' ve *'alafranga'*, aynı zamanda *'paraya endeksli'* gençlik üretimi, ortaya *'yurttaş'* değil, elbette *'tüketici'* çıkarıyor ama, onun da *'kötüsünü'!* Bunları ben uydurmuyorum, binlerce genç arasında yapılmış bir kamu araştırmasının sonuçları gösteriyor.

İster misiniz, şöyle bir göz atalım?

İbret verici bir tablo!..

Araştırmayı gerçekleştiren, **Bilimsel Eğitim ve Kültür Vakfı (BİLSES), İzmir**'de toplam 4 bin 600 genç üzerinde *'çalışmış'*, çeşitli anket sorularına aldığı karşılıkları tasnif edince, karşılarına çıkan sonuç aynen şudur:

"...gençlerin en çok değer verdiği olguların başında, yüzde 38 ile 'iyi bir meslek' ve yüzde 29 ile 'iyi bir öğrenim' gelirken, üçüncü sırayı 'zengin olmak' alıyor. Gençlerin yüzde 35'ine göre 'mutlu olmak' için, öncelikle 'para' gerekiyor. İyi bir 'eğitim' yüzde 22, 'iyi bir iş' yüzde 17, 'sağlıklı iletişim' yüzde 6, 'özgür olmak' yüzde 5 oranında gerekli..."

"...kısa yoldan 'zengin olmanın yolu', 'ticaret' olarak görülürken, bunu yüzde 26 ile 'miras', yüzde 20 ile politika, yüzde 10 ile şans oyunları izliyor..."

"...Türkiye'de gençlerin en çok para harcadıkları alanların başında, yiyecek ve içecek gelirken, kitap, gazete ve dergi 3. sırada yer alıyor. Gençlerin yüzde 27'si son bir ay içinde kitap okumadığını, yüzde 33'ü 1, yüzde 22'si 2, yüzde 12'si ise 3 kitap okuduğunu belirtti..."

Aynı araştırmayı 1978/1979 yıllarında yapmış olan **Prof. Dr. İbrahim Armağan, "1990'lar gençliğinin benimsediği değerler sistemi 1970'ler gençliğinin değerler sisteminden çok farklı"** demiş!.. Ona göre, **"...Mutlu olmak için en önemli şeyin para olduğuna inanan 1990'lar gençliği, kısa yoldan para kazanmanın yolunu, ticaret, miras ve politikada görüyor"**muş! Bunda, **"...son yıllarda yaşanan siyasi yozlaşmanın da etkili olduğu"**na inanıyormuş! (Yeni Yüzyıl, 29 Mayıs 1997)

Hadi gelin de, **Prof.Dr. Armağan**'a yanılıyor deyin bakayım!

İbret verici bir tablo!..

Ne dediğimiz malum, **'Tevhid-i Tedrisât Kanunu'** hem **'İmam-Hatip Liseleri'** ile *'delinmiştir'*, hem de *'ecnebi'* dille öğretim yapan, **'Anadolu Liseleri'** ile; **Bilimsel Eğitim Kültür ve Sanat Vakfı**'nın araştırması, bence *'delinmenin'*, *'laik'* öğretim kesiminde yaptığı *'tahribat'*ı gösteriyor. Bu kesimin öğrencileri –ki çoğunluğu küçük ya da büyük burjuva çocuklarıdır– hem bütünüyle *'bürokrasi'*den ümidi kesmişlerdir; besbelli son yıllarda üst üste yaşadığımız skandallar, onlara *'kolay para kazanmak için'* ne yapmak gerektiğini açıklamış: *'ticaret, mirasa konma ya da politika'* buna yeterli! *'İyi bir meslek'* denildi mi, herhalde *'devlet memurluğu'* anlaşılmıyor, hele subaylık filan, asla! İşin mi yok, en azından gözde bir *'holding'*e kapağı atmalısın ki, bir şeye benzesin! Tabii, yurtdışında –niye olmasın, mesela **ABD**'de– dişe dokunur bir iş uydurabilirse, o en iyisi!

Bir ikinci araştırma daha var ki, onu da tartışacağız, o vali, kaymakam, subay, öğretmen vb. önemli devlet memuriyetlerine kimlerin, hangi okullardan çıkan öğrencilerin heves ettiklerini meydana çıkarıyor; o da doğrudan doğruya, **Tevhid-i Tedrisât Kanunu**'nun **İmam-Hatip Liseleri**'yle *'delinmesi'*nin neticesi! O da önemli, en az önceki kadar büyük bir *'tahribat'*! Kısacası, **Özal** *'transformasyonu'* sonrasının, *'laik'* ve *'alafranga'* **Anadolu Liseleri** ve *'özel'* **kolejleri,** paragöz ve *'komprador' 'laikler'* yetiştirmiş; **İmam-Hatip Liseleri** ise, *'bürokrasi'*yi, yani devletin yönetimini ele geçirmeye gözünü dikmiş, hiç de *'uhrevi'* olmayan, son derece *'dünyevi'* birtakım *'mü'minler'*!

Şu işe bak! Yahu bu vaziyet, **Tanzimât-ı Hayriyye** sonrasında da böyle değil miydi? Koskoca **Osmanlı İmparatorluğu** bu yüzden batmadı mı? Allah encamımızı hayreyleye!

İŞ, RAKAMA DÖKÜLÜNCE!..

29 Eylül 1997

Yaşanmış bir olay: geçen kitap fuarında, kitap imzalamaktayız; arada, ikili üçlü gruplar halinde, *'tesettür'* kızları, karşımda peydahlanıyor; besbelli **İmam-Hatip Liseleri**'nden yetişmiş, artık fakülteli; sözleşmiş gibi, aynı kitapları alıyorlar: şiir kitaplarından bazılarını, romanlardan **'Dersaadet'te Sabah Ezanları**'nı, fikir kitaplarından **'Hangi Batı', 'Hangi Sağ'** ve **'Hangi Laiklik**'i vs... Tutanağa geçirdiğim olay, aralarından bazılarının, öbür kitapların arasında gizleyerek, **'Hangi Seks**'i, **'Fena Halde Leman**'ı ya da **'Haco Hanım Vay**'ı imzalatmak istemesi!

Bu da yaşanmış, bir başka olay; eli ayağı son derece düzgün, derli toplu, aklı başında bir delikanlı; hani eskiler *'efendiden'* derlerdi ya, öylesi; zaman zaman telefonla arar hal hatır sorar, kafasına takılan bazı sorunları tartışır; zaman zaman da, çıkar gelir; bir eyyam karşılıklı oturur, söyleşiriz; o da **İmam-Hatip Liseleri**'nden yetişmiştir, o da fakülteli; dünyaya, insanlığın gidişatına meraklı, önerdiğim her kitabı ayırdetmeksizin okur, yazarları *'mü'min'* ya da değil diye ayırmaz! Bir akşam üstü, hiç umulmadık bir şekilde, bana neyi sorsa iyi: **"...bir insanın sosyalist olması için, mutlaka dinsiz mi olması lazımdır?"**

Tutanaktaki bu iki olay, neyin kanıtı? **Önce, isterse imam-hatip 'formasyonu' taşısın, insanın her yerde ve her zaman 'insan' olduğunun! Ayrıca –bazı şaşkınların sandığı gibi– her 'tesettür' kızının, her imam-hatip oğla-**

nının, mutlaka ve mutlaka tartışmasız bir 'gerici' olmadığının!

Bunu bir kalem geçmek istedim, zira bence mühim.

Karşımıza çıkan 'manzara'

'Sistem'in **Türkiye'**ye telkin ettiği –belki de *'dayattığı'*– komünizme karşı din eğitim ve öğretimi, sonuç olarak önümüze hangi tabloyu çıkarmıştır?

*** Kayıtlı Kuran kurslarına devam eden öğrenci sayısı 1 milyon 685 bin. Her beş yılda bu sayı iki kat artıyor.**

*** 561 İmam-Hatip Lisesinde 492 bin 809 öğrenci okuyor. Yıllık mezun sayısı 53 bin 553. Oysa din hizmetleri için personel ihtiyacı 2 bin 288 kişi!**

*** İmam-Hatip Liselerinden mezun olan 51 bin 345 kişi, İslami devlet yapısını oluşturmak için, her yıl hukuk, siyasal bilgiler fakültelerine ve polis akademilerine başvuruyor. 10 bin öğrencinin alınacağı polis okullarına girmek isteyen 12 bin 300 kişiden yüzde 40'ı, İmam-Hatip Lisesi mezunu!..** (Genelkurmay'ın brifing rakamları.)

Her şey açık ve seçik görünmüyor mu? **Tevhid-i Tedrisât Kanunu**'na göre, din görevlileri için tasarlanmış **İmam-Hatip Meslek Okulları**'nın **Diyanet İşleri Başkanlığı**'nın ihtiyacı olan din görevlileri için yılda aşağı yukarı 2 bin 500 mezun vermesi yetecek! Oysa bu okullar liseye dönüştürülünce, ihtiyacın çok fazlası çocuk, **imam-hatip** formasyonu ile çıkıyor. Niçin? Yükseköğretime bu kafayla devam etmek, sonra da devlet yönetim kademelerinde yer alabilmek için!

Diyeceksiniz ki, bu kadarı önyargı olmuyor mu biraz? Olmuyor, çünkü PİAR/GALLUP'un **Adana, İçel, Erzurum, İstanbul, Bursa, Trabzon, Konya, Ankara, Gaziantep** illerindeki 1085 **imam-hatip**'li öğrenci arasında yaptığı bir kamuoyu araştırmasının sonuçları, bu düşünceyi tamamıyla doğruluyor.

Ona da bir göz atalım mı?

Maksadını çok aşmıştır...

Bu kapsamlı araştırmaya göre **imam-hatip formasyonlu öğrencilerin, kızlardan yüzde 22.8'i, oğlanlardan 23.2'si 'öğretmen' olmak istiyormuş; daha da ilginci kızlardan yüzde 19.3'ünün, oğlanlardan yüzde 18.2'sinin 'kaymakam/vali' olmak istemesi; bu kadarla kalsa iyi, imam-hatipli delikanlılardan yüzde 16.1'i 'subay' olmak özlemindedir; kızlardan 14.8'i, oğlanlardan 6.1'i 'hekim' olmak niyetinde iken, kızların yüzde 8.8'i ve oğlanların 13.3'ü 'öğretim üyesi' olmak niyetini izhar ediyorlar.** (Hürriyet, 9 Ağustos 1997)

Şaşılacak şey! *'Ümmet'* üstyapılı kırsal **Anadolu burjuvazisi,** kendisine en büyük engelin **bürokrasi**'den geleceğini biliyor olmalı, **imam-hatip**'ten yetişenlerin büyük çoğunluğunu, **bürokrasi**'nin en kilit kademelerini elde edebilecek mesleklere heveslendirmiş! **Böylece, imam-hatip okullarını önce lise yapanların da, sonra mezunlarını üniversitelere kabul edenlerin de, neticede kendi elleriyle kendi kuyularını kazdıkları açıkça görülüyor. Bildiğiniz gibi, bu işi yapanlar, bugün vaktiyle karıştırdıkları bu haltı temizlemeye çalışanlardır.**

Peki, adı üstünde **imam-hatip** yetiştirmesi gereken bu liselerden, din hizmetlerine hevesli çocuk yok mu hiç? Olmaz olur mu, okulların asıl gayesine uygun hevesleri olan bu çocukların yüzdesi, inanılmayacak kadar düşük! **Oğlanların sadece yüzde 4'ü (evet 4'ü) imam-hatip olmak istiyor, yüzde 7'si müftü-vaiz, hepsi o kadar!** Bilmem bu kapsamlı araştırmanın, yapılan işin maksadını ne kadar aştığını, yeterince gösterebildim mi?

Durumu daha da vahimleştiren, *'alafranga'* ve *'laik'* **Anadolu Liseleri** ya da **kolejlerden** çıkanların, hemen hemen bütünüyle, *'devlet memurluğuna'* heves etmemeleri! Onun içindir ki, sadece sekiz yıllık kesintisiz öğretimle yetinmek; **Türkiye**'nin, kökü

rejimin temellerini şarmış bu ciddi sorununu, çözmeye yetmeyecektir: **bir kere, İmam-Hatip Lisesi mezunlarının, İlahiyat Fakülteleri dışındaki disiplinlere alınmamaları gerekiyor; ayrıca, Tevhid-i Tedrisât Kanunu'nda, onlar için öngörülmüş işleve, kavuşturulmaları şarttır; yani, ihtiyaca yetecek kadar din görevlisi yetiştirmek!**

ATTİLÂ İLHAN

"... bir sap kırmızı karanfil..."

Attilâ İlhan'ın 'Cumhuriyet Söyleşileri' dizisinin ilk kitabı olan '... bir sap kırmızı karanfil', Eylül 1996 - Mart 1997 tarihleri arasında kaleme aldığı yazılardan oluşuyor.

b BİLGİ YAYINEVİ

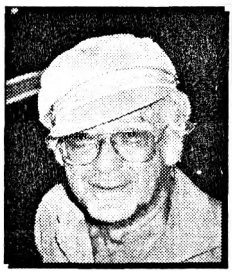

attilâ ilhan
ulusal kültür savaşı

"Ulusal bir kültür bileşimine ulaşılması için, önce neden yurt ve tarih bilincine sahip olunması gerekiyor?" sorusunun yanıtını, Attilâ İlhan'ın usta kaleminden okuyacaksınız.

BİLGİ YAYINEVİ

Attilâ İlhan

YENGECİN KISKACI

Şiirleri, romanları, deneme - anılarıyla Türk Edebiyatının duayenlerinden olan Attilâ İlhan'ın ilk öykü kitabı Yengecin Kıskacı; görselliği hikâye ve romanın metnine taşımayı tercih eden bir yazarın kırk yıllık serüvenidir.

BÜTÜN KİTABEVLERİNDE

BİLGİ KİTABEVİ
Sakarya Caddesi, 8/A, Yenişehir - ANKARA
Tel: 312-434 41 06 / 07 Fax: 312 - 433 19 36
BİLGİ DAĞITIM
Narlıbahçe Sokak, 17/1, Cağaloğlu-İSTANBUL
Tel: 212 - 522 52 01 Fax: 212 - 527 41 19

BİLGİ YAYINEVİ

Meşrutiyet Caddesi, 46 / A Yenişehir - 06420 / ANKARA Tel : (0-312) 431 81 22 - 434 49 98 Faks : (0-312) 431 77 58
www.bilgiyayinevi.com.tr • e-mail: info@bilgiyayinevi.com.tr

Yaşadığımız yüzyıl, büyük savaşlar ve büyük ihtilaller yüzyılı olduğundan mı nedir, büyük liderler yüzyılı da olmuştur. Hangi birini saymalı, bilmem ki!.. Yüzyılın daha ilk yarısı bitmeden, bir yandan **Lloyd George, Clemanceau, Mussolini, Hitler, Franco** ufukta belirmiştir; öbür taraftan ise, **Lenin, Troçkiy, Galiyef, Mustafa Kemal, Gandi** ve **Çankayşek!** Bu liderlerin her birisi, başlıbaşına birer tarih değil midir?

Yüzyılın ikinci yarısı, daha az *'tarih'* sayılamayacak, başka ve önemli adamlar getirecektir: **Churchill, Roosewelt, Stalin, Adenauer, Mitterrand, Maozedun, Tito, Nehru** vb... İşte burada sorulacak soru şu: Lider, tarihi yapan adam mıdır; yoksa halkıyla özdeşleşmiş, onun bileşkesi haline dönüşmüş bir adam mı? Bence, her ikisi de! Tarihi, aslında halklar yapmıyor mu?

Gazi'nin şöyle bir tarifini hatırlıyorum: **"Yolunda yürüyen bir yolcunun, yalnız ufku görmesi kâfi değildir. Muhakkak ufkun ötesini de görmesi ve bilmesi lazımdır."** (1930)

Tarifteki *'yolcu'*, sizce de *'liderin'* ta kendisi sayılamaz mı?

Attilâ İlhan

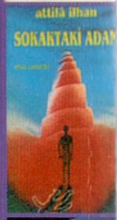

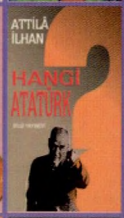

ISBN 975 - 494 - 809 - 7
99 . 06 . Y . 0105 . 1522

9 789754 948097

KDV Dahil 1950000 Lira